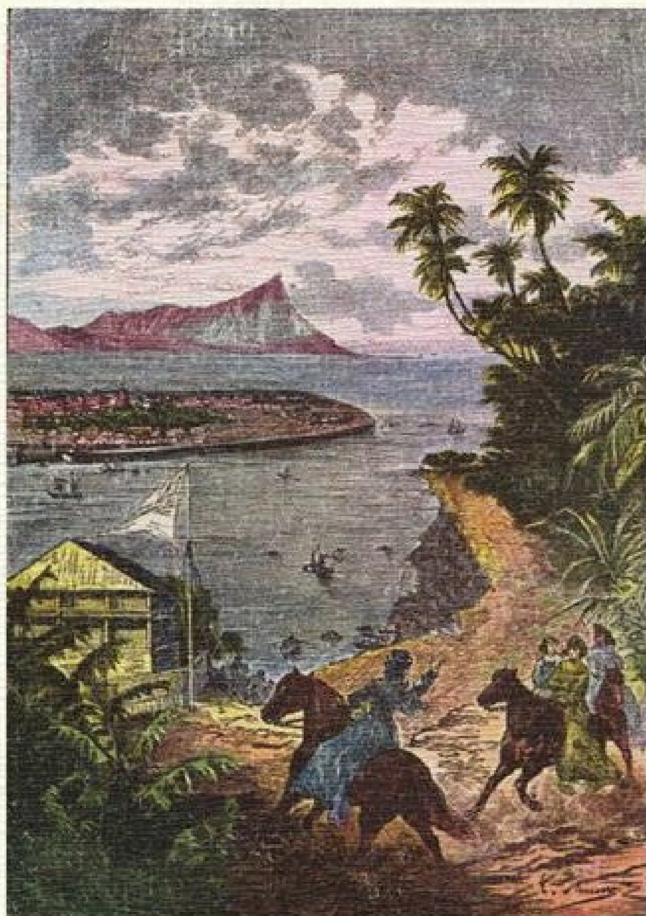
Jules Verne

Insula cu elice



EDITURA ION CREANGĂ

Proiectul RI - Jules Verne 2010

Jules Verne
16



Jules Verne

Insula cu elice

TRADUCERE, PREFAŢĂ, NOTE ŞI COMENTARII DE ION HOBANA

Prezentarea grafică: VAL MUNTEANU
JULES VERNE
L'ite a Helice Collection Hetzel Paris

EDITURA ION CREANGĂ — BUCUREŞTI, 1978

PREFAŢĂ

Prima insulă de care se leagă numele lui Jules Verne este aceea în care a văzut lumina zilei acum 150 de ani, la 8 februarie 1828: Insula Feydeau, limbă de pământ nisipos prinsă între două braţe ale Loirei, în inima oraşului Nantes. Armatorii şi comercianţii nantezi ridicaseră aici, în prima jumătate a secolului al XVIII-Iea, douăzeci şi patru de clădiri somptuoase. Una dintre ele, atinsă de rugina timpului, adăpostea, după un veac, familia încântătoarei Sophie Allotte de la Fuje care, după căsătoria cu avocatul Pierre Verne, se stabilise provizoriu în apartamentul părintesc.

Dacă ar fi să o credem pe Marguerite Allotte de la Fuje, nepoata scriitorului, «în *Insula cu elice* reapare una dintre reveriile copilăriei lui Jules Verne, de pe vremea când îşi imagina Insula Feydeau, smulsă din piloţii care o susţineau de gheţuri sau de revărsările Loirei, plutind până la mare şi el fiindu-i Căpitan[1]. Acest ecou îndepărtat ar fi rămas doar semnul nostalgic al unei vârste pierdute, dacă nu s-ar fi întâlnit cu pasiunea pentru ştiinţă a scriitorului. Iată una dintre mărturiile posibile. În iulie 1852, revista «Musee des familles», la care tânărul Jules Verne începuse să colaboreze cu un an în urmă, publica un text anonim, atribuit de unii cercetători viitorului autor al *Călătoriilor extraordinare,* deoarece pare sa corespundă căutărilor şi aspiraţiilor lui din acea perioadă. Reproducem un pasaj semnificativ: «Un anume domn Etzler, care nu vizează decât să supună întregul glob, viaţa omenească în cele mai neînsemnate funcţiuni ale ei, jocului puternic al mecanismelor, care promite să realizeze astfel (...) insule artificiale, impermeabile şi plutitoare, acoperite de pământ roditor, de arbori şi de flori, plimbând populaţii întregi de la un continent la altul...» Nu este aici, în germen, ideea *Insulei cu elice?*

Stimulului sentimental, amplificat de o devorantă curiozitate ştiinţifică, i s-a adăugat experienţa unei călătorii de excepţie, pentru epoca respectivă. Potrivit unei tradiţii familiale, Jules Verne jurase în 1859, zărind pe Tamisa silueta gigantică a lui «Great-Eastern», pachebotul transoceanic despre care scriau toate ziarele vremii, că va naviga pe acest colos de oţel «îndată ce un mare succes literar îi va fi adus gloria şi bogăţia»[2]. În 1867, cu banii aduşi de *Geografia Franţei,* el îşi îndeplineşte

---

[1] M. Allotte de la Fuye, Jules Verne, *Sa vie, son oeuvre*. «Les Documentaires», Simon Kra 1928, p. 250.

[2] M Allotte de la Fuye, op.cit, p. 108.

jurământul, străbătând Atlanticul la bordul «uriaşului mărilor». Relatarea romanţată a croazierei va apare în 1871, sub titlul *Un oraş plutitor.* Şi parcă pentru a nu lăsa nici o îndoială în legătură cu filiaţia ale cărei meandre ne străduim să le descifrăm, scriitorul exclamă undeva, în paginile pe care le veţi citi:

«Şi ce-i altceva „Standard-Island" decât un „Great-Eastern" modernizat si de mii de ori mai mare?»

Pentru a nu extinde prea mult această introducere, vom mai aminti doar că în *Ţara Blănurilor* (1873) Jules Verne circumscrie şi mai exact ideea romanului de faţă. Pomenindu-se pe un imens sloi de gheaţă desprins de ţărmul american, cutezătoarea Paulina Barnett încearcă să uite primejdiile care o pândesc, visând: «Ce încântare ar fi să călătoreşti astfel cu casa, grădina, parcul şi însuşi pământul tău natal! O insulă rătăcitoare, dar o adevărată insulă, cu o temelie solidă, de nescufundat, ar fi într-adevăr cel mai confortabil şi mai minunat vehicul imaginabil! Se spune că au fost construite, cândva, grădini suspendate. De ce nu s-ar putea construi parcuri plutitoare, care ne-ar transporta în toate colţurile globului? Mărimea lor le-ar face să nu ia deloc în seamă hula. N-ar avea nimic de temut din partea furtunilor. Când ar bate vânturi prielnice, ar putea fi chiar dirijate cu mari pânze întinse în calea brizei (...) Cu piloţi destoinici, buni cunoscători ai curenţilor, îmi imaginez că ele s-ar putea menţine la latitudinile dorite, bucurându-se de o eternă primăvară!». Or nu numai spiritul, dar şi litera acestei tirade poate fi regăsită, după doisprezece ani, în *Insula cu elice:* «Prin mărimea sa, ea se sustrage ondulaţiilor hulei»; ...«nu mai trebuie să te preocupi de capriciile mării. Furtunile ei nu mai sunt de temut».

Căutarea surselor ne-a îngăduit să aruncăm o privire în laboratorul de creaţie al lui Jules Verne, care foloseşte deseori procedeul reluării unor idei, situaţii şi personaje, ceea ce subliniază unitatea de ansamblu a *Călătoriilor extraordinare.* Desigur, faţă de parcurile plutitoare ale Paulinei Barnett, «Standard-Island» este — pentru a nu părăsi universul vernian — ca «Albatrosul» lui *Robur Cuceritorul* faţă de «Victoria» doctorului Fergusson din *Cinci săptămâni în balon.* Ideea dirijării parcurilor cu ajutorul curenţilor marini şi al vântului nu e decât o ingenioasă transpunere a ideii dirijării aerostatului cu ajutorul curenţilor atmosferici de la diferite altitudini. După cum ceea ce leagă «Albatrosul» de «Standard-Island» este folosirea elicei ca mijloc de propulsie.

Ca de obicei, scriitorul nu-şi lasă fantezia să zburde fără a căuta soluţii verosimile, dacă nu chiar realizabile. La 5 iunie 1894, el îi scrie fratelui său Paul, fost căpitan de cursă lungă, consilierul tuturor *Călătoriilor extraordinare* marine şi submarine: «Voi apela în curând la tine, bătrâne Paul, pentru a pune la punct *Insula cu elice* (...) Crezi că în mod teoretic, ideal, ar putea fi dirijată fără cârmă, cu un sistem de elice la tribord şi la babord, mişcate de dinamuri având un milion de cai-putere? Ne putem lipsi de cârmă pentru o navigaţie în definitiv lentă, combinând mişcarea elicelor?»[1]. Iar la 12 septembrie, trimiţându-i şpalturile primei părţi a romanului, îl roagă: «Dacă sunt erori în ceea ce priveşte pescajul insulei, tonajul, puterea ei în cai-vapor, indică-mi alte cifre».[2] Şi Paul se execută, după cum reiese dintr-o scrisoare datată 26 septembrie: «Bătrâne Paul (...) voi ţine seama de ceea ce-mi spui în privinţa modului de ancorare a lui Screw (sic) Island; am modificat şi celelalte pasaje, potrivit indicaţiilor tale.»[3] Că Jules Verne nu făcea un secret din acest consilierat fratern ne-o demonstrează rândurile adresate la 23 octombrie editorului său, Hetzel: «Fratele meu Paul a citit aceste şpalturi şi mi le-a retrimis cu corecturile sale din punct de vedere mecanic şi nautic. Am făcut deci cât se poate de verosimil acest aparat neverosimil. Şi cum Paul este extrem de exigent, îmi place să cred că rezultatul va fi acceptat chiar de cititorii arţăgoşi...»[4]

Am insistat asupra acestei corespondenţe, întrucât ea dovedeşte încă o dată efortul constant al lui Jules Verne de a da un solid suport ştiinţific şi tehnic operei sale. Cu toate că avea cunoştinţe într-adevăr enciclopedice, el a recurs întotdeauna la specialişti care să-i furnizeze datele exacte sau să-i corecteze erorile de detaliu. Se ştie, de pildă, că vărul său Henri Garcet, profesor de matematici şi autor al unui tratat de cosmografie, a verificat elementele de balistică şi de mecanică cerească din *De la Pământ la Lună* şi *în jurul Lunei,* iar inginerul de mine Badoureau i-a oferit calculele din *Sans Dessus Dessous* (tradus la noi cu titlul *Întâmplări neobişnuite),* pe care Jules Verne a ţinut să le reproducă la sfârşitul romanului, sub numele autorului.

Să ne întoarcem însă la *Insula cu elice,* pe care ne vom îmbarca împreună cu cei patru instrumentişti parizieni aflaţi în

---

[1] Cf. M. Allotte de la Fuye, op.cit.. p. 249.

[2] Cf. Jean Jules Verne. *Jules Verne,* Librairie Hachette 1973. p. 307.

[3] Idem. («Screw» înseamnă elice)

[4] Fondul Hetzel de la Biblioheque Nationale, 273.

turneu în Statele Unite. Vom descoperi că ea este refugiul unui mare grup de bogătaşi americani, adevăraţi regi ai industriei şi finanţei, care îşi petrec zilele într-un dolce farniente. Palatele lor sunt prevăzute cu tot confortul, nave de legătură îi aprovizionează cu cele de trebuinţă şi s-ar părea că nici un nor nu întunecă orizontul unei existenţe paradisiace. Sub acest calm aparent mocneşte însă furtuna. Şi dacă fiarele sălbatice şi piraţii nu reuşesc să distrugă insula, ciocnirile de interese şi de amor propriu duc până la urmă... Dar să nu răpim cititorului plăcerea de a urmări desfăşurarea şi deznodământul acestei superbe croaziere imaginare.

Cu toate că *Insula cu elice* conţine destule anticipaţii mai mult sau mai puţin plauzibile (vezi Comentariile), precum şi o copioasă trecere în revistă a frumuseţilor, bogăţiilor şi istoriei arhipelagurilor din Pacific, accentul nu cade pe aventura cunoaşterii. «Este o critică a gigantismului american şi a civilizaţiei dolarului, dar şi a societăţii occidentale» afirmă Jean Jules-Verne[1] — si nu putem să nu fim de acord, mai ales în lumina unei afirmaţii a scriitorului din scrisoarea datată 12 septembrie 1894: «Totul se va referi la moravurile şi la faptele actuale, dar sunt romancier înainte de orice şi cărţile mele vor avea totdeauna aparenţa unor ficţiuni». Într-adevăr, opulenţa locuitorilor insulei nu ascunde mizeria maselor muncitoare din oraşele Americii «cu arestul, azilurile şi casele lor pentru săraci... cărora li se adaugă casele de corecţie...». Retina scriitorului a înregistrat şi alte fenomene negative caracteristice «ţării tuturor posibilităţilor»: banditismul, sistemul falimentelor, ignoranţa cronică, atotputernicia banului. Şi unde ar fi putut să apară mai pregnant aceasta din urmă decât în simbolicul Milliard-City?...

Prinşi în vârtejul dolarilor, membrii Cvartetului Concertant nu-şi pierd umorul foarte parizian. Dincolo de replicile lor ironice ghicim însă revolta scriitorului faţă de lumea în care oamenii sunt apreciaţi nu după calităţi şi merite, ci după mărimea contului în bancă. «Un milionar este bogat faţă de cel care n-are decât o sută de mii de franci şi nu e bogat faţă de cel care are o sută de milioane», constată Calistus Munbar. Iar după un elogiu adus solidităţii tablei de oţel din care e făcută Standard-Island, discuţia alunecă asupra guvernatorului Cyrus Bikerstaff:

«— Şi el e tot de oţel?

---

[1] Op.cit. p. 311.

— Da, domnule Pinchinat, răspunde Athanase Doremus. Este un administrator foarte priceput şi înzestrat cu o mare energie. Din nefericire, la Milliard-City nu ajunge să fii de oţel...

— Trebuie să fii de aur, ripostează Yvernes.

— Aveţi dreptate. De aur sau nu contezi câtuşi de puţin.» Cum ni-i înfăţişează Jules Verne pe «oamenii de aur», stăpânii insulei cu elice şi ai întregii Americi, industriaşii şi bancherii reprezentaţi de Jean Tankerdon şi Nat Coverley?

Tankerdon este «Un om violent, pe care situaţia lui ar fi trebuit să-1 şlefuiască, dar căruia îi lipsesc cei şapte ani de-acasă. Îi place să facă paradă de averea sa şi are, cum se spune, buzunarele sunătoare. Mai mult chiar, se pare că nu le găseşte destul de pline, pentru că împreună cu alţi câţiva din sectorul său se gândeşte să reia afacerile.»

Coverley «este mai fin decât rivalul său (...) Averea sa n-a ieşit din măruntaiele pământului, în chip de pungi de petrol şi nici din măruntaiele fumegânde ale rasei porcine. NU! El a ajuns ceea ce este datorită afacerilor industriale, căilor ferate şi băncilor.»

Dar dacă aspectul şi manierele lor diferă, comportarea le este determinată de aceleaşi interese meschine, a căror ciocnire provoacă dezastrul insulei cu elice. «Ceea ce s-a întâmplat — spune autorul — este o consecinţă a neînţelegerilor interne, a acestei rivalităţi între miliardari...» Şi în altă parte: «Ei bine, aceşti Coverley şi Tankerdoni sunt mulţumiţi de rezultatul rivalităţii lor criminale?... Nici unul dintre ei nu va guverna excluzându-1 pe celălalt!... Dar să nu ne înduioşăm de soarta lor! Le rămân încă destule milioane în safeurile băncilor americane şi europene pentru ca să-şi aibă asigurată la bătrâneţe pâinea zilnică!»

Nu întâmplător, singurele personaje simpatice din societatea miliardeză sunt Walter Tankerdon şi Diana Coverley. Aceşti tineri care se iubesc în ciuda tuturor opreliştilor nu au fost încă total viciaţi de averea părinţilor lor. Ironia autorului nu-i cruţă însă nici pe ei. Walter «e bun la inimă», cu următoarea precizare: «E adevărat că, lipsind săracii, n-are cum să-şi exercite caritatea.» Iar în final, se constată cu aceeaşi maliţiozitate: «...tinerii soţi nu mai posedă decât o rentă anuală de un biet milion fiecare. Dar, cum spune Pinchinat, totul ne face să credem că îşi vor găsi fericirea şi cu această avere mediocră!»

Dată fiind profesia celor patru parizieni ajunşi fără voie pe «Standard-Island», observaţiile lor (şi ale autorului) se referă deseori la incompetenţa şi lipsa de gust a miliardezilor. E

adevărat că muzeul municipal e înţesat de capodopere clasice şi moderne, dar criteriul de selecţionare a constat mai ales în mărimea preţului fiecăreia dintre ele. Căci Tankerdonii şi Coverleyi nu-şi pot permite să iscălească decât dedesubtul unor cifre cu mai multe zerouri. Şi ca să nu existe vreo îndoială, autorul conchide: «Ar fi riscant să pretindem că aceste minuni sunt vizitate foarte des, că nababii din Milliard-City ar avea o înclinaţie deosebită pentru operele de artă, că simţul lor artistic ar fi foarte dezvoltat.» Lucrurile stau la fel şi în ceea ce priveşte muzica. Dealtfel, opinia scriitorului în această privinţă era formată încă din 1852, când îi scria tatălui său: «Ah, americanii! şi americancele! (...) iată oamenii care o fac să câştige 18 milioane de franci pe Jenny Lind, cântăreaţă fluierată odinioară la Paris! Sunt aceiaşi care l-au suit în slavă pe Henri Hez, acum când nu mai e decât o epavă! Se află în Anglia, care e un fel de Americă europeană, un anume domn Julien care habar n-are de muzică şi câştigă o groază de bani. Ce buni de exploatat sunt aceşti negustori de succes şi alte mărfuri nu mai puţin artistice.»[1]

Un loc însemnat revine, în roman, criticii acerbe a imperialismului, începând cu expansionismul Statelor Unite. În perioada în care se petrece acţiunea, numărul stelelor de pe drapelul american s-a dublat, prin anexarea Canadei, Mexicului, Guatemalei, Hondurasului, Nicaraguei, Costa-Ricăi, Republicii Panama şi altor state, nepomenite de autor. (Această imagine semnificativă apărea şi în povestirea *În secolul XXIX. O zi din viaţa unui ziarist american în anul 2889,* publicată în 1889 de revista americană «Forum» şi de revista rusească «Vokrug Sveta» sub iscălitura lui Jules Verne, dar scrisă în colaborare cu fiul acestuia, Michel.) Anticolonialismul scriitorului, prezent de-a lungul întregii sale opere, capătă o virulenţă neobişnuită. Decorul feeric al insulelor Oceaniei nu-l face să treacă peste drama populaţiilor autohtone. El vorbeşte despre prăpastia care-i desparte pe săraci de bogaţi şi observă că această stare de lucruri este tolerată de «protectorii» europeni. Cu încuviinţarea acestora se menţin rânduieli şi obiceiuri înapoiate ca tabuul, lege «născocită de cei puternici împotriva celor slabi, de cei bogaţi împotriva celor săraci, pentru a-şi apăra privilegiile şi avuţiile.»

Cu multă compasiune descrie Jules Verne soarta băştinaşilor recrutaţi pentru lucrările de defrişare. Ei muncesc ca nişte robi, seceraţi de boli şi de foamete. Şi nu-i de mirare că, în

---

[1] «Bulletins de la Societe Jules Verne», premiere serie, numeros 11-12-13, Juin-Septembre-Decembre 1938, Lettre nr. XXVI.

asemenea condiţii, populaţia arhipelagurilor s-a împuţinat simţitor de la venirea «civilizatorilor» albi. Uneori, această stare de lucruri e menţionată lapidar, în limbajul crud şi precis al cifrelor: Tahiti nu mai are decât şapte mii de locuitori, faţă de nouă mii în 1875; arhipelagul Cook — douăsprezece mii, faţă de douăzeci de mii; populaţia arhipelagului Samoa s-a redus la jumătate... «Cărui fapt i se datorează această depopulare?» se întreabă autorul, pornind de la situaţia insulei Nuka-Hiva. Şi răspunsul mărturiseşte o surprinzătoare înţelegere a esenţei problemei: «Exterminării indigenilor în războaie, răpirii bărbaţilor pentru plantaţiile peruviene... şi în sfârşit (pentru ce să nu mărturisim?) tuturor relelor pe care le aduce cotropirea, chiar atunci când cotropitorii aparţin raselor civilizate.» Scriitorul nu ignoră nici contradicţiile ivite între marile puteri în perioada reîmpărţirii lumii, după cum reiese din astfel de pasaje: «...aici ca şi în insulele Solomon... problema protectoratului constituie un măr al discordiei între Franţa şi Regatul-Unit. Pe deasupra, Statele Unite nu văd cu ochi buni apariţia coloniilor europene, în mijlocul unui ocean a cărui stăpânire exclusivă se gândesc s-o revendice.»

În acest amplu rechizitoriu, o notă falsă: îngăduinţa faţă de colonialismul francez. Ea se manifestă uneori în forme aparent benigne: laudele aduse «politeţii franţuzeşti» care ar domni în Noua Caledonie şi în arhipelagul Loyalty sau simpatia cu care sunt priviţi misionarii francezi, spre deosebire de confraţii lor de altă naţionalitate. Avem de-a face însă şi cu o astfel de justificare a invadării insulelor Marchize, Pomotu şi Societăţii: «Oricum, Franţa dispune de un domeniu insular, în care vapoarele noastre de pescuit pot să se adăpostească şi să se aprovizioneze şi căruia canalul Panama (...) îi va da o reală importanţă comercială (...) Deoarece influenţa britanică e reponderentă în regiunile de nord-vest ale acestui imens ocean, e bine că influenţa franceză vine s-o contrabalanseze în regiunile de sud-est.» Cât de ciudat sună aceste argumente, după afirmaţia categorică despre «relele pe care le aduce cotropirea» şi după analiza lucidă a contradicţiilor dintre statele imperialiste!

Dar poate că-i cerem prea mult autorului nostru. Republican convins, apărător al cauzei naţiunilor oprimate, sedus uneori de idealurile generoase dar irealizabile ale socialismului utopic, el n-a reuşit să se desprindă totdeauna de erorile timpului său. Important este însă faptul că romanul mărturiseşte aversiunea lui Jules Verne faţă de o lume pe care o zugrăvise, cândva, cu penelul speranţei şi pierderea încrederii în virtuţile intrinsece

ale progresului tehnico-ştiinţific. Această schimbare de optică nu poate fi pusă doar pe seama îmbătrânirii şi a evenimentelor tragice care i-au întunecat ultimele două decenii. Dobândise oare «cronicarul lucrurilor aparent imposibile», cum se autodefineşte el prin gura profesorului Aronnax din *Douăzeci de mii de leghe sub mări,* o viziune mai clară asupra realităţilor pe care le înveşmântase până atunci în vălurile unei fantezii scânteietoare ? Sau intuiţia lui de artist veritabil îl făcuse să înregistreze în atmosfera tulbure a sfârşitului de secol vibraţia prăbuşirilor şi prefacerilor inevitabile? Oricum, *Insula cu elice* ne oferă nu numai o lectură plăcută, iar imaginea tradiţională a vizionarului cu părul alb capătă mai mult relief şi culoare.

ION HOBANA

PARTEA ÎNTÂI

CVARTETUL CONCERTANT

O călătorie care începe rău se sfârşeşte rareori cu bine. Iată ce ar avea tot dreptul să susţină patru instrumentişti ale căror instrumente s-au împrăştiat care încotro.

Trăsura în care fuseseră nevoiţi să se urce la ultima staţie de cale ferată s-a răsturnat deodată în şanţ.

— Nici un rănit? întreabă primul, ridicându-se iute în picioare.

— Eu am scăpat cu o zgârietură! răspunde al doilea, ştergându-şi obrazul atins de o fărâmă de sticlă.

— Eu cu o julitură! oftează al treilea, pe a cărui pulpă se văd câteva picături de sânge.

Nimic grav, în definitiv.

— Şi violoncelul meu? strigă al patrulea. De nu i s-ar fi întâmplat ceva!

Din fericire, cutiile sunt neatinse. Nici violoncelul, nici cele două viori, nici viola n-au suferit în urma izbiturii. Abia dacă va fi nevoie să fie reacordate. Straşnice instrumente, nu-i aşa?

— Blestemat fie trenul care ne-a lăsat la mijlocul drumului începe iar unul.

— Blestemată fie trăsura care ne-a răsturnat în plin câmp! continuă altul.

— Şi tocmai acum, când începe să se întunece! adaugă al treilea.

— Noroc că am anunţat concertul pentru poimâine, observă al patrulea.

Artiştii nu şi-au pierdut buna dispoziţie şi încep să se amuze pe seama păţaniei lor. Unul dintre ei, în virtutea unui obicei înrădăcinat, începe să toarne calambururi muzicale.

— Deocamdată, iată trăsura noastră făcută *armonică.*

— Pinchinat! ţipă un tovarăş al său.

— Părerea mea, continuă Pinchinat, este că sunt cam prea multe *accidente la cheie!*

— Nu taci odată ?

— Şi că am face mai bine să ne *transpunem bucăţile* în altă trăsură! îndrăzneşte să adauge Pinchinat.

Cam prea multe accidente, într-adevăr, după cum cititorul nu va întârzia să afle.

Toate acestea au fost spuse în franţuzeşte, dar membrii cvartetului vorbesc limba lui Walter Scott şi Fenimore Cooper la fel de bine ca limba lor maternă, graţie numeroaselor peregrinări prin ţările de origine anglo-saxonă. Iată de ce îl interpelează în englezeşte pe vizitiu.

Bietul om a avut cel mai mult de suferit, fiind aruncat de pe locul său în clipa când s-a sfărâmat osia roţilor din faţă. Din fericire, s-a ales doar cu câteva contuzii, mai mult dureroase decât grave. O scrântitură îl împiedică să meargă. E nevoie, deci, să i se găsească un mijloc de transport până la satul cel mai apropiat.

E o adevărată minune că accidentul n-a provocat moartea nimănui. Drumul şerpuieşte printr-un ţinut muntos, pe lângă prăpăstii adânci, mărginit în multe locuri de torente tumultuoase, tăiat de crevaşe aproape de netrecut. Dacă osia s-ar fi rupt cu câţiva paşi mai în jos, vehiculul s-ar fi prăvălit în abisuri şi poate că nimeni n-ar fi supravieţuit catastrofei.

Oricum, trăsura nu mai e bună de nimic. Unul dintre cai s-a lovit cu capul de o piatră ascuţită şi horcăie pe pământ. Celălalt e destul de grav rănit la şold. Deci nici trăsură, nici cai.

Într-un cuvânt, ghinionul nu i-a cruţat deloc pe aceşti patru artişti în călătoria lor prin California de Jos. Două accidente în douăzeci şi patru de ore! Dacă nu eşti filozof...

San Francisco, capitala statului, are acum legătură directă pe calea ferată cu San Diego, oraş situat aproape la graniţa vechii provincii californiene. Cei patru călători se îndreaptă către acest oraş important, unde trebuie să dea peste două zile un concert foarte lăudat şi foarte aşteptat. Plecat în ajun din San Francisco, trenul nu mai era decât la cincizeci de mile de San Diego când s-a produs primul *contratimp.*

Da, *contratimp!* cum spune cel mai vesel din trupă, şi va trebui să tolerăm această expresie unui fost laureat al concursului de solfegiu.

Dacă au fost nevoiţi să se oprească în staţia Paschal, asta s-a întâmplat pentru că linia fusese ruptă de o inundaţie neaşteptată, pe o lungime de trei, patru mile. Era cu neputinţă să reia călătoria, deoarece transbordarea nu fusese organizată, accidentul datând de numai câteva ceasuri.

Aveau de ales: ori să aştepte ca linia ferată să redevină practicabilă, ori să ia o trăsură până la San Diego.

Membrii cvartetului s-au oprit la această ultimă soluţie.

Într-un sat învecinat au descoperit un fel de landou sunând a fier vechi, mâncat de molii şi deloc confortabil. S-au tocmit cu proprietarul, au momit vizitiul cu promisiunea unui bacşiş gras şi au plecat numai cu instrumentele, fără bagaje. Era pe la ora două după-amiază şi până pe la şapte călătoria s-a desfăşurat fără prea mari dificultăţi. Dar iată că s-a răsturnat trăsura — un al doilea *contratimp* şi încă atât de jalnic, încât e cu neputinţă să-şi mai urmeze drumul. Şi cvartetul se află la cel puţin douăzeci de mile de San Diego!

Dar de ce oare s-au aventurat patru muzicieni, francezi ca naţionalitate, şi, mai mult încă, parizieni din născare, prin aceste ciudate regiuni ale Californiei de Jos?

De ce?... O vom spune pe scurt şi vom zugrăvi în câteva trăsături pe virtuoşii pe care întâmplarea, această capricioasă

împărţitoare de roluri, avea să-i introducă printre personajele extraordinarei noastre povestiri.

În cursul acelui an — pe care n-am putea să-1 precizăm decât cu o aproximaţie de trei decenii — Statele Unite ale Americii au ajuns să-şi dubleze numărul stelelor pavilionului federal. Ele sunt în deplină înflorire a puterii lor industriale şi comerciale, după ce şi-au anexat dominionul Canada până la marginile Mării Polare, provinciile mexicane, guatemaleze, hondurasiene, nicaragueze şi costaricane, până la Canalul Panama. În acelaşi timp, sentimentul artistic s-a dezvoltat la aceşti ianchei cotropitori şi, dacă producţiile lor se limitează la o cifră restrânsă pe tărâmul Frumosului, dacă geniul lor naţional se arată încă destul de rebel în materie de pictură, sculptură şi muzică, cel puţin gustul operelor de artă s-a răspândit pretutindeni. Plătind cu greutatea lor în aur tablourile maeştrilor vechi şi moderni ca să creeze galerii particulare sau publice, angajând cu onorarii formidabile artişti lirici sau dramatici de renume şi pe cei mai talentaţi instrumentişti, ei au împrumutat gustul lucrurilor frumoase şi nobile, care le lipsise atât de multă vreme.

În ceea ce priveşte muzica, diletanţii noului continent s-au pasionat la început pentru audiţiile din Meyerbeer, Halevy, Gounod, Berlioz, Wagner, Verdi, Masse, Saint Safins, Reyer, Massenet, Delibes, celebrii compozitori din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Apoi, puţin câte puţin, ei au ajuns la înţelegerea operelor mai profunde ale lui Mozart, Haydn, Beethoven, urcând către izvoarele acestei arte sublime, care se revărsa din plin în cursul secolului al XVIII-Iea. După opere, dramele lirice; după dramele lirice, simfoniile, sonatele, suitele. Acum, sonata este aceea care face ravagii în diversele state ale Uniunii. Ar fi în stare s-o plătească cu nota — douăzeci de dolari doimea, zece dolari pătrimea, cinci dolari optimea.

Aflând această teribilă pasiune, patru instrumentişti de mare valoare au avut ideea să caute succesul şi bogăţia în Statele Unite ale Americii. Erau patru buni camarazi, foşti elevi ai Conservatorului, foarte cunoscuţi la Paris, foarte apreciaţi la audiţiile a ceea ce se cheamă «muzică de cameră», până atunci puţin răspândită în America de Nord. Cu ce perfecţiune rară, cu câtă armonie şi adânc sentiment interpretau ei operele lui Mozart, Beethoven, Mendelsohn, Haydn, Chopin, scrise pentru patru instrumente de coarde — vioara întâi şi a doua, violă, violoncel! Nimic zgomotos, nimic care să trădeze meşteşugul, dar ce execuţie ireproşabilă, ce incomparabilă virtuozitate! Succesul cvartetului este cu atât mai explicabil cu cât în

această epocă oamenii începuseră să fie obosiţi de formidabilele orchestre armonice şi simfonice. Muzica nu e decât mişcarea artistic combinată a undelor sonore? Fie! Asta nu înseamnă că undele trebuie dezlănţuite în furtuni asurzitoare!...

Pe scurt, cei patru instrumentişti au hotărât să-i iniţieze pe americani în dulcile şi neuitatele plăceri ale muzicii de cameră. Ei au plecat împreună către Lumea Nouă şi timp de doi ani diletanţii ianchei nu şi-au precupeţit uralele şi dolarii. Matineele şi seratele lor muzicale aveau mare succes. Cvartetul Concertant — aşa li se spunea — abia izbutea să răspundă invitaţiilor bogătaşilor. Fără el, nici o serbare, reuniune, sindrofie, five o'clock[1], garden-party[2] care să fi meritat să fie semnalate atenţiei publice. Datorită acestei pasiuni, cvartetul câştigase bani frumoşi, care, dacă s-ar fi acumulat în cuferele băncilor din New York, ar fi constituit de pe acum un frumos capital. Dar de ce să nu mărturisim? Parizienii noştri americanizaţi cheltuiesc fără prea multă socoteală. Aceşti prinţi ai arcuşului, aceşti regi ai celor patru corzi nu se gândesc deloc să tezaurizeze. Ei au prins gustul existenţei aventuroase, fiind siguri că se vor bucura pretutindeni şi totdeauna de o primire bună şi de un câştig bun, alergând de la New York la San Francisco, de la Quebec la New Orleans, din Noua Scoţie în Texas, fiind, în sfârşit, cam boemi — această Boemă a tinereţii, care este cea mai veche, cea mai încântătoare, cea mai de dorit, cea mai iubită provincie a bătrânei noastre Franţe!

Sau ne înşelăm grozav, sau a venit momentul să-i prezentăm individual şi nominal acelora dintre cititorii noştri care n-au avut şi nu vor avea niciodată plăcerea să-i asculte.

Yvernes — vioara întâi — treizeci şi doi de ani, destul de înalt, având grijă să-şi păstreze silueta, cu părul blond şi buclat, chipul spin, ochi mari negri, mâini lungi, făcute parcă anume ca să se poată întinde nemăsurat pe gâtul vechiului său Guarnerius[3]; ţinută elegantă, plăcându-i să se drapeze într-o mantie de culoare închisă, acoperindu-se bucuros cu o pălărie înaltă de mătase, puţin afectat poate şi, fără îndoială, cel mai fără griji din trupă, cel mai puţin preocupat de problemele

---

[1] Ora cinci (în engleză). Înseamnă şi o reuniune mai intimă, după-amiaza, la ora cinci.

[2] Petrecere la câmp sau în grădină (în engleză).

[3] Nume dat instrumentelor făurite de celebra familie de meşteri Guarnerius sau Guarneri, care a trăit la Cremona în secolele 17 şi 18.

materiale, artist prodigios, admirator entuziast al lucrurilor frumoase, virtuos de mare talent şi de mare viitor.

Frascolin — vioara a doua — treizeci de ani, scund, predispus la obezitate (ceea ce îl înfurie grozav), cu părul şi barba negre, cap mare, ochi negri, nas lung cu nări mobile şi însemnat cu roşu de cleştele lornionului său în montură de aur, de care — miop fiind — n-ar putea să se lipsească; băiat bun, îndatoritor, serviabil, acceptând corvezile ca să-i scutească pe tovarăşii săi, ţinând contabilitatea cvartetului, predicând economia şi nefiind niciodată ascultat, deloc gelos pe succesele camaradului său Yvernes, neavând ambiţia să se ridice până la pupitrul viorii solo, excelent muzician, dealtfel, şi îmbrăcat într-un pardesiu larg pe deasupra costumului său de călătorie.

Pinchinat — viola — căruia i se spune de obicei «alteţa-sa» — douăzeci şi şapte de ani, cel mai tânăr din trupă, de asemenea cel mai nebunatic, unul dintre acei oameni care rămân ştrengari toată viaţa; trăsături fine, ochi spirituali, mereu la pândă, părul bătând în roşu, mustăţile cu vârfurile prelungi, limba plescăind între dinţii săi albi şi ascuţiţi, incorigibil amator de glume şi calambururi, gata să atace şi să se apere, cu creierul mereu înfierbântat, lucru pe care el îl atribuie citirii diverselor chei de *do* cerute de instrumentul său — «o adevărată legătură de chei», spune el — de o bună dispoziţie de nezdruncinat, plăcându-i farsele fără să ţină seama de neplăcerile pe care ar putea să le pricinuiască prietenilor săi şi, pentru asta, nu o dată mustrat, dojenit, ocărât de şeful Cvartetului Concertant.

Căci există un şef, violoncelistul Sebastien Zorn, şef prin talentul său şi prin vârstă — cincizeci şi cinci de ani, mic, bondoc, încă blond, cu părul abundent şi adus în cârlionţi pe tâmple, cu mustaţa zbârlită pierzându-se în dezordinea favoriţilor, tenul cărămiziu, ochii lucind prin lentilele ochelarilor, pe care-i dublează cu un lornion când descifrează o partitură nouă, mâinile grăsuţe — dreapta, obişnuită cu mişcările ondulatorii ale arcuşului, împodobită cu inele mari pe inelar şi pe degetul mic.

Credem că această creionare fugară e de ajuns ca să zugrăvim omul şi artistul. Dar când ai ţinut patruzeci de ani o cutie sonoră între genunchi, lucrul acesta nu rămâne fără urmări. Cea mai mare parte a violonceliştilor sunt vorbăreţi şi supărăcioşi, discutând cu voce tare, cu un potop de fraze nu lipsite de spirit. Aşa e Sebastien Zorn, căruia Yvernes, Frascolin, Pinchinat i-au încredinţat bucuroşi conducerea turneelor lor muzicale. Ei îi dau mână liberă să zică şi să facă,

ştiind că se pricepe. Obişnuiţi cu aerele sale poruncitoare, râd când ele «depăşesc *măsura»,* ceea ce este regretabil la un executant, după cum observă neobrăzatul de Pinchinat. Alcătuirea programelor, itinerariile, corespondenţa cu impresarii — lui îi revin aceste ocupaţii multiple, care permit temperamentului său agresiv să se manifeste în o mie de împrejurări. El nu se amestecă în problema reţetelor, în folosirea avutului comun, încredinţat grijilor viorii a doua şi întâiului contabil, minuţiosul şi meticulosul Frascolin.

Cvartetul este prezentat acum ca pe o estradă. Cunoaştem oamenii, dacă nu foarte originali, cel puţin foarte deosebiţi, care îl alcătuiesc. Cititorul să îngăduie incidentelor acestei ciudate povestiri să se desfăşoare: el va vedea ce rol sunt chemaţi să joace aceşti patru parizieni, care, după ce au fost primiţi cu atâtea aclamaţii de-a lungul statelor confederaţiei americane, aveau să fie transportaţi... Dar să nu anticipăm, «să nu iuţim *ritmul»,* cum ar spune Pinchinat, şi să avem răbdare.

Membrii cvartetului se află deci, pe la ora opt seara, pe un drum pustiu, aproape de rămăşiţele «trăsurii răsturnate» — muzica de Boieldieu[1], spune alteţa-sa. Dacă el, Frascolin şi Yvernes au acceptat aventura cu filozofică resemnare, dacă ea le-a inspirat câteva glume profesionale, să admitem că pentru şeful cvartetului este o ocazie de a se lăsa pradă unui acces de mânie. Ce vreţi? Violoncelistul are sângele iute, şi, cum se zice, îi sare repede ţandăra. De aceea, Yvernes pretinde că Zorn se trage din neamul lui Ajax şi Ahile, aceşti doi iluştri supărăcioşi ai antichităţii.

Ca să nu uităm, să pomenim şi de faptul că, deşi Sebastien Zorn e irascibil, Yvernes flegmatic, Frascolin paşnic, Pinchinat plin de veselie, toţi sunt excelenţi camarazi şi simt unul pentru altul o prietenie frăţească. Ei sunt uniţi printr-o legătură pe care nici un conflict de interese sau de amor propriu n-ar putea-o rupe, prin gusturi care au un izvor comun. Inimile lor, ca nişte instrumente de bună fabricaţie, sunt întotdeauna acordate la fel.

În timp ce Sebastien Zorn tună şi fulgeră, pipăind cutia violoncelului ca să se asigure că-i întreg şi nevătămat, Frascolin se apropie de vizitiu şi-1 întreabă:

— Ei bine, prietene, ce facem acum ?

— Ce face toată lumea când nu mai există nici cai, nici trăsură. O să aşteptăm.

— Să aşteptăm să ne cadă din cer! strigă Pinchinat. Şi dacă nu cad...

---

[1] Compozitor francez, maestru al operei comice (1775—1834).

— Atunci o să căutăm, intervine Frascolin, pe care spiritul practic nu-1 părăseşte niciodată.

— Unde? răcneşte Sebastien Zorn, zbuciumându-se în mijlocul drumului.

— Unde pot fi găsiţi! răspunde vizitiul.

— Ia ascultă, vizitiule, reia violoncelistul, cu o voce care urcă puţin câte puţin către registrele înalte, crezi că ăsta-i un răspuns? Cum?... Un nepriceput ne răstoarnă, îşi sfărâmă trăsura, îşi schilodeşte caii şi se mulţumeşte să spună: «Descurcaţi-vă cum puteţi!»...

Târât de elocvenţa sa naturală, Sebastien Zorn începe să toarne un şir nesfârşit de mustrări cel puţin inutile, când Frascolin îl întrerupe cu aceste cuvinte:

— Lasă-mă pe mine, bătrâne.

Apoi, adresându-se din nou vizitiului:

— Unde ne aflăm, prietene?

— La cinci mile de Freschal.

— O staţie de cale ferată?

— Nu, un sat aproape de coastă.

— Şi o să găsim acolo o trăsură ?

— O trăsură nu, poate o căruţă.

— O căruţă cu boi, ca pe timpul regilor merovingieni, sare Pinchinat.

— Ce importanţă are! ripostează Frascolin.

— Eh! se amestecă Sebastien Zorn. Întreabă-1 mai bine dacă există vreun han în acest nenorocit de Freschal. M-am săturat să umblu noaptea.

— Prietene, întreabă Frascolin, există vreun han la Freschal?

— Hanul la care trebuia să schimbăm caii.

— Şi, ca să ajungem în sat, n-avem decât să urmăm drumul mare?

— Drept înainte.

— Să plecăm! strigă violoncelistul.

— Dar ar fi crud să-1 părăsim pe bietul om în nenorocire, observă Pinchinat. Prietene, n-ai putea... dacă te-am ajuta?

— Imposibil, răspunde vizitiul. Dealtfel, prefer să rămân aici, cu trăsura mea. Mâine dimineaţă am să văd cum o s-o scot la capăt.

— Ajunşi la Freschal, reia Frascolin, o să putem să-ţi trimitem ajutoare.

— Da, hangiul mă cunoaşte bine şi n-o să mă lase la nevoie.

— Plecăm odată? strigă violoncelistul, care şi-a ridicat cutia instrumentului.

— Imediat, răspunde Pinchinat. Mai înainte, daţi-mi o mână de ajutor ca să-1 aşezăm pe vizitiul nostru la marginea şanţului.

Într-adevăr, e mai bine să-l mute din drum şi cum el nu se poate folosi de picioarele sale rănite, Pinchinat şi Frascolin îl ridică, il transportă, îl reazemă de rădăcinile unui arbore ale cărui ramuri se apleacă până la pământ, ca un leagăn de verdeaţă.

— Plecăm odată? urlă Sebastien Zorn a treia oară, după ce şi-a legat cutia în spate cu o curea dublă.

— S-a făcut, spune Frascolin. Apoi, adresându-se omului:

— Atunci, ne-am înţeles: hangiul din Freschal o să-ţi trimită ajutoare. Până atunci n-ai nevoie de nimic, nu-i aşa, prietene?

— Ba da, răspunde vizitiul, de o înghiţitură de gin, dacă a mai rămas în bidonul dumneavoastră.

Bidonul lui Pinchinat e încă plin şi alteţa-sa îl sacrifică de bună voie.

— Cu ăsta, bătrâne, n-o să-ţi fie frig la noapte... pe dinăuntru! O ultimă exclamaţie a violoncelistului îi hotărăşte pe tovarăşii săi să pornească la drum. Noroc că bagajele au rămas în tren în loc să fie încărcate în trăsură. Dacă or să ajungă la San Diego cu oarecare întârziere, cel puţin n-or să fie nevoiţi să transporte bagajele până la Freschal. Cutiile viorilor le sunt de ajuns, iar cutia violoncelului e chiar prea mult. E adevărat că un instrumentist demn de acest nume nu se desparte niciodată de instrumentul său, după cum un soldat nu se desparte de armele sale şi un melc de căsuţa sa.

PUTEREA UNEI SONATE CACOFONICE

Să mergi noaptea pe jos, pe un drum pe care nu-1 cunoşti, printr-un ţinut aproape pustiu, unde răufăcătorii sunt în general mai deşi decât călătorii, e un lucru care nu poate să nu te îngrijoreze. Cam asta era situaţia cvartetului. Francezii sunt viteji, se-nţelege, şi cei patru artişti sunt atât de viteji pe cât e cu putinţă. Dar între vitejie şi temeritate există o limită pe care raţiunea sănătoasă nu trebuie să o depăşească. La urma urmei, dacă trenul nu ar fi întâlnit o câmpie inundată, dacă trăsura nu s-ar fi răsturnat la cinci mile de Freschal, instrumentiştii noştri n-ar fi fost obligaţi să se aventureze în toiul nopţii pe un drum suspect. Să sperăm că nu li se va întâmpla nimic neplăcut.

E aproape opt când Sebastien Zorn şi însoţitorii săi pornesc în direcţia litoralului, urmând indicaţiile vizitiului. Purtând sub

braţ cutiile de piele ale viorilor, mici şi uşoare, violoniştii n-au de ce să se plângă. Şi nici nu se plâng — nici înţeleptul Frascolin, nici veselul Pinchinat, nici idealistul Yvernes. Dar cutia violoncelului e ca un fel de dulap atârnat în spatele lui Sebastien Zorn. Se înţelege că, pentru el, acesta e un nou prilej de supărare. De aici, mârâituri şi gemete onomatopeice: Oh! uh! uf!

S-a întunecat de-a binelea. Nori groşi gonesc prin văzduh, rupându-se uneori în fâşii înguste printre care apare o lună zeflemitoare, aflată în primul său pătrar. Nu se ştie prea bine de ce, dacă nu pentru că e ţâfnos şi irascibil, blonda Phoebe[1] nu e pe placul lui Sebastien Zorn. El îi arată pumnul, strigând:

— Ce mai vrei şi tu, cu profilul tău stupid!... Nu, nu ştiu nimic mai neghiob decât această felie de pepene necopt care se plimbă pe sus!

— Ar fi mai bine să avem lună plină, spune Frascolin.

— Şi pentru care motiv? întreabă Pinchinat.

— Ca să vedem mai bine.

— O, castă Diana[2], declamă Yvernes, o, paşnic mesager al nopţii, o, palid satelit al Pământului, o, adorat idol al adorabilului Endymion[3]...

— Ţi-ai sfârşit balada? ţipă violoncelistul. Când aceşti primi violonişti încep să gâdile corzile...

— Să grăbim pasul, îl întrerupe Frascolin, sau riscăm să dormim sub cerul liber...

— Dacă n-ar fi nori... şi să scăpăm concertul de la San Diego! observă Pinchinat.

— Grozavă idee, pe cinstea mea! strigă Sebastien Zorn, hâţânându-şi cutia care scoate un sunet plângăreţ.

— Dar această idee, bătrâne, e a ta...

— A mea?

— Fără îndoială! întăreşte Pinchinat. De ce n-am rămas la San-Francisco, unde puteam să fermecăm o întreagă colecţie de urechi californiene?

— Şi de ce am plecat? întreabă violoncelistul.

— Pentru că aşa ai vrut tu.

— Ei bine, trebuie să recunosc că am avut o inspiraţie nenorocită şi dacă...

— Ah, prieteni! exclamă Yvernes, arătând cu mâna un punct pe cer, unde o rază subţire de lună tiveşte cu o dungă alburie marginile unui nor.

---

[1] Zeiţa vânătorii si a Lunii, în mitologia greacă.

[2] Alt nume al zeiţei Phoebe.

[3] Tânăr păstor de care s-a îndrăgostit Diana.

— Ce-i, Yvernes?

— Spuneţi voi dacă norul ăsta nu pare un dragon cu aripile desfăşurate şi cu o coadă de păun împodobită cu cei o sută de ochi ai lui Argus[1]!

Probabil că Sebastien Zorn nu are vederea însutită a paznicului fiicei lui Inachus[2], căci nu bagă de seamă un şanţ destul de adânc. Urmează o căzătură pe burtă şi aşa, cu cutia în spate, seamănă cu un gândac enorm care se târăşte pe pământ.

Instrumentistul turbează — şi are de ce — apoi ia la rost vioara întâi, căzută în admiraţie în faţa monstrului său aerian.

— E vina lui Yvernes, spune Sebastien Zorn. Dacă n-aş fi vrut să mă uit la blestematul său de dragon...

— Prieteni, nu mai e un dragon, acum e o amforă. Cu puţină imaginaţie, v-o puteţi închipui în mâinile lui Hebe[3], care toarnă nectarul...

— Să băgăm de seamă, căci nectarul ăsta are multă apă şi încântătoarea ta zeiţă a tinereţii o să ne facă un duş! strigă Pinchinat.

Într-adevăr, timpul pare să devină ploios. Deci prudenţa le cere să se grăbească pentru a căuta un adăpost la Freschal.

Îl ridică pe violoncelist, care spumegă de mânie, şi-1 pun pe picioare. El tot bombăne. Îndatoritorul Frascolin se oferă să-i ducă cutia. Sebastien Zorn întâi refuză. Să se despartă de instrumentul său... un violoncel de Gand şi Bernardel, trup din trupul lui... Dar trebuie să se predea şi preţioasa lui povară trece în spatele serviabilului Frascolin, care îi încredinţează în schimb cutia viorii.

Se porneşte din nou la drum. Se merge în pas zdravăn cam două mile. Nici un incident de notat. Noapte din ce în ce mai neagră, cu ameninţări de ploaie. Cad câteva picături foarte mari, semn că provin din nori de furtună aflaţi la mare înălţime. Dar amfora frumoasei Hebe a lui Yvernes nu se revarsă mai mult şi cei patru noctambuli speră să ajungă la Freschal perfect uscaţi.

---

[1] Personaj din mitologia greacă, însărcinat de Hera să o păzească pe Io preschimbată în vacă. Mercur 1-a adormit în sunetele flautului său şi i-a tăiat capul. Hera i-a presărat ochii pe coada păunului.

[2] Primul rege legendar al Argolidei, fiul Oceanului si al zeiţei Thetys.

[3] Zeiţa tinereţii, fiica lui Zeus si a Herei. La ospeţe, turna nectar în cupele zeilor.

Trebuie luate minuţioase măsuri de precauţie ca să se evite căzăturile pe acest drum întunecat, râpos, frângându-se uneori brusc, mărginit de adâncituri largi, mergând de-a lungul prăpăstiilor sumbre, de unde se aud sunând trompetele torenţilor. Datorită stării sale de spirit, Frascolin găseşte neliniştitoare situaţia care lui Yvernes i se pare poetică.

La fel de primejdioase ar fi şi unele întâlniri care fac problematică securitatea călătorilor pe aceste drumuri din sudul Californiei. Singurele arme ale cvartetului sunt arcuşurile celor trei viori şi al violoncelului. Cam puţin pentru o ţară în care au fost inventate revolverele Colt, straşnic de perfecţionate în această epocă. Dacă Sebastien Zorn şi camarazii săi ar fi fost americani, ar fi avut grijă să aibă câte o astfel de maşinărie într-un buzunăraş special al pantalonilor. Chiar numai de la San Francisco la San Diego, un iancheu veritabil n-ar fi pornit la drum fără să-şi ia jucăria cu şase focuri. Dar francezii n-au socotit că e necesar. Credem că nici nu le-a dat prin gând şi poate că vor avea de ce să se căiască.

Pinchinat merge în frunte, iscodind în dreapta şi-n stânga. Când taluzul e foarte abrupt pe ambele părţi ale drumului, se tem mai puţin de o agresiune neaşteptată. Mucalit din fire, alteţa-sa e gata oricând să le joace un renghi celorlalţi, din dorinţa stupidă de «a le face frică», de exemplu oprindu-se scurt şi murmurând cu o voce tremurătoare de groază: «Hei!... acolo jos... ce se vede?... Să fim gata să tragem...»

Însă când drumul se înfundă într-o pădure deasă, prin mijlocul acestor mammothtrees[1], al acestor sequoia înalţi de o sută cincizeci de picioare, al acestor uriaşi vegetali ai regiunilor californiene, îi cam trece cheful de glume. Zece oameni pot sta la pândă îndărătul fiecăruia dintre aceste trunchiuri enorme... O lumină vie urmată de o detunătură seacă, şuieratul rapid al unui glonte — oare nu o vor vedea... oare nu-l vor auzi?!... în astfel de locuri, făcute parcă anume pentru un atac nocturn, o cursă este un lucru firesc. Dacă nu vor lua contact cu bandiţii, asta înseamnă ori că aceşti stimaţi tipi au dispărut cu totul din vestul Americii, ori că se ocupă cu operaţii financiare pe pieţele vechiului şi noului continent!... Ce destin pentru strănepoţii lui Karl Moor[2] şi ai lui Jean Sbogar!... Cine putea să facă asemenea reflecţii, dacă nu Yvernes? Hotărât, îşi spune el, piesa nu e demnă de decor!

Deodată, Pinchinat rămâne nemişcat.

Frascolin, care-1 urmează, face la fel.

---

[1] Arbori mamut.

[2] Eroul dramei «Hoţii» de Friedrich Schiller.

Sebastien Zorn şi Yvernes se apropie în grabă.

— Ce este? întreabă vioara a doua.

— Mi s-a părut că văd... răspunde viola.

Şi nu-i o glumă. Într-adevăr, o formă se mişcă printre arbori.

— Om, sau animal? întreabă Frascolin.

— Nu ştiu.

Nimeni nu îndrăzneşte să spună ce-ar fi de preferat. Privesc strânşi la un loc fără să mişte, fără să scoată un cuvânt.

Pritr-o spărtură a norilor, razele lunii scaldă deodată cupola pădurii şi se strecoară până la pământ printre ramurile de sequoia. Acum se poate vedea pe o rază de o sută de paşi.

Pinchinat n-a fost victima unei iluzii. Prea voluminoasă pentru un om, această masă nu poate fi decât a unui patruped mare. Ce patruped? O fiară?... O fiară, bineînţeles. Dar ce fiară?...

— Un plantigrad! spune Yvernes.

— Al naibii animal, murmură Sebastien Zorn cu o voce joasă dar enervată, şi când spun animal mă gândesc la tine, Yvernes. Nu poţi să vorbeşti ca toată lumea? Ce-i aia un plantigrad?

— Un animal care merge pe tălpi! explică Pinchinat.

— Un urs! precizează Frascolin.

Într-adevăr e un urs, un urs de calibru mare. În aceste păduri din sudul Californiei nu se întâlnesc nici lei, nici tigri, nici pantere. Locuitorii lor obişnuiţi sunt urşii, cu care raporturile sunt în general neplăcute.

Nu e de mirare că parizienii noştri, de comun acord, hotărăsc să cedeze locul acestui plantigrad. Nu e la el acasă?... Şi grupul se strânge şi mai mult, mergând de-a-ndăratelea, pentru a rămâne cu faţa la animal, încet, cu chibzuială, fără a avea aerul că fuge. Fiara îi urmează cu paşi mici, mişcându-şi labele de dinainte ca braţele unui telegraf, legănându-şi şoldurile ca o manola[1] la plimbare. Treptat, câştigă teren şi demonstraţiile ei devin duşmănoase — zbierete răguşite, un clămpănit din fălci care nu are nimic liniştitor.

— Dacă am şterge-o, fiecare în altă parte? propune alteţa-sa.

— În nici un caz! ripostează Frascolin. Unul din noi ar fi prins şi ar plăti pentru ceilalţi!

Într-adevăr, această imprudenţă ar fi putut să aibă consecinţe supărătoare.

Cvartetul ajunge astfel, înmănuncheat, la marginea unui luminiş. Ursul s-a apropiat la numai zece paşi. Oare locul i se pare bun pentru un atac?... Urletele i se înteţesc şi îşi grăbeşte mersul.

---

[1] Tânără cochetă (în spaniolă).

Grupul se retrage şi mai grăbit, iar vioara a doua recomandă şi mai stăruitor:

— Sânge rece... sânge rece, prieteni!...

Traversând luminişul, artiştii regăsesc adăpostul arborilor. Dar aici pericolul nu e deloc mai mic. Fofilându-se de la un trunchi la altul, animalul se poate năpusti fără veste — şi tocmai asta voia să facă. Dar iată că mârâiturile încetează şi pasul i se încetineşte...

Întunecimea se umple de o muzică pătrunzătoare, un *largo* expresiv, în care sufletul unui artist se dezvăluie pe de-a-ntregul.

E Yvernes care, scoţându-şi vioara din cutie, o face să vibreze sub puternicele mângâieri ale arcuşului. O idee genială! Unde să-şi caute salvarea muzicienii, dacă nu în muzică? Oare pietrele mişcate de acordurile lui Amphion[1] n-au venit să se aşeze singure împrejurul Tebei? Oare fiarele sălbatice, îmblânzite de inspiraţiile lirice ale lui Orfeu[2], n-au alergat la picioarele lui? Ei bine, trebuie să credem că acest urs californian, sub influenţa unor predispoziţii atavice, este la fel de înzestrat ca şi concetăţenii săi din Fabulă, căci ferocitatea i se stinge, instinctele de meloman îl domină şi, pe măsură ce cvartetul se retrage în ordine, el îl urmează, lăsând să-i scape un mormăit de satisfacţie. Încă puţin şi ar striga: bravo!

Peste un sfert de oră, Sebastien Zorn şi tovarăşii săi sunt la marginea pădurii, trec de ea, în timp ce Yvernes continuă să cânte la vioară.

Animalul se opreşte. Se pare că nu are intenţia să meargă mai departe; îşi loveşte labele una de alta. Pinchinat, luîndu-şi viola, strigă:

— Dansul urşilor — şi cu antren!

Apoi, în timp ce vioara întâi scârţâie în ton major acest motiv atât de cunoscut, viola o susţine fals în minor...

Animalul începe să joace, ridicând când piciorul drept, când piciorul stâng, zbuciumându-se şi lăsând grupul să se îndepărteze.

— Hm, remarcă Pinchinat, nu era decât un urs de circ!

— Şi ce dacă? răspunde Frascolin. Diavolul ăsta de Yvernes a avut o idee grozavă!

— S-o ştergem... *allegretto* şi fără să privim în urmă! încheie discuţia violoncelistul.

---

[1] Poet şi muzicant, fiul lui Zeus şi al Antiopei.

[2] Fiul lui Apolo şi al muzei Clio, socotit drept cel mai mare muzician al lumii antice.

Pe la ora nouă, cei patru discipoli ai lui Apolo[3] ajung teferi la Freschal.

Ultima etapă au mers zdravăn, cu toate că nu mai aveau plantigradul pe urme.

Vreo patruzeci de case, mai bine-zis căsuţe de lemn, aşezate în jurul unei pieţe plantate cu fagi — iată Freschalul, sat izolat pe care numai două mile îl despart de coastă.

Artiştii noştri se strecoară printre câteva locuinţe umbrite de arbori înalţi, ajung într-o piaţă, zăresc în fund clopotniţa modestă a unei biserici modeste, se aşază în cerc, ca şi când ar avea de executat o bucată de circumstanţă, şi rămân nemişcaţi, cu intenţia de a se sfătui.

— Ăsta e sat? exclamă dezamăgit Pinchinat.

— Te aşteptai să găseşti un oraş ca Filadelfîa sau New York-ul? ripostează Frascolin.

— Dar satul vostru e adormit! observă Sebastien Zorn, ridicând din umeri.

— Să nu trezim un sat care doarme, suspină melodios Yvernes.

— Ba, dimpotrivă, să-1 trezim! sare Pinchinat.

Într-adevăr, dacă nu vor să-şi petreacă noaptea sub cerul liber, trebuie să recurgă la acest procedeu.

Piaţa e pustie, tăcerea netulburată de nimic. Nici un oblon întredeschis, nici o lumină la ferestre. Frumoasa din Pădurea Adormită ar avea aici condiţii de repaus şi linişte deplină.

— Ei bine... şi hanul? întreabă Frascolin.

Da, hanul despre care le vorbise vizitiul, unde călătorii ar fi trebuit să găsească o primire călduroasă şi un culcuş bun... Şi hangiul care s-ar fi grăbit să trimită ajutoare nefericitului vizitiu... Să fi visat bietul om toate aceste lucruri?... Sau — altă ipoteză — să se fi rătăcit Sebastien Zorn şi trupa sa? Să nu fie aici satul Freschal?...

Aceste întrebări cer un răspuns hotărât. E nevoie să se apeleze la un localnic şi, pentru a ajunge la acesta, să se bată la uşa unei căsuţe — la aceea a hanului, dacă norocul le îngăduie să-1 descopere.

Iată-i deci pe cei patru muzicieni pornind în recunoaştere în jurul pieţei întunecate, ştergându-se de ziduri, încercând să zărească o firmă spânzurată deasupra unei vitrine... Nu se vede nici un han.

Ei bine, în lipsa unui han, nu se poate să nu fie pe aici o casă ospitalieră şi, cum nu se află în Scoţia, vor acţiona

[3] Zeul luminii şi al artelor, în mitologia greacă.

americăneşte. Care locuitor din Freschal ar refuza unul sau chiar doi dolari de persoană pentru o cină şi un pat ?

— Să batem, spune Frascolin.

— În măsura şase a opta, adaugă Pinchinat.

Chiar dacă ar fi bătut în trei sau patru timpi, rezultatul ar fi fost acelaşi. Nici o uşă, nici o fereastră nu se deschide, deşi Cvartetul Concertant a somat o duzină de case să-i răspundă.

— Ne-am înşelat, declară Yvernes. Ăsta nu-i un sat, ci un cimitir în care, dacă se doarme, e vorba de somnul veşnic. *Vox clamantis in deserto*[1]...

— *Amen!* răspunde Pinchinat, cu voce joasă, ca un veritabil diacon. Ce-i de făcut dacă tăcerea se încăpăţânează să rămână la fel de netulburată? Să continue drumul spre San Diego?... Sunt morţi de foame şi de oboseală. Şi apoi ce drum să urmezi, fără călăuză, în toiul acestei nopţi întunecate?... Să încerce să ajungă în alt sat!?... Care?... Dacă ar fi să-1 creadă pe vizitiu, nu mai există nici unul în această parte a litoralului. N-ar face decât să se rătăcească mai rău... Cel mai bun lucru e să aştepte dimineaţa. Totuşi, să petreci şase ore fără adăpost, sub un cer care se acoperă cu nori grei ameninţând să se prefacă în averse — perspectiva asta nu le surâde nici măcar unor artişti.

Pinchinat are atunci o idee. Ideile lui nu sunt totdeauna excelente, dar i se îmbulzesc în creier.

— Prieteni, spune el, ceea ce ne-a reuşit în pădure trebuie să ne reuşească şi într-un sat californian! Cu puţină muzică am îmblânzit un plantigrad... Să-i trezim pe aceşti rurali cu un concert viguros, în care să nu cruţăm nici *forţele,* nici *allegroul...*

— Să încercăm, răspunde Frascolin.

Sebastien Zorn nu aşteaptă ca Pinchinat să-şi sfârşească fraza. Cu violoncelul scos din cutie şi aşezat pe vârful său de oţel, stând în picioare pentru că nu are nici un scaun la dispoziţie, cu arcuşul în mână, el e gata să scormonească toate vocile înmagazinate în această carcasă sonoră.

Aproape imediat, ceilalţi sunt gata să-1 urmeze până la cele din urmă limite ale artei.

— *Cvartetul în si bemol* de Onslow[2] spune el. Haidem... O măsură pentru tact!

Acest cvartet de Onslow îl ştiu pe dinafară, şi nişte buni instrumentişti n-au nevoie de lumină ca să-şi plimbe degetele

[1] Vocea celui care strigă în deşert (în latină). Aici în sensul de a vorbi fără a fi ascultat.

[2] Compozitor francez, de origine engleză (1784 — 1853).

îndemânatice pe gâtul unui violoncel, a două viori şi al unei viole.

Iată-i deci lăsându-se în voia inspiraţiei. Poate că n-au cântat niciodată cu mai mult talent şi cu mai mult suflet în cazinourile şi teatrele confederaţiei americane. Spaţiul se umple de o armonie sublimă. Cum ar putea să-i reziste nişte fiinţe umane, dacă nu sunt surde? Chiar dacă s-ar fi aflat într-un cimitir, cum pretindea Yvernes, sub farmecul acestor sunete mormintele s-ar fi întredeschis, morţii s-ar fi ridicat, scheletele ar fi bătut din palme...

Şi totuşi, uşile rămân închise. Cei adormiţi nu se trezesc. Bucata se încheie în acordurile puternicului său final fără ca Freschalul să fi dat vreun semn de viaţă.

— Va să zică aşa! strigă Sebastien Zorn, în culmea furiei. Pentru urechile lor de sălbatici e nevoie nu de muzică, ci de o hărmălaie ca pentru urs?!... Fie! Reîncepem, dar tu, Yvernes, vei cânta în *re,* tu, Frascolin, în *mi,* tu, Pinchinat, în *sol.* Eu rămân în *si bemol*— şi acum, cu toată puterea!

Ce cacofonie! Ce sfâşiere de timpane! Parcă ar fi acea orchestră improvizată, dirijată de prinţul de Joinville[1] într-un sat necunoscut din Brazilia! Ai crede că se execută vreo oribilă simfonie — Wagner cântat de-a-ndoaselea!

De fapt, ideea lui Pinchinat e excelentă. Această hărmălaie rezolvă ceea ce n-a putut să facă admirabila interpretare dinainte. Freschalul începe să se trezească. Ici şi colo se aprind lumini la ferestre. Locuitorii satului nu sunt morţi, pentru că dau semne de viaţă. Ei nu sunt surzi, pentru că aud şi ascultă...

— Or să ne arunce cu mere în cap! spune Pinchinat în timpul unei pauze, căci, cu toată tonalitatea curioasă a bucăţii, măsura a fost respectată cu stricteţe.

— Cu atât mai bine... o să le mâncăm! răspunde practicul Frascolin. Şi la comanda lui Sebastien Zorn, concertul reîncepe cu mai mult antren. Apoi, terminând cu un viguros *acord perfect* în patru tonuri diferite, artiştii se opresc.

Nu, nu mere li se aruncă de la cele douăzeci sau treizeci de ferestre deschise, ci aplauze, urale, hip! hip! hip! Urechile freschaliene n-au cunoscut niciodată asemenea plăceri muzicale! Fără îndoială că toate casele sunt gata să primească ospitaliere asemenea virtuoşi incomparabili.

Dar, în vreme ce se dăruiau acelor aiureli instrumentale, un spectator înaintase cu câţiva paşi, fără ca ei să-1 fi văzut venind. Coborând dintr-un fel de car electric, el s-a oprit într-un

---

[1] Amiral francez, participant la expediţii navale francize în America de Sud (1818 — 1900).

colţ al pieţei. E un om înalt şi destul de corpolent, după cât se poate judeca în această noapte întunecată.

În timp ce parizienii noştri se întreabă dacă, după ferestre, se vor deschide în sfârşit şi porţile caselor — lucru care pare cel puţin foarte nesigur — noul sosit se apropie şi, intr-o franţuzească desăvârşită, spune pe un ton amabil:

— Sunt un diletant, domnilor, şi am avut norocul să vă aplaud...

— Pentru ultima noastră bucată? se interesează ironic Pinchinat. Nu, domnilor, pentru prima şi am ascultat rareori cvartetul de Onslow interpretat cu atâta talent! Personajul e fără îndoială un cunoscător.

— Domnule, răspunde Sebastien Zorn în numele camarazilor săi, complimentul dumneavoastră ne încântă. Dacă a doua bucată v-a zgâriat urechile, este pentru că...

— Domnule, întrerupe necunoscutul o frază care ar fi fost lungă, n-am auzit niciodată cântându-se atât de fals cu mai multă perfecţiune. Dar am înţeles de ce v-aţi purtat astfel. Era pentru a-i trezi pe bravii locuitori ai Freschalului, care au adormit din nou... Ei bine, domnilor, îngăduiţi-mi să vă ofer ceea ce aţi încercat să obţineţi prin acest mijloc desperat...

— Ospitalitatea? întreabă Frascolin.

— Da! Ospitalitatea, o ospitalitate ultrascoţiană... Dacă nu mă înşel, am în faţa mea Cvartetul Concertant, renumit pretutindeni în superba noastră ţară, care nu şi-a precupeţit entuziasmul...

— Domnule, spune Frascolin, suntem într-adevăr măguliţi. Şi această ospitalitate unde am putea să o găsim, graţie dumneavoastră?

— La două mile de aici.

— Într-un alt sat?

— Nu, într-un oraş.

— Un oraş important?

— Desigur.

— Ni s-a spus că nu există nici un oraş înainte de San Diego, observă Pinchinat.

— E o greşeală pe care n-aş putea să mi-o explic.

— O greşeală? repetă Frascolin.

— Da, domnilor, şi, dacă vreţi să mă întovărăşiţi, vă făgăduiesc o primire la care au dreptul nişte artişti de talia dumneavoastră.

— Sunt de părere să acceptăm, spune Yvernes.

— Împărtăşesc părerea ta, afirmă Pinchinat.

— O clipă, o clipă, strigă Sebastien Zorn, să nu o luăm înaintea dirijorului!
— Ceea ce înseamnă?... întreabă americanul.
— Că suntem aşteptaţi la San Diego, răspunde Frascolin.
— La San Diego, adaugă violoncelistul, unde suntem angajaţi pentru o serie de matineuri muzicale. Primul trebuie să aibă loc poimâine, duminică...
— Ah! tresare personajul, pe un ton care mărturiseşte o neplăcere destul de vie.
Apoi, reluînd:
— Nu face nimic, domnilor. Mâine veţi vizita un oraş care merită osteneala şi mă angajez să vă conduc apoi la staţia apropiată, astfel încât să puteţi fi duminică la San Diego.
Pe cinstea mea, oferta este seducătoare şi binevenită. Iată cvartetul asigurat că va găsi o cameră bună într-un hotel bun, fară să mai vorbim despre consideraţia pe care le-o garantează acest personaj îndatoritor.
— Acceptaţi, domnilor?
— Acceptăm, răspunde Sebastien Zorn, pe care foamea şi oboseala îl fac să privească favorabil o invitaţie de acest fel.
— Atunci pornim imediat. În douăzeci de minute vom ajunge şi sunt sigur că-mi veţi fi recunoscători.
E de la sine înţeles că, după ultimele urale provocate de concertul cacofonic, ferestrele caselor s-au închis. Cu luminile stinse, satul Freschal s-a cufundat din nou într-un somn adânc.
Călăuziţi de american, cei patru artişti se apropie de carul electric, îşi aşază instrumentele şi se urcă şi ei, în timp ce călăuza lor se instalează în faţă, lângă şofer. Este manevrată o pârghie, acumulatorii electrici intră în funcţiune, vehiculul se pune în mişcare şi nu întârzie să ia viteză, îndreptându-se către vest.
După un sfert de oră, apare o vastă lumină alburie, o strălucitoare împrăştiere de raze lunare. Acolo este un oraş, a cărui existenţă parizienii noştri n-ar fi bănuit-o niciodată.
Carul electric se opreşte şi Frascolin spune:
— În sfârşit, iată-ne pe litoral.
— Nu tocmai, răspunde americanul. Vom traversa o apă.
— Cum? întreabă Pinchinat.
— Cu ajutorul acestui bac.
Într-adevăr, se află acolo unul dintre acele feriboturi (atât de numeroase în Statele Unite) pe care vehiculul se îmbarcă împreună cu pasagerii săi. Fără îndoială, acest feribot are motoare electrice, căci nu scoate deloc aburi şi în două minute acostează la cheiul unui bazin, în fundul unui port.

Carul electric îşi reia drumul de-a lungul unei câmpii şi pătrunde în interiorul unui parc, deasupra căruia lămpi aeriene revarsă o lumină puternică.

În grilajul parcului se deschide o poartă prin care se ajunge pe o stradă largă şi lungă, pavată cu dale sonore. Cinci minute mai târziu, artiştii coboară în faţa peronului unui hotel confortabil, unde sunt primiţi cu un zel de bun augur datorită unui cuvânt spus de american. Sunt conduşi imediat în faţa unei mese luxoase şi cinează cu poftă — puteţi fi convinşi de asta!

După-masă, majordomul îi duce într-o cameră spaţioasă, luminată de becuri cu incandescenţă, pe care întrerupătoarele le pot transforma în dulci lămpi de noapte. Acolo, în sfârşit, lăsând pe a doua zi explicaţia acestei minuni, ei adorm în paturile aşezate în cele patru colţuri ale camerei şi sforăie cu aceeaşi armonie extraordinară care a făcut faima Cvartetului Concertant.

UN CICERONE VORBĂREŢ

A doua zi la ora şapte, aceste cuvinte, mai bine-zis aceste strigăte răsună în cameră, după o strălucită imitaţie a sunetelor trompetei — ceva asemănător cu «deşteptarea» regimentului:

— Hai!... Hop!... Sus!... în doi timpi! vociferează Pinchinat. Yvernes, cel mai lenevos, ar fi preferat să se ridice dintre păturile calde în trei sau chiar patru timpi. Dar trebuie să urmeze pilda camarazilor săi şi să părăsească poziţia orizontală pentru cea verticală.

— N-avem un minut de pierdut, nici măcar unul singur! continuă Pinchinat.

— Aşa e, încuviinţează Sebastien Zorn, căci mâine trebuie să fim la San Diego.

O jumătate de zi ne va fi de ajuns ca să vizităm oraşul acestui american amabil, declară Yvernes.

— Mă uimeşte existenţa unui oraş important în vecinătatea Freschalului! intervine Frascolin. Oare cum a uitat vizitiul să ne vorbească despre el?...

— Esenţialul era să fim aici, bătrână *cheie de sol!* încheie Pinchinat. Şi iată-ne!

Prin două ferestre mari, lumina pătrunde în valuri şi privirea se pierde pe o stradă mărginită de un dublu şir de arbori.

Cei patru prieteni îşi fac toaleta într-o încăpere confortabilă — treabă rapidă şi uşoară, căci au la îndemână ultimele

descoperiri în acest domeniu: robinete gradate termometrie pentru apă caldă şi apă rece, chiuvete care se golesc basculând automat, calorifere, pulverizatoare de esenţe parfumate, ventilatoare-morişcă acţionate de un curent voltaic, perii mişcate mecanic — unora ajunge să le prezinţi capul, altora hainele sau încălţămintea, pentru a obţine curăţirea sau lustruirea completă!

Apoi, în mai multe locuri, fără să punem la socoteală orologiul şi lămpile electrice răspândite pretutindeni, soneriile şi telefoanele fac legătura cu diversele servicii ale hotelului.

Sebastien Zorn şi tovarăşii săi pot să comunice nu numai cu interiorul, dar şi cu diverse cartiere ale oraşului şi poate — asta-i părerea lui Pinchinat — cu oricare alt oraş din Statele Unite ale Americii. Sau chiar din cele două lumi, adaugă Yvernes.

Până să aibă ocazia de a face această experienţă, la ora şapte şi patruzeci şi şapte de minute li se telefonează în englezeşte:

«Calistus Munbar prezintă respectele sale matinale onorabililor membri ai Cvartetului Concertant şi îi roagă să coboare, îndată ce vor fi gata, în restaurantul hotelului *Excelsior,* unde îi aşteaptă micul dejun».

— *Excelsior!*[1] repetă Yvernes. Numele acestui caravanserai e superb!

— Calistus Munbar este îndatoritorul nostru american, remarcă Pinchinat, şi numele este splendid!

— Prieteni, strigă violoncelistul — al cărui stomac e la fel de poruncitor ca şi stăpânul său — pentru că dejunul e pe masă, să mergem să- dejunăm şi apoi...

— ...Să străbatem oraşul, îi ia vorba din gură Frascolin. Dar ce oraş poate fi ăsta?...

Toaleta parizienilor noştri fiind aproape terminată, Pinchinat răspunde telefonic că în mai puţin de cinci minute vor răspunde invitaţiei domnului Calistus Munbar.

Într-adevăr, după acest răstimp, ei se îndreaptă către un ascensor care se pune în mişcare şi-i lasă în holul monumental al hotelului. În fund se zăreşte uşa restaurantului, o încăpere vastă, strălucind de aurării.

— Sunt al dumneavoastră, domnilor, cu totul al dumneavoastră! Cel care a pronunţat această frază de opt cuvinte e omul din ajun.

El aparţine acelui tip de personaje despre care se poate spune că se prezintă singure. Ţi se pare că le cunoşti de multă

---

[1] Mai sus (în latină).

vreme sau, ca să întrebuinţăm o formulă mai fericită, «dintotdeauna».

Calistus Munbar trebuie să aibă între cincizeci şi şaizeci de ani, dar nu i-ai da decât patruzeci şi cinci. E înalt; are un pic de burtă; membrele îi sunt mari şi puternice; e viguros şi sănătos, cu mişcări ferme: «crapă de sănătate», dacă ni se permite această expresie.

Sebastien Zorn şi prietenii săi au întâlnit de multe ori oameni aparţinând acestui tip, care nu este rar în Statele Unite. Capul lui Calistus Munbar e enorm, rotund, cu păr încă blond şi buclat, care se agită ca frunzele răsucite de vânt; tenul este foarte colorat; barba gălbuie, destul de lungă, despărţită în smocuri ascuţite; mustaţa e rasă; gura, ridicată la colţuri, e surâzătoare, ba chiar ironică; dinţii îi sunt din fildeş strălucitor; nasul, un pic cam gros la capăt, cu nări fremătătoare, solid înrădăcinat la baza frunţii între două cute verticale, suportă o pereche de ochelari legaţi cu un fir de argint fin şi suplu ca un fir de mătase. În spatele lentilelor strălucesc nişte ochi vii, cu irisul verzui, cu pupila ca de jeratic. Capul acesta e legat de umeri printr-un gât de taur; trunchiul este aşezat zdravăn pe coapse cărnoase, cu pulpe drepte şi cu labele întoarse puţin în afară.

Calistus Munbar e îmbrăcat cu o haină foarte largă, din stofă în dungi de culoarea tutunului. Din buzunarul lateral se strecoară colţul unei batiste. Vesta e albă, foarte scrobită, la trei nasturi de aur. Un lanţ masiv, ca o ghirlandă, de la un buzunar la altul, având la un capăt un cronometru, la celălalt un podometru[1] fără să mai vorbim de brelocurile care zornăie la mijloc. Această aurărie e completată de un şir de inele cu care-i sunt împodobite mâinile grase şi roze. Cămaşa de o albeaţă imaculată, înstelată cu trei diamante, are un guler răsfrânt sub al cărui fald e înnodată o cravată imperceptibilă, un simplu şiret auriu. Pantalonii largi din stofă reiată se îngustează către ghetele de lac cu agrafe de aluminiu.

Cât despre fizionomia iancheului, ea este expresivă în cel mai înalt grad, cu totul deschisă — fizionomia oamenilor care nu se îndoiesc de nimic şi care «au văzut multe». Acest om e, desigur, un descurcăreţ şi de asemeni un energic, ceea ce se recunoaşte după elasticitatea muşchilor săi, după contracţia vizibilă a sprâncenelor şi a maxilarelor, în sfârşit, el hohoteşte adesea, dar râsul său e mai degrabă nazal decât oral, un fel de nechezat, numit de fiziologi *hennitus.*

---

[1] Aparat care înregistrează numărul paşilor, indicând cu aproximaţie distanţa parcursă de un pieton.

— Sînt al dumneavoastră...



Acesta este Calistus Munbar. La intrarea cvartetului, el îşi scoate pălăria cu boruri largi, căreia nu i-ar sta rău o pană Ludovic al XIII-lea, strânge mâna celor patru artişti şi-i conduce în faţa unei mese pe care clocoteşte ceainicul şi aburesc tradiţionalele felii de pâine prăjită. Vorbeşte tot timpul, neîngăduind o singură întrebare — poate pentru a ocoli un răspuns — lăudând frumuseţile oraşului său, monologând ftră întrerupere şi, când dejunul ia sfârşit, isprăvindu-şi monologul cu aceste cuvinte:

— Vă rog să mă urmaţi, domnilor. Trebuie să vă fac însă o recomandare...

— Care anume? întreabă Frascolin.

— Este cu totul interzis să scuipaţi pe stradă.

— N-avem asemenea obiceiuri! protestează Yvernes.

— Foarte bine! Asta o să vă scutească de amendă!

— Să nu scuipi... în America! murmură Pinchinat, pe un ton în care surpriza se amestecă cu neîncrederea.

Ar fi fost greu de găsit un ghid dublat de un cicerone mai complet decât Calistus Munbar. Cunoaşte oraşul la perfecţie. Nici un palat despre care să nu poată spune cui îi aparţine, nici o casă în care să nu ştie cine locuieşte, nici un trecător care să nu-1 salute cu familiaritate.

Oraşul este construit cu multă regularitate. Bulevardele şi străzile, prevăzute cu verande deasupra trotuarelor, se întretaie în unghiuri drepte, ca pe o tablă de şah. Unitatea este vădită în planul acesta geometric. Cât despre varietate, atât în stil cât şi în amenajarea lor interioară, clădirile n-au urmat altă regulă decât fantezia arhitecţilor. În afară de câteva străzi comerciale, locuinţele par nişte palate, cu curţile lor de onoare mărginite de pavilioane elegante, cu armonia arhitectonică a faţadelor, cu luxul pe care-1 ghiceşti în interiorul apartamentelor, cu grădinile — ca să nu spunem parcurile — aşezate în spatele lor. E de remarcat totuşi că arborii, plantaţi de curând, nu s-au dezvoltat încă pe deplin. Acelaşi lucru se observă în scuarurile de la intersecţia principalelor artere ale oraşului, acoperite cu peluze de o prospeţime englezească. Boschetele lor, în care se amestecă plantele zonelor temperate şi toride, n-au supt din măruntaiele pământului destulă putere vegetativă. Această particularitate naturală prezintă un contrast izbitor cu regiunea din vestul Americii, unde, în vecinătatea marilor oraşe californiene, abundă păduri uriaşe.

Membrii cvartetului observă acest cartier al oraşului fiecare în felul său: Yvernes atras de ceea ce nu-1 atrage pe Frascolin, Sebastien Zorn interesându-se de ceea ce nu-1 interesează pe

Pinchinat — toţi însă foarte curioşi să dezlege misterul care învăluie oraşul necunoscut. Din această diversitate de opinii va trebui să se închege un ansamblu de observaţii destul de întemeiate.

Dealtfel, Calistus Munbar este aici şi are un răspuns la toate. Răspuns?... El nici n-aşteaptă să fie întrebat, el vorbeşte, vorbeşte şi nu poţi decât să-1 laşi să vorbească. Aripile morii sale de cuvinte se învârt la cea mai uşoară adiere.

La un sfert de oră după ce au părăsit *Excelsior Hotel,* Calistus Munbar spune:

— Iată-ne pe Bulevardul Trei — şi în oraş sunt peste treizeci de bulevarde. Acesta de aici, cel mai comercial, este pentru noi Broadwayul, Regent Streetul, Boulevard des Italiens[1]... În magazine şi pieţe se găseşte tot ceea ce este necesar şi de prisos, tot ceea ce pot să pretindă oamenii cei mai doritori de bunăstare şi confort modern.

— Văd magazinele, dar nu văd cumpărătorii, observă Pinchinat.

— Poate că e prea devreme? adaugă Yvernes.

— Asta se datoreşte faptului că cea mai mare parte a comenzilor se fac telefonic sau chiar teleautografic, răspunde Calistus Munbar. Întrebuinţăm în mod obişnuit teleautograful, un aparat perfecţionat care transportă scrisul după cum telefonul transportă vorbirea[2], fără să uităm kinetograful, care înregistrează mişcările, fiind pentru ochi ceea ce este fonograful pentru ureche[3], şi telefotul care reproduce imaginile[4]. Teleautograful prezintă o garanţie mai serioasă decât o simplă depeşă de care poate abuza oricine. Cu ajutorul lui sunt semnate electric mandate sau poliţe...

— Chiar şi acte de căsătorie? întreabă Pinchinat, ironic.

— Fără îndoială. De ce nu s-ar căsători oamenii prin fir telegrafic?

---

[1] Artere principale în New York, Londra, Paris.

[2] Primul aparat din familia teleautografelor a fost inventat în 1856 de savantul italian Giovanni Caselli (1815-1891) si botezat pantelegraf.

[3] Aparat pentru înregistrarea si proiectarea imaginilor animate, construit în 1889 de W.K.L. Dickson, unul dintre colaboratorii apropiaţi ai lui Edison.

[4] Aparat imaginar, care apare cu acest nume şi în povestirea *În secolul 29. O zi din viaţa unui jurnalist american în anul 2889.*

Primele demonstraţii de transmitere a fotografiilor la distanţă au avut loc în 1903, la Paris.

— Atunci de ce n-ar şi divorţa?
— Ba chiar şi divorţează!... Dealtfel, asta uzează cel mai mult aparatele noastre!
Şi aici un zgomotos hohot de râs al ciceronelui, care face să zăngăne toate zorzoanele atârnate de vesta lui.
— Sunteţi vesel, domnule Munbar, spune Pinchinat împărtăşind ilaritatea americanului.
— Ca un zbor de cintezoi într-o zi însorită!
Se arată acum o arteră transversală. Este Bulevardul Nouăsprezece, unde orice fel de comerţ este oprit. Linii de tramvai îl brăzdează ca şi pe celălalt. Carele electrice trec fără să ridice măcar un fir de praf, căci şoseaua, acoperită cu un parchet foarte rezistent din lemn de karry şi jarrah din Australia — de ce nu acaju din Brazilia? — este curată de parcă ar fi fost frecată cu glaspapir. Dealtfel, Frascolin, atent la fenomenele fizice, constată că şoseaua sună sub paşi ca o placă de metal.
«Grozavi sunt metalurgiştii ăştia! îşi spune el. S-au apucat să facă şosele de fier».
Intrigat, tocmai voia să-1 întrebe pe Calistus Munbar, când acesta exclamă:
— Priviţi, domnilor!
Şi le arată o clădire vastă, cu o înfăţişare grandioasă, ale cărei aripi, mărginind curtea de onoare, sunt unite printr-un grilaj de aluminiu.
— Această clădire — s-ar putea zice acest palat — este locuită de familia unuia dintre principalii notabili ai oraşului. E vorba de Jem Tankerdon, proprietarul inepuizabilelor zăcăminte de petrol din Illinois, poate cel mai bogat şi, prin urmare, cel mai onorabil şi mai onorat dintre concetăţenii noştri.
— E milionar? întreabă Sebastien Zorn.
— Milionul este pentru noi monedă curentă şi se numără aici cu sutele! În acest oraş nu există decât nababi ultrabogaţi. Asta explică cum, în câţiva ani, negustorii din cartierele comerciale fac avere. Mă refer la negustorii cu amănuntul, căci, în acest microcosmos unic în lume, nu există nici un angrosist.
— Nici industriaşi? se interesează Pinchinat.
— Deloc!
— Nici armatori? întreabă Frascolin.
— Defel.
— Rentieri atunci? intervine Sebastien Zorn.
— Numai rentieri şi negustori pe cale să devină rentieri.
— Ei bine... Şi muncitorii? întreabă Yvernes.

— Când e nevoie de muncitori, sunt aduşi din afară şi îndată ce-şi isprăvesc munca se reîntorc... cu un câştig bun.

— Totuşi, domnule Munbar, spune Frascolin, trebuie să aveţi câţiva săraci în oraşul dumneavoastră — chiar dacă ar fi numai pentru a nu lăsa să le piară sământa!

— Săraci? Nu veţi întâlni unul singur!

— Atunci cerşetoria e interzisă!?

— N-avem de ce s-o interzicem atâta vreme cât oraşul nu e accesibil cerşetorilor. Astea sunt lucruri valabile doar pentru oraşele Americii, cu arestul, azilurile şi casele lor pentru săraci, cărora li se adaugă casele de corecţie.

— O să-mi spuneţi acum că n-aveţi nici temniţe!

— După cum n-avem nici întemniţaţi!

— Dar criminalii?

— Sunt rugaţi să rămână pe vechiul şi noul continent, unde găsesc condiţii mai avantajoase ca să-şi exercite vocaţia.

— Într-adevăr, domnule Munbar, spune Sebastien Zorn, s-ar crede, ascultându-vă, că nu ne mai aflăm în America!

— Ieri vă aflaţi încă acolo, domnule violoncelist, răspunde uluitorul cicerone.

— Ieri? tresare Frascolin, care se întreabă ce poate să însemne această frază ciudată.

— Fără îndoială! Astăzi vă aflaţi într-un oraş liber, asupra căruia Uniunea n-are nici un drept, care nu depinde decât de el însuşi.

— Şi care e numele său? întreabă Sebastien Zorn, a cărui iritabilitate naturală începe să se facă simţită.

— Numele său?... îngăduiţi-mi să nu vi-l spun încă.

— Şi când îl vom şti?

— La sfârşitul vizitei, de care el se va simţi foarte onorat. Această rezervă a americanului este cel puţin curioasă. Dar, în definitiv, n-are nici o importanţă. Înainte de prânz, cvartetul îşi va termina plimbarea şi, chiar dacă nu va afla numele oraşului decât în clipa plecării, asta-i va fi de ajuns. Singura întrebare care se pune este următoarea: cum poate un oraş atât de mare să ocupe un promontoriu al coastei californiene fără să aparţină Statelor Unite şi, pe de altă parte, cum se explică faptul că vizitiul nu le-a spus nimic? La urma urmei, în douăzeci şi patru de ore instrumentiştii se vor afla la San Diego, unde vor afla cheia acestei enigme dacă Munbar nu se învredniceşte să-i lămurească.

Bizarul personaj s-a lăsat din nou pradă vorbăriei, nu fără a da de înţeles că doreşte să nu i se ceară explicaţii prea categorice:

— Domnilor, spune el, iată-ne la capătul Bulevardului Treizeci şi şapte. Contemplaţi această admirabilă perspectivă! Nici în acest cartier nu se află magazine, pieţe, acea mişcare a străzilor care indică viaţa comercială. Numai palate şi locuinţe particulare, dar averile sunt mai mici decât cele de pe Bulevardul Nouăsprezece. Rentieri cu zece, douăsprezece milioane.

— Nişte cerşetori! comentează Pinchinat, strâmbându-se semnificativ.

— Ei, domnule, totdeauna poţi să fii cerşetorul cuiva! Un milionar este bogat faţă de cel care n-are decât o sută de mii de franci şi nu e bogat faţă de cel care are o sută de milioane.

Artiştii noştri au băgat de seamă că, dintre toate cuvintele folosite de călăuza lor, cuvântul «milion» revine cel mai des — un cuvânt vrăjit, pe cât se pare! Munbar îl pronunţă umflându-şi obrajii, cu o sonoritate metalică. S-ar spune că bate monedă vorbind. Şi dacă dintre buzele sale nu cad diamante, ca din gura acelui fin al zânelor care semăna perle şi smaragde, atunci cad monezi de aur.

Sebastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, Yvernes continuă să străbată acest oraş extraordinar, al cărui nume le este încă necunoscut. Străzile sunt însufleţite de neîncetatul du-te-vino al trecătorilor bine îmbrăcaţi. Nicăieri nu se zăresc zdrenţele vreunui cerşetor. Pretutindeni tramvaie, camioane, care electrice. Unele artere mari sunt înzestrate cu trotuare mobile, acţionate de un lanţ fără sfârşit şi pe care oamenii se plimbă cum ar face-o într-un tren în mers, mişcându-se odată cu el.

Circulă de asemenea trăsuri electrice, alunecând pe şosele ca o bilă pe postavul unei mese de biliard. Cât despre echipaje în adevăratul înţeles al cuvântului, adică vehicule trase de cai, nu se întâlnesc decât în cartierele bogate.

— Ah, iată o biserică! exclamă Frascolin, arătând spre un edificiu cu o înfăţişare destul de greoaie, lipsit de vreun stil arhitectural, un fel de pateu de Savoia înfipt în mijlocul unei pieţe cu peluze.

— Este templul protestant, precizează Calistus Munbar, oprindu-se în faţa clădirii.

— Există şi biserici catolice în oraşul dumneavoastră? întreabă Yvernes.

— Da, domnule! Dealtfel, trebuie să vă spun că, dintre cele aproape o mie de religii diferite existente pe glob, ne-am oprit doar la catolicism şi protestantism. La noi nu e ca în Statele Unite, neunite din punct de vedere religios, dacă nu şi politic, unde sunt tot atâtea secte câte familii — metodiste, anglicane,

presbiteriene, anabaptiste, wesleiene etc. Aici veţi întâlni numai protestanţi fideli calvinismului sau romano-catolici.

— Şi ce limbă vorbesc?

— Engleza şi franceza.

— Lucru pentru care vă felicităm, spune Pinchinat.

— Oraşul este deci împărţit în două sectoare aproape egale. Ne aflăm aici în sectorul...

— Vest, îmi închipui! îl întrerupe Frascolin, orientându-se după poziţia soarelui.

— Vest, dacă vreţi...

— Cum, dacă vreau? ripostează Frascolin, destul de surprins de acest răspuns. Oare punctele cardinale ale acestei aşezări se schimbă după placul fiecăruia?

— Da... şi nu... Vă voi explica asta mai târziu. Să revenim la sectorul... vest, dacă vreţi să-i spunem aşa, care este locuit numai de protestanţi, rămaşi chiar şi aici oameni practici, în vreme ce catolicii, mai intelectuali, mai rafinaţi, ocupă celălalt sector. În faţa dumneavoastră e templul protestant!

— Se cunoaşte, observă Yvernes. Cu o asemenea arhitectură greoaie, rugăciunea trebuie să fie nu o înălţare către cer, ci o strivire de pământ.

— Frumoase cuvinte! sare Pinchinat. Domnule Munbar, într-un oraş cu atâtea instalaţii moderne, desigur că predica şi slujba religioasă pot fi ascultate la telefon...

— Fără îndoială.

— Şi spovedania de asemeni?

— Tot aşa cum poţi să te căsătoreşti prin teleautograf — şi veţi conveni că e un lucru practic.

— De necrezut, domnule Munbar, răspunde Pinchinat, de necrezut!

CVARTETUL CONCERTANT DECONCERTAT

La ora unsprezece, după o plimbare atât de lungă, ţi-e îngăduit să fii flămând. Artiştii noştri uzează de această îngăduinţă. Stomacurile lor strigă la unison şi ei sunt de acord că trebuie să mănânce cu orice preţ.

Este şi părerea lui Calistus Munbar, nu mai puţin supus necesităţilor refacerii cotidiene decât oaspeţii săi. Se vor întoarce deci la *Excelsior-Hotel* ?

Da, căci restaurantele nu par să fie numeroase în acest oraş unde fiecare preferă să stea mai mult acasă — şi care nu prea e vizitat de turiştii celor două lumi.

În câteva minute, un tramvai îi transportă pe înfometaţi la hotel. Iată-i aşezaţi în faţa unei mese îmbelşugate. Este un contrast izbitor cu obişnuitele prânzuri americăneşti, în care mulţimea felurilor nu răscumpără insuficienţa lor. Aici, carnea de vită sau de miel este excelentă; carnea de pasăre, fragedă şi parfumată; peştele de o prospeţime îmbietoare. Apoi, în locul apei la gheaţă din restaurantele americane, bere şi vinuri pe care soarele Franţei le-a distilat înainte cu zece ani pe colinele Medocului şi ale Burgundiei.

Pinchinat şi Frascolin onorează acest dejun cel puţin tot atât cât Sebastien Zorn şi Yvernes. E de la sine înţeles că sunt invitaţii lui Calistus Munbar — şi nu se făcea să-1 refuze.

Dealtfel, acest iancheu, căruia nu i-a pierit cheful de vorbă, e de o încântătoare bună dispoziţie. El răspunde la orice întrebare, în afară de ceea ce ar fi vrut să afle musafirii săi — numele acestui oraş independent. Puţină răbdare, îl vor afla când vor termina explorarea. Oare are de gând să îmbete cvartetul, ca să-1 facă să piardă trenul de San Diego? Nu, dar se bea zdravăn, după ce s-a mâncat din gros, şi masa e pe cale să se încheie cu ceai, cafea şi lichioruri, când o detunătură zguduie geamurile hotelului.

— Ce-ai asta? întreabă Yvernes, tresărind.

— Nu vă neliniştiţi, domnilor, răspunde Calistus Munbar. Este tunul observatorului.

— Dacă vesteşte amiaza, atunci întârzie! constată Frascolin, consultându-şi ceasul.

— Nu, domnule! Soarele nu întârzie aici, după cum nu întârzie în altă parte.

Un surâs ciudat se iveşte pe buzele americanului, ochii îi strălucesc în dosul lentilelor şi îşi freacă mâinile. S-ar putea crede că se felicită pentru reuşita unei farse grozave.

Frascolin, pe care prânzul ales 1-a toropit mai puţin decât pe colegii săi, îl priveşte bănuitor, fără să ştie prea bine ce să creadă.

— Haideţi, prieteni — îmi veţi îngădui, sper, să vă spun astfel... Trebuie să vizităm al doilea sector al oraşului, şi-aş muri de desperare dacă v-ar scăpa un singur amănunt! N-avem timp de pierdut.

— La ce oră pleacă trenul către San Diego? se interesează Sebastien Zorn, mereu preocupat să-şi îndeplinească angajamentele.

— Da, la ce oră? insistă Frascolin.

— O, seara, răspunde Calistus Munbar, clipind din ochiul stâng. Veniţi, dragi oaspeţi, veniţi... N-o să vă pară rău că m-aţi acceptat drept călăuză!

Cum să nu asculţi de o persoană atât de îndatoritoare? Cei patru artişti părăsesc sala hotelului şi pornesc la drum. Într-adevăr, probabil că au băut cam mult, căci un fel de fior le trece prin corp. Pământul are o uşoară tendinţă de a le fugi de sub picioare. Şi totuşi, nu se află pe vreunul din trotuarele mobile laterale.

— Hi! Hi! Să ne sprijinim, Chatillon! strigă alteţa-sa, bălăbănindu-se.

— Cred că am băut cam mult! murmură Yvernes, ştergându-şi fruntea.

— Nu-i nimic, domnilor parizieni, îi linişteşte americanul, asta nu-nseamnă că sunteţi nişte beţivi! Trebuia doar să stropim sosirea dumneavoastră...

— Şi am golit stropitoarea! completează Pinchinat, care a băut şi el destul şi nu s-a simţit niciodată mai bine dispus.

Sub îndrumarea lui Calistus Munbar, o stradă îi poartă spre unul dintre cartierele celui de-al doilea sector. Aici e mai multă animaţie şi o atmosferă mai puţin puritană. Te-ai crede transportat deodată din nordul Statelor Unite în sud, de la Chicago la New Orleans, din Illinois în Louisiana. Magazinele sunt mai pline de clienţi, clădirile sunt împodobite cu mai multă fantezie, casele sunt mai confortabile, palatele la fel de magnifice ca în celălalt sector, dar având o înfăţişare mai plăcută. Populaţia se deosebeşte de asemenea prin aspectul ei, prin felul de a merge şi de a se purta. Îţi vine să crezi că acest oraş e dublu, ca unele stele, cu deosebirea că sectoarele nu se învârtesc unul în jurul celuilalt. Două oraşe alăturate.

Ajuns aproape de centrul sectorului, grupul se opreşte pe la mijlocul Bulevardului Cincisprezece şi Yvernes strigă:

— Straşnic palat, pe cinstea mea!

— Palatul familiei Coverley, spune Calistus Munbar. Nat Coverley, egalul lui Jem Tankerdon...

— Mai bogat decât el? întreabă Pinchinat.

— Tot atât de bogat, răspunde americanul. Un fost bancher din New Orleans, care are mai multe sute de milioane decât degetele celor două mâini!

— Frumoasă pereche de mănuşi, dragă domnule Munbar!

— Adevărat!

— Şi aceşti doi notabili, Jem Tankerdon şi Nat Coverley, sunt inamici... desigur?

— În orice caz rivali, care încearcă să-şi asigure întâietatea în treburile oraşului şi se invidiază.

— Vor sfârşi prin a se mânca? întreabă Sebastien Zorn.

— Poate că da... şi dacă unul îl înghite pe celălalt...

— O să aibă o indigestie grozavă! completează alteţa-sa. Calistus Munbar pufneşte în râs, într-atât i s-a părut de nostim răspunsul.

Biserica catolică se înalţă într-o piaţă largă, care îngăduie să i se admire proporţiile armonioase. E clădită în stil gotic, acel stil care nu-ţi cere să te depărtezi prea mult pentru a-1 aprecia, liniile lui verticale caracteristice pierzându-şi din frumuseţe când sunt privite de la distanţă. Saint-Mary Church merită toată admiraţia pentru zvelteţea turnurilor, fineţea rozetelor[1], eleganţa ogivelor strălucitoare, graţia ferestrelor îngemănate.

— O frumoasă mostră a stilului gotic anglo-saxon! spune Yvernes, care se pricepe la arhitectură. Aveţi dreptate, domnule Munbar, cele două sectoare ale oraşului dumneavoastră seamănă tot atât de puţin cât seamănă templul unuia cu catedrala celuilalt!

— Şi cu toate astea, domnule Yvernes, cele două sectoare au aceeaşi mamă.

— Dar nu acelaşi tată? se interesează Pinchinat.

— Ba şi acelaşi tată, scumpii mei prieteni. Numai că au fost crescute în chip diferit. Au fost modelate astfel încât să răspundă gusturilor celor care veneau să caute aici o existenţă liniştită, fericită, scutită de orice griji... o existenţă pe care nu o poate oferi nici un oraş din vechiul sau noul continent.

— Pe Apolo, domnule Munbar, exclamă Yvernes, ai grijă şi nu ne pune prea mult la încercare curiozitatea! E ca şi cum ai cânta o frază muzicală care nu mai ajunge la *tonica...*

— Şi asta sfârşeşte prin a obosi urechea! explică Sebastien Zorn. N-a venit oare momentul să aflăm numele acestui oraş extraordinar?

— Nu încă, dragii mei oaspeţi, răspunde americanul, potrivindu-şi ochelarii de aur pe apendicele său nazal. Aşteptaţi sfârşitul plimbării noastre. Să continuăm...

— Înainte de a continua, intervine Frascolin, a cărui curiozitate începe să se amestece cu o vagă nelinişte, vreau să vă fac o propunere.

— Şi anume?

— De ce n-am urca în clopotniţă? De acolo, am putea să vedem...

---

[1] Ornament circular, a cărui formă o aminteşte pe aceea a rozei (trandafirului).

— Nu! strigă Calistus Munbar, scuturându-şi coama încâlcită. Nu acum... mai târziu.

— Şi când ? întreabă violoncelistul, care începe să se enerveze în faţa atâtor subterfugii misterioase.

— La sfârşitul excursiei, domnule Zorn.

— Ne vom întoarce aici?

— Nu, prieteni, plimbarea noastră se va încheia cu o vizită la Observator, al cărui turn este cu o treime mai înalt decât clopotniţa bisericii.

— Dar, insistă Frascolin, de ce să nu profităm de faptul că ne aflăm aici?

— Pentru că... mi-aţi strica poanta!

Şi nu-i nici un mijloc de a obţine un alt răspuns de la acest personaj enigmatic.

Fiind nevoiţi să se supună, străbat cu conştiinciozitate bulevardele celui de-al doilea sector. Apoi vizitează cartierele comerciale — reşedinţa croitorilor, cizmarilor, pălărierilor, măcelarilor, băcanilor, brutarilor, fructarilor etc. Salutat de cele mai multe din persoanele pe care le întâlnesc, Calistus Munbar răspunde cu o satisfacţie vanitoasă. El nu mai sfârşeşte cu reclama oraşului, asemeni unui circar iscusit, şi limba nu i se odihneşte nici o clipă, cum nu se odihneşte limba unui clopot într-o zi de sărbătoare.

Pe la ora două, cvartetul a ajuns la marginea oraşului, încins cu un superb grilaj împodobit cu flori şi plante agăţătoare. Dincolo se întinde câmpia, a cărei linie circulară se confundă cu linia orizontului.

Frascolin remarcă un lucru pe care nu socoteşte necesar să-1 comunice şi camarazilor săi. Explicaţia o vor găsi, fără îndoială, în vârful turnului Observatorului. Este vorba despre faptul că soarele, în loc să se afle la sud-vest, cum ar fi trebuit să fie la ora aceea, se află la sud-est.

Această nepotrivire nu poate să nu zdruncine un spirit atât de meditativ ca al lui Frascolin şi el începe să-şi «matagrabolizeze creierul», cum spunea Rabelais, când Calistus Munbar îi distrage atenţia strigând:

— Domnilor, tramvaiul pleacă peste câteva minute! La drum. către port!

— Către port? se miră Sebastien Zorn.

— Oh, o plimbare de cel mult o milă, care vă va îngădui să admiraţi parcul nostru!

Dacă există un port, trebuie să fie situat puţin mai sus sau puţin mai jos de oraş, pe coasta Californiei. Într-adevăr, unde ar putea să fie dacă nu într-un punct oarecare al acestui litoral?

Puţin cam buimăciţi, artiştii se aşază pe banchetele unui vagon elegant în care se află mai mulţi călători. Toţi dau mâna cu Calistus Munbar — acest diavol de om e cunoscut de toată lumea! — şi dinamurile tramvaiului îşi încep activitatea locomotoare.

Calistus Munbar are dreptate să numească parc câmpia care se întinde împrejurul oraşului. Alei cărora nu li se vede capătul, peluze înverzite, bariere pictate, drepte sau în zigzag; tot felul de arbori — stejari, arţari, fagi, castani, micoculieri, ulmi, cedri, tineri încă, însufleţiţi de ciripitul nenumăratelor stoluri de păsărele. Este o adevărată grădină englezească cu fântâni ţâşnitoare, brazde de flori de o prospeţime primăvăratică, masive de arbuşti în care se amestecă soiurile cele mai diferite, muşcate uriaşe ca acelea din Monte-Carlo, portocali, lămâi, măslini, dafini roşii, fistici, aloeşi, camelii, dalii, trandafiri de Alexandria cu flori albe, hortensii, lotuşi albi şi roşii, floarea-patimii din America de Sud, bogate colecţii de cerceluşi, salvii, begonii, zambile, lalele, narcise, renonculi de Persia, stânjenei, toporaşi, orhidee, ferigi arborescente şi apoi esenţe specifice zonelor tropicale — trestii de India, palmieri, curmali, smochini, eucalipţi, mimoze, bananieri, goyavieri, calebasieri, cocotieri, într-un cuvânt tot ce poate pretinde un amator de la cea mai bine înzestrată grădină botanică.

Cu obiceiul lui de a evoca amintirile vechii poezii, Yvernes se crede pesemne transportat în mijlocul peisajelor bucolice din romanul Astreei. Oile nu lipsesc de pe aceste păşuni, vacile roşcate pasc printre bariere, ciutele, căprioarele şi alte graţioase patrupede ale faunei forestiere sar printre boschete... Numai păstorii lui d'Urfe[1] şi încântătoarele lui păstoriţe sunt, din păcate, lipsă. Cât despre Lignon[2], el e reprezentat printr-un râu, Serpentine-river, care-şi plimbă apele dătătoare de viaţă de-a lungul vâlcelelor acestei câmpii...

Numai că totul pare artificial, ceea ce îl face pe Pinchinat să strige:

— Ia te uită! Asta-i tot ce aveţi în materie de râuri?

— Râuri? se miră Calistus Munbar. La ce bun?

— Ei na! Ca să aveţi apă!

— Apă... adică o substanţă în general nesănătoasă, microbiană şi tifoidică?

— Poate fi purificată.

---

[1] Scriitor francez, autorul romanului pastoral «Astree» (1567—1625).

[2] Pârâu in Masivul Central (Franţa), pe malurile căruia se întâlnesc Celadon si Astreea, eroii romanului lui d'Urfe.

— Şi pentru ce să-ţi dai osteneala, când e aşa de uşor să fabrici o apă igienică, lipsită de orice impurităţi şi chiar gazoasă sau feruginoasă, după plac...

— Dumneavoastră fabricaţi apa? întreabă Frascolin.

— Fără îndoială, şi o distribuim caldă sau rece la domiciliu, după cum distribuim lumina, sunetul, ora exactă, căldura, frigul, forţa motrice, agenţii antiseptici, electricitatea prin autoconducţie...

— Vreţi să mă faceţi să cred că fabricaţi şi ploaia pentru a uda peluzele şi florile? intervine Yvernes.

Americanul încuviinţează, făcând să scânteieze inelele de pe degetele cu care-şi mângâie barba.

— Ploaie la comandă! exclamă Sebastien Zorn.

— Da, dragi prieteni, ploaie pe care conductele aşezate sub pământ o răspândesc la timp şi după toate regulile. Nu-i mai bine aşa decât să aştepţi bunul plac al naturii şi să te supui capriciilor climei ? Nu-i mai bine decât să tuni şi să fulgeri împotriva intemperiilor, fără să poţi înlătura când arşiţa prelungită, când umiditatea prea persistentă ?

— Până aici, domnule Munbar! declară Frascolin. Să puteţi produce ploaie la comandă, fie! Dar s-o împiedicaţi să cadă din cer...

— Cerul?... Ce amestec are cerul în toate astea?

— Cerul, sau, dacă preferaţi astfel, norii plini de apă, curenţii atmosferici cu cortegiul lor de cicloane, tornade, vijelii, rafale, uragane... Astfel, când e vreme rea...

— Vreme rea? repetă Calistus Munbar.

— Da, iarna...

— Iarna?... Ce înseamnă asta?

— Brumele, zăpezile, gheţurile! scandează Sebastien Zorn, pe care răspunsurile ironice ale iancheului îl înfurie.

— N-am auzit! spune liniştit Calistus Munbar.

Cei patru parizieni se privesc. Au de-a face cu un nebun, sau cu un mistificator?

În primul caz, trebuie închis; în al doilea, trebuie pedepsit zdravăn pentru aerele lui.

În acest timp, tramvaiul străbate încet grădinile vrăjite. Lui Sebastien Zorn şi camarazilor săi li se pare că, dincolo de graniţele acestui parc imens, bucăţi de pământ cultivate metodic îşi etalează culorile diverse, ca eşantioanele de stofă expuse altădată la uşile croitorilor. Sunt, fără îndoială, câmpuri cultivate cu legume: cartofi, varză, morcovi, napi, praz, în sfârşit, tot ceea ce e necesar pentru a alcătui o supă desăvârşită.

Artiştii noştri abia aşteaptă să ajungă în plin câmp, unde vor putea să-şi dea seama dacă această regiune ciudată produce şi grâu, ovăz, porumb, orz, secară, hrişcă şi alte cereale.

Dar iată că apare o uzină, dominând cu coşurile ei metalice acoperişurile joase de sticlă mată. Aceste coşuri, susţinute cu odgoane de fier, seamănă cu acelea ale unui vapor în mers, ale unui *Great-Eastern*[1], ai cărui o sută de mii de cai putere ar face să se mişte elicele puternice. Dar în locul unui fum des şi negru, gurile lor nu scot decât fuioare subţiri de aburi, care nu întinează văzduhul.

Uzina acoperă o suprafaţă de zeci de mii de yarzi pătraţi, aproape un hectar. E prima întreprindere industrială pe care o vede cvartetul de când «excursionează» — să ne fie iertat acest cuvânt — sub conducerea americanului.

— Ce-i cu întreprinderea asta? întreabă Pinchinat.

— Este o fabrică şi are aparate evaporatoare cu petrol, răspunde Calistus Munbar, a cărui privire ascuţită ameninţă să străpungă lentilele ochelarilor.

— Şi ce fabrică... fabrica dumneavoastră?

— Energie electrică pe care o distribuie oraşului, parcului, câmpiei, producând forţă motrice şi lumină. Uzina alimentează totodată telegrafele, teleautografele, telefoanele, telefoturile, soneriile, sobele de bucătărie, maşinile-unelte, aparatele cu arc şi cu incandescenţă, lunile de aluminiu, cablurile submarine...

— Cablurile submarine? îl întrerupe Frascolin.

— Da! Cele care leagă oraşul cu diversele puncte de pe litoralul american.

— Şi a fost necesar să se creeze o uzină atât de importantă ?

— Cred şi eu... cu consumul nostru de energie electrică... şi morală! replică Calistus Munbar. Vă rog să credeţi, domnilor, că ne-a trebuit o doză incalculabilă de energie pentru a întemeia acest oraş incomparabil, fără rival in lume!

Se aud sforăiturile surde ale giganticei uzine, puternicele erupţii ale vaporilor, zgomotele maşinilor, mărturii ale unui efort mecanic superior faţă de tot ce-a dat până acum industria

---

[1] Una dintre primele şi cele mai mari nave din oţel, lansată în anul 1858. Ea avea lungimea de 250 m, lăţimea de 25 m, pescajul de 9 m şi o deplasare de 27 400 tone. Propulsia era asigurată de o elice, două roţi cu zbaturi laterale şi şase catarge pentru navigaţia cu pânze. În 1864 şi 1865, a fost folosită pentru instalarea cablului submarin între Europa şi America. În 1867, i-a transportat pe cetăţenii Lumii Noi dornici să viziteze Expoziţia internaţională de la Paris. A fost vândută la fier vechi în 1888.

modernă. Cine şi-ar fi putut închipui că e nevoie de atâta forţă pentru a pune în mişcare dinamurile sau pentru a încărca acumulatorii?

După un sfert de milă, tramvaiul se opreşte în staţia portului.

Călătorii coboară şi călăuza lor, revărsând mereu fraze laudative, îi plimbă pe cheiurile care mărginesc antrepozitele şi docurile. Portul poate adăposti cel mult o duzină de nave. E mai mult un bazin oval, terminat cu două diguri susţinute prin armături de fier şi luminate de două faruri care uşurează intrarea bastimentelor venind din larg.

Acum bazinul nu găzduieşte decât o jumătate de duzină de nave, unele destinate transportului petrolului, altele transportului mărfurilor necesare consumului cotidian şi câteva bărci de pescuit, prevăzute cu aparate electrice.

Frascolin observă că intrarea portului e orientată spre nord şi trage concluzia că trebuie să fie situat în partea septentrională a unuia dintre acele promontorii cu care litoralul Californiei de Jos împunge Pacificul. El constată, de asemenea, că curentul marin se propagă spre est cu oarecare viteză, lunecând pe lângă botul digurilor ca valurile de-a lungul laturilor unui vas în mers — efect datorat fără îndoială fluxului, cu toate că mareele sunt foarte slabe pe coastele de vest ale Americii.

— Unde e oare fluviul pe care l-am trecut aseară ? întreabă Frascolin.

— Undeva în spate, se mulţumeşte să răspundă iancheul.

Dar e cazul să se grăbească, dacă vor să se întoarcă în oraş pentru a lua trenul de seară spre San Diego.

Sebastien Zorn îi aminteşte această condiţie lui Calistus Munbar, care răspunde:

— N-aveţi nici o grijă, dragi prieteni. Avem tot timpul. Ne vom întoarce în oraş cu tramvaiul, după ce vom vizita litoralul. Aţi dorit să aveţi o privire de ansamblu a acestei regiuni şi o veţi avea, înainte de un ceas, din înaltul turnului Observatorului.

— Ne asiguraţi? insistă violoncelistul.

— Vă asigur că mâine la răsăritul soarelui nu veţi mai fi unde sunteţi în această clipă.

Nu pot decât să accepte acest răspuns destul de vag. Dealtfel, curiozitatea lui Frascolin, mai mult decât cea a camarazilor săi, e stârnită în cel mai înalt grad. De-abia aşteaptă să se afle în vârful acestui turn, de unde, după cum afirmă americanul, privirea îmbrăţişează un orizont cu o circumferinţă de cel puţin o sută de mile. Dacă nici atunci nu vor cunoaşte poziţia

geografică a acestui oraş neverosimil, vor trebui să renunţe pentru totdeauna.

De cealaltă parte a bazinului începe o a doua linie de tramvai, care merge de-a lungul ţărmului. Tramvaiul are şase vagoane, în care s-au instalat mai mulţi călători. Aceste vagoane sunt trase de o locomotivă cu acumulatori având o capacitate de două sute amperi-ohmi, a cărei viteză atinge cincisprezece, optsprezece kilometri pe oră.

Calistus Munbar invită cvartetul să se urce în vehiculul care porneşte imediat, ca şi cum nu i-ar fi aşteptat decât pe ei.

Câmpia nu se deosebeşte prea mult de parcul situat între oraş şi port. Acelaşi şes întins, întreţinut cu grijă. Prerii verzi şi câmpuri în locul peluzelor — iată totul; câmpuri de legume, nu de cereale. În acest moment, ploaia artificială, ţâşnind din conductele subterane, recade ca o aversă binefăcătoare asupra acestor lungi dreptunghiuri trasate cu sfoara şi echerul. Natura n-ar fi putut s-o dozeze şi s-o distribuie mai precis şi mai la timp[1].

Linia tramvaiului urmează litoralul, avind de o parte marea şi de cealaltă câmpia. Vagoanele străbat astfel patru mile — aproximativ cinci kilometri. Apoi se opresc în faţa unei baterii de douăsprezece tunuri de marc calibru. Ia a cărei intrare stă scris: «Bateria Pintenului».

— Tunuri care se încarcă, dar nu se descarcă niciodată prin culasă... cum se întâmplă atât de des în bătrâna Europă! le atrage atenţia Calistus Munbar.

În acest loc, coasta este tăiată neted. Se conturează un fel de cap foarte ascuţit, asemănător cu prova unui vapor sau chiar cu pintenul unui cuirasat, despicând valurile care-1 stropesc cu spuma lor albă. Efectul curentului, fără îndoială, căci hula din

---

[1] Acest sistem de aspersiune este utilizat astăzi pe scară largă, chiar dacă, în mod obişnuit, nu se folosesc conducte subterane. Adevărata ploaie artificială apare într-un alt roman al lui Jules Verne, *Uimitoarea aventură a misiunii Barsac*, editat postum în 1919 — şi terminat, pare-se, de Michel Verne. Savantul Marcel Camaret a construit un pilon înalt de o sută de metri, legat de-o sursă de unde herţiene şi având în vârf o oglindă reflectorizantă. «Prin pilon şi oglindă, spune el, trimit unde în nori şi electrizez astfel până la saturaţie apa pe care o conţin în stare globulară. Când diferenţa de potenţial dintre acest nor şi pământ sau un nor vecin e destul de mare (...) izbucneşte furtuna şi ploaia începe să cadă. Transformarea acestui deşert în câmpie rodnică dovedeşte eficacitatea procedeului».

larg nu provoacă decât lungi încreţituri, din ce in ce mai slabe odată cu coborârea soarelui la orizont.

De aici porneşte o altă linie de tramvai, care coboară către centru, prima linie continuînd să urmeze sinuozităţile litoralului.

Calistus Munbar îi invită pe oaspeţii săi să schimbe linia, anunţându-i că se vor întoarce în oraş.

S-au plimbat de ajuns. Calistus Munbar îşi scoate ceasul (capodoperă a lui Sivan din Geneva: un ceas vorbitor, un ceas fonografic), apasă pe buton şi deodată se aud distinct aceste cuvinte: «Patru şi treisprezece minute».

— N-aţi uitat ascensiunea pe care trebuie s-o facem la Observator? întreabă Frascolin.

— Cum să uit, dragii şi de pe acum vechii mei prieteni!... Mi-aş uita mai curând propriul meu nume, care se bucură totuşi de oarecare celebritate! Încă patru mile şi ne vom afla în faţa magnificului edificiu clădit la extremitatea Bulevardului Unu, cel care desparte sectoarele oraşului nostru.

Tramvaiul a pornit. Dincolo de câmpurile pe care cade mereu ploaia «de după-amiază» — aşa îi spune americanul — călătorii regăsesc parcul închis cu bariere, peluzele, boschetele şi straturile de flori.

Sună patru şi jumătate. Minutarul şi orarul se mişcă pe un cadran gigantic, foarte asemănător cu cel al clădirii Parlamentului din Londra, aşezat pe un turn dreptunghiular.

La picioarele acestui turn se află clădirile afectate diverselor servicii ale Observatorului. Unele, acoperite de emisfere metalice cu deschizături transparente, permit astronomilor să studieze mersul stelelor. Ele sunt dispuse în jurul unei curţi centrale, în mijlocul căreia se înalţă turnul înalt de o sută cincizeci de picioare. Din galeria sa superioară, privirea poate cuprinde totul pe o rază de douăzeci şi cinci de kilometri, deoarece orizontul nu e limitat de nici o ridicătură, deal sau munte.

Luând-o înaintea oaspeţilor săi, Calistus Munbar pătrunde prin uşa deschisă de un portar îmbrăcat într-o superbă livrea. Împreună cu ghidul său, cvartetul se urcă în ascensorul electric din hol. Cuşca se înalţă cu o mişcare lină şi uniformă. După patruzeci şi cinci de secunde, ea se opreşte la nivelul platformei superioare a turnului.

Pe această platformă se ridică prăjina unui drapel gigantic, a cărui etamină fâlfâie sub adierea brizei nordice.

Ce naţionalitate indică drapelul? Nici unul dintre parizieni nu poate să răspundă. Parcă ar fi pavilionul american cu dungile

sale roşii şi albe, dar în locul celor şaizeci şi şapte de stele care străluceau pe firmamentul confederaţiei în acea epocă, pe blazon nu se vede decât una singură: o stea, mai curând un soare de aur răsfirat pe albastrul blazonului şi întrecându-se parcă în strălucire cu astrul zilei.

— Drapelul nostru, domnilor! spune Calistus Munbar, descoperindu-se respectuos.

Sebastien Zorn şi camarazii săi nu pot decât să-1 imite. Apoi înaintează pe platformă până la balustradă şi aplecându-se...

Ce strigăt — la început de surpriză, apoi de mânie — ţâşneşte din piepturile lor!

Întreaga câmpie li se înfăţişează privirilor şi ea nu prezintă decât un oval perfect, mărginit de orizontul marin. Atât de departe cât pot să vadă în larg, nu se zăreşte nici o bucată de pământ.

Şi totuşi, noaptea trecută, după ce au plecat din Freschal cu vehiculul americanului, Sebastien Zorn, Frascolin, Yvernes, Pinchinat au urmat meandrele drumului pe o distanţă de două mile. Pe urmă au urcat cu carul electric pe un feribot, pentru a traversa cursul apei... Apoi au ajuns din nou pe pământ... Dacă ar fi părăsit litoralul californian pentru un mijloc oarecare de navigaţie, şi-ar fi dat desigur seama...

Frascolin se întoarce către Calistus Munbar:

— Ne aflăm pe o insulă?

— După cum vedeţi! răspunde iancheul, care schiţează cel mai amabil dintre surâsuri.

— Şi care este această insulă?

— Standard-Island.

— Şi acest oraş?

— Milliard-City.

STANDARD-ISLAND ŞI MILLIARD-CITY

În acea epocă se aştepta încă statisticianul îndrăzneţ, dublat de un geograf, care să calculeze cifra exactă a insulelor răspândite pe suprafaţa globului. Nu e prea temerar din partea noastră să admitem că această cifră se ridică la mai multe mii. Nu se găsea oare printre ele măcar una corespunzătoare dorinţei celor care au întemeiat Standard-Island şi exigenţelor viitorilor săi locuitori? Nu, nici una! De aici ideea «americamecaniceşte» practică de a crea o insulă pe de-a-

ntregul artificială, care să constituie ultimul cuvânt al industriei metalurgice moderne.

Standard-Island — ceea ce s-ar putea traduce prin «Insula-tip» — este o insulă cu elice. Capitala ei se numeşte Milliard-City. De ce acest nume? Pentru că este oraşul miliardarilor, un oraş gouldian, vanderbildtian şi rotschildian[1]. Dar, veţi spune, cuvântul «miliard» nu există în limba engleză. Anglo-saxonii vechiului şi noului continent spun întotdeauna: *a thousand millions*[2]. Miliard e un cuvânt francez. De acord, şi cu toate astea, de câţiva ani el a intrat în limbajul curent al Marii Britanii şi al Statelor Unite, fiind folosit, pe bună dreptate, pentru a denumi capitala «Insulei-tip».

Ideea unei insule artificiale n-are nimic extraordinar în sine. Nu e mai presus de puterea oamenilor să o realizeze, cu ajutorul unei mase suficiente de materiale cufundate într-un fluviu, într-un lac sau într-o mare. Dar asta n-ar fi fost de ajuns. Dată fiind destinaţia sa, cerinţele pe care urma să le satisfacă, insula trebuia să se poată deplasa şi, în consecinţă, să fie plutitoare. În asta consta dificultatea, dar o dificultate care nu întrecea posibilităţile uzinelor metalurgice, înzestrate cu maşini de o putere, ca să zicem aşa, infinită.

Încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, cu pasiunea lor pentru *big,* cu admiraţia lor pentru tot ce este «enorm», americanii au hotărât să instaleze la câteva sute de leghe în larg o plută gigantică fixată cu ancore puternice. Ar fi fost dacă nu un oraş, cel puţin o staţiune oceanică cu restaurante, hoteluri, cluburi, teatre etc., unde turiştii ar fi găsit toate distracţiile staţiunilor balneare la modă. Ei bine, acesta e proiectul care a fost realizat şi desăvârşit. Numai că, în loc de o plută fixă, a fost creată o imensă insulă plutitoare.

Cu şase ani înainte de epoca în care se situează începutul acestei povestiri, fusese fondată *Standard-Island Company Limited,* cu un capital de cinci sute de milioane de dolari. Acest capital, împărţit în cinci sute de părţi, era destinat fabricării unei insule artificiale care să ofere nababilor din Statele Unite diversele avantaje de care sunt lipsite regiunile sedentare ale globului terestru. Capitalul a fost găsit fără osteneală, căci averile uriaşe erau numeroase atunci în America, datorită fie exploatării căilor ferate, fie operaţiunilor bancare, fie randamentului regiunilor petrolifere, fie comerţului cu conserve de carne de porc.

---

[1] Adjective derivate din numele unor magnaţi americani

[2] O mie de milioane (în engleză).

După patru ani, insula era construită. Vom indica mai jos principalele ei dimensiuni, amenajările interioare, mijloacele de locomoţie care-i îngăduie să utilizeze cea mai frumoasă parte a imensei suprafeţe a Pacificului. Vom da aceste dimensiuni în kilometri, nu în mile — sistemul decimal biruind, în sfârşit, inexplicabila repulsie pe care o inspirase odinioară rutinei anglo-saxone[1].

Sate plutitoare există în China, pe fluviul Yang-tse-Kiang, în Brazilia, pe fluviul Amazoanelor, în Europa, pe Dunăre. Dar nu sunt decât construcţii efemere, câteva căsuţe aşezate pe plute. Odată ajunsă la destinaţie, pluta se desface, căsuţele se demontează, satul dispare.

Insula despre care vorbim e cu totul altceva: ea e făcută pentru a fi lansată pe mare, ea trebuie să dureze... atât cât pot dura operele făurite de mâna omului.

Şi dealtfel, cine ştie dacă pământul nu va fi prea mic într-o zi pentru locuitorii săi al căror număr va atinge aproape şase miliarde în 2072. După Ravenstein[2], savanţii afirmă acest lucru cu o precizie uimitoare. Nu va trebui să se clădească pe mare, atunci când continentele vor fi prea aglomerate[3]?

Standard-Island e o insulă de oţel şi rezistenţa scheletului ei a fost calculată pentru enorma greutate pe care trebuie s-o suporte. Ea este compusă din două sute şaptezeci de mii de chesoane având fiecare şaisprezece metri şi şaizeci şi cinci de centimetri înălţime, zece metri lungime şi zece lăţime. Suprafaţa lor orizontală reprezintă un pătrat cu latura de zece metri, deci o sută de metri pătraţi. Toate aceste chesoane, înşurubate şi nituite între ele, fac ca insula să aibă circa douăzeci şi şapte de milioane de metri pătraţi, adică douăzeci şi şapte de kilometri. Având o formă ovală, ea măsoară şapte kilometri lungime şi cinci kilometri lăţime, iar circumferinţa sa este de optsprezece kilometri în cifre rotunde.

Partea scufundată a insulei este de treizeci de picioare, partea care iese la suprafaţă de douăzeci de picioare. Asta

---

[1] Iată o fericită previziune verniană, dintr-un alt domeniu decât cel al aparatelor, mecanismelor şi vehiculelor miraculoase. După cum se ştie, Marea Britanie a adoptat în ultimii ani sistemul decimal.

[2] Geograf si cartograf german din secolul trecut.

[3] O soluţie preconizată astăzi nu numai de literatura ştiinţifico-fantastică, ci şi de arhitecţi şi constructori. Există chiar proiecte ale unor oraşe marine, prefigurate de marile staţiuni de foraj petrolier amplasate în Marea Nordului şi în Oceanul Atlantic.

înseamnă că se cufundă în apă zece metri când poartă întreaga ei încărcătură. Volumul se cifrează la patru sute treizeci şi două de milioane de metri cubi şi are o deplasare egală cu trei cincimi din volum, adică două sute cincizeci şi nouă de milioane de metri cubi.

Toată partea scufundată a chesoanelor a fost acoperită cu un preparat găsit după lungi căutări, care l-a făcut miliardar pe inventatorul său. Acest preparat împiedică scoicile să se lipească de pereţii aflaţi în contact cu apa mării.

Subsolul noii insule nu se teme nici de deformaţii, nici de rupturi, atât de straşnic sunt împreunate tăbliile de oţel, atât de bine au fost înşurubate şi nituite.

Trebuiau create şantiere speciale pentru fabricarea giganticului aparat maritim. Este ceea ce a făcut *Standard-Island Company* după ce a cumpărat golful Madeleine şi litoralul său, la capătul lungii peninsule a vechii Californii, aproape de Tropicul Cancerului.

În acest golf au fost executate lucrările sub conducerea inginerilor Companiei, având ca şef pe celebrul William Tersen, mort la câteva luni după desăvârşirea operei, asemeni lui Brummel după lansarea infructuoasă a *Great-Eastern*-ului său. Şi ce-i altceva Standard-Island decât un *Great-Eastern* modernizat şi de mii de ori mai mare?

Se înţelege că nu putea fi vorba de a lansa insula pe suprafaţa oceanului. Ea a fost fabricată în bucăţi, în compartimente, împreunate apoi pe apele golfului Madeleine. Această porţiune a ţărmului american a devenit portul de ataş al insulei plutitoare, care vine aici când are nevoie de reparaţii.

Scheletul insulei, chila, dacă vreţi, formată din două sute şaptezeci de mii de compartimente, a fost acoperită cu un strat gros de pământ vegetal, afară de partea rezervată oraşului, unde este puternic întărită. Acest *humus* satisface nevoile unei vegetaţii mărginite la peluze, parcuri şi arbuşti, masive de arbori, păşuni, câmpuri de legume. Ar fi fost nepractic să se ceară acestui sol artificial să producă cereale şi hrana necesară animalelor de tăiere care sunt importate cu regularitate. Dar au fost create instalaţiile necesare pentru ca laptele şi păsările de curte să nu depindă de import.

Trei sferturi din solul insulei, adică aproximativ douăzeci şi unu de kilometri pătraţi, sunt acoperite cu vegetaţie. Peluzele parcului sunt mereu înverzite, câmpurile cultivate intensiv abundă în legume şi în fructe, iar pe păşunile artificiale pasc câteva turme. Este mult întrebuinţată electrocultura, adică influenţa curenţilor continui, care determină o acceleraţie

extraordinară a creşterii şi apariţia unor legume de dimensiuni de necrezut: ridichi de patruzeci şi cinci de centimetri şi morcovi de trei kilograme[1]. Parcurile, grădinile de zarzavaturi, livezile pot să rivalizeze cu cele mai frumoase surori ale lor din Virginia şi Louisiana. Nu trebuie să ne mirăm: cheltuielile nu contează în această insulă, numită pe bună dreptate «Bijuteria Pacificului».

Capitala, Milliard-City, ocupă aproximativ o cincime din cei douăzeci şi şapte de kilometri pătraţi, adică aproape cinci kilometri sau cinci sute de hectare, cu o circumferinţă de nouă kilometri. Aceia dintre cititorii noştri care au binevoit să-i întovărăşească pe Sebastien Zorn şi pe camarazii săi în timpul excursiei cunosc destul capitala pentru ca să nu se piardă în ea. Dealtfel, e greu să te rătăceşti în oraşele americane, atunci când au fericirea şi totodată nenorocirea de a fi moderne. Fericire pentru simplitatea comunicaţiilor urbane, nenorocire pentru latura artistică şi fantezistă, care le lipseşte cu desăvârşire.

Se ştie că Milliard-City, de formă ovală, este împărţit în două sectoare despărţite de o arteră centrală, Bulevardul Unu, lung de peste trei kilometri. Observatorul, care se înalţă la una din extremităţi, are ca pandant primăria a cărei masă impozantă se profilează la celălalt capăt. Acolo sunt centralizate toate serviciile publice — pentru starea civilă, apă şi căi de comunicaţie, plantaţii şi locuri de plimbare, poliţia municipală, vama, hale şi pieţe, înmormântări, ospicii, diverse şcoli, culte şi arte.

Şi acum, care este populaţia cuprinsă în această circumferinţă de optsprezece kilometri?

Se pare că pământul numără actualmente douăsprezece oraşe (dintre care patru în China) cu peste un milion de locuitori[2]. Ei bine, insula cu elice nu are decât aproximativ zece mii, originari din Statele Unite. S-a urmărit ca între cetăţenii care au venit aici să-şi caute liniştea şi odihna să nu se poată naşte niciodată discuţii pe teme internaţionale. E destul, e chiar prea mult că ei nu sunt uniţi sub acelaşi steag din punct de vedere religios. Ar fi fost însă dificil să se rezerve iancheilor din

---

[1] În 1908, savantul englez Oliver Lodge trimitea ziarului Times o scrisoare în care descria sistemul conceput de el pentru folosirea electricităţii în agricultură şi rezultatele obţinute în ceea ce priveşte creşterea vegetaţiei.

[2] Autorul uită că acţiunea se petrece într-un viitor nedefinit, dar oricum nu foarte apropiat şi se referă la situaţia existentă în momentul scrierii romanului.

nord, care sunt babordezii insulei cu elice, sau americanilor din sud, care sunt tribordezii ei, dreptul exclusiv de a-şi fixa reşedinţa pe Standard-Island. Dealtfel, interesele Companiei ar fi suferit prea mult.

După ce s-a isprăvit construcţia solului metalic şi a fost hotărâtă partea rezervată oraşului, după ce planul străzilor şi al bulevardelor a fost aprobat, au început să se înalţe şi construcţiile: palate superbe, locuinţe mai simple, magazine, edificii publice, biserici şi temple, dar nici una dintre acele clădiri cu douăzeci şi şapte de etaje, acei *sky-scrapers,* adică «zgârie nori», care se văd la Chicago. Materialele sunt în acelaşi timp uşoare şi rezistente. Este întrebuinţat mai ales aluminiul, un metal inoxidabil, de şapte ori mai uşor decât fierul la volum egal şi care corespunde tuturor cerinţelor unei construcţii solide — «metalul viitorului», cum îl numise Sainte-Claire Deville[1]. I se adaugă piatra artificială, acele cuburi de ciment care se rânduiesc cu atâta uşurinţă. Se folosesc până şi cărămizile de sticlă, cioplite, suflate, mulate ca nişte butelii şi unite printr-o zeamă subţire de mortar, cărămizi transparente care pot să realizeze idealul casei de sticlă… Dar tot armătura metalică este cel mai des folosită, aşa cum se procedează în ultimul timp şi în arhitectura navală. Şi Standard-Island este oare altceva decât un imens vapor?

Aceste diverse proprietăţi aparţin Companiei. Cei care locuiesc în ele nu sunt decât chiriaşi, oricât de mare le-ar fi averea. În ceea ce priveşte confortul, el este la înălţimea cerinţelor acestor americani neverosimil de bogaţi, pe lângă care suveranii Europei şi nababii Indiei nu pot să facă decât o figură mediocră.

Într-adevăr, dacă statistica stabileşte că valoarea stocului de aur acumulat în lumea întreagă este de optsprezece miliarde şi cea a argintului de douăzeci de miliarde, trebuie să spunem că locuitorii Bijuteriei Pacificului deţin o bună parte a acestei valori.

De la început, afacerea s-a prezentat bine din punct de vedere financiar. Palatele şi clădirile au fost închiriate cu preţuri fabuloase, ajungând la câteva milioane pe an. Şi sunt unele familii care au putut să cheltuiască atât fără multă chibzuială. Compania obţine numai din chirii un venit frumos. Milliard-City îşi justifică numele!…

---

[1] Savant francez, autor, printre altele, al unui studiu intitulat «Despre aluminiu, proprietăţile, fabricarea şi aplicaţiile sale» (1818-1881).

Lăsând deoparte aceste familii opulente, mai sunt câteva sute care plătesc o chirie de o sută până la două sute de mii de franci şi care se mulţumesc cu această situaţie modestă.

În rest, populaţia este alcătuită din profesori, furnizori, funcţionari, servitori şi foarte puţini străini în trecere, care nu sunt autorizaţi să se stabilească în oraş sau pe insulă. Sunt foarte puţini avocaţi, ceea ce face ca procesele să fie destul de rare; medici şi mai puţini, ceea ce a făcut ca mortalitatea să scadă până la o cifră derizorie. Fiecare locuitor îşi cunoaşte exact constituţia; forţa musculară, măsurată la dinamometru; capacitatea pulmonară, măsurată cu spirometrul; puterea de contracţie a inimii, măsurată cu sfigmometrul; în sfârşit, gradul de forţă vitală, măsurat cu magnetometrul. Dealtfel, în acest oraş nu există nici baruri, nici cafenele, nici cabarete, nimic care să provoace alcoolismul. Nu se cunoaşte nici un caz de dypsomanie — să spunem de beţie, pentru a fi înţeleşi de cei care nu ştiu limba greacă. Afară de asta, să nu uităm că serviciile orăşeneşti distribuie energie electrică, lumină, forţă mecanică şi căldură, aer comprimat, aer rarefiat, aer rece, apă sub presiune, ca şi telegramele şi audiţiile telefonice. În această insulă cu elice, ferită metodic de intemperii, pusă la adăpost de toate influenţele microbiene, se moare numai pentru că trebuie să mori, dar numai după ce resorturile vieţii s-au uzat până la o bătrâneţe centenară.

Există soldaţi pe Standard-Island? Da! Un corp de cinci sute de oameni sub ordinele colonelului Stewart, căci regiunile Pacificului nu sunt totdeauna sigure. În apropierea anumitor grupuri de insule este prudent să fii pregătit împotriva piraţilor de tot felul. Că această miliţie e foarte bine plătită, că fiecare om capătă un salariu mai bun decit cel al generalilor bătrânei Europe, asta nu poate să ne surprindă. Recrutarea soldaţilor, găzduiţi, hrăniţi, îmbrăcaţi pe cheltuiala administraţiei, se face în condiţii excelente, sub controlul unor şefi având veniturile lui Cresus[1]. Nu există decât greutatea alegerii.

Există poliţie pe Standard-Island? Da! Câteva grupe — destul pentru a garanta securitatea unui oraş care n-are nici un motiv să fie tulburat. Pentru a locui aici e nevoie de o autorizaţie a administraţiei municipale. Ţărmurile sunt păzite de un corp de agenţi de vamă, care veghează zi şi noapte. Nu se poate debarca decât în porturi. Şi atunci, cum ar putea ajunge pe insulă niscaiva răufăcători? Cât despre cei care, printr-o excepţie, s-ar transforma chiar aici în pungaşi, ar fi prinşi

[1] Ultimul rege al Lydiei, ţară din Asia Minoră, vestit pentru bogăţiile sale (secolul VI î.e.n.).

imediat, condamnaţi şi deportaţi în vestul sau estul Pacificului, în vreun colţ oarecare al noului sau vechiului continent, fără posibilitatea de a mai reveni vreodată pe Standard-Island.

Am spus: porturi. Există deci mai multe? Da, două, situate pe laturile insulei cu elice. Unul e numit Tribord-Harbour, celălalt Babord-Harbour, după terminologia folosită în marina franceză.

În nici un caz nu trebuie să fie primejduit importul — aceasta e raţiunea construirii celor două porturi, orientate în direcţii opuse. Dacă vremea rea face ca unul să fie inabordabil, celălalt rămâne deschis bastimentelor, care pot acosta astfel în orice condiţii.

Prin Babord-Harbour şi Tribord-Harbour se face aprovizionarea cu diverse mărfuri — petrol adus de nave speciale, făină şi cereale, vinuri, bere şi alte băuturi, ceai, cafea, ciocolată, coloniale, conserve etc. Aici sosesc de asemenea boii, berbecii, porcii cumpăraţi de pe cele mai bune pieţe ale Americii pentru a asigura consumul de carne proaspătă — în sfârşit, toate articolele comestibile pe care şi le-ar putea dori cel mai pretenţios gurmand. Tot pe aici se importă stofele, lenjeria, articolele de modă pe care le poate pretinde cel mai rafinat *dandy*[1] sau cea mai elegantă femeie. Aceste obiecte sunt cumpărate de la furnizori — cu ce preţ, nu îndrăznim să spunem.

Vă veţi întreba poate cum se face legătura între litoralul american şi o insulă cu elice care, prin însăşi natura ei, este mişcătoare — o zi în cutare loc, a doua zi cu douăzeci de mile mai departe?

Răspunsul este foarte simplu. Standard-Island nu se deplasează la întâmplare, ci potrivit cu programul alcătuit de administraţia superioară, după avizul meteorologilor Observatorului. Este o plimbare susceptibilă totuşi de modificări, prin această zonă a Pacificului care cuprinde cele mai frumoase arhipelaguri, evitându-se pe cât cu putinţă variaţia de temperatură, cauza atâtor afecţiuni pulmonare. Faptul acesta i-a îngăduit lui Calistus Munbar să spună cu privire la iarnă: «N-am auzit!» Standard-Island nu se deplasează decât între a treizeci şi cincea paralelă la nord şi a treizeci şi cincea paralelă la sud de Ecuator. Şaptezeci de grade, adică o mie patru sute de leghe marine. Ce magnific câmp de navigaţie!... Navele ştiu deci totdeauna unde să găsească Bijuteria Pacificului, pentru că itinerarul său este stabilit dinainte între diversele grupuri de insule, care par tot atâtea oaze în imensul deşert al oceanului.

---

[1] Bărbat având cultul eleganţei vestimentare (în engleză).

Ei bine, chiar în asemenea caz bastimentele nu sunt puse în situaţia de a căuta la întâmplare locul unde se află Standard-Island. Şi totuşi, Compania n-a vrut să recurgă la cele douăzeci şi cinci de cabluri de şaisprezece mii de mile pe care le posedă *Eastern Extension Australasia and China Co.* Nu! Insula cu elice nu vrea să depindă de nimeni. Dealtfel, a fost de ajuns să se aşeze la suprafaţa oceanului câteva sute de geamanduri de care sunt prinse extremităţile cablurilor electrice legate de Madeleine-bay. Standard-Island acostează lângă aceste geamanduri, firul este conectat la aparatele Observatorului, se lansează depeşele şi agenţii din golf ai Companiei sunt întotdeauna informaţi de poziţia insulei cu elice. Serviciul navelor de aprovizionare merge deci ca pe roate.

Există totuşi o problemă care merită osteneala de a fi lămurită. Cum se procură apa pentru multiplele nevoi ale populaţiei?

Apa?... Este fabricată prin distilare în două uzine speciale, situate în apropierea porturilor. Conductele o aduc până în oraş sau o plimbă pe sub păturile vegetale ale câmpiei. Ea slujeşte astfel tuturor serviciilor particulare şi publice şi recade ca o ploaie binefăcătoare pe câmpuri şi peluze, care nu mai sunt supuse capriciilor cerului. Şi această apă este nu numai dulce, dar şi distilată, electrizată, mai igienică decât cele mai curate izvoare ale celor două continente, în care o picătură de mărimea unei gămălii de ac poate cuprinde cincisprezece miliarde de microbi.

Rămâne de spus în ce condiţii se efectuează deplasarea acestui minunat aparat. El n-are nevoie de viteză mare, pentru că timp de şase luni nu trebuie sâ părăsească meleagurile cuprinse între tropice, pe de o parte, şi între meridianele o sută treizeci şi o sută optzeci, pe de altă parte. Standard-Island se mulţumeşte să străbată cincisprezece, douăzeci de mile în douăzeci şi patru de ore.

Această călătorie ar fi fost uşor de realizat dacă insula cu elice s-ar fi mişcat de-a lungul unui cablu făcut din planta indiană numită *bastin,* cablu rezistent şi uşor totodată, care ar fi plutit între două ape, în aşa fel încât să nu se destrame în contact cu fundul mării. Cablul s-ar fi înfăşurat pe cilindri acţionaţi de forţa aburilor şi Standard-Island ar fi fost trasă înainte şi înapoi, ca acele ambarcaţii care urcă şi coboară anumite fluvii ale vechiului şi noului continent. Dar acest cablu ar fi trebuit să fie de o grosime uriaşă pentru asemenea masă şi ar fi fost supus la numeroase avarii. Ar fi însemnat libertatea înlănţuită, obligaţia de a urma linia imperturbabilă a cablului,

şi când e vorba de libertate, cetăţenii liberei Americi sunt de o superbă intransigenţă.

Din fericire, electricienii au progresat atât de mult în meseria lor, încât s-a putut cere totul de la electricitate, acest suflet al Universului[1]. Ei i s-a încredinţat şi locomoţia insulei artificiale. Două uzine ajung pentru a face să se mişte dinamurile de o putere aproape infinită, furnizând energie electrică sub formă de curent continuu cu un voltaj moderat de două mii de volţi. Aceste dinamuri acţionează un puternic sistem de elice, aşezate în vecinătatea celor două porturi. Ele dezvoltă fiecare cinci milioane de cai-vapori, datorită sutelor de cazane încălzite cu brichete de petrol mai uşor de mânuit şi mai puţin murdare decât huila, fiind totodată mai bogate în calorii. Uzinele sunt conduse de doi ingineri-şefi, domnii Watson şi Somwah, ajutaţi de un numeros personal de mecanici şi fochişti, sub comanda supremă a comandorului Ethel Simcoe.

Din reşedinţa sa de la Observator, comandorul comunică telefonic cu uzinele, stabilite una aproape de Tribord-Harbour, cealaltă aproape de Babord-Harbour. El transmite instrucţiunile de navigaţie, urmărind itinerarul hotărât. De acolo a plecat în noaptea de 25 spre 26 ordinul de a pregăti de drum Standard-Island, care se găsea în vecinătatea coastei californiene la începutul campaniei sale anuale.

Aceia dintre cititorii noştri care vor vrea să ne însoţească cu gândul vor asista la diferitele peripeţii ale acestei călătorii pe suprafaţa Pacificului, şi poate că nu vor regreta.

Viteza maximă a insulei, când maşinile dezvoltă zece milioane de cai-putere, atinge opt noduri pe oră. Cele mai puternice valuri stârnite de vânt nu o clintesc din loc. Prin mărimea sa, ea se sustrage ondulaţiilor hulei. Răul de mare nu-i de temut. În primele zile petrecute pe bord, abia dacă se simte uşorul tremur imprimat subsolului de rotaţia elicelor. Având pinteni de şaizeci de metri la prova şi la pupa, insula despică apele fără efort şi străbate fără zdruncinături vastul spaţiu lichid oferit excursiilor sale.

---

[1] Un leit-motiv al *Călătoriilor extraordinare*. Capitolul XII din prima parte a romanului *Douăzeci de mii de leghe sub mări* este intitulat chiar «Totul prin electricitate», iar în *Castelul din Carpaţi* este utilizată aceeaşi formulă, «sufletul Universului», într-o epocă dominată de regele-abur, această credinţă în atotputernicia unei forme de energie, ale cărei aplicaţii erau încă timide şi nesigure, constituie o nouă dovadă a simţului anticipator al scriitorului.

Se înţelege de la sine că energia electrică fabricată de cele două uzine găseşte şi alte întrebuinţări decât locomoţia insulei cu elice. Ea este cea care luminează câmpia, parcul, oraşul. Ea este cea care produce, îndărătul lentilelor farurilor, acel puternic izvor luminos al cărui mănunchi de raze, proiectate în larg, semnalează de departe prezenţa insulei cu elice şi previne orice pericol de ciocnire. Ea este cea care furnizează curentul folosit de serviciile telegrafice, telefotice, teleautografice, telefonice, pentru nevoile caselor particulare şi ale cartierelor comerciale. În sfârşit, ea este cea care alimentează aceste luni artificiale, având fiecare o putere egală cu aceea a cinci mii de lumânări şi putând lumina o suprafaţă de cinci sute de metri.

Extraordinarul aparat marin se află la a doua călătorie în Oceanul Pacific. Cu o lună mai înainte, el a părăsit Madeleine-bay urcând către paralela treizeci şi cinci, ca să-şi reia itinerarul din dreptul insulelor Sandwich. Era încă în dreptul coastei Californiei de Jos când Calistus Munbar, aflând că vestitul Cvartet Concertant părăsise San Francisco şi se îndrepta spre San Diego, şi-a propus să-şi asigure concursul acestor eminenţi artişti. Se ştie cum a procedat faţă de ei, cum i-a îmbarcat pe insula cu elice, care staţiona atunci la câteva ancabluri[1] de litoral, şi cum, graţie acestui tertip, muzica de cameră avea să-i încânte pe diletanţii din Milliard-City.

Aceasta este cea de-a noua minune a lumii, capodoperă a geniului uman demnă de secolul douăzeci, care-i poartă pe oaspeţii săi — doi violonişti, un violist şi un violoncelist — către meleagurile occidentale ale Oceanului Pacific.

INVITAŢI... INVITI[2]

Admiţând că Sebastien Zorn, Frascolin, Yvernes, Pinchinat ar fi fost oameni care nu se miră de nimic, tot le-ar fi venit greu să se împotrivească unui legitim acces de mânie, apucându-1 de gât pe Calistus Munbar. Să crezi că ai sub picioare solul Americii septentrionale şi să fii dus în largul oceanului! Să te crezi la douăzeci de mile de San Diego, unde eşti aşteptat a doua zi pentru un concert, şi să afli în mod brutal că te

---

[1] Veche măsură de lungime, egală cu 120 de brase, sau 195 metri. Cablurile navelor aveau această lungime uniformă, de unde numele *ancablură*.

[2] Fără voie; împotriva voinţei lor (în latină).

îndepărtezi de acest oraş pe bordul unei insule plutitoare! Într-adevăr, accesul de mânie ar fi fost îndreptăţit.

Din fericire pentru american, el s-a pus la adăpost de această primă ieşire violentă. Profitând de surpriza, mai bine-zis de năuceala cvartetului, el a părăsit platforma turnului, s-a suit în ascensor şi astfel e ferit deocamdată de reproşurile şi violenţele celor patru parizieni.

— Ce pungaş! strigă violoncelul.

— Ce animal! îi ţine isonul viola.

— He! he!... Dacă, datorită lui, suntem martorii atâtor minuni... spune simplu vioara *solo.*

— Vrei să-1 aperi? întreabă vioara a doua.

— Nici o scuză! reia Pinchinat. Şi dacă există o justiţie pe Standard-Island, vom face să fie condamnat acest iancheu mistificator!

— Iar dacă există un călău, urlă Sebastien Zorn, vom face să fie spânzurat!

Pentru a obţine aceste diverse rezultate, ar trebui mai întâi să coboare la nivelul locuitorilor insulei, poliţia nefuncţionând la o sută cincizeci de picioare în văzduh. Dar cum să coboare? Cuşca ascensorului n-a revenit şi nu există nimic care să semene cu o scară. Cvartetul se află deci în vârful turnului, fără comunicaţie cu restul umanităţii.

După prima lor izbucnire de ciudă şi mânie, Sebastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, stăpâniţi de alte sentimente decât Yvernes, care a căzut în admiraţie, rămân tăcuţi şi nemişcaţi. Deasupra lor se desfăşoară pânza drapelului. Pe Sebastien Zorn îl încearcă o poftă sălbatică de a-i tăia frânghia şi de a-l da jos, ca pe drapelul unui vapor ce se predă. Dar camarazii săi socotesc că e mai bine să nu-şi atragă cine ştie ce neplăceri şi îl reţin în momentul în care agită un *bowie knife*[1] bine ascuţit.

— Să nu facem vreo greşeală, spune înţeleptul Frascolin.

— Atunci... tu accepţi situaţia? întreabă Pinchinat.

— Nu, dar să n-o complicăm.

— Şi bagajele noastre care-şi continuă drumul spre San Diego? oftează alteţa-sa, încrucişându-şi braţele.

— Şi concertul nostru de mâine?! exclamă Sebastien Zorn.

— O să-1 dăm prin telefon! răspunde vioara întâi, a cărei glumă nu are darul să calmeze irascibilitatea înfierbântatului violoncelist.

Observatorul, după cum ştiţi, ocupă mijlocul unui vast scuar, la care duce Bulevardul Unu. La cealaltă extremitate a acestei artere principale lungă de trei kilometri, care desparte cele

---

[1] Cuţit de vânătoare (în engleză).

două sectoare ale Milliard-City-ului, artiştii zăresc un palat monumental, cu un turn de o construcţie aeriană şi elegantă. Îşi spun că acolo trebuie să fie sediul administraţiei, reşedinţa municipalităţii, admiţând că Milliard-City are un primar şi adjuncţi. Nu se înşală. Ceasul din turn tocmai lasă să se facă auzit un vesel dangăt de clopote, ale cărui note ajung până la Observator odată cu ultimele adieri ale brizei.

— Ascultaţi!... E în *re major,* spune Yvernes.

— Şi în *doua a patra!* adaugă Pinchinat. Ceasul sună ora cinci.

— Şi masa, ţipă Sebastien Zorn, şi somnul?!... Oare din cauza acestui mizerabil Munbar o să ne petrecem noaptea pe platformă, la o sută cincizeci de picioare în văzduh ?

Dacă ascensorul nu va oferi prizonierilor mijlocul de a-şi părăsi închisoarea, se pot aştepta şi la asta.

Amurgul nu ţine mult la aceste latitudini joase, şi astrul radios se prăbuşeşte ca un proiectil la orizont. Privirile pe care cvartetul le aruncă până la marginile cerului nu îmbrăţişează decât o mare pustie, fără o pânză, fără urmă de fum. Pe câmpie circulă tramvaiele, alergând către periferia insulei sau deservind cele două porturi.

La ora asta, parcul e încă animat. Din vârful turnului pare un imens paner de flori în care se deschid azalee, clematite, iasomii, glicine, begonii, salvii, iacinte, dalii, camelii, trandafiri de sute de feluri. Lumea se plimbă: oameni în toată firea, tineri, dar nu filfizonii care sunt ruşinea marilor oraşe europene, ci adulţi viguroşi şi bine făcuţi. Femei şi fete tinere, cele mai multe în toalete galben-pai, nuanţa preferată în zonele călduroase, plimbă ogari cu hăinuţe de mătase şi jartiere tivite cu aur. Ici şi colo, această protipendadă străbate aleile aşternute cu nisip mărunt, desenate capricios printre peluze. Unii sunt întinşi pe pernele carelor electrice, alţii sunt aşezaţi pe băncile adăpostite de verdeaţă. Mai departe, tineri gentlemeni joacă tenis, criket, golf, fotbal şi polo — acesta din urmă, călări pe ponei iuţi.

Grupuri de copii, copiii aceştia americani de o uimitoare exuberanţă, la care individualismul e atât de precoce, mai ales la fetiţe, se joacă pe iarbă. Câţiva călăreţi se plimbă pe piste întreţinute cu grijă, iar alţii se întrec în emoţionante curse de viteză.

Cartierele comerciale ale oraşului sunt încă frecventate şi ele.

Trotuarele mobile îşi poartă încărcătura de-a lungul arterelor principale. La poalele turnului, în scuarul Observatorului, e un du-te-vino de trecători. Prizonierii nu se sfiesc să le atragă

atenţia, în mai multe rânduri, Pinchinat şi Frascolin scot strigăte răsunătoare. Sunt auziţi, căci braţele se ridică spre ei şi cuvintele le ajung la urechi. Dar nici un gest de surpriză. Se pare că nu-i miră simpaticul grup ce se agită pe platformă. Cât despre cuvinte, ele se rezumă la *good bye, how do you do, bonjour* şi alte formule pline de amabilitate şi politeţe. S-ar spune că populaţia miliardeză e informată de sosirea celor patru parizieni, cărora Calistus Munbar le-a făcut onorurile insulei.

— Ei!... Îşi bat joc de noi! spune Pinchinat.

— Aşa se pare! confirmă Yvernes.

Se scurge o oră — o oră în care toate chemările au fost inutile. Invitaţiile insistente ale lui Frascolin n-au mai mult succes decât invectivele multiplicate ale lui Sebastien Zorn. Ora mesei apropiindu-se, parcul începe să se golească de plimbăreţi şi străzile de leneşii care le străbat. Asta devine înnebunitor, până la urmă.

— Fără îndoială, spune Yvernes, evocând amintiri livreşti, suntem asemenea acelor profani atraşi de un geniu rău într-o incintă sacră şi condamnaţi să piară pentru că au văzut ceea ce ochii lor nu trebuiau să vadă...

— Şi vom fi lăsaţi să pierim torturaţi de foame! adaugă Pinchinat.

— Asta nu se va întâmpla înainte de a fi epuizat toate mijloacele pentru a ne prelungi existenţa! strigă Sebastien Zorn.

— Şi dacă vom ajunge să ne mâncăm unii pe alţii... vom începe cu Yvernes! reia Pinchinat.

— Când veţi binevoi! suspină prima vioară cu o voce înduioşată, plecându-şi capul ca să primească lovitura mortală.

În această clipă, în adâncurile turnului se aude un zgomot. Cuşca ascensorului urcă şi se opreşte la nivelul platformei. Crezând că-1 vor vedea apărând pe Calistus Munbar, prizonierii se pregătesc să-1 primească aşa cum merită.

Cuşca e goală.

Fie! Dar asta nu înseamnă decât o amânare. Mistificaţii vor şti să-1 găsească pe mistificator. Acum trebuie să coboare şi mijlocul cel mai indicat este să ia loc în ascensor.

Asta şi fac.

De îndată ce violoncelistul şi tovarăşii săi sunt în cuşcă, ea se pune în mişcare şi-n mai puţin de un minut ajunge la parter.

— Şi când te gândeşti că nu suntem pe un sol natural[1]! exclamă Pinchinat, bătând din picior.

Momentul nu e prea bine ales pentru astfel de calambururi. Nimeni nu-i răspunde. Ies tuspatru pe poarta larg deschisă. Curtea interioară este pustie. O traversează şi pornesc pe aleile scuarului.

Trecătorii nu par să dea vreo atenţie acestor străini. În urma intervenţiei Iui Frascolin, care recomandă prudenţă, Sebastien Zorn trebuie să renunţe la un scandal inutil. Ca să li se facă dreptate, trebuie să se adreseze autorităţilor. Deocamdată nu e nici un pericol. Se hotărăsc să se întoarcă la hotel şi să aştepte până a doua zi pentru a-şi cere drepturile de oameni liberi. Iată-i deci pornind pe jos de-a lungul Bulevardului Unu.

Parizienii noştri au cel puţin privilegiul de a atrage atenţia publică? Da şi nu. Sunt priviţi, dar tară prea multă insistenţă — ca şi cum ar fi unii dintre acei rari turişti care vizitează câteodată Milliard-City. Cât despre ei, în aceste împrejurări extraordinare, nu se simt prea la largul lor şi-şi închipuie că trezesc interesul mai mult decât se întâmplă în realitate. Pe de altă parte, nu e de mirare că aceşti insulari mobili, aceşti oameni care s-au izolat de semenii lor şi rătăcesc pe suprafaţa celui mai mare din oceanele sferoidului nostru, li se par artiştilor nişte fiinţe bizare. Cu un pic de imaginaţie, s-ar putea crede că aparţin unei alte planete din sistemul solar. Este părerea lui Yvernes, pe care fantezia sa aprinsă îl poartă spre lumi imaginare.

Cât despre Pinchinat, el se mulţumeşte să spună:

— Toţi aceşti trecători au un aer foarte milionar, pe cinstea mea, şi-mi face impresia că au, ca şi insula lor, o mică elice mai jos de şale.

Foamea li se înteţeşte. Dejunul a trecut de mult şi stomacul îşi cere drepturile cotidiene. Aşadar, trebuie să se întoarcă repede la *Excelsior-HoteL* De a doua zi vor începe demersuri hotărâte, cerând să fie reconduşi la San Diego pe una din navele insulei cu elice, după plătirea unei despăgubiri pe care va trebui să o suporte, cum se şi cuvine, Calistus Munbar.

Dar iată că, urmând Bulevardul Unu, Frascolin se opreşte în faţa unui edificiu somptuos, pe frontonul căruia se etalează cu litere de aur inscripţia: *Cazinou.* La dreapta superbei arcade de deasupra porţii principale, un restaurant lasă să se zărească,

---

[1] Joc dc cuvinte: sol înseamnă şi pământ (aluzie, deci, la faptul că, insula cu elice e o construcţie artificială) şi respectiva notă muzicală care poate fi curată (naturală) sau cu accidente (bemoli, diezi).

prin geamurile înfrumuseţate cu arabescuri, un şir de mese, dintre care unele sunt ocupate şi împrejurul cărora circulă un personal numeros.

— Aici se mănâncă! spune vioara a doua, consultând din priviri pc camarazii săi înfometaţi.

Ceea ce determină răspunsul laconic al lui Pinchinat:

— Să intrăm!

Şi iată-i intrând în restaurant, unul după altul. Prezenţa lor nu pare să fie remarcată în chip deosebit în această întreprindere frecventată de obicei de străini. După cinci minute, înfometaţii noştri atacă primele feluri ale unui excelent dineu, comandat de Pinchinat, care se pricepe. Din fericire, portmoneul cvartetului este bine garnisit şi, dacă se goleşte la Standard-Island, câteva reţete la San Diego nu vor întârzia să-1 umple din nou.

Bucătăria excelentă, superioară celei a hotelurilor din New York sau din San Francisco, foloseşte maşini electrice la fel de bune pentru gătit la foc moale sau la foc iute. Supă de stridii conservate, tocană cu grăunţe de porumb, ţelină crudă, tradiţionalele turte de revent, apoi peşti foarte proaspeţi, ramsteak-uri de o incomparabilă frăgezime, vânat provenit fără îndoială din preriile şi pădurile californiene, legume din culturile bogate ale insulei. Ca băutură, nu apă rece după moda americană, ci bere şi vinuri variate, pe care podgoriile din Burgundia, din Bordelais şi de pe Rin le-au expediat pe bani grei pivniţelor din Milliard-City.

Dar camarazii săi îl rețin...



Masa îi întremează şi le schimbă gândurile. Poate că văd într-o lumină mai puţin întunecată aventura în care s-au angajat. Se ştie că orchestranţii beau zdravăn. Dar ceea ce este natural la nişte oameni care-şi cheltuiesc energia gonind undele sonore de-a lungul instrumentelor de suflat pare mai puţin scuzabil la mânuitorii instrumentelor cu coarde. N-are importanţă! Yvernes, Pinchinat, Frascolin încep să vadă viaţa în roz şi chiar în auriu, în acest oraş al miliardarilor. Numai Sebastien Zorn, deşi ţine piept camarazilor săi, nu-şi lasă mânia să se înece în vinurile franţuzeşti.

Pe scurt, cvartetul este destul de bine «făcut», cum se spune în bătrâna Galie[1], când vine nota de plată. Ea este înmânată casierului Frascolin de către un *maître d'hotel* în haine negre.

A doua vioară îşi aruncă ochii asupra totalului, se ridică, se aşază, se ridică iar, se freacă la ochi, se uită în tavan...

— Ce te-a apucat? întreabă Yvernes.

— Un tremur din cap până în picioare! răspunde Frascolin.

— E scump?

— Mai mult decât scump: două sute de franci!

— Toţi patru?

— Nu, fiecare.

Asta înseamnă o sută şaizeci de dolari, nici mai mult, nici mai puţin; zarzavaturile costă cincisprezece dolari, peştele douăzeci, ramsteak-urile douăzeci şi cinci, medocul şi bourgogne-ul treizeci de dolari sticla — iar restul cam la fel.

— Ei, drace! exclamă Pinchinat.

— Hoţii! strigă Sebastien Zorn.

Discuţia, purtată în franţuzeşte, nu e înţeleasă de superbul *maître d'hotel.* Totuşi, acest personaj pricepe oarecum ceea ce se petrece. Dar dacă un surâs uşor i se desenează pe buze, este surâsul surprizei şi nu al dispreţului. Lui i se pare foarte natural ca o masă să coste o sută şaizeci de dolari. Aşa sunt preţurile pe Standard-Island.

— Să nu facem scandal, reia Pinchinat. Franţa ne priveşte! Să plătim.

— Şi, cu orice mijloc, să pornim spre San Diego! spune Frascolin. Poimâine n-o să mai avem cu ce să cumpărăm nici măcar un sandviş!

Acestea fiind zise, el scoate din portmoneu un teanc respectabil de dolari, care au, din fericire, curs la Milliard-City şi e gata să achite nota, când se aude o voce:

---

[1] Nume dat de romani ţinuturilor locuite de gali. Aici cu sensul de Franţa, al cărei teritoriu este aproximativ acelaşi cu al vechii Galii.

— Aceşti domni nu datorează nimic.

E vocea lui Calistus Munbar.

Iancheul tocmai a intrat în sală, vesel şi bine dispus, ca de obicei.

— El! strigă Sebastien Zorn, care simte dorinţa de a-1 apuca de gât şi de a-1 strânge cum strânge gâtul violoncelului său la pasajele *forte.*

— Calmează-te, dragul meu Zorn! spune americanul. Mai bine să trecem în salon, unde ne aşteaptă cafeaua. Acolo vom putea vorbi în voie, iar la sfârşit...

— Am să te sugrum! mugeşte Sebastien Zorn.

— Nu, ai să-mi săruţi mâinile.

— Pentru nimic în lume! ripostează violoncelistul, roşu de mânie. După o clipă sunt întinşi pe divanuri moi, în timp ce iancheul se leagănă într-un balansoar. Iată cum se prezintă el oaspeţilor:

— Calistus Munbar, din New York, cincizeci de ani, urmaş al celebrului Barnum[1], actualmente supraintendent al Artelor

---

[1] Anagrama Barnum-Munbar este evidentă. Prototipul real al supraintendentului, celebrul impresar Phineas Taylor Barnum (1810—1891), i-a slujit lui Jules Verne ca model şi pentru alte personaje, începând cu primul american din opera sa, Augustus Hopkins. În povestirea *Humbug*, Hopkins este autorul unei colosale mistificări; el asamblează din grămezi de oase de bovine scheletul unui gigantic om fosil, care stârneşte senzaţie în Statele Unite. Dialogul final este deosebit de instructiv:

«— Dar ce-ţi va da celebritatea ?

— Bogăţia, dacă ştiu să o folosesc; omul cunoscut poate spera orice. El poate îndrăzni şi întreprinde totul. Dacă lui Washington i-ar fi dat prin gând, după capitularea de la York Town, să expună viţei cu două capete, ar fi câştigat desigur mulţi bani».

Evocarea în acest context a generalului revoluţiei americane nu e întâmplătoare: Barnum a cumpărat într-o zi o bătrână negresă cu care a străbătut Statele Unite, prezentând-o drept doica lui Washington!

Iată şi un alt personaj care-1 anunţă pe Calistus Munbar, cel puţin în ceea ce priveşte extravaganţa vestimentară, Fulk Ephrinell din romanul Claudius Bombarnac:

«Trebuie să fie un voiajor comercial. Observ că etalează multe bijuterii, inele pe degete, ac la cravată, butoni cu vederi fotografice la manşete, brelocuri ţipătoare la lanţul de la vestă. Cu toate că n-are cercei în urechi şi nici inel în nas, nu m-aş mira să fie un american».

Frumoase pe Standard-Island, însărcinat cu tot ceea ce priveşte pictura, sculptura, muzica şi — în general — cu toate plăcerile oraşului. Şi acum, că mă cunoaşteţi...

— Nu eşti cumva şi agent de poliţie, însărcinat să atragă oamenii în cursă şi să-i reţină fără voia lor? întreabă Sebastien Zorn.

— Nu te grăbi să mă judeci, violoncel supărăcios. Aşteaptă sfârşitul.

— Aşteptăm şi ascultăm, spune Frascolin pe un ton grav.

— Domnilor, continuă Calistus Munbar, luînd o poziţie graţioasă, nu doresc să tratez cu dumneavoastră în cursul acestei întrevederi decât despre muzică, aşa cum este ea înţeleasă în insula noastră cu elice. Milliard-City nu posedă încă teatre; când vom dori aceasta, vor ieşi din pământ ca prin farmec. Până acum, concetăţenii noştri şi-au satisfăcut înclinaţiile muzicale cerând unor aparate perfecţionate să-i ţină la curent cu capodoperele lirice şi dramatice. Compozitorii vechi şi moderni, marii comedieni ai zilei, artiştii cei mai la modă îi ascultăm, când avem chef, cu ajutorul fonografului...

— O flaşnetă, fonograful dumitale! exclamă dispreţuitor Yvernes.

— Nu chiar atât cât ţi se pare! ripostează supraintendentul. Avem aparate care au comis nu numai o dată indiscreţia de a vă asculta când vă produceaţi la Boston sau la Filadelfia. Şi, dacă vă face plăcere, veţi putea să vă aplaudaţi cu propriile dumneavoastră mâini.

În această epocă, invenţiile ilustrului Edison au atins ultima treaptă a perfecţiunii. Fonograful nu mai este acea «cutie cu muzică» cu care semăna foarte bine la origine. Graţie admirabilului său inventator, talentul efemer al comedienilor, al instrumentiştilor sau al cântăreţilor este păstrat admiraţiei generaţiilor viitoare cu tot atâta precizie ca opera sculptorilor şi a pictorilor. Un ecou, dacă vreţi, dar un ecou fidel ca o fotografie, reproducând nuanţele şi fineţea cântecului sau a jocului în întreaga lor puritate.

Calistus Munbar spune acestea cu atâta căldură, încât auditorii săi sunt impresionaţi. El vorbeşte despre Saint-Safins, Reyer, Ambroise Thomas, Gounod, Massenet, Verdi şi despre capodoperele nepieritoare ale lui Berlioz, Meyerbeer, Halevy, Rossini, Beethoven, Haydn, Mozart, ca un om care le cunoaşte bine, care le apreciază, care şi-a consacrat întreaga existenţă de impresar răspândirii lor pretutindeni. Totodată, nu pare deloc să fie atins de epidemia wagneriană, în descreştere, dealtfel, în acea epocă!

Când se opreşte ca să-şi tragă răsuflarea, Pinchinat profită de acalmie.

— Toate bune, spune el. Dar, după câte văd eu, Milliard-City n-a ascultat niciodată decât muzică în cutie, conserve melodice, care-i sunt expediate ca şi conservele de sardele sau de carne de bou.

— Iartă-mă, domnule violă.

— Alteţa-mea te iartă, insistând asupra acestui punct: fonografele voastre nu închid decât trecutul şi niciodată nu poate fi ascultat la Milliard-City un artist în aceeaşi clipă în care concertează.

— O să mă ierţi încă o dată.

— Prietenul nostru Pinchinat o să te ierte de câte ori vei voi, domnule Munbar, spune Frascolin. El are buzunarele pline de iertăciuni.

Dar observaţia sa e întemeiată. Dacă aţi putea să vă puneţi în legătură cu teatrele din America sau din Europa...

— Şi crezi că-i imposibil, dragul meu Frascolin? strigă supraintendentul, oprind legănarea balansoarului său.

— Ce spui?

— Spun că n-ar fi decât o chestiune de preţ — şi oraşul nostru e destul de bogat ca să-şi satisfacă toate capriciile, toate aspiraţiile în domeniul artei lirice! Iată de ce a şi facut-o.

— Cum?

— Cu ajutorul teatrofoanelor care sunt instalate în sala de concerte a acestui cazinou. Oare nu posedă Compania un număr de cabluri submarine scufundate în apele Pacificului? Oare nu pornesc ele din golful Madeleine, fiind susţinute la celălalt capăt de geamanduri puternice? Ei bine, când concetăţenii noştri vor să asculte pe unul din cântăreţii vechii sau noii lumi, pescuim unul din aceste cabluri şi trimitem un ordin telefonic agenţilor din golful Madeleine. Aceşti agenţi stabilesc legătura fie cu America, fie cu Europa. Firele sau cablurile sunt racordate cu oricare teatru sau sală de concerte şi amatorii noştri, instalaţi în sala cazinoului, asistă realmente la aceste spectacole îndepărtate şi aplaudă...

— Dar aplauzele lor nu sunt auzite de nimeni! strigă Yvernes.

— Dragă domnule Yvernes, aplauzele sunt trimise şi ele pe fir[1].

---

[1] Ideea poate fi întâlnită în romanul lui Albert Robida, *Secolul douăzeci* (1883), în care însă concertele pot fi nu numai ascultate, ci şi urmărite pe ecranele telefonoscoapelor:

«—Ah, se poate aplauda? întrebă Bamabette.

— Nici vorbă! răspunse dl. Ponto; spectatorii la domiciliu pot

Şi Calistus Munbar se lansează în consideraţii transcedentale asupra muzicii, privită nu numai ca una dintre manifestările artei, dar şi ca agent terapeutic. Miliardezii au putut constata extraordinarele rezultate ale acestei întrebuinţări a artei lirice, după sistemul lui J. Harford din Westminster-Abbey. Acest sistem îi menţine într-o stare de perfectă sănătate. Muzica exercitând o acţiune reflexă asupra centrilor nervoşi, vibraţiile armonice au ca efect dilatarea vaselor arteriale şi influenţează asupra circulaţiei, făcând-o să scadă sau să crească după nevoi. Muzica determină o accelerare a bătăilor inimii şi a mişcărilor respiratorii, în virtutea tonalităţii şi a intensităţii sunetelor, fiind totodată un auxiliar al nutriţiei ţesuturilor. Iată de ce la Milliard-City funcţionează posturi de energie muzicală, care transmit undele sonore la domiciliu, prin telefon.

Membrii cvartetului ascultă cu gura căscată. N-au auzit vreodată discutându-se arta lor din punct de vedere medical şi probabil că asta nu le face mare plăcere. Totuşi, iată-1 pe fantezistul Yvernes gata să se ambaleze în legătură cu aceste teorii, care, dealtfel, circulau şi pe vremea regelui Saul, conform reţetei şi după formula celebrului harpist David[1].

— Da! da! exclamă el după ultima tiradă a supraintendentului. E foarte indicat! Trebuie doar să alegi după diagnostic: Wagner sau Berlioz pentru temperamentele anemiate...

— Şi Mendelsohn sau Mozart pentru temperamentele sanguine, ceea ce înlocuieşte în mod avantajos bromura de stronţiu! răspunde Calistus Munbar[2].

---

să-şi trimită şi ei aplauzele. Uite, deschid comunicaţia cu sala, poţi să aplauzi!»

[1] Rege şi poet biblic (1010-975?), î.e.n. Sunetele harpei sale îl linişteau pe Saul, predecesorul său.

[2] Cercetările întreprinse în ultimele decenii au arătat că, într-adevăr, muzica poate constitui un stimulent pentru sistemul neuro-muscular, respirator, circulator şi glandular. În mai multe ţări, muzicoterapia este folosită cu succes în stomatologie, pentru vindecarea unor boli nervoase şi pentru amortizarea şocului operator.

Cel mai larg câmp de aplicare il constituie, desigur, clinicile de psihiatrie. La cea de la Stronie-Slaska, în Polonia, metoda a fost aplicată cu succes câtorva sute de pacienţi. După cum declară specialiştii, muzica este un element tonic pentru bolnav şi un sprijin în efortul medicului de a vindeca maladia. Profesorul vest-german Dietfrid Pieschl a ajuns la concluzia că muzica poate avea uneori efecte mai salutare decât calmantele.

Sebastien Zorn intervine atunci şi aruncă o notă brutală în mijlocul acestei cozerii de înaltă calitate.

— Să lăsăm toate astea, spune el. Pentru ce ne-ai adus aici ?

— Pentru că instrumentele cu coarde exercită acţiunea cea mai puternică.

— Nu zău! Şi pentru a vă calma nevrozele şi nevrozaţii ne-ai întrerupt călătoria, ne împiedici să ajungem la San Diego, unde trebuia să dăm mâine un concert...

— Pentru asta, scumpii mei prieteni!

— Şi n-ai văzut în noi decât nişte felceri muzicali, nişte farmacişti lirici? strigă Pinchinat.

— Nu, domnilor! răspunde Calistus Munbar, ridicându-se. N-am văzut în dumneavoastră decât artişti de mare talent şi de mare renume. Uralele cu care a fost primit Cvartetul Concertant în turneele sale din America au ajuns şi pe insula noastră. *Standard-Island Company* socoteşte că a venit vremea să înlocuiască fonografele şi teatrofoanele cu virtuoşi palpabili, tangibili, în carne şi oase, oferind miliardezilor inexprimabila bucurie de a asculta execuţia directă a capodoperelor artistice. Compania a vrut să înceapă cu muzica de cameră înainte de a aduce trupe de operă. Ea s-a gândit la dumneavoastră, reprezentanţii recunoscuţi ai acestui gen muzical, şi m-a însărcinat să vă obţin cu orice preţ, să vă răpesc dacă trebuie. Sunteţi deci primii artişti care au acces pe Standard-Island şi vă imaginaţi ce primire vă aşteaptă!

Yvernes şi Pinchinat se simt toarte mişcaţi de frazele entuziaste ale supraintendentului. Nici nu le dă prin gând c-ar putea să fie o mistificare. Frascolin, om chibzuit, se întreabă dacă e cazul să ia în serios această aventură. La urma urmei, într-o insulă atât de neobişnuită e firesc ca lucrurile să apară sub un aspect neobişnuit. Cât despre Sebastien Zorn, el e hotărât să nu se predea.

— Nu, domnule! strigă el. Nu se pune stăpânire pe oameni fără a li se cere consimţământul! Vom depune o plângere împotriva dumitale!

— O plângere... când ar trebui să mă copleşiţi de mulţumiri, ingraţilor! ripostează supraintendentul.

— Şi vom obţine o despăgubire, domnule, continuă violoncelistul.

Iar studiile cercetătorului sovietic Vladimir Tkacenko s-au concretizat într-un disc intitulat «Melodiile somnului liniştit». Efectul cel mai relaxant este atribuit pieselor «Cântec de toamnă» de Ceaikovski, «Sonata Lunii» de Beethoven şi «Vis de dragoste» de Liszt.

— O despăgubire... când vă ofer de o sută de ori mai mult decât aţi putea spera.

— Despre ce este vorba? întreabă Frascolin.

Calistus Munbar scoate din portmoneu o foaie de hârtie cu emblema insulei şi o prezintă artiştilor, spunând:

— Semnăturile dumneavoastră pe acest act şi afacerea este încheiată.

— Să semnăm fără să citim? se miră vioara a doua. Asta nu se obişnuieşte nicăieri!

— N-aţi avea de ce să vă căiţi! spune Calistus Munbar într-un acces de ilaritate care-i cutremură tot trupul. Dar să procedăm conform obiceiului. Este un angajament pe care vi-1 propune Compania, un angajament de un an, începând de astăzi, care are ca obiect interpretarea muzicii de cameră aşa cum o prevedeau programele dumneavoastră în America. După douăsprezece luni, Standard-Island se va întoarce în golful Madeleine, unde veţi ajunge la timp...

— Pentru concertul nostru de la San Diego, nu-i aşa? strigă Sebastien Zorn. San Diego, unde vom fi primiţi cu fluierături[1]...

— Nu, domnilor, cu urale! Diletanţii sunt totdeauna preaonoraţi şi preafericiţi când artişti ca dumneavoastră binevoiesc să se facă ascultaţi... chiar cu o întârziere de un an.

Cum să mai fii supărat pe un asemenea om? Frascolin ia hârtia şi o citeşte cu atenţie.

— Ce garanţie vom avea? întreabă el.

— Garanţia Companiei, acoperită de semnătura domnului Cyrus Bikerstaff, guvernatorul nostru.

— Şi salariile vor fi cele pe care le văd trecute în act ?

— Exact, adică un milion de franci...

— Pentru toţi! exclamă Pinchinat.

— Pentru fiecare, răspunde surâzând Calistus Munbar, şi nici măcar această cifră nu e pe măsura talentului dumneavoastră, pe care nimic n-ar putea să-1 recompenseze la justa sa valoare!

Ar fi greu să fii mai amabil şi totuşi Sebastien Zorn protestează. El nu vrea să accepte cu nici un preţ. El vrea să plece la San Diego şi Frascolin reuşeşte să-1 calmeze cu destulă greutate.

Dealtfel, faţă de propunerea supraintendentului, o oarecare neîncredere nu e deloc deplasată. Un angajament de un an, cu un salariu de un milion de franci pentru fiecare, poate fi un lucru serios? Foarte serios, după cum constată Frascolin când întreabă:

---

[1] Autorul uită că, în Statele Unite, fluierăturile constituie o expresie frecventă a admiraţiei publicului.

— Aceste salarii sunt plătibile...?

— În sferturi — şi iată primul trimestru, răspunde supraintendentul.

Din teancurile de bancnote care-i burduşesc portmoneul, Calistus Munbar face patru pachete de câte cincizeci de mii de dolari (două sute cincizeci de mii de franci) şi le dă lui Frascolin şi camarazilor săi.

Iată un mod americănesc de a rezolva afacerile!

Sebastien Zorn este zguduit în oarecare măsură. Dar cum la el reaua dispoziţie nu-şi pierde niciodată drepturile, nu poate să-şi reţină această reflecţie:

— În definitiv, la preţul cu care se vând lucrurile în insula voastră, dacă se plăteşte douăzeci şi cinci de franci o potârniche, fară îndoială că o pereche de mănuşi costă o sută de franci, iar o pereche de cizme cinci sute.

— O, domnule Zorn, Compania nu se uită la asemenea fleacuri şi doreşte ca artiştii Cvartetului Concertant să fie scutiţi de orice cheltuială în timpul şederii lor pe insulă...

La asemenea oferte generoase, nu se poate răspunde decât prin iscălirea angajamentului. Este ceea ce fac Frascolin, Pinchinat şi Yvernes. Sebastien Zorn murmură că toate astea sunt absurde.. Să te îmbarci pe o insulă ambulantă e un lucru lipsit de bun-simţ... O să vedem cum o să se sfârşească povestea asta... În sfârşit, se hotărăşte să semneze.

După îndeplinirea acestei formalităţi, dacă Frascolin, Pinchinat şi Yvernes nu sărută mâna lui Calistus Munbar, cel puţin i-o strâng cu căldură. Trei strângeri de mână valorând fiecare un milion!

Iată cum s-a lansat Cvartetul Concertant într-o aventură de necrezut şi în ce împrejurări au devenit membrii săi invitaţii fără voie ai insulei cu elice.

SPRE VEST

Standard-Island lunecă încetişor pe apele Oceanului Pacific, care-şi îndreptăţeşte numele în această epocă a anului.

Sebastien Zorn şi camarazii săi s-au obişnuit cu această mişcare domoală şi nici nu-şi mai dau seama că navighează. Oricât de puternice ar fi sutele de elice, la care sunt înhămaţi zece milioane de cai, doar un freamăt uşor străbate trupul metalic. Milliard-City nu tremură pe temelia sa. Oraşul nu cunoaşte oscilaţiile hulei, căreia i se supun totuşi cele mai mari

cuirasate ale marinei de război. În locuinţe nu se află nici mese, nici lămpi speciale contra balansului. La ce bun? Casele din Paris, din Londra, din New York nu sunt mai neclintite pe fundaţiile lor.

După câteva săptămâni de odihnă în Madeleine-bay, consiliul notabililor insulei, întrunit prin grija preşedintelui Companiei, hotarâse programul croazierei anuale. Aveau să viziteze principalele arhipelaguri din răsăritul Pacificului, respirând aerul atât de bogat în ozon, în oxigen condensat, electrizat, înzestrat cu particularităţi active pe care nu le posedă oxigenul în stare obişnuită[1].

Deoarece se bucură de libertatea mişcărilor sale, insula îşi îngăduie să plutească spre vest ca şi spre est, să se apropie de litoralul american sau să viziteze coastele orientale ale Asiei. Standard-Island merge încotro vrea, în aşa fel încât gustă din distracţiile unei navigaţii variate. Şi dacă ar avea chef să părăsească Oceanul Pacific pentru Oceanul Indian sau Oceanul Atlantic, să treacă de Capul Horn sau de Capul Bunei Speranţe, i-ar fi de ajuns să ia această direcţie şi puteţi fi convinşi că nici curenţii, nici furtunile n-ar împiedica-o să-şi atingă ţinta.

Dar nu e vorba să se avânte pe mări îndepărtate, unde Bijuteria Pacificului n-ar mai găsi acest şirag nesfârşit de insule. Este o regiune îndeajuns de vastă pentru itinerarii multiple. Insula cu elice poate s-o parcurgă de la un arhipelag la altul. Dacă nu are instinctul special al animalelor, acest al şaselea simţ al orientării care le călăuzeşte într-acolo unde le cheamă nevoile lor, ea este condusă de o mână sigură, urmând un program îndelung discutat şi aprobat în unanimitate. Până acum n-a existat nici un dezacord asupra acestui punct între tribordezi şi babordezi. În virtutea unei hotărâri comune, se merge spre vest, către grupul insulelor Sandwich.

Standard-Island va avea nevoie de o lună ca să străbată distanţa de circa o mie două sute de leghe care desparte aceste insule de locul unde a fost îmbarcat cvartetul. Apoi va poposi

---

[1] Se poate spune că Jules Verne cultivă un adevărat mit al oxigenului, începând cu remarca despre personajele lui Edgar Allan Poe, «indivizi de excepţie, galvanizaţi pentru a spune astfel, cum ar fi nişte oameni care ar respira un aer mai bogat în oxigen şi a căror viaţă n-ar fi decât o combustie activă» (Edgar Poe şi operele sale în Musee des families, aprilie 1864). Ideea reapare în *Călătoriile şi aventurile căpitanului Hatteras, În jurul Lunii, Doctorul Ox*... Tenta lirică sau ironică din lucrările citate este abandonată aici, în favoarea unei aprecieri obiective.

acolo până în ziua când va socoti nimerit să pornească spre alt arhipelag din emisfera meridională.

A doua zi, cvartetul părăseşte *Excelsior-Hotel* şi se instalează într-un apartament al cazinoului, pus la dispoziţia sa — apartament confortabil şi bogat mobilat. Bulevardul Unu se află în faţa ferestrelor sale. Sebastien Zorn, Frascolin, Pinchinat, Yvernes au fiecare camera lor, în jurul unui salon comun. În curtea centrală a clădirii pot găsi oricând umbra arborilor cu frunziş des şi răcoarea fântânilor ţâşnitoare. Într-o parte a acestei curţi se află muzeul oraşului, în cealaltă sală de concerte, unde artiştii parizieni vor înlocui în chip fericit ecoul fonografelor şi transmisiile teatrofoanelor. De două ori, de trei ori, de câte ori pe zi au chef, vor lua masa la restaurant, unde nu li se vor mai prezenta note de plată neverosimile. Dimineaţa, în timp ce se află în salon, câteva clipe înainte de a coborî pentru micul dejun, Pinchinat îi întreabă:

— Ei bine, violoniştilor, ce spuneţi despre tot ce ni se întâmplă?

— Un vis, răspunde Yvernes, un vis în care suntem angajaţi cu un milion pe an.

— Ba e realitate sută-n sută, riposteează Frascolin. Caută-te în buzunar şi vei găsi primul sfert de milion.

— Rămâne de văzut cum se va sfârşi!... Foarte rău, îmi închipui! spune Sebastien Zorn.

Încăpăţânatul vrea cu tot dinadinsul să găsească un spin în patul de trandafiri pe care a fost culcat fără voia lui.

— Şi bagajele noastre? adaugă el.

Într-adevăr, bagajele au ajuns probabil la San Diego, de unde nu se pot întoarce şi unde proprietarii lor nu pot merge să le ia. Dealtfel, cuprind numai strictul necesar: lenjerie, obiecte de toaletă, haine de schimb şi de asemenea costumele cu care apar în faţa publicului.

N-ar trebui să se îngrijoreze în această privinţă. În patruzeci şi opt de ore, această garderobă, niţel cam învechită, va fi înlocuită de alta, pusă la dispoziţia celor patru artişti, fără să fie nevoie să plătească o mie cinci sute de franci îmbrăcămintea şi cinci sute de franci încălţămintea.

Dealtfel, Calistus Munbar, încântat de a se fi descurcat atât de bine în această afacere încurcată, vrea ca membrii cvartetului să-şi poată îndeplini orice dorinţă. Este imposibil să-ţi imaginezi un supra-intendent mai amabil. El ocupă unul dintre apartamentele cazinoului, ale cărui servicii sunt puse sub înalta lui Conducere şi Compania îi plăteşte un salariu demn de măreţia şi dărnicia lui. Preferăm să nu indicăm cifra...

Cazinoul cuprinde săli de lectură şi de joc; sunt interzise însă cu străşnicie baccaraua, treizeci şi unu, ruleta, pocherul şi alte jocuri de noroc. Există de asemenea un fumoar în care funcţionează transportul direct la domiciliu al fumului de tutun preparat de către o societate fondată recent. Tutunul arde în arzătoarele unei întreprinderi centrale, şi fumul purificat şi curăţat de nicotină este distribuit prin ţevi speciale fiecărui amator. N-ai decât să-ţi lipeşti buzele de capetele de chihlimbar ale ţevilor şi un contor înregistrează consumul zilnic.

Cazinoul, în care diletanţii pot veni să se îmbete cu muzica transmisă de pe continent, căreia i se vor adăuga acum concertele cvartetului, adăposteşte şi colecţiile de artă ale oraşului. Amatorilor de pictură, muzeul, bogat în tablouri vechi şi moderne, le oferă numeroase capodopere cumpărate cu aur greu, pânze ale şcolilor italiană, olandeză, germană, franceză, pe care le-ar putea invidia muzeele din Paris, Londra, Munchen, Roma, Florenţa, ale lui Rafael, da Vinci, Giorgione, Correggio, Dominiquin, Ribeira, Murillo, Ruysdael, Rembrandt, Rubens, Cuyp, Franz Hals, Hobbema, Van Dyck, Holbein etc. şi de asemenea, dintre moderni, ale lui Fragonard, Ingres, Delacroix, Scheffer, Cabat, Delaroche, Regnaut, Couture, Meissonier, Millet, Rousseau, Jules Dupre, Brascassat, Mackart, Turner, Troyon, Corot, Daubigny, Baudry, Bonnat, Carolus Duran, Jules Lefebvre, Vollon, Breton, Binet, Yon, Cabanei etc. Pentru a li se asigura o viaţă eternă, aceste tablouri sunt aşezate în interiorul unor vitrine în care s-a făcut vid. Este interesant de observat că impresioniştii, angoasaţii, futuriştii nu s-au aglomerat încă în acest muzeu, dar, fără îndoială, asta nu va întârzia şi Standard-Island nu va scăpa de invazia ciumei decadente. Muzeul posedă de asemenea statui de reală valoare, marmure ale marilor sculptori vechi şi moderni, aşezate în curţile cazinoului. Datorită climatului fără ploi şi neguri, grupurile, statuile, busturile rămân neatinse de curgerea timpului.

Ar fi riscant să pretindem că aceste minuni sunt vizitate foarte des, că nababii din Milliard-City, ar avea o înclinaţie deosebită pentru operele de artă, că simţul lor artistic ar fi foarte dezvoltat. Trebuie să remarcăm totuşi că sectorul tribordez numără mai mulţi amatori decât sectorul babordez.

Dealtfel, toţi sunt de acord când este vorba să dobândească o capodoperă şi atunci fantasticele preţuri pe care le oferă o răpesc oricărui duce d'Aumate sau Chauchard[1] din vechiul şi noul continent.

---

[1] Mari colecţionari francezi din secolul 19.

Sălile cele mai frecventate ale cazinoului sunt cele de lectură, destinate revistelor şi jurnalelor europene şi americane aduse de vapoare care fac legătura între Standard-Island şi Madeleine-bay. După ce au fost răsfoite, citite şi recitite, revistele sunt aşezate pe rafturile bibliotecii, unde se aliniază mai multe mii de lucrări a căror clasare necesită prezenţa unui bibliotecar cu un salariu de douăzeci şi cinci de mii de dolari — şi el este poate cel mai puţin ocupat dintre funcţionarii insulei. În bibliotecă se află de asemenea un anumit număr de cărţi fonografice; în loc să-ţi dai osteneala să citeşti, apeşi pe un buton şi asculţi vocea unui excelent interpret — cum ar fi *Fedra* de Racine, citită de domnul Legouve[1].

Cât despre jurnalele din «localitate», ele sunt redactate, compuse, imprimate în atelierele cazinoului, sub conducerea a doi redactori-şefi. Unul este *Starboard Chronicle,* pentru sectorul tribordezilor; celălalt *New Herald,* pentru sectorul babordezilor. Cronica e alimentată de fapte diverse — sosirea vapoarelor, ştiri de pe mare, întâlniri maritime, mercuriale care interesează cartierul comercial, longitudinea şi latitudinea zilnică, decizii ale consiliului notabililor, ordonanţele guvernatorului, acte de stare civilă; naşteri, căsătorii, decese, acestea din urmă foarte rare. Niciodată nu sunt semnalate furturi sau asasinate, unicul tribunal funcţionând doar pentru procese civile, contestaţii între particulari. Niciodată articole despre centenari, deoarece longevitatea nu mai este aici privilegiul câtorva aleşi.

În ceea ce priveşte pagina de politică externă, ea e ţinută la zi prin convorbiri telefonice cu Madeleine-bay, unde se racordează cablurile scufundate în adâncurile Pacificului. Miliardezii sunt astfel informaţi despre tot ce se petrece în lumea întreagă, când faptele prezintă vreun interes oarecare. Adăugăm că *Starboard Chronicle* şi *New Herald* nu se tratează cu prea multă asprime. Ele au trăit până acum în destul de bună înţelegere, dar nu poţi să juri că acest schimb de discuţii curtenitoare va dura la nesfârşit. Foarte îngăduitoare, foarte împăciuitoare pe teren religios, protestantismul şi catolicismul duc casă bună cu Standard-Island. E adevărat că dacă se va amesteca odioasa politică, dacă îi va apuca pe vreunii nostalgia afacerilor, dacă vor intra în joc chestiuni de interes personal şi de amor propriu...

În afara acestor două jurnale, mai există reviste hebdomadare sau lunare, reproducând articolele publicaţiilor străine

[1] Dramaturg francez, care citea cu deosebit talent rolurile personajelor din piesele sale (1807 - 1903).

aparţinând succesorilor lui Sarcey, Lemaître, Charmes, Fournel, Deschamps, Fouquier, France şi alţi critici de mare renume; apoi magazine ilustrate, fără a mai pune la socoteală o duzină de foi de club, foi de seară şi bulevardiere, consacrate mondenităţilor curente. Ele nu au alt scop decât pe acela de a distra o clipă, adresându-se spiritului... şi chiar stomacului. Da! Unele sunt tipărite pe pastă comestibilă cu cerneală de ciocolată. După ce sunt citite, sunt mâncate la prima masă. Unele sunt astringente, altele uşor purgative şi organismul se acomodează foarte bine cu ele. Cvartetul găseşte această invenţie pe cât de agreabilă, pe atât de practică.

— Iată o lectură care se digeră uşor! observă judicios Yvernes.

— Şi o literatură hrănitoare! adaugă Pinchinat. Patiserie şi literatură amestecate, asta se potriveşte de minune cu muzica igienică![1]

E firesc să ne întrebăm dc ce resurse dispune insula cu elice, pentru a oferi populaţiei sale asemenea condiţii de care nu se apropie nici un alt oraş din cele două lumi. Judecând după creditele alocate diverselor servicii şi după lefurile atribuite celor mai modeşti slujbaşi, veniturile sale trebuie să se ridice la o sumă de necrezut.

Când îl întreabă pe supraintendent, el răspunde:

— Aici nu se fac afaceri. Noi n-avem nici Board of Trade[2], nici bursă, nici industrie. În ceea ce priveşte comerţul, el se limitează la nevoile insulei şi nu vom oferi niciodată străinilor

---

[1] La o dată necunoscută, în orice caz după ce împlinise 60 de ani, Jules Verne a scris, la cererea directorului revistei *Goalh's companion* din Boston, un text intitulat de el însuşi *Amintiri din copilărie şi din tinereţe*. Descoperit în 1931, publicat acum câţiva ani, textul cuprinde următorul pasaj: «Aparţin generaţiei situate între cele două genii, Stephenson şi Edison! Şi asist acum la aceste uimitoare descoperiri, datorate în primul rând Americii, cu hotelurile sale mişcătoare, maşinile sale de făcut tartine, trotuarele sale mobile, ziarele sale din pastă «feuilletată» tipărite cu cerneală de şocolată, pe care întâi le citeşti şi apoi le mănânci!» O poantă satirică repetată, sau ecoul unui experiment fantezist care a reţinut atenţia amuzată a scriitorului? Oricum, într-un număr din septembrie 1957 al ziarului *New York Post* a apărut reclama *mirositoare* a unei cutii cu fragi. De aici şi până la ziarul *comestibil* nu e o distanţă de netrecut.

[2] Ministerul Comerţului, în Anglia.

ceva care să semene cu World's Fair[1] de la Chicago din 1893 sau cu Expoziţia de la Paris din 1900! Nu! Puternica religie a businessului nu există aici şi nu vom scoate strigătul *go ahead*[2] decât pentru ca Bijuteria Pacificului să meargă tot înainte. Deci nu afacerile ne oferă resursele necesare întreţinerii insulei cu elice, ci vama. Da! Impozitele vamale ne permit să satisfacem toate exigenţele bugetului.

— Şi acest buget? se interesează Frascolin.

— E de treizeci de milioane de dolari, dragii mei.

— O sută cincizeci de milioane de franci pentru o insulă cu zece mii de suflete!...

— Aşa cum zici, dragul meu Frascolin, sumă care provine numai din taxele vamale. Noi n-avem taxe de barieră, produsele locale fiind aproape neînsemnate. Nu! Doar taxele de import percepute la Tribord-Harbour şi Babord-Harbour. Asta vă explică scumpetea bunurilor de consum — scumpete relativă, căci aceste preţuri, oricât de ridicate vi s-ar părea, sunt în raport cu mijloacele de care dispune fiecare.

Şi iată-l pe Calistus Munbar ambalându-se din nou, lăudându-şi oraşul, lăudându-şi insula — o bucată de planetă superioară căzută în plin Pacific, un Eden plutitor în care s-au refugiat înţelepţii, şi dacă adevărata fericire nu se află aici, înseamnă că nu există nicăieri! Seamănă grozav a reclamă! Parcă ar zice:

«Intraţi, domnilor! Intraţi, doamnelor!... Treceţi pe la control! ...Nu mai sunt decât două-trei locuri!... În curând va începe... Cine nu şi-a luat bilet...» etc.

E adevărat, sunt locuri puţine şi biletele sunt scumpe! Ei şi? Supra-intendentul jonglează cu milioanele, care nu contează mai mult decât unităţile în capitala miliardeză!

În cursul acestei tirade, în care frazele se revarsă în cascade, în care cesturile se multiplică cu o frenezie semaforică, cvartetul este pus la curent cu diversele ramuri ale administraţiei. Mai întâi, şcolile. Instrucţia e gratuită şi obligatorie, iar profesorii sunt plătiţi ca nişte miniştri. Daca ar fi să-1 credem pe Calistus Munbar, se învaţă limbile vii şi moarte, istoria şi geografia, fizica şi matematica, artele, mai bine decât în orice universitate sau academie din lumea veche. Adevărul este că elevii nu se înghesuie deloc la cursurile publice şi, dacă generaţia actuală a rămas cu oarecare spoială în urma studiilor făcute în colegiile din Statele Unite, generaţia de mâine va avea mai multe rente decât învăţătură. Aici este

[1] Târgul Mondial (în engleză).

[2] Înainte! (în engleză).

punctul nevralgic şi poate că nişte fiinţe umane nu pot decât să piardă izolându-se astfel de umanitate.

Ei bine, dar locuitorii acestei insule artificiale nu călătoresc deloc în străinătate? Ei nu vizitează ţările de peste ocean, marile capitale ale Europei? Nu colindă ţinuturi în care trecutul a lăsat moştenire atâtea capodopere de tot felul? Ba da! Sunt unii pe care curiozitatea îi mână spre regiuni îndepărtate. Dar ei obosesc acolo; cei mai mulţi se plictisesc; nu găsesc nicăieri existenţa uniformă de pe Standard-Island; suferă de căldură; suferă de frig; în sfârşit, se îmbolnăvesc de guturai — or în Milliard-City nu există guturai. Şi astfel, imprudenţii care au avut nefericita idee de a-şi părăsi insula sunt grăbiţi şi nerăbdători să se întoarcă acasă. Cu ce-au rămas din aceste că-lătorii? Cu nimic! «Cum au plecat, aşa s-au întors», spune o veche zicală a grecilor şi noi adăugăm: şi aşa vor rămâne.

Cât despre străinii atraşi de celebritatea insulei cu elice, această a noua minune a lumii, de când Tumul Eiffel — cel puţin aşa se spune — ocupă al optulea loc, Calistus Munbar crede că nu vor fi niciodată prea numeroşi. Dealtfel, nici nu prea sunt încurajaţi, cu toate că vămile celor două porturi ar avea o nouă sursă de venituri. Din cei veniţi anul trecut, cea mai mare parte erau americani. De altă naţionalitate, puţini sau deloc. Doar câţiva englezi, uşor de recunoscut după pantalonii lor veşnic suflecaţi, sub pretextul că la Londra plouă. Dealtfel, Marea Britanic nu vede cu ochi buni crearea insulei cu elice, care, după părerea ei, împiedică circulaţia maritimă. Iată de ce îi doreşte dispariţia. Cât despre germani, ei sunt primiţi cu răceală, căci dacă ar fi lăsaţi să se instaleze aici, ar face repede din Milliard-City un nou Chicago. Dintre toţi străinii, francezii sunt cei pe care Compania îi acceptă cu mai multă simpatie, deoarece ei nu aparţin statelor cotropitoare ale Europei. Dar s-a ivit vreodată un francez pe Standard-Island?

— E puţin probabil, spune Pinchinat.

— Nu suntem destul de bogaţi, adaugă Frascolin.

— Pentru a fi rentieri, completează supraintendentul, dar pentru a fi funcţionari...

— Vom întâlni deci compatrioţi? întreabă Yvernes.

— Unul singur.

— Şi cine este acest privilegiat ?

— Domnul Athanase Doremus.

— Cu ce se ocupă acest domn? sare Pinchinat.

— E profesor de dans, de graţie şi de ţinută, plătit cu dărnicie de către administraţie, fără să mai vorbim de lecţiile particulare...

— Pe care numai un francez le poate da! exclamă alteţa-sa. Cvartetul ştie acum tot ceea ce îl interesează în legătură cu organizarea vieţii administrative pe Standard-Island şi poate să guste din plin farmecul acestei navigaţii care-1 poartă către vestul Pacificului. Dacă soarele n-ar răsări când dintr-o parte, când dintr-alta, după orientarea pe care o dă insulei comandorul Simcofi, Sebastien Zorn şi camarazii săi ar putea să creadă că se află pe uscat. În ultimele cincisprezece zile, s-au iscat de două ori furtuni cu rafale teribile, furtuni care izbucnesc uneori în Pacific, în ciuda numelui acestui ocean. Hula din larg se sparge de trupul metalic, acoperindu-1 cu o pulbere de stropi mărunţi, aşa cum se întâmplă pe coastele abrupte ale litoralului. Dar Standard-Island nici nu se-nfioară sub asalturile acestei mări dezlănţuite. Furiile oceanului sunt neputincioase.

După două săptămâni, la 11 iunie, are loc primul concert de muzică de cameră, al cărui afiş, scris cu litere electrice, e purtat de-a lungul marilor bulevarde. Se înţelege că instrumentiştii au fost prezentaţi guvernatorului şi municipalităţii. Cyrus Bikerstaff le-a tăcut cea mai călduroasă primire. Jurnalele au amintit succesele Cvartetului Concertant în Statele Unite ale Americii şi l-au felicitat pe supra-intendent că şi-a asigurat concursul acestor artişti — în chip cam arbitrar, după cum se ştie. Ce plăcere să-i vezi şi să-i auzi în acelaşi timp, interpretând operele maeştrilor! Ce regal pentru cunoscători!

Faptul că parizienii au fost angajaţi cu salarii fabuloase nu trebuie să ne facă să credem că vor concerta pe gratis. Dimpotrivă, administraţia înţelege să se aleagă cu un beneficiu serios, aşa cum fac acei impresari americani pe care cântăreţele îi costă un dolar măsura şi chiar nota. De obicei, concertele teatrofonice şi fonografice de la cazinou sunt cu plată. Amatorii vor plăti, deci, infinit mai mult pentru concertul cvartetului. Toate locurile costă la fel: două sute de dolari fotoliul, adică o mie de franci în monedă franceză — şi Calistus Munbar se laudă că va face săli pline.

Nu se înşală. S-au vândut toate locurile. Confortabila şi eleganta sală a cazinoului nu cuprinde, ce-i drept, decât o sută, şi dacă ar fi fost scoase la licitaţie nu se ştie la cât s-ar fi ridicat reţeta. Dar asta ar fi fost împotriva uzanţelor de pe Standard-Island. Mercurialele stabilesc dinainte valoarea comercială a tuturor lucrurilor, atât a celor necesare cât şi a celor de lux. Fără această precauţie, dat fiind bogăţiile de necrezut ale unora, s-ar putea produce acumulări nedorite. E adevărat că

dacă bogătaşii tribordezi se duc la concert de dragul artei, e posibil ca bogătaşii babordezi să nu o facă decât pentru că «aşa se cade».

Când Sebastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, Yvernes apăreau în faţa spectatorilor din New York, Chicago, Filadelfia, Baltimore nu era o exagerare din partea lor să spună: iată un public care preţuieşte câteva milioane. Ei bine, în seara aceea ar fi rămas departe de adevăr dacă n-ar fi numărat cu miliardele. Gândiţi-vă numai! Jem Tankerdon, Nat Coverley şi familiile lor strălucesc în primul rând de fotolii. Pe celelalte locuri, un număr de amatori care, dacă sunt sub-miliardari, au totuşi o «pungă bine garnisită», cum remarcă Pinchinat. «Haidem!», spune şeful cvartetului când vine ora să apară pe scenă. Şi ei pornesc, fără să fie mai emoţionaţi — sau poate chiar mai puţin — decât în faţa unui public parizian, care nu are atâţia bani în buzunar, dar are mai mult simţ artistic.

Bulevardul Unu este inundat de lumină



Trebuie spus că, deşi n-au luat lecţii de la compatriotul lor Doremus, Sebastien Zorn, Yvernes, Frascolin, Pinchinat au o ţinută foarte corectă: cravată albă de douăzeci şi cinci de franci, mănuşi gris-perle de cincizeci de franci, cămaşă de şaptezeci de franci, ghete de o sută optzeci de franci, vestă de două sute de franci, pantalon negru de cinci sute de franci, frac negru de o mie cinci sute de franci — bineînţeles toate pe socoteala administraţiei. Sunt aclamaţi, sunt aplaudaţi — foarte călduros de mâinile tribordezilor, mai discret de mâinile babordezilor. Chestiune de temperament.

Programul concertului cuprinde patru numere care le-au fost furnizate de biblioteca de la cazinou, bine garnisită prin grija supra-intendentului.

Cvartetul Nr. 1 în *mi bemol major.* Op. 12 de Mendelsohn.

Cvartetul Nr. 2 în *fa major.* Op. 16 de Haydn.

Cvartetul Nr. 10 în *mi bemol major,Op.* 74 de Beethoven.

Cvartetul Nr. 5 în *la major.* Op. 10 de Mozart.

Interpreţii fac minuni în această sală înmiliardată, pe bordul acestei insule plutitoare, la suprafaţa unui abis a cărui adâncime depăşeşte cinci mii de metri în această parte a Pacificului. Ei obţin un succes considerabil şi justificat, mai ales în faţa amatorilor din sectorul tribordez.

Ar fi trebuit să-1 vedeţi pe supraintendent în timpul acestei seri memorabile: nu mai poate de bucurie. S-ar spune că el e cel care a cântat la două viori, o violă şi un violoncel în acelaşi timp. Ce fericit debut pentru campionii muzicii concertante şi pentru impresarul lor! Dacă sala-i plină, împrejurimile cazinoului sunt înţesate de lume. Foarte mulţi sunt cei care n-au putut să-şi procure un fotoliu sau o strapontină, fără să mai vorbim despre cei pe care i-a gonit preţul mare al locurilor. Auditorii de afară trebuie să se mulţumească cu firimiturile. Ei aud de departe, ca şi cum muzica ar ieşi din cutia unui fonograf sau din difuzorul unui telefon. Dar aplauzele lor nu sunt mai puţin vii.

Aceste aplauze izbucnesc şi mai puternic când, la sfârşitul concertului, Sebastien Zorn, Yvernes, Frascolin şi Pinchinat se prezintă pe terasa pavilionului din stânga. Bulevardul Unu este inundat de lumină. Din înălţimi, lunile electrice revarsă raze pe care palida Selene[1] trebuie să fie geloasă.

În faţa cazinoului, pe trotuar, puţin mai la o parte, un cuplu atrage atenţia lui Yvernes. Bărbatul, de statură înaltă, cu o fizionomie distinsă, severă, tristă chiar, poate să aibă cincizeci de ani. Femeia, ceva mai tânără, cu aerul mândru, lasă să se

---

[1] Personificarea Lunii, în mitologia greacă.

vadă sub pălărie câteva şuviţe de păr alb. Yvernes, impresionat de atitudinea lor rezervată, îl întreabă pe Calistus Munbar:

— Cine sunt aceste persoane ?

— Aceste persoane ? răspunde supraintendentul, ale cărui buze schiţează o strâmbătură destul de dispreţuitoare. Sunt nişte melomani pătimaşi.

— Şi de ce nu şi-au oprit locuri în sala cazinoului?

— Erau prea scumpe pentru ei.

— Atunci averea lor... ?

— Abia două sute de mii de franci rentă.

— Pfui! se strâmbă Pinchinat. Şi cine sunt aceşti nenorociţi?

— Regele şi regina Malecarliei[1].

NAVIGAŢIE

Creând acest extraordinar aparat de navigaţie, *Standard-Island Company* a trebuit să facă faţă cerinţelor unei duble organizări: maritimă şi administrativă.

Prima, după cum se ştie, are ca director, mai bine-zis căpitan, pe comandorul Ethel Simcoe, din marina Statelor Unite. Este un om de cincizeci de ani, navigator experimentat, cunoscând temeinic întinderile Pacificului, curenţii, furtunile, stâncile, formaţiile coraliene. E omul cel mai indicat să conducă cu o mână sigură insula cu elice încredinţată grijii sale — ca şi vieţile bogătaşilor, de care-i răspunzător în faţa lui Dumnezeu şi a acţionarilor Societăţii.

---

[1] În *Jules Verne. Viaţa şi opera sa* (1828), nepoata scriitorului, Marguerite Allotte de la Fuye, scrie: «Un suveran detronat, filozof şi artist, în care e uşor de recunoscut Don Pedro, recent deposedat de tronul Braziliei, a devenit astronomul lui Standard-Island şi o călăuzeşte în nopţile înstelate». Savant autentic, membru asociat al Academiei de Ştiinţe din Paris, împăratul Pedro al II-lea fusese într-adevăr detronat în 1889. Scriitorul, care-1 cunoscuse pe contele d'Eu, ginerele împăratului, avea să-1 cunoască şi pe acesta, după cum ne asigură autoarea biografiei citate. Omagiul pe care i-1 aduce este postum, Don Pedro murind în 1891. Dar relaţiile personale nu alterează sentimentele statornic republicane ale lui Jules Verne, mărturisite şi în romanul de faţă, în astfel de pasaje fără echivoc: «Nimic, dealtfel, nu poate să împiedice ceea ce este scris în cartea destinelor popoarelor, fie ele de origine veche sau modernă. De la 4 iunie 1894, arhipelagul hawaian e republică...» (p. 94).

A doua organizare, aceea care cuprinde diversele servicii administrative, este în mâinile unui guvernator. Cyrus Bikerstaff este un iancheu din Maine, unul dintre statele federale care au participat foarte puţin la luptele fratricide ale confederaţiei americane în timpul războiului de secesiune. Cyrus Bikerstaff a fost deci ales în chip fericit, ca să păstreze echilibrul între cele două sectoare ale insulei cu elice.

Guvernatorul, care se apropie de şaizeci de ani, e celibatar. E un om rece, stăpân pe sine, foarte energic sub o aparenţă flegmatică, foarte englez prin atitudinea sa rezervată, manierele sale de gentleman, discreţia diplomatică de care dă dovadă în vorbe şi în fapte. În orice altă ţară, ar fi fost un om foarte demn de preţuire şi, prin urmare, foarte preţuit. Dar aici nu e decât agentul superior al Companiei. Afară de asta, cu toate că leafa lui egalează lista civilă a unui mic suveran din Europa, nu este bogat — şi ce figură poate să facă în prezenţa nababilor din Milliard-City ?

Cyrus Bikerstaff este în acelaşi timp primarul capitalei. Ca atare, el s-a instalat la primărie, aşezată la una din extremităţile Bulevardului Unu şi opusă Observatorului, unde se află reşedinţa comandorului Ethel Simcoe. Acolo sunt birourile sale, acolo se întocmesc toate actele de stare civilă: naşterile, natalitatea fiind suficientă pentru a asigura viitorul; decesele (morţii sunt transportaţi în cimitirul din Madeleine-bay); căsătoriile, care trebuiesc celebrate civil, înainte de ceremonia religioasă, aşa cum prevede codul de pe Standard-Island. Acolo funcţionează diversele servicii ale administraţiei şi administraţii n-au de ce să se plângă. Aceasta face cinste primarului şi funcţionarilor săi.

Sebastien Zorn, Pinchinat, Yvernes, Frascolin îi sunt prezentaţi de către supraintendent şi rămân cu o impresie deosebit de favorabilă, aceea produsă de individualitatea unui om bun şi drept, înzestrat cu spirit practic, care nu se lasă pradă nici prejudecăţilor, nici himerelor.

— Domnilor, le spune el, e o fericire să vă avem în mijlocul nostru. Poate că procedeul folosit de supraintendent n-a fost prea corect, dar nu mă îndoiesc că îl veţi ierta. Dealtfel, n-o să aveţi de ce să vă plângeţi de municipalitatea noastră. Ea nu vă va cere decât două concerte lunare, lăsându-vă libertatea de a accepta invitaţiile particulare care v-ar putea fi adresate. Ea salută în dumneavoastră muzicieni de mare valoare şi nu va uita niciodată că aţi fost primii artişti pe care a avut cinstea să-i primească.

Cvartetul, încântat de primire, nu-şi ascunde satisfacţia faţă de Calistus Munbar.

— Da, domnul Cyrus Bikerstaff e un om amabil, răspunde supra-intendentul cu o uşoară ridicare din umeri. Păcat că n-are un miliard, două...

— Nimeni nu-i desăvârşit! ripostează Pinchinat. Guvernatorul-primar este secondat de doi adjuncţi, care-l ajută în administraţia foarte simplă a insulei cu elice. Sub ordinele lor, un mic număr de funcţionari, retribuiţi cum se cuvine, sunt afectaţi diverselor servicii. Nu există consiliu municipal. La ce bun? El este înlocuit prin consiliul notabililor — treizeci de personaje dintre cele mai calificate prin inteligenţa şi averea lor. Consiliul se întruneşte când e cazul să se ia vreo hotărâre importantă — între altele, stabilirea itinerarului ce trebuie urmat în interesul igienei generale. Parizienii noştri şi-au putut da seama că există uneori subiecte de discuţii şi dificultăţi, până să se cadă de acord. Dar până acum, graţie intervenţiei sale abile şi înţelepte, Cyrus Bikerstaff a putut întotdeauna să împace interesele opuse, menajând amorul propriu al administraţilor săi.

Se înţelege că unul din adjuncţi, Barthelemy Ruge, e protestant, iar celălalt, Hubley Harcourt, catolic, amândoi fiind aleşi dintre înalţii funcţionari ai Companiei şi secondându-1 cu sârguinţă pe Cyrus Bikerstaff.

Aşa îşi duce existenţa de optsprezece luni, în plenitudinea independenţei sale, în afară chiar de orice relaţii diplomatice, liberă pe acest vast Pacific, la adăpost de intemperii, sub cerul ales de ea însăşi, insula artificială pe care vor locui artiştii un an întreg. Ei nu pot nici măcar să-şi imagineze că vor fi expuşi unor primejdii, că viitorul le rezervă lucruri neaşteptate. Orice ar spune violoncelistul, prea e pus la punct totul, prea se desfăşoară în ordine şi cu regularitate...

Navigaţia continuă către vest. În fiecare zi, în clipa în care soarele depăşeşte meridianul, ofiţerii de la Observator, aflaţi sub ordinele comandorului Ethel Simcoe, stabilesc punctul. Un cadran cvadruplu, aşezat pe feţele laterale ale turnului primăriei, indică poziţia exactă în longitudine şi latitudine si aceste indicaţii sunt reproduse telegrafic la răspântii, în hoteluri şi edificii publice, în interiorul locuinţelor particulare, odată cu ora care se schimbă urmând deplasarea către est sau vest. Miliardezii ştiu deci, în orice clipă, unde se află Standard-Island.

În afara acestei deplasări imperceptibile pe suprafaţa oceanului, Milliard-City nu se deosebeşte cu nimic de marile

capitale ale vechiului şi noului continent. Aceeaşi existenţă. Aceeaşi viaţă publică şi particulară. Nefiind prea ocupaţi, artiştii noştri folosesc orice răgaz ca să viziteze Bijuteria Pacificului. Tramvaiele îi transportă către toate punctele de pe litoral. Cele două fabrici de energie electrică le provoacă o adevărată admiraţie prin dispunerea atât de simplă a utilajului lor, prin puterea maşinilor care acţionează un dublu şirag de elici, prin admirabila disciplină a personalului, condus într-una de inginerul Watson, în cealaltă de inginerul Somwah. La intervale regulate, Babord-Harbour sau Tribord-Harbour, după cum e cazul, primesc în bazinele lor steamerele aflate în slujba insulei cu elice.

Dacă încăpăţânatul Sebastien Zorn refuză să admire aceste minuni, dacă Frascolin este mai moderat în exprimarea sentimentelor sale, entuziastul Yvernes trăieşte într-o stare de continuă euforie. După părerea lui, încă înainte de sfârşitul secolului al douăzecilea, mările vor fi brăzdate de oraşe plutitoare. Poate că va fi ultimul cuvânt al progresului şi al confortului în viitor. Ce spectacol superb oferă această insulă mişcătoare, mergând să-şi viziteze surorile din Oceania! Cât despre Pinchinat, el se simte ameţit auzind vorbindu-se numai despre milioane, aşa cum s-ar vorbi aiurea despre douăzeci şi cinci de ludovici. În mod obişnuit, se folosesc bancnotele. Fiecare are în buzunar două sau trei mii de dolari. Şi nu o dată se întâmplă ca alteţa-sa să-i spună lui Frascolin:

— Bătrâne, n-ai cumva la tine vreo monedă de cincizeci de mii de franci?...

Între timp, membrii Cvartetului Concertant şi-au mărit numărul cunoştinţelor, fiind primiţi peste tot cu braţele deschise. Şi cum ar fi putut fi altfel, devreme ce erau recomandaţi de ameţitorul Munbar?

În primul rind, i-au făcut o vizită compatriotului lor Athanase Doremus, profesor de dans, de graţie şi ţinută. Acesta locuieşte în sectorul tribordez, într-o casă modestă de pe Bulevardul Douăzeci şi cinci, închiriată cu trei mii de dolari. E servit de o negresă bătrână, plătită cu o sută de dolari pe lună. E încântat să-i cunoască pe aceşti francezi care fac cinste Franţei.

E un bătrân de şaptezeci de ani, slăbuţ, uscat, mic de statură, cu privirea vie, având încă toţi dinţii, cu părul bogat, alb ca şi barba. Păşeşte afectat, într-o oarecare cadenţă ritmică, cu pieptul bombat, mijlocul cambrat, braţele depărtate de corp, picioarele întoarse puţin în afară şi încălţate ireproşabil. Artiştii noştri simt o mare plăcere să-1 facă să vorbească şi el se

pretează de bună voie, căci graţia nu îi e egalată decât de elocinţă.

— Cât sunt de fericit, dragii mei compatrioţi, cât sunt de fericit! repetă el de douăzeci de ori la prima vizită. Cât sunt de fericit să vă văd! Aţi avut o idee excelentă venind să vă stabiliţi în acest oraş! Nu veţi regreta; eu n-aş putea concepe, acum că m-am obişnuit, că se poate trăi şi altfel!

— Şi de cât timp sunteţi aici, domnule Doremus? întreabă Yvernes.

— De optsprezece luni, răspunde profesorul. De la întemeierea insulei. Graţie excelentelor referinţe de care dispuneam la New Orleans, serviciile mele au fost acceptate de către domnul Cyrus Bikerstaff, adoratul nostru guvernator. Şi din acea zi binecuvântată, salariul care mi-a fost atribuit pentru a conduce un conservator de dans, de graţie şi ţinută, mi-a îngăduit să trăiesc...

— Ca un milionar! exclamă Pinchinat.

— O, milionarii, aici...

— Ştiu, ştiu dragul meu compatriot. Dar, după cum ne-a dat a înţelege supraintendentul, cursurile conservatorului dumneavoastră nu prea sunt frecventate.

— E adevărat că n-am decât elevi particulari — şi numai oameni tineri. Americanii se cred înzestraţi din naştere cu toate graţiile posibile. Aşa că preferă să ia lecţii în secret şi în secret le transmit şi eu frumoasele maniere franţuzeşti!

Şi el surâde, se maimuţăreşte ca o babă cochetă, face risipă de atitudini graţioase.

Athanase Doremus, picard din Santerre, a părăsit Franţa în prima tinereţe, pentru ca să se instaleze în Statele Unite, la New Orleans. Acolo, în sânul populaţiei de origine franceză din regretata noastră Louisiana[1], nu i-au lipsit ocaziile de a-şi exercita talentele. Primit în cele mai bune familii, el a putut să facă unele economii, pe care un crah, cum nu se poate mai american, i le-a spulberat într-o singură zi. Era în momentul în care *Standard-Island Company* lua fiinţă, multi-plicându-şi prospectele, risipindu-şi pretutindeni anunţurile, lansând apeluri către toţi ultrabogătaşii cărora căile ferate, zăcămintele de petrol, comerţul cu porci săraţi sau nesăraţi le aduseseră averi incalculabile. Athanase Doremus a avut ideea să ceară o slujbă guvernatorului noului oraş unde profesorii de specialitatea lui nu se prea înghesuiau. Fiind cunoscut de către

---

[1] Colonie franceză vândută tinerei Confederaţii americane în 1803, de Napoleon Bonaparte. Astăzi, unul dintre «statele unite».

familia Coverley, originară din New Orleans, şi graţie recomandaţiei şefului său, care urma să devină unul din cei mai de seamă notabili tribordezi din Milliard-City, el a fost admis — şi iată cum un francez, mai mult chiar, un picard, se numără printre funcţionarii insulei cu elice. E adevărat, nu dă lecţii decât acasă şi sala de curs a cazinoului n-a văzut refiectându-se în oglinzile sale decât propria persoană a profesorului. Dar ce importanţă are, din moment ce leafa nu suferă nici o scădere?!...

De fapt, un om cumsecade, puţin ridicul şi maniac, destul de plin de el, convins că odată cu moştenirea lui Vestris[1] şi Saint-Leon[2] a primit în păstrare şi tradiţiile lui Brummel[3] şi lord Seymour[4]. În ochii cvartetului, e un compatriot — calitate întotdeauna apreciată, la o depărtare de câteva mii de leghe de Franţa.

Trebuie să i se povestească ultimele aventuri ale celor patru parizieni, în ce condiţii au ajuns aici, cum i-a atras Calistus Munbar pe bordul insulei cu elice — atras, ăsta-i cuvântul! — şi cum aceasta a ridicat ancora la câteva ore după îmbarcare.

— Asta nu mă miră deloc din partea supraintendentului nostru, răspunde bătrânul profesor. E încă un renghi de-al lui. A făcut şi va mai face multe! Un adevărat fiu al lui Barnum, care va sfârşi prin a compromite Compania... un domn obraznic, care ar avea multă nevoie de câteva lecţii de bună purtare... unul din iancheii ăştia care se tolănesc într-un fotoliu, cu picioarele pe pervazul ferestrei!... În fond, nu e un om rău, dar îşi închipuie că totul îi e permis! Dar, dragii mei compatrioţi, să nu-i purtaţi pică. În afară de neplăcerea cu concertul de la San Diego, nu puteţi decât să vă felicitaţi pentru şederea voastră în Milliard-City. Vor avea pentru voi consideraţii... la care cred că veţi fi sensibili...

— Mai ales la sfârşitul fiecărui trimestru! precizează Frascolin, ale cărui funcţiuni de casier al trupei încep să capete o excepţională importanţă.

În legătură cu rivalitatea dintre cele două sectoare, Athanase Doremus confirmă spusele lui Calistus Munbar. După părerea sa, ar exista un punct negru la orizont şi chiar ameninţarea unei vijelii apropiate. E de temut un conflict de interese şi de amor propriu între tribordezi şi babordezi. Familiile Tankerdon şi Coverley, cele mai bogate de pe insulă, vădesc o gelozie

---

[1] Celebru balerin al Operei din Paris (1729 - 1808).
[2] Muzician si coregraf francez (1817—1870).
[3] Dandy englez, supranumit «Regele modei» (1778 - 1840).
[4] Un alt dandy celebru (1803-1859).

crescândă una faţă de cealaltă. S-ar putea produce o explozie, dacă o combinaţie oarecare nu va reuşi să le apropie. Da... o explozie!

— Dacă asta nu va face insula să sară în aer, n-avem de ce să ne neliniştim, observă Pinchinat.

— Cel puţin atâta vreme cât suntem şi noi aici! adaugă violoncelistul.

— O, insula e solidă, dragii mei compatrioţi! răspunde Athanase Doremus. De optsprezece luni de când se plimbă pe mare, nu s-a înregistrat nici un accident cât de cât mai deosebit. Numai reparaţii neînsemnate, care nici măcar n-au obligat-o să se întoarcă la Madeleine-bay! Gândiţi-vă că e făcută din tablă de oţel!

Asta lămureşte totul, şi dacă tabla de oţel nu oferă o garanţie absolută în această lume, în ce alt metal să ai încredere? Oţelul e fier, şi însuşi globul nostru, aproape în întregime, ce e oare altceva decât o enormă carbură? Ei bine, Standard-Island este Pământul în mic.

Pinchinat întreabă atunci ce părere are profesorul despre guvernatorul Cyrus Bikerstaff.

— Şi el e tot de oţel?

— Da, domnule Pinchinat, răspunde Athanase Doremus. Este un administrator foarte priceput şi înzestrat cu o mare energie. Din nenorocire, la Milliard-City nu ajunge să fii de oţel...

— Trebuie să fii de aur, intervine Yvernes.

— Aveţi dreptate. De aur, sau nu contezi câtuşi de puţin! Într-adevăr, în ciuda înaltei sale situaţii, Cyrus Bikerstaff nu este decât un agent al Companiei. El prezidează la întocmirea diverselor acte ale stării civile, e însărcinat să primească produsul vămilor, să vegheze la igiena publică, măturatul străzilor, întreţinerea plantaţiilor, să primească reclamaţiile contribuabililor — într-un cuvânt, să-şi facă duşmani pretutindeni şi nimic mai mult. Pe Standard-Island trebuie «să fii cineva» şi profesorul le-a spus: Cyrus Bikerstaff nu contează. Dealtfel, însăşi funcţia sa îl obligă să se menţină între cele două partide, să păstreze o atitudine îngăduitoare, să nu rişte nimic care ar putea să placă unuia şi să displacă celuilalt. O politică dificilă.

Pe insulă încep să se nască idei care ar putea duce la un conflict între cele două sectoare. Dacă tribordezii s-au stabilit pe Standard-Island doar cu gândul de a se bucura în linişte de bogăţiile lor, babordezii încep să regrete afacerile. Ei se întreabă de ce n-ar putea fi utilizată insula cu elice ca un imens vas de comerţ, de ce n-ar transporta ea mărfuri pe diversele

pieţe ale Oceaniei, de ce este izgonită orice industrie de pe Standard-Island... Pe scurt, cu toate că nu se află aici decât de mai puţin de doi ani, aceşti ianchei, în frunte cu Tankerdon, se simt cuprinşi de nostalgia negoţului.

Şi dacă până acum au rămas la vorbe, guvernatorul Cyrus Bikerstaff e totuşi neliniştit. EI speră că relaţiile nu se vor învenina şi că neînţelegerile interne nu vor reuşi să tulbure un aparat fabricat anume pentru a oferi o linişte deplină locuitorilor săi.

Părăsindu-1 pe Athanase Doremus, cvartetul promite că va reveni să-l vadă. În mod obişnuit, profesorul se duce după-amiaza la cazinou, unde nu se prezintă nimeni. Şi acolo, nevrând să poată fi acuzat de nerespectarea îndatoririlor sale, aşteaptă, pregătindu-şi lecţia în faţa oglinzilor nefolosite ale sălii.

În acest timp, insula cu elice înaintează către vest şi puţin către sud-vest, astfel încât să ajungă în arhipelagul Sandwich. La această latitudine, atât de aproape de zona toridă, temperatura este de pe acum ridicată. Miliardezii ar suporta-o greu fără îndulcirea pe care o aduce briza marină. Din fericire, nopţile sunt răcoroase şi chiar în plină caniculă arborii şi peluzele, stropite de ploaia artificială, îşi păstrează verdeaţa lor atrăgătoare. În fiecare zi, la prânz, punctul în care se află insula, indicat pe cadranul primăriei, este telegrafiat tuturor cartierelor. La 17 iunie, Standard-Island se găseşte la 155° longitudine vestică şi 27° latitudine nordică, apropiindu-se de tropice.

— S-ar spune că astrul zilei o remorchează, declamă Yvernes, sau, dacă vreţi o expresie mai elegantă, că la ea sunt înhămaţi caii divinului Apolo.

Observaţie pe cât de justă pe atât de poetică, primită însă de Sebastien Zorn cu o ridicare din umeri. Nu-i convine să joace rolul de remorcat... fără voia lui.

— Şi apoi, nu încetează el să repete, o să vedem noi cum se va sfârşi această aventură!

Aproape în fiecare zi, cvartetul dă o raită prin parc, la ora când e plin de lume. Călare, pe jos, în trăsură, toţi notabilii din Milliard-City se întâlnesc în jurul peluzelor. Mondenele îşi arată a treia toaletă cotidiană, având aceeaşi nuanţă de la pălărie până la pantofi. Mătasea de India e foarte la modă anul acesta. Ele folosesc adesea şi mătasea artificială din celuloză, care e atât de lucitoare, sau chiar bumbacul artificial obţinut din lemn de brad sau de molift, desfibrat şi fărâmiţat. Ceea ce îl face pe Pinchinat să spună:

— O să vedeţi că într-o zi se vor fabrica ţesături din iederă pentru prietenii credincioşi şi din salcie plângătoare pentru văduvele neconsolate!

În orice caz, bogatele miliardeze n-ar accepta aceste stofe dacă n-ar veni de la Paris şi nici aceste toalete dacă n-ar fi creaţia regelui croitorilor din capitală — acela care a proclamat sus şi tare axioma: «Femeia nu e decât o chestiune de forme»[1].

Câteodată, regele şi regina Malecarliei trec prin mijlocul acestei nobilimi a banului. E adevărat că, în fond, americanii de pe Standard-Island sunt foarte măguliţi să aibă drept concetăţean un rege şi continuă să-1 trateze potrivit vechii sale situaţii. Dar, de fapt, maiestăţile lor nu contează mai mult decât Cyrus Bikerstaff — poate chiar mai puţin.

Călătorii pe care îi sperie navigaţia ar trebui să adopte acest fel de plutire pe bordul unei insule mişcătoare. În aceste condiţii, nu mai trebuie să te preocupi de capriciile mării. Furtunile ei nu mai sunt de temut. Cu zece milioane de cai putere în pântece, Standard-Island nu poate fi niciodată reţinută de lipsa de vânt şi e destul de puternică pentru a lupta împotriva vânturilor potrivnice. Dacă ciocnirile constituie o primejdie, această primejdie nu e pentru ea. Cu atât mai rău pentru navele care s-ar arunca în plină viteză asupra coastelor ei de fier. De fapt, aceste întâlniri sunt foarte puţin probabile, graţie farurilor care luminează porturile, prova şi pupa, graţie lunilor de aluminiu ale căror licăriri electrice saturează atmosfera în timpul nopţii. Cât despre furtuni, nu merită să mai vorbim de ele. Standard-Island este în stare să pună o stavilă mâniei valurilor. Totuşi, când paşii îi poartă pe Pinchinat şi Frascolin în partea dinainte sau dinapoi a insulei, fie la bateria Pintenului, fie la bateria Pupei, sunt amândoi de părere că se simte lipsa capurilor, a promontoriilor, a golfurilor, a ţărmurilor. Acest litoral nu-i decât un meterez de oţel, menţinut

---

[1] În versiunea franceză a povestirii *În secolul 29. O zi din viaţa unui jurnalist american in anul 2889* («Memoires de l'Academie d'Amiens», Annee 1890, T.XXXVII p. 348 — 370), Jules Verne a adăugat, printre altele, următoarea frază: «Croitorul nu-i altul decât celebrul Wormspire, cel care-a spus atât de judicios: «Femeia nu e decât o chestiune de forme». Marcel More, unul dintre exegeţii moderni ai scriitorului, consideră această frază «străină turnurii de spirit obişnuite a lui Jules Verne» şi o pune pe seama lecturii *Viitoarei Eve* a lui Villiers de l'Isle-Adam. Dar *Insula cu elice*, ca şi alte *Călătorii extraordinare*, ne oferă destule dovezi despre gustul autorului nu numai pentru maxime fictive, ci şi pentru jocuri de cuvinte foarte puţin academice.

cu milioane de şuruburi şi de nituri. Şi cum ar mai regreta un pictor stâncile bătrâne, zbârcite ca pielea unui elefant şi acoperite de ierburi marine, pe care le mângâie valurile fluxului! Hotărât, nu se poate înlocui frumuseţea naturii prin minunile industriei. Cu toată admiraţia lui statornică, Yvernes trebuie să recunoască acest adevăr.

În seara de 25 iunie, insula cu elice trece Tropicul Cancerului, la limita zonei toride a Pacificului. Chiar la ora aceea, cvartetul dă al doilea concert în sala cazinoului. După primul succes, preţul fotoliilor s-a mărit. N-are importanţă, sala este încă prea mică. Amatorii îşi dispută locurile. Evident, această muzică de cameră trebuie să fie excelentă pentru sănătate şi nimeni nu şi-ar îngădui să-i pună la îndoială calităţile terapeutice. Întotdeauna mixturi de Mozart, Beethoven, Haydn, după reţetă. Uriaş succes pentru executanţi, cărora aplauzele pariziene le-ar fi făcut desigur mai multă plăcere. Dar, în lipsa lor, Yvernes, Frascolin şi Pinchinat ştiu să se mulţumească cu uralele miliardeze, pentru care Sebastien Zorn continuă să aibă un dispreţ absolut.

— Ce-am putea cere mai mult, la trecerea tropicului ? îi spune Yvernes.

— Tropicul «concertului»! exclamă Pinchinat, punându-se la adăpost în urma acestui groaznic joc de cuvinte[1].

Şi când ies din cazinou, pe cine zăresc printre nenorociţii care n-au putut să dea trei sute de dolari pe un fotoliu? Pe regele şi regina Malecarliei, care stau modeşti la uşă.

ARHIPELAGUL SANDWICH

Există în această parte a Pacificului un lanţ submarin a cărui desfăşurare de la vest-nord-vest către est-sud-est, pe o întindere de nouă sute de leghe, ar deveni vizibilă dacă abisurile de patru mii de metri care-1 despart de celelalte zone ale Oceaniei s-ar goli deodată. Lanţul nu lasă să se vadă decât opt vârfuri: Nuhau, Kauai, Oahu, Molokai, Lanai, Maui, Kahulani, Hawai. Aceste opt insule de mărimi inegale constituie arhipelagul hawaian sau grupul insulelor Sandwich. El nu depăşeşte zona tropicală decât prin puzderia de roci şi recifuri care se prelungesc spre vest.

Lăsându-1 pe Sebastien Zorn să bombăne în colţul său, să se închidă într-o totală indiferenţă faţă de toate curiozităţile

[1] În franţuzeşte, cuvintele «cancer» si «concert» se pronunţă oarecum la fel.

naturii, ca un violoncel în cutie, Pinchinat, Yvernes, Frascolin gândesc astfel (şi nu greşesc deloc);

— Pe cinstea mea, spune unul, nu-mi pare rău că vizităm insulele hawaiene! Dacă tot gonim pe întinsul Pacificului, cel puţin să ne alegem cu nişte amintiri!

— Şi apoi, adaugă altul, indigenii din insulele Sandwich ne vor face să uităm puţin pawnienii, siuşii şi alţi indieni prea civilizaţi din Far-West; şi nu mi-ar displace să întâlnim sălbatici adevăraţi, canibali.

— Hawaienii să fie încă...? întreabă al treilea.

— Să sperăm, răspunde foarte serios Pinchinat. Bunicii lor l-au mâncat pe căpitanul Cook şi dacă bunicii au gustat din acest ilustru navigator, nu e de admis ca nepoţii să fi pierdut gustul cărnii de om!

Trebuie să mărturisim că alteţa-sa vorbeşte cam ireverenţios despre celebrul marinar englez care a descoperit acest arhipelag în 1778[1].

Din această conversaţie reiese că artiştii noştri speră că hazardul o să-i pună faţă în faţă cu indigeni mai autentici decât specimenele expuse în Grădinile de Aclimatizare. În orice caz, îi vor vedea în ţara lor de origine, chiar la locul de producţie. Sunt deci oarecum nerăbdători să ajungă acolo, aşteptând în fiecare zi ca oamenii de veghe ai Observatorului să semnaleze primele înălţimi ale grupului hawaian.

Asta se întâmplă în dimineaţa zilei de 6 iulie. Noutatea se răspândeşte îndată şi pe pancarta cazinoului se înscrie această menţiune teleautografică:

«Se zăresc insulele Sandwich».

E adevărat, sunt încă la cincizeci de leghe; dar cele mai înalte creste ale grupului, cele ale insulei Hawai, care depăşesc patru mii două sute de metri, sunt vizibile pe timp frumos chiar de la această distanţă.

Venind dinspre nord-est, comandorul Ethe Simcoe se îndreaptă spre insula Oahu. Capitala ei, Honolulu, este în acelaşi timp şi capitala arhipelagului. Această insulă este a treia din grup, ca latitudine. Niihau, care e un mare parc de vite, şi Kauai rămân la nord-vest. Oahu nu este cea mai mare dintre insulele Sandwich, deoarece nu are decât o mie şase sute optzeci de kilometri pătraţi, pe când Hawai are o suprafaţă de peste şaptesprezece mile. Cât despre celelalte insule, n-au decât trei mii opt sute doisprezece kilometri pătraţi, toate la un loc.

---

[1] Cook (1728-1779) a explorat Oceania în trei expediţii succesive şi a fost ucis în arhipelagul Sandwich.

Se înţelege că, de la plecare, artiştii parizieni au strâns relaţiile cu principalii funcţionari de pe Standard-Island. Toţi, guvernatorul, comandorul Simcoe, colonelul Stewart, ca şi inginerii-şefi Watson şi Somwah, i-au întâmpinat cu multă căldură. Vizitând adesea Observatorul, artiştilor le place să rămână ore întregi pe platforma turnului. Nu e de mirare deci că în ziua aceea Yvernes şi Pinchinat, înfocaţii trupei, au plecat într-acolo şi, către ora zece dimineaţa, ascensorul i-a ridicat «în vârful catargului», cum spune alteţa-sa.

Comandorul Ethel Simcoe venise înaintea lor şi, împrumutându-le ocheanul său, îi sfătuieşte să privească spre sud-vest, către un punct înecat în ceaţă.

— Este Mauna Loa din Hawai, spune el, sau Mauna Kea, doi vulcani superbi care, în 1852 şi în 1855, au aruncat asupra insulei un fluviu de lavă, acoperind şapte sute de metri pătraţi, şi ale căror cratere au azvârlit, în 1880, şapte sute de milioane de metri cubi de materie eruptivă!

— Grozav! exclamă Yvernes. Ce credeţi, vom avea şi noi norocul să vedem un asemenea spectacol?

— Nu ştiu, domnule Yvernes, răspunde Ethel Simcoe. Vulcanii nu funcţionează la comandă...

Oh! Numai de data asta şi cu ceva protecţii! intervine Pinchinat. Dacă aş fi bogat ca domnii Tankerdon şi Coverley, mi-aş comanda asemenea erupţii de câte ori aş avea chef.

— Ei bine, o să le vorbim despre asta, spune surâzând comandorul, şi nu mă îndoiesc că vor face chiar imposibilul ca să vă fie pe plac.

Pinchinat întreabă care e populaţia arhipelagului Sandwich. Comandorul îi răspunde că dacă a fost de două sute de mii de locuitori la începutul secolului, acum s-a redus la jumătate.

Bine, domnule Simcoe, o sută de mii de sălbatici e totuşi destul, şi dacă au rămas canibali de treabă, dacă nu şi-au pierdut apetitul, ar putea înghiţi dintr-o îmbucătură pe toţi miliardezii de pe Standard-Island!

Insula cu elice nu vizitează pentru prima oară arhipelagul hawaian.

Ea a străbătut şi anul trecut aceste meleaguri, atrasă de climatul sănătos. Într-adevăr, aici vin bolnavi din America, până ce medicii europeni se vor hotărî să-şi trimită clientela să respire aerul Pacificului. De ce nu ? Honolulu nu se mai află decât la o depărtare de douăzeci şi cinci de zile de Paris, şi când e vorba să-ţi umpli plămânii cu un oxigen cum nu se mai găseşte nicăieri...

Standard-Island pătrunde în arhipelag în dimineaţa zilei de 9 iulie. Oahu se conturează la cinci mile spre sud-vest. Deasupra ei împung cerul, la est, Diamond-Head, un bătrân vulcan care domină rada portului, şi un alt con, numit de englezi Castronul de Punch. După cum observă comandorul, dacă acest enorm lighean ar fi umplut cu brandy sau gin, John Bull[1] nu s-ar sfii să-1 golească până la ultima picătură.

Trecând între Oahu şi Molokai, Standard-Island evoluează ca un vas sub acţiunea cârmei, combinând jocul elicelor de la tribord şi de la babord. După ce a depăşit capul sud-estic al insulei Oahu, ea se opreşte, obligată fiind de deplasarea sa considerabilă, la zece ancabluri de litoral. Aşa cum se cuvenea pentru a păstra un spaţiu de manevră şi pentru a se menţine la o distanţă suficientă de ţărm, nu «ancorează» în adevăratul înţeles al cuvântului, adică nu sunt folosite ancorele, ceea ce ar fi fost imposibil din cauza adâncimii de o sută de metri şi mai mult. Cu ajutorul maşinilor, care manevrează înainte şi înapoi în tot timpul popasului, Standard-Island rămâne pe loc, la fel de nemişcată ca insulele arhipelagului hawaian.

Cvartetul contemplă înălţimile care se desfăşoară în faţa ochilor săi. Din larg nu se văd decât masive de arbori, boschete de portocali şi magnifice specimene ale florei temperate. La vest, printr-o deschizătură strâmtă a recifului, apare un mic lac interior, lacul Perlelor, un fel de câmpie lacustră, străpunsă de vechi cratere.

Aspectul insulei Oahu este destul de plăcut şi antropofagii atât de doriţi de Pinchinat nu pot să se plângă de scena pe care se desfăşoară isprăvile lor. Cu condiţia să se mai dedea isprăvilor lor canibalice, alteţa-sa ar fi pe deplin satisfăcut.

Dar iată-1 strigând deodată:

— Doamne, ce văd?...

— Ce vezi? întreabă Frascolin.

— Acolo... clopotniţe...

— Da! Şi turnuri... şi palate! adaugă Yvernes.

— Nu-i posibil ca aici să fi fost mâncat căpitanul Cook!

— Nu ne aflăm în insulele Sandwich! spune Sebastien Zorn, ridicând din umeri. Comandorul a rătăcit drumul.

— Fără îndoială! întăreşte Pinchinat.

Nu, comandorul Simcoe nu s-a rătăcit. Acolo este Oahu şi oraşul care se întinde pe mai mulţi kilometri pătraţi este Honolulu.

Trebuie să recunoaştem: s-au produs multe schimbări din perioada când marele navigator englez a descoperit acest grup!

---

[1] John Taurul (în engleză). Poreclă dată englezilor.

Nu numai că limba băştinaşilor tinde să dispară în faţa limbii anglo-saxone, dar arhipelagul cuprinde acum americani, chinezi — cei mai mulţi angajaţi ai proprietarilor de pământ, ceea ce a dat naştere seminţiei Hapa-Pa Pake — şi, în sfârşit, portughezi, graţie serviciilor maritime stabilite între insulele Sandwich şi Europa. Mai sunt touşi şi indigeni — destui pentru a satisface curiozitatea celor patru artişti, cu toate că au fost decimaţi de lepră. Dar tipul mâncătorului de carne de om nu mai poate fi întâlnit.

— O, culoare locală, strigă vioara întâi, ce mână te-a răzuit de pe paleta modernă ?

Da! Timpul, civilizaţia, progresul, care este o lege a naturii, au şters aproape cu totul această culoare. Şi artiştii noştri trebuie s-o recunoască, nu fără oarecare părere de rău, atunci când una din şalupele de pe Standard-Island, depăşind lungul şir de stânci, îi duce pe ţărm.

Între două zăgazuri ce se întâlnesc în unghi ascuţit, se deschide un port adăpostit de vânturile rele printr-un amfiteatru de munţi. Din 1794, stâncile care-1 apără de hula din larg s-au înălţat cu un metru. A rămas totuşi destulă apă pentru ca vapoarele cu un pescaj de optsprezece, douăzeci de picioare să poată fi amarate la cheiuri.

— Ce dezamăgire!... Ce dezamăgire! murmură Pinchinat. E îngrozitor să-ţi pierzi atâtea iluzii într-o călătorie...

— Mai bine să stai acasă! declară violoncelistul, ridicând din umeri.

— Ba, deloc! sare Yvernes, mereu entuziast. Ce spectacol s-ar putea compara cu cel al insulei de oţel, venind în vizită la arhipelagurile Oceaniei?

Dacă starea morală a insulelor Sandwich s-a modificat, spre regretul artiştilor noştri, nu acelaşi lucru s-a întâmplat cu climatul. Este unul din cele mai sănătoase de pe aceste meleaguri ale Oceanului Pacific, cu toate că grupul e situat într-o zonă cunoscută sub numele de Marea Căldurilor. E adevărat că mercurul termometrelor se menţine la un grad ridicat, când nu bat alizeele din nord-est, iar contra-alizeele din sud dau naştere unor furtuni violente, numite aici *kouas,* dar temperatura medie a Honolulului nu depăşeşte douăzeci şi unu de grade. Ar însemna să dai dovadă de rea-voinţă ca să te plângi de ea, aici, la limita zonei toride. Locuitorii nici nu se plâng şi, după cum am mai pomenii, destui bolnavi vin în aceste insule.

Oricum, pe măsură ce cvartetul pătrunde mai mult în secretele arhipelagului, iluziile sale se spulberă... ca frunzele la

sfârşitul toamnei. El pretinde că a fost păcălit, când n-ar trebui să se acuze decât pe el însuşi pentru această păcăleală.

— Calistus Munbar ne-a mai jucat o festă! afirmă Pinchinat, amintind că, după spusele supraintendentului, insulele Sandwich ar fi ultimul bastion al sălbăticiei în Pacific.

Când îi fac reproşuri amare, Munbar răspunde, clipind din ochiul drept:

— Ce vreţi, dragii mei prieteni! Lucrurile s-au schimbat atât de mult de la ultima mea călătorie, încât nu le mai recunosc nici eu!

— Farsorule! exclamă Pinchinat, bătându-1 pe burtă.

Sigur este că dacă lucrurile s-au schimbat, asta s-a petrecut extraordinar de rapid. Odinioară, insulele Sandwich aveau o monarhie constituţională, fondată în 1837, cu două camere, cea a nobililor şi cea a deputaţilor. Prima era numită numai de către proprietarii de pământ, a doua de către toţi cetăţenii ştiutori de carte — nobilii pe şase ani, deputaţii pe doi ani. Fiecare cameră se compunea din douăzeci şi patru de membri, care deliberau în comun în faţa ministerului regal, alcătuit din patru consilieri ai regelui.

— Deci exista un rege, conchide Yvernes...

Da! A existat un rege la Honolulu sau, cel puţin, exista o regină, Liliuokalani, astăzi detronată, care a luptat pentru drepturile fiului său, prinţul Adey, împotriva pretenţiilor unei oarecare prinţese Kaiulani. Pe scurt, multă vreme arhipelagul a fost într-o efervescenţă politică, exact ca statele Americii sau ale Europei, cărora le seamănă chiar şi sub acest aspect. Ar fi putut asta să ducă la intervenţia armatei hawaiene şi să deschidă era funestă a pronunciamentelor[1]? Nu, pentru că aşa-zisa armată nu se compune decât din două sute cincizeci de recruţi şi două sute cincizeci de voluntari. Nu se răstoarnă un regim cu cinci sute de oameni — cel puţin nu în mijlocul Pacificului.

Dar englezii erau acolo şi vegheau. Se pare că prinţesa Kaiulani se bucura de simpatia Marii Britanii. Pe de altă parte, guvernul japonez era gata să-şi asume protectoratul insulelor şi număra partizani printre culii care sunt folosiţi în număr mare pe plantaţii.

«Ei bine, şi americanii?» veţi spune.

Aceasta e chiar întrebarea pe care i-o pune Frascolin lui Calistus Munbar, în legătură cu o intervenţie foarte previzibilă.

---

[1] Act prin care armata preia in mod ilegal puterea (în spaniolă).

— Americanii? răspunde supraintendentul. Ei nu ţin deloc la acest protectorat. Cu condiţia să aibă în insulele Sandwich o staţiune maritimă rezervată pacheboturilor de pe liniile Pacificului, ei se declară satisfăcuţi[1] .

Şi totuşi, în 1875, regele Kamehameha, care a făcut o vizită preşedintelui Grant la Washington, a pus insula sub scutul Statelor Unite. Şaptesprezece ani mai târziu, când domnul Cleveland a luat hotărârea să o repună în drepturi pe regina Liliuokalani, atunci când regimul republican se stabilise în insulele Sandwich, sub preşedinţia domnului Sanford Dole, au avut loc proteste violente în ambele ţări.

Nimic, dealtfel, nu poate să împiedice ceea ce este scris în cartea destinelor popoarelor, fie ele de origine veche sau modernă. De la 4 iunie 1894, arhipelagul hawaian e republică, sub preşedinţia domnului Dole şi a succesorilor săi.

Standard-Island va rămâne aici zece zile. Un mare număr de locuitori profită de asta ca să exploreze Honolulu şi împrejurimile. Familiile Coverley şi Tankerdon, principalii notabili din Miliard-City, debarcă zilnic în port. Pe de altă parte, cu toate că e a doua apariţie a insulei cu elice pe meleagurile hawaiene, admiraţia hawaienilor e fără margini şi ei vin cu grămada să viziteze această minunăţie. E adevărat, poliţia lui Cyrus Bikerstaff se asigură că vizitatorii pleacă la ora reglementară. Graţie acestor măsuri de securitate, ar fi greu pentru un intrus să rămână pe Bijuteria Pacificului fără o autorizaţie care nu se capătă deloc uşor. În sfârşit, raporturile sunt bune, dar fără să se stabilească relaţii oficiale.

Cvartetul face câteva plimbări foarte interesante. Indigenii plac parizienilor noştri. Au trăsături caracteristice accentuate, tenul brun, fizionomia blândă şi totodată plină de mândrie. Şi cu toate că au acum republică, poate că regretă independenţa sălbatică de odinioară.

«Văzduhul ţării noastre e liber», spune unul din proverbele lor, dar ei nu mai sunt.

Într-adevăr, după cucerirea arhipelagului de către Kamehameha, după monarhia reprezentativă stabilită în 1837, fiecare insulă era administrată de către un guvernator. La ora actuală, sub regimul republican, ele sunt împărţite în arondismente şi subarondismente.

---

[1] Americanii nu s-au declarat satisfăcuţi. Arhipelagul Hawai a devenit colonie a S.U.A. în 1898, iar în 1959 a intrat în rândul «statelor unite».

— Poftim, spune Pinchinat, nu lipsesc decât prefecţii, subprefecţii şi consilierii de prefectură, cu constituţia anului VIII![2]

— Vreau să plec de aici! declară Sebastien Zorn.

Ar fi greşit s-o facă fără să admire peisajele insulei Oahu. Ele sunt superbe, cu toate că flora nu e prea bogată. În zona litoralului abundă cocotierii şi alţi palmieri, arborii de pâine, *aleurites trihbas,* care dau ulei, ricinii, daturas, indigotierii. În văile scăldate de apele de munte şi tapiţate cu o iarbă numită manervia, cresc arbuşti care devin arborescenţi, chenopiodium, halapepe, un fel de sparanghel gigantic. Zona păduroasă, prelungită până la altitudinea de două mii de metri, e acoperită de esenţe lemnoase, mirtacei înalţi, rumecşi colosali, liane care se încolăcesc ca nişte şerpi. Cât despre recoltele care furnizează elementele necesare comerţului şi exportului, amintim orezul, nucile de cocos, trestia de zahăr. Transportate de la o insulă la alta, produsele se strâng la Honolulu, de unde sunt expediate în America.

Fauna e foarte puţin variată. S-ar părea că speciile animale nu tind deloc să se modifice. Ca animale domestice, numai porci, găini, capre; sălbatice deloc, dacă nu punem la socoteală câteva perechi de mistreţi; ţânţari de care nu scapi uşor; numeroşi scorpioni şi diverse şopârle inofensive; păsări care nu cântă niciodată, printre altele pasărea oo, *drepanis pacifica,* cu penajul negru, ornamentat cu acele pene galbene din care era făcută faimoasa mantie a regelui Kamehameha, la care au lucrat nouă generaţii de indigeni.

În acest arhipelag, opera omului — şi ea e demnă de luat în seamă — constă în introducerea unei civilizaţii asemănătoare celei din Statele Unite, cu societăţile sale savante, şcolile sale de învăţământ obligator, premiate la Expoziţia din 1878, bogatele sale biblioteci, jurnalele publicate în limba engleză şi canacă. Parizienii noştri nu se miră, ştiind că notabilii arhipelagului sunt, cei mai mulţi, americani, a căror limbă are aceeaşi largă circulaţie ca şi moneda lor.

Se înţelege că, de la sosirea insulei cu elice, ambarcaţiile din port, încărcate cu amatori, vin adesea să-i dea târcoale. Timpul e minunat, marea liniştită şi nimic nu-i mai plăcut decât o excursie de douăzeci de kilometri la distanţă de o ancablură de

---

[2] E vorba despre constituţia lui Napoleon Bonaparte, introdusă după lovitura de stat din 19 noiembrie 1799 — 18 brumar anul VIII, potrivit calendarului adoptat după marea revoluţie franceză.

acest litoral nituit, pe care agenţii de vamă exercită o supraveghere atât de severă.

Printre aceşti excursionişti se remarcă un mic vas care, în fiecare zi, navighează stăruitor în apele insulei cu elice. Este un fel de cuter malaiez, cu două catarge, cu pupa de formă pătrată, pe care se află zece oameni, sub ordinele unui căpitan cu figură energică. Guvernatorul nu intră la bănuieli, cu toate că această stăruinţă ar fi putut să pară suspectă. Echipajul cuterului nu încetează să cerceteze insula pe întregul său perimetru, hoinărind de la un port la altul, examinând cu atenţie litoralul. La urma urmei, admiţând că ar fi avut intenţii răuvoitoare, ce-ar putea să facă acest echipaj împotriva unei populaţii de zece mii de locuitori? Iată de ce nimeni nu ia în seamă cuterul, fie că evoluează în cursul zilei, fie că-şi petrece nopţile pe mare. Administraţia maritimă din Honolulu nu este interpelată în acest sens.

Cvartetul îşi ia rămas bun de la insula Oahu în dimineaţa zilei de 10 iulie. Standard-Island porneşte la drum din zori, supunându-se îndemnului puternicelor sale propulsoare. După ce întoarce pe loc, ia direcţia sud-vest, astfel încât să viziteze celelalte insule hawaiene. E nevoită deci să taie pieziş curentul ecuatorial care merge dinspre est spre vest, în sens opus celui care mărgineşte arhipelagul la nord.

Pentru plăcerea acelora dintre locuitorii săi care privesc de la babord, Standard-Island pătrunde cu îndrăzneală între insulele Molokai şi Kauai. Deasupra acesteia din urmă, una dintre cele mai mici ale grupului, se înalţă un vulcan de o mie opt sute de metri, Nirhau, care aruncă vapori funinginoşi. La picioarele lui se rotunjesc maluri de formaţie coraligenă, dominate de un şir de dune, ale căror ecouri au o sonoritate metalică atunci când sunt lovite cu putere de valuri. S-a înnoptat, aparatul se află încă în acest canal strâmt, dar n-are de ce să se teamă sub mâna comandorului Simcoe. La ceasul când soarele apune după înălţimile insulei Lanai, oamenii de veghe n-ar fi putut să vadă cuterul care, părăsind portul în urma insulei cu elice, caută să se menţină în apropierea ei. Dealtfel, repetăm, de ce ar fi existat o preocupare deosebită faţă de această ambarcaţie malaieză?

A doua zi, la răsăritul soarelui, cuterul nu mai era decât un punct alb la orizont.

În timpul zilei se navighează între Kahulani şi Maui. Graţie întinderii sale, aceasta din urmă, cu capitala Lahaina, port rezervat balenierelor, ocupă al doilea loc în arhipelagul

Sandwich, Haleahala, Casa Soarelui, îşi înalţă acolo vârful de trei mii de metri către astrul radios.

În următoarele două zile, Standard-Island pluteşte de-a lungul marii insule Hawai, ai cărei munţi, aşa cum am mai spus, sunt cei mai înalţi din arhipelag. În golful Kealakeacua, căpitanul Cook, primit mai întâi ca un zeu de către indigeni, a fost masacrat în 1779, un an după ce descoperise acest arhipelag căruia îi dăduse numele Sandwich, în onoarea celebrului ministru al Marii Britanii. Hilo, capitala insulei, situată pe coasta orientală, nu se arată, dar se zăreşte Kailu, pe coasta occidentală. Insula posedă cincizeci şi şapte de kilometri de cale ferată, care servesc mai cu seamă pentru transportul mărfurilor. Cvartetul poate să vadă panaşul alb al locomotivelor.

— Nu mai lipsea decât asta! exclamă Yvernes.

A doua zi, Bijuteria Pacificului părăseşte aceste meleaguri, în vreme ce cuterul malaiez trece de punctul extrem al insulei Hawai, dominat de Mauna Loa, Muntele cel Mare, a cărui creastă de patru mii de metri se pierde printre nori.

— Furaţi! spune Pinchinat. Suntem furaţi!

— Ai dreptate, oftează Yvernes, ar fi trebuit să venim cu o sută de ani mai devreme. Numai că atunci n-am fi navigat pe această admirabilă insulă cu elice.

— N-are importanţă! Să găseşti indigeni cu vestoane şi cu gulere tari, în locul sălbaticilor cu pene pe care ni-i anunţase şmecherul de Calistus — înghiţi-l-ar iadul!... Regret vremurile căpitanului Cook!

— Şi dacă ai fi fost mâncat de canibali? intervine Frascolin.

— Ei bine, m-aş fi consolat la gândul că, măcar o dată în viaţă, am fost iubit pentru mine însumi!

TRECEREA ECUATORULUI

De la 23 iunie, soarele dă înapoi către emisfera meridională. Trebuiesc părăsite deci zonele în care vremea rea îşi va exercita în curând ravagiile. În cursa lui aparentă, astrul zilei se îndreaptă spre linia echinoxială[1]. Urmându-1, vei afla dincolo o climă plăcută, în care, cu toată denumirea lor de octombrie, decembrie, ianuarie, februarie, aceste luni sunt totuşi cele ale sezonului cald. Distanţa dintre arhipelagul hawaian şi insulele Marchize este de aproape trei mii de kilometri. Grăbindu-se s-o străbată, Standard-Island porneşte cu maximum de viteză.

[1] Ecuatorul.

Polinezia propriu-zisă e cuprinsă în această largă porţiune a oceanului, mărginită la nord de Ecuator şi la sud de Tropicul Capricornului. Pe o întindere de cinci milioane de kilometri pătraţi, se află aici unsprezece arhipelaguri formate din două sute douăzeci de insule — adică o suprafaţă de zece mii de kilometri, pe care se îngrămădesc mii de insuliţe. Sunt vârfurile munţilor submarini al căror lanţ se prelungeşte de la nord-vest spre sud-est până la Marchize şi la insula Pitcairn, cu ramificaţii aproape paralele.

Dacă ne-am închipui acest vast bazin golit deodată, dacă diavolul şchiop, eliberat de Cleophas, ar face să dispară această masă lichidă aşa cum făcea cu acoperişurile din Madrid[1], o privelişte neasemuită s-ar desfăşura în faţa ochilor noştri. Ce Elveţie, ce Norvegie, ce Tibet ar putea s-o egaleze în măreţie? Unii dintre munţii submarini, în cea mai mare parte vulcanici, sunt de origine madreporică, formaţi dintr-o substanţă calcaroasă sau cornoasă, secretată în pături concentrice de polipi — animalcule radiate, cu o organizare extrem de simplă şi dăruite cu o imensă forţă de construire. Cele mai tinere dintre aceste insule nu au o mantie vegetală decât pe piscuri; celelalte, acoperite cu vegetaţie din cap până în picioare, sunt cele mai vechi, chiar dacă originea lor este coraloidă.

Există deci o întreagă regiune muntoasă ascunsă sub apele Pacificului. Standard-Island se plimbă printre aceste vârfuri ca un aerostat printre piscurile Alpilor sau ale Himalaiei. Numai că elementul care o susţine este apa şi nu aerul.

Aşa cum există mari mişcări ale undelor atmosferice în spaţiu, la suprafaţa oceanului se produc deplasări lichide. Curentul cel mare merge de la est la vest; în straturile inferioare se propagă doi contra-curenţi din iunie până în octombrie, când Soarele se îndreaptă către Tropicul Cancerului. Pe deasupra, în împrejurimile insulei Tahiti, se observă patru feluri de flux, care nu ating punctul culminant la aceeaşi oră şi care neutralizează mareea, făcând-o aproape imperceptibilă. Cât despre clima de care se bucură aceste diferite arhipelaguri, ea se deosebeşte în mod esenţial de la unul la altul. Insulele muntoase opresc norii, care îşi revarsă ploile asupra lor; insulele joase sunt mai uscate, pentru că vaporii sunt goniţi de brizele atotputernice.

[1] Cleophas, eroul romanului «Diavolul şchiop» de Lesage (1668-1747), îl eliberează pe diavolul Asmodeu, care, drept răsplată, ii arată ce se petrece sub acoperişurile madrilene - prilej pentru o satiră ascuţită a moravurilor vremii.

Ar fi fost cel puţin ciudat ca biblioteca de la cazinou să nu posede hărţile Pacificului. Ea are o colecţie completă şi Frascolin, cel mai serios din trupă, le consultă adesea. Yvernes preferă să se lase în voia surprizelor călătoriei şi a admiraţiei pe care i-o stârneşte deplasarea insulei artificiale; el nu ţine deloc să-şi încarce creierul cu noţiuni geografice. Pinchinat priveşte lucrurile doar sub aspectul lor şăgalnic sau fantezist. Cât despre Sebastien Zorn, itinerarul nu-1 interesează, pentru că merge acolo unde n-avusese niciodată intenţia să meargă.

Frascolin este deci singurul care studiază grupele principale ale Polineziei, insulele Basse, Marchize, Pomotu, insulele Societăţii, insulele Cook, insulele Tonga, insulele Samoa, insulele Australe, Wallis, Fanning, fără să mai vorbim despre insulele izolate, Niue, Tokelau, Phoenix, Manahiki, insula Paştelui, Sala y Gomez etc. El nu ignoră faptul că, în cele mai multe dintre aceste arhipelaguri, chiar în cele supuse unor protectorate, puterea se află în mâinile unor şefi a căror influenţă nu este discutată niciodată şi că clasele sărace sunt pe de-a-ntregul supuse claselor bogate. În afară de asta, el ştie că indigenii practică religiile brahmană, mahomedană, protestantă, catolică, aceasta din urmă fiind preponderentă în insulele dependente de Franţa, datorită pompei cultului său. El ştie chiar şi că limba indigenă, al cărei alfabet nu e deloc complicat, compunându-se din treisprezece până la şaptesprezece caractere, e foarte amestecată cu limba engleză şi va fi absorbită de ea. El ştie, în sfârşit, că populaţia polineziană tinde să descrească, ceea ce este regretabil, căci tipul canac (acest cuvânt înseamnă om), mai alb sub Ecuator decât în grupele îndepărtate de linia echinoxială, e minunat şi Polinezia va pierde prin amestecul lui cu rase străine! Da! El ştie aceasta şi multe alte lucruri pe care le află în convorbirile cu comandorul Ethel Simcoe iar când este întrebat de camarazii săi, le răspunde fară să se încurce. Iată de ce Pinchinat nu-1 mai numeşte decât «Larousse-ul zonelor tropicale».

Acestea sunt principalele grupe între care Standard-Island îşi va plimba opulenta sa populaţie. Ea merită, desigur, numele de insulă fericită, pentru că tot ceea ce poate să asigure fericirea materială şi, într-un anumit fel, fericirea morală, este reglementat. De ce trebuie ca această stare de lucruri să fie tulburată de rivalităţi, de gelozii, de neînţelegeri, datorită problemelor de influenţă şi preponderenţă care despart Milliard-City în două tabere, după cele două sectoare — tabăra

Tankerdon şi tabăra Coverley? În orice caz, pentru nişte artişti lupta promite să fie interesantă.

Jem Tankerdon este iancheu din cap până-n picioare, cu o individualitate pronunţată şi supărătoare, cu faţa mare, bărbuţa roşcată, părul tuns scurt, ochii vii, cu toate că are şaizeci de ani, irisul aproape galben, ca acela al ochilor de câine, pupila scânteietoare. E înalt, cu torsul puternic şi membrele viguroase. Are în el ceva din *traperul*[1] preriilor, cu toate că n-a avut de-a face cu altfel de *trape* decât cele prin care precipita milioane de porci în abatoarele sale din Chicago. Un om violent, pe care situaţia lui ar fi trebuit să-l şlefuiască, dar căruia îi lipsesc cei şapte ani de-acasă, îi place să facă paradă de averea sa şi are, cum se spune, «buzunarele sunătoare». Mai mult chiar, se pare că nu le găseşte destul de pline, pentru că, împreună cu alţi câţiva din sectorul său, se gândeşte să reia afacerile.

Doamna Tankerdon este o americancă oarecare, o femeie destul de simplă, foarte supusă soţului său, mamă excelentă, blândă cu copiii ei, predestinată să crească o numeroasă progenitură şi nedându-se în lături să-şi îndeplinească îndatoririle. Când trebuie să împărţi două miliarde între moştenitori direcţi, poţi foarte bine să ai o duzină — şi ea îi are, toţi bine făcuţi.

Din această familie numeroasă, atenţia cvartetului este atrasă doar de fiul cel mare, destinat să joace un oarecare rol în această povestire. Walter Tankerdon, un tânăr foarte elegant, de o inteligenţă medie, cu chip şi maniere simpatice, seamănă mai mult cu doamna Tankerdon decât cu capul familiei. Îndeajuns de instruit, a călătorit de câteva ori prin America şi Europa, dar obişnuinţa şi gusturile l-au făcut să se întoarcă la existenţa atrăgătoare de pe Standard-Island. Familiarizat cu exerciţiile sportive, e în fruntea tineretului miliardez la concursurile de tenis, polo, golf şi crichet. Fără să fie prea mândru de averea pe care o va moşteni, e bun la inimă. E adevărat că, lipsind săracii, n-are cum să-şi exercite caritatea. În sfârşit, ar fi de dorit ca fraţii şi surorile sale să-i semene. Şi dacă ei şi ele nu sunt încă la vârsta căsătoriei, el, care se apropie de treizeci de ani, trebuie să se gândească la însurătoare. Se gândeşte oare?... Vom vedea.

Contrastul este izbitor între familia Tankerdon, cea mai importantă din sectorul babordez şi familia Coverley, fruntaşă în sectorul tribordez. Nat Coverley este mai fin decât rivalul

---

[1] Vânător din America de Nord, care foloseşte capcane («trape», în engleză) pentru a prinde animale.

său. Se resimte originea franceză a strămoşilor săi. Averea lui n-a ieşit din măruntaiele pământului, în chip de pungi de petrol, şi nici din măruntaiele fumegânde ale rasei porcine! Nu! El a ajuns ceea ce este datorită afacerilor industriale, căilor ferate şi băncilor. În ceea ce îl priveşte, nu visează decât să se bucure în linişte de bogăţiile sale şi — nu ascunde deloc asta — s-ar opune oricărei tentative de a transforma Bijuteria Pacificului într-o enormă uzină sau o imensă casă de comerţ. Înalt, corect, cu un cap frumos sub părul încărunţit, el are o barbă castanie înspicată cu câteva fire argintii. Cu un caracter destul de rece, cu maniere distinse, el ocupă primul loc printre notabilii care păstrează la Milliard-City tradiţiile înaltei societăţi din sudul Statelor Unite. Iubeşte arta, se pricepe la pictură şi la muzică, vorbeşte cu plăcere limba franceză folosită curent de tribordezi, citeşte literatură americană şi europeană şi, când are ocazia, adaugă aplauzelor sale strigăte de «bravo», atunci când tipii din Far-West sau din Noua Anglie strigă «ura» şi «hip».

Doamna Coverley, având zece ani mai puţin decât soţul său, a trecut de patruzeci fără să se plângă prea mult. Este o femeie elegantă, distinsă, instruită, aparţinând acelor familii semicreole din Louisiana de altădată, bună muziciană, bună pianistă — şi să nu credeţi că vreun Reyer al secolului douăzeci a alungat pianul din Milliard-City. În palatul de pe Bulevardul Cincisprezece, cvartetul a avut de câteva ori ocazia să cânte împreună cu ea şi nu poate decât s-o felicite pentru realul ei talent.

Cerul n-a binecuvântat familia Coverley, aşa cum a făcut-o cu Tankerdonii. Doar trei fiice sunt moştenitoarele unei averi imense, cu care Coverley nu se laudă ca rivalul său. Fetele sunt foarte drăguţe şi se vor găsi destui pretendenţi în cercurile nobile sau financiare ale celor două lumi pentru ca să le ceară mâna când va sosi clipa.

Dealtfel, în America aceste dote de necrezut nu sunt rare. Nu s-a vorbit acum câţiva ani despre mica miss Terry, care era curtată de la vârsta de doi ani pentru cele şapte sute cincizeci de milioane ale sale? Să sperăm că această copilă s-a măritat după placul ei şi că la avantajul de a fi una dintre cele mai bogate femei din Statele Unite 1-a adăugat pe acela de a fi una dintre cele mai fericite.

Fiica cea mare a domnului şi doamnei Coverley, Diana, sau Dy, cum îi spun prietenii, are abia douăzeci de ani. Este o persoană foarte drăguţă în care se îmbină calităţile fizice şi morale ale părinţilor săi. Ochi frumoşi, albaştri, un păr

magnific, între şaten şi blond, o carnaţie proaspătă ca petalele trandafirului abia înflorit, o talie elegantă şi graţioasă — toate acestea explică de ce tinerii din Milliard-City nu vor lăsa străinilor grija de a cuceri această «comoară fără preţ», pentru a întrebuinţa termeni de o justeţe matematică. Se poate crede chiar că domnul Coverley nu va vedea în deosebirea de religie o piedică în calea unei uniri care i s-ar părea că poate să asigure fericirea fiicei sale.

Păcat că probleme de rivalitate socială despart familiile cele mai de vază de pe Standard-Island. Walter Tankerdon pare creat anume pentru a deveni soţul Dianei Coverley.

Dar aceasta e o combinaţie la care nici nu trebuie să ne gândim. Mai curând ar fi tăiată insula în două, mai curând s-ar duce babordezii pe o jumătate şi tribordezii pe cealaltă, decât să se semneze un asemenea contract de căsătorie.

— Bineînţeles, dacă nu se amestecă dragostea! spune câteodată supraintendentul, clipind ştrengăreşte pe sub ochelarii săi cu ramă de aur.

Totuşi, Walter Tankerdon nu pare să aibă vreo înclinaţie pentru Dy Coverley, şi invers — sau, dacă ea există, amândoi păstrează o rezervă care înşală curiozitatea lumii selecte din Milliard-City.

Insula cu elice continuă să coboare către Ecuator, urmând cu aproximaţie meridianul o sută şaizeci. În faţa ei se desfăşoară spaţii largi, lipsite de insule şi insuliţe, ale căror adâncimi măsoară până la două leghe. În ziua de 25 iulie trece deasupra depresiunii Belknap, un abis de şase mii de metri, din care sonda a adus la suprafaţă ciudate scoici sau zoofite alcătuite astfel încât să suporte presiunea unor asemenea mase de apă, presiune evaluată la şase sute de atmosfere.

După cinci zile, Standard-Island traversează un grup de insule aparţinând Marii Britanii, cu toate că li se spune uneori «Insulele americane». Lăsând în urmă, la tribord, Palmyra şi Suncarung, se apropie la cinci mile de Fanning, unul dintre numeroasele zăcăminte de guano de prin aceste locuri şi cel mai important din arhipelag. Altfel, sunt doar nişte vârfuri ieşite la suprafaţă, mai mult sterpe decât înverzite, de care Regatul Unit n-a prea profitat până acum. Dar el are un picior aşezat aici şi se ştie că piciorul Angliei lasă urme de neşters.

În fiecare zi, în timp ce colegii săi se plimbă prin parc sau pe câmpia înconjurătoare, Frascolin, foarte interesat să cunoască amănuntele acestei ciudate navigaţii, se duce la bateria Pintenului. Aici îl întâlneşte ades pe comandor. Ethel Simcoe îi explică bucuros fenomenele specifice acestor mări şi, când ele

prezintă un oarecare interes, vioara a doua nu uită să le comunice tovarăşilor săi.

De pildă, ei nu pot să-şi ascundă admiraţia faţă de un spectacol pe care natura li-l oferă gratuit în noaptea de 30 spre 31 iulie.

Un imens banc de meduze, acoperind o suprafaţă de mai multe mile pătrate, e semnalat la căderea nopţii. Nu le-a mai fost dat miliardezilor să întâlnească asemenea mase de meduze, cărora unii naturalişti le-au dat numele de oceanii. Aceste animale, cu o viaţă foarte rudimentară, se învecinează cu reprezentanţii regnului vegetal, prin conformaţia lor emisferică. Peştii, oricât ar fi de lacomi, le consideră mai mult ca nişte flori, căci nici unul, după cât se pare, nu vrea să le folosească drept hrană.

Oceaniile specifice zonei toride a Pacificului nu se arată decât sub forma unor umbrele multicolore, străvezii şi mărginite de tentacule. Ele nu măsoară mai mult de doi, trei centimetri. Vă închipuiţi câte miliarde s-au strâns la un loc ca să formeze bancuri de o asemenea întindere!...

Auzind despre imensul număr de meduze, Pinchinat remarcă:

— Numărul acesta nu poate să-i surprindă pe notabilii de pe Standard-Island, pentru care miliardul este monedă curentă!

Când se lasă noaptea, o parte a populaţiei se îndreaptă spre extremitatea provei, adică spre terasa care domină bateria Pintenului. Tramvaiele sunt luate cu asalt. Carele electrice sunt încărcate de curioşi. Maşini elegante i-au adus pe nababii oraşului. Coverleyii şi Tankerdonii se ţin la distanţă. Domnul Jem nu-1 salută pe domnul Nat, care nu-1 salută pe domnul Jem. Toţi membrii celor două familii sunt de faţă. Yvernes şi Pinchinat au plăcerea să stea de vorbă cu doamna Coverley şi fiica sa, care îi primesc întotdeauna cu căldură. Walter Tankerdon simte o oarecare ciudă că nu ia parte la conversaţia lor? Miss Dy i-ar accepta cu plăcere prezenţa?... Nu ştim încă. În orice caz, la ce scandal s-ar expune, ce aluzii mai mult sau mai puţin indiscrete s-ar strecura în articolele mondene din *Starboard Chronicle* sau *New Herald!*

Când întunericul e deplin — atât cât poate fi în aceste înstelate nopţi tropicale — Pacificul se luminează, parcă, până în străfunduri.

Imensa întindere de apă e pătrunsă de pîlpâiri fosforescente, iluminată de reflexe roze sau albastre, asemănătoare nu cu o linie desenată pe coama valurilor, ci cu emanaţiile pe care le-ar produce nenumărate mulţimi de licurici. Această fosforescenţă devine atât de intensă, încât e cu putinţă să citeşti, ca la

licărirea unei îndepărtate aurore boreale. S-ar spune că Pacificul, după ce a topit în apa lui razele soarelui, le înapoiază acum în efluvii luminoase.

Curând, Standard-Island taie cu prova sa masa meduzelor, care se împarte în două ramuri şi lunecă de-a lungul litoralului metalic. În câteva ceasuri, insula e înconjurată de centura unduioasă a noctilucelor, a căror sursă luminoasă a rămas la fel de puternică. Fenomenul durează până la naşterea aurorei şi piere odată cu primele ei luciri.

După şase zile, Bijuteria Pacificului atinge Ecuatorul — marele cerc imaginar al sferoidului nostru care, reprezentat materialmente, ar tăia orizontul în două părţi egale. Din acest loc pot fi văzuţi, în acelaşi timp, amândoi polii bolţii cereşti — unul la nord, aprins de sclipirile Stelei Polare, altul la sud, decorat, ca pieptul unui soldat, cu Crucea Sudului. E bine să adăugăm că din diferite puncte ale acestei axe ecuatoriale stelele par să descrie în fiecare zi cercuri perpendiculare pe planul orizontului. Dacă vreţi să vă bucuraţi de nopţi şi de zile perfect egale, e bine să vă instalaţi penaţii[1] pe aceste meleaguri, în regiunea insulelor sau continentelor traversate de Ecuator.

De când a părăsit arhipelagul hawaian, Standard-Island a străbătut o distanţă de aproape şase sute de kilometri. Este pentru a doua oară de la crearea sa că trece dintr-o emisferă într-alta, traversând linia echinoxială — întâi coborând spre sud, apoi urcând spre nord. Acest eveniment constituie o sărbătoare pentru populaţia miliardeză. Se vor organiza jocuri publice în parc, ceremonii religioase la templu şi în catedrala Saint-Mary Church, curse de trăsuri electrice împrejurul insulei. De pe platforma observatorului va ţâşni un magnific foc de artificii, ale cărui fuzee, rachete şerpuitoare, bombe cu culori schimbătoare vor rivaliza cu splendorile înstelate ale firmamentului.

După cum bănuiţi, e vorba de o imitaţie a scenelor fanteziste obişnuite pe navele care ating Ecuatorul — ceva asemănător cu Botezul Ecuatorului. Şi, de fapt, această zi este aleasă întotdeauna pentru a boteza copiii născuţi după plecarea din Madeleine-bay. Ceremonia botezului se săvârşeşte şi pentru străinii care n-au mai pătruns până acum în emisfera australă.

— E rândul nostru, spune Frascolin camarazilor săi. O să primim botezul...

---

[1] Zeităţile casei la romani şi la etrusci. Când se mutau, stăpânii casei luau reprezentările penaţilor şi le instalau în noua locuinţă.

— Asta-i bună! sare Sebastien Zorn, protestând prin gesturi pline de indignare.

— Da, bătrâne scârţâitor! întăreşte Pinchinat. Or să toarne peste noi găleţi cu apă nebinecuvântată, or să ne aşeze pe scânduri care or să ne dea peste cap, or să ne azvârle în camera cu surprize şi tropicul nu va întârzia să se prezinte, urmat de cortegiul său de bufoni, ca să ne mânjească mutrele cu negreală!

— Dacă îşi închipuie că mă voi supune acestei mascarade... mormăie Sebastien Zorn.

— Trebuie neapărat, spune Yvernes. Fiecare ţară îşi are obiceiurile ei şi oaspeţii trebuie să se supună.

— Nu atunci când sunt reţinuţi fără voia lor! strigă neînduplecatul şef al Cvartetului Concertant.

În privinţa carnavalului cu care se amuză unele echipaje când traversează Ecuatorul, poate să fie liniştit! N-are de ce să se teamă de sosirea simpaticului tropic! El şi camarazii săi nu vor fi stropiţi cu apă de mare, ci cu şampanie de cea mai bună calitate. Nici nu vor fi păcăliţi arătându-li-se linia Ecuatorului, desenată în prealabil pe obiectivul unei lunete. Asta poate fi pe placul unor mateloţi petrecăreţi, dar nu al persoanelor grave de pe Standard-Island.

Serbarea are loc în după-amiaza zilei de 5 august. În afară de vameşi, care nu-şi pot părăsi niciodată postul, funcţionarii au primit concediu. Orice activitate încetează în oraş şi în porturi. Elicele nu mai funcţionează. Cât despre acumulatori, ei au un voltaj care ajunge cu prisosinţă pentru iluminat şi pentru comunicaţiile electrice. Dealtfel, Standard-Island nu stă pe loc. Un curent uşor o poartă către linia care împarte cele două emisfere ale globului. În biserici se înalţă cântece, rugăciuni şi se aud sunete de orgă. În parc domneşte o voioşie generală şi exerciţiile sportive sunt executate cu o remarcabilă însufleţire. Participă toate straturile sociale. Cei mai bogaţi gentlemeni, în frunte cu Walter Tankerdon, fac minuni în partidele de golf şi tenis. Când soarele va cădea perpendicular la orizont, nelăsând în urmă decât un scurt amurg, rachetele multicolore ale focurilor de artificii îşi vor lua zborul prin spaţiu şi o noapte fără lună va fi tocmai potrivită desfăşurării acestor minunăţii.

În marea sală a cazinoului, membrii cvartetului sunt botezaţi chiar de mâna lui Cyrus Bikerstaff. Guvernatorul le oferă cupele spumegânde şi şampania curge în valuri.

Artiştii se înfruptă din şampania Cliquot şi Roederer. Sebastien Zorn ar fi nedrept dacă s-ar plânge de un botez care

nu-i aminteşte deloc apa sărată picurată pe buzele sale la câteva zile de la naştere.

Parizienii răspund acestor dovezi de simpatie prin interpretarea celor mai frumoase opere din repertoriul lor: Cvartetul Nr. 7 în *fa major.* Op. 59 de Beethoven; Cvartetul Nr. 4 în *mi bemol major.* Op. 10 de Mozart; Cvartetul Nr.4 în *re minor.* Op. 17 de Haydn: Cvartetul Nr. 7, *andante, scherzo capriccioso* şi *fuga.* Op. 81 de Mendelsohn. Da! Toate aceste minuni ale muzicii concertante, şi audiţia este gratuită. Lumea se striveşte la uşi, se înăbuşă în sală. Bucăţile trebuie să fie bisate, trişate şi guvernatorul înmânează executanţilor o medalie de aur încercuită cu diamante respectabile prin numărul caratelor lor, având pe o faţă emblema oraşului Milliard-City, iar pe cealaltă aceste cuvinte în limba franceză:

Oferită Cvartetului Concertant de către Compania, Municipalitatea şi populaţia de pe Standard-Island.

Dacă toate aceste onoruri nu pătrund până în adâncul inimii neîmpăcatului violoncelist, asta se datoreşte faptului că are un caracter groaznic, după cum îi repetă camarazii săi.

— Să aşteptăm sfârşitul! se mulţumeşte el să răspundă, chinuindu-şi barba cu o mână febrilă.

La ora zece şi treizeci şi cinci de minute seara, după calculul făcut de astronomii de pe Standard-Island, insula cu elice va tăia linia echinoxială. Exact în această clipă, una dintre piesele bateriei Pintenului va trage o lovitură de tun. Un fir leagă bateria cu aparatul electric aşezat în centrul pieţei Observatorului. Ce satisfacţie pentru acela dintre notabili căruia îi va reveni onoarea să trimită curentul declanşator al formidabilei detunături!

Două personaje importante pretind această onoare. Sunt — e uşor de ghicit — Jem Tankerdon şi Nat Coverley. De aici, marea încurcătură a lui Cyrus Bikerstaff. Tratativele duse anterior de primărie cu cele două sectoare ale oraşului n-au dat nici un rezultat. La rugămintea guvernatorului, s-a amestecat şi Calistus Munbar. Dar, în ciuda îndemânării binecunoscute şi a resurselor spiritului său diplomatic, supraintendentul a eşuat. Jem Tankerdon nu vrea să-i cedeze lui Nat Coverley, care refuză să se dea în lături în faţa lui Jem Tankerdon. Se aşteaptă o ciocnire.

Ciocnirea n-a întârziat să se producă în întreaga-i violenţă, când cei doi şefi s-au întâlnit faţă în faţă. Aparatul e la cinci paşi de ei. E destul să fie atins cu vârful degetului...

Răscolită din pricina acestei chestiuni de întâietate, mulţimea a invadat grădina.

După concert, Sebastien Zorn, Yvernes, Frascolin, Pinchinat s-au dus şi ei în scuar, curioşi să observe evoluţia rivalităţii. Dată fiind dispoziţia babordezilor şi tribordezilor, ea prezintă o gravitate excepţională pentru viitor.

Cei doi notabili înaintează, fără să se salute măcar cu o uşoară înclinare a capului.

— Cred, domnule, spune Jem Tankerdon că nu-mi veţi disputa onoarea...

— Este exact ceea ce aştept de la dumneavoastră, răspunde Nat Coverley.

— Nu voi îngădui să fiu insultat în public.

— Nici eu.

— Vom vedea! strigă Jem Tankerdon, facând un pas către aparat. Nat Coverley înaintează şi el. Partizanii celor doi notabili încep să se amestece în dispută. Dintr-o parte şi din cealaltă se iscă provocări necuviincioase. Walter Tankerdon este gata să susţină drepturile tatălui său şi totuşi, când o vede pe miss Coverley, care stă mai la o parte, e vizibil încurcat.

Cât despre guvernator, cu toate că-1 are pe supraintendent alături, gata să joace rolul de tampon, e supărat că nu poate să reunească într-un singur buchet trandafirul alb de York şi trandafirul roşu de Lancaster. Şi cine ştie dacă această ceartă nu va avea consecinţe la fel de regretabile cum a avut aceea din secolul al XV-Iea pentru aristocraţia engleză ?[1]

Se apropie totuşi clipa în care pintenul insulei cu elice va tăia linia echinoxială. Stabilit cu o precizie de un sfert de secundă, calculul comportă o eroare de cel mult opt metri. Semnalul nu mai poate să întârzie.

— Am o idee! murmură Pinchinat.

— Care? întreabă Yvernes.

— Am să trântesc un pumn în butonul aparatului, şi aşa am să-i împac.

— Să nu faci asta! spune Frascolin, oprindu-1 cu un braţ viguros.

Nu se ştie cum ar fi luat sfârşit incidentul, dacă nu s-ar fi auzit o detunătură.

Această detunătură nu vine de la bateria Pintenului. Este o lovitură de tun din larg, auzită foarte limpede.

---

[1] Autorul se referă la «Războiul celor două roze» (1455—1485), purtat de marile case feudale de York şi de Lancaster, ale căror semne heraldice erau un trandafir alb, respectiv unul roşu. A învins în cele din urmă casa de Lancaster, dar războiul a avut drept rezultat o slăbire considerabilă a întregii aristocraţii engleze.

Mulţimea rămâne în aşteptare.

Ce semnificaţie poate să aibă descărcarea unei guri de foc care nu aparţine artileriei insulei?

O telegramă trimisă de Tribord-Harbour dă aproape imediat explicaţia.

La două sau trei mile depărtare, o navă în primejdie şi-a semnalat prezenţa şi a cerut ajutor.

Fericită şi neaşteptată diversiune! Nimeni nu se mai gândeşte să se certe în faţa butonului electric sau să salute trecerea Ecuatorului.

Nici nu mai e timp, dealtfel. Linia a fost depăşită şi lovitura reglementară a rămas în ţeava tunului. În definitiv, e mai bine aşa, pentru onoarea familiilor Tankerdon şi Coverley.

Publicul părăseşte scuarul şi, cum tramvaiele nu mai funcţionează, se îndreaptă repede pe jos către digurile de la Tribord-Harbour.

Ofiţerul portului a luat măsurile necesare. Una din şalupele electrice s-a avântat în larg. În clipa în care soseşte mulţimea, ambarcaţia se întoarce cu naufragiaţii culeşi de pe nava înghiţită îndată după aceea de abisurile Pacificului.

Această navă este cuterul malaiez care a urmărit Standard-Island de la plecarea sa din arhipelagul Sandwich.

INSULELE MARCHIZE

În dimineaţa zilei de 29 august, Bijuteria Pacificului se află în preajma insulelor Marchize, situate între 7°55' şi 10°30' latitudine sudică şi 141° şi 143° 6' longitudine vestică, după meridianul Parisului[1]. Ea a străbătut o distanţă de trei mii cinci sute de kilometri de la plecarea din insulele Sandwich.

Dacă acest grup se numeşte Mendana, este pentru că spaniolul cu acest nume a descoperit, în 1595, partea meridională. Dacă se numeşte Insulele Revoluţiei, este pentru că partea sa de nord-vest a fost vizitată de căpitanul Marchand în 1791. Dacă se numeşte arhipelagul Nuka-Hiva, este pentru că a luat acest nume de la cea mai importantă dintre insulele care-1 alcătuiesc. Ar fi putut să ia şi numele de Cook, pentru că celebrul navigator a fost aici în recunoaştere în 1744. Este ceea

---

[1] În epoca scrierii romanului, calculul longitudinilor se făcea în raport cu meridianul Parisului. Printr-o înţelegere internaţională, din anul 1916 meridianul zero este cel care trece prin Observatorul de la Greenwich, aflat la 2°20'15" vest de Paris.

ce subliniază Simcoe într-o discuţie cu Frascolin, care găseşte observaţia foarte întemeiată, adăugând:

— S-ar putea numi tot atât de bine şi Arhipelagul Francez, căci în Marchize ne aflăm oarecum în Franţa.

Într-adevăr, un francez are dreptul să privească acest grup de unsprezece insule sau insuliţe ca pe o escadră a ţării sale, ancorată în apele Pacificului. Cele mai mari sunt navele de linie Nuka-Hiva şi Hiva-Oa; cele mijlocii sunt crucişătoarele de diferite ranguri Hiau, Uapu, Uauka; cele mai mici sunt avizourile Montane, Fatu-Hiva, Tau-Ata, în timp ce insuliţele sau atolurile ar fi vedetele rapide ale escadrei. E adevărat, aceste insule nu se pot deplasa, aşa cum face Standard-Island.

La 1 mai 1842, comandantul staţiunii navale din Pacific, contraamiralul Dupetit-Thouars, a pus stăpânire pe arhipelag, în numele Franţei. O mie până la două mii de leghe îl despart fie de coasta americană, fie de Noua Zeelandă, fie de Australia, fie de China, insulele Moluce sau Filipine. În aceste condiţii, actul contraamiralului era demn de laudă sau de dezaprobare? L-a dezaprobat opoziţia, l-au lăudat cercurile guvernamentale. Oricum, Franţa dispune de un domeniu insular, în care vapoarele noastre de pescuit pot să se adăpostească şi să se aprovizioneze şi căruia canalul Panama, dacă va fi vreodată deschis[1], îi va da o reală importanţă comercială. Acest domeniu trebuia să fie întregit prin luarea în stăpânire sau declaraţia de protectorat asupra insulelor Pomotu şi a Insulelor Societăţii, prelungirea lui naturală. Deoarece influenţa britanică e preponderentă în regiunile de nord-vest ale acestui imens ocean, e bine că influenţa franceză vine s-o contrabalanseze în regiunile de sud-est.

— Dar avem acolo forţe militare cât de cât însemnate? îl întreabă Frascolin pe îndatoritorul său cicerone.

— Până în 1859, răspunde comandorul Simcoe, exista la Nuka-Hiva un detaşament de soldaţi de marină. De când acest detaşament a fost retras, garda pavilionului e încredinţată misionarilor, şi ei nu l-ar preda tară să-1 apere.

— Şi acum ?

---

[1] Incertitudinea se datorează faptului că lucrările începute în 1881, la iniţiativa lui Ferdinand de Lesseps, celebrul constructor al canalului Suez, fuseseră întrerupte în 1889, din lipsă de fonduri, administratorii antreprizei fiind judecaţi pentru fraudele comise. Canalul a fost deschis navigaţiei în 1914, deci la nouă ani după moartea scriitorului.

— Nu veţi găsi la Taio-Hae decât un rezident, câţiva jandarmi şi soldaţi indigeni, sub ordinele unui ofiţer care e totodată şi judecător...

— Pentru procesele băştinaşilor?

— Ale băştinaşilor şi ale coloniştilor.

— Aşadar, în Nuka-Hiva se află colonişti?

— Cam două duzini.

— N-ajung nici măcar pentru o orchestră... poate doar pentru o fanfară!

Acest arhipelag, care se întinde pe o sută nouăzeci şi cinci de mile în lungime şi patruzeci şi opt de mile în lăţime, acoperind o suprafaţă de treisprezece mii kilometri pătraţi, nu cuprinde nici douăzeci şi patru de mii de indigeni. Asta înseamnă un colonist la o mie de locuitori.

Va creşte oare populaţia marchizană când se va deschide o nouă cale de comunicaţie între cele două Americi? Viitorul o va spune. Dar în ceea ce priveşte populaţia insulei cu elice, ea a crescut prin salvarea malaiezilor de pe cuter, înfăptuită în seara zilei de 5 august.

Sunt zece la număr, în afară de căpitan — un bărbat cu o figură energică, cum am mai spus, în vârstă de patruzeci de ani, şi al cărui nume este Sarol. Mateloţii săi sunt oameni vânjoşi, aparţinând rasei originare din insulele cele mai îndepărtate ale Malaieziei occidentale. Cu trei luni în urmă, Sarol îl condusese la Honolulu cu o încărcătură de copra. Când Standard-Island s-a oprit acolo pentru zece zile, apariţia ei le-a stârnit interesul, aşa cum se întâmplă pretutindeni. N-au vizitat-o — autorizaţia se obţine foarte greu — dar micul lor cuter s-a învârtit deseori în jurul ei, ca s-o observe mai de-aproape. Prezenţa lui stăruitoare n-a trezit nici o bănuială, ca şi plecarea din Honolulu la numai câteva ore după insula cu elice. Dealtfel, ar fi trebuit să neliniştească pe cineva un bastiment de o sută de tone, cu o duzină de oameni la bord? Nu, fără îndoială că nu — şi poate că a fost o greşeală...

Când lovitura de tun a atras atenţia ofiţerului de la Tribord-Harbour, cuterul nu se găsea decât la două, trei mile distanţă. Şalupa de salvare a ajuns la timp ca să culeagă pe căpitan şi echipajul său.

Malaiezii aceştia vorbesc curent limba engleză — ceea ce nu-i de mirare din partea unor indigeni din vestul Pacificului unde, aşa cum am menţionat, preponderenţa britanică este un fapt de netăgăduit. Cei de pe Standard-Island află, astfel, că malaiezii au suferit un accident maritim. Şi dacă şalupa ar fi întârziat

câteva minute, toţi unsprezece ar fi dispărut în adâncurile oceanului.

După spusele lor, cu douăzeci şi patru de ore mai înainte, în timpul nopţii de 4 spre 5 august, cuterul fusese abordat de un steamer în plină viteză, cu toate că avea focurile de poziţie aprinse. Ciocnirea fusese atât de uşoară pentru steamer, încât se pare că nu simţise nimic şi-şi continuase drumul, dacă nu cumva — şi faptul, din nenorocire, nu este rar — preferase să dispară pentru «a evita reclamaţii costisitoare şi neplăcute».

Dar această lovitură, neînsemnată pentru un vas de mare tonaj, al cărui trup de fier e lansat cu o viteză considerabilă, fusese groaznică pentru cuterul malaiez. Tăiat în faţa catargului dinainte, era greu de explicat cum de nu se scufundase imediat. Se menţinuse la nivelul apei şi oamenii rămăseseră agăţaţi de bordurile vasului. Dacă marea ar fi fost agitată, nici unul n-ar fi rezistat valurilor. Din fericire, curentul îi îndreptase spre est, apropiindu-i de Standard-Island.

Totuşi, interogându-1 pe căpitanul Sarol, comandorul se miră cum a putut cuterul, pe jumătate scufundat, să deriveze până aproape de Tribord-Harbour.

— Nici eu nu înţeleg, răspunde malaiezul. Poate că insula dumneavoastră a parcurs un drum scurt în ultimele douăzeci şi patru de ore...

— Este singura explicaţie posibilă, încuviinţează comandorul Simcoe. În fond, n-are nici o importanţă. Esenţialul e că aţi fost salvaţi.

Dealtfel, era şi timpul. Înainte ca şalupa să se fi îndepărtat cu un sfert de milă, cuterul se scufundase.

Căpitanul Sarol a povestit toate acestea mai întâi ofiţerului care-1 salvase, apoi comandorului Simcoe, apoi guvernatorului Cyrus Bikerstaff, după ce primise toate îngrijirile de care — ca, dealtfel, întregul său echipaj — părea să aibă urgentă nevoie.

Se pune problema repatrierii naufragiaţilor. Ei se îndreptau către Noile Hebride când s-a produs ciocnirea. Standard-Island, care coboară spre sud-est, nu poate să-şi modifice itinerarul, îndreptându-se spre vest. Cyrus Bikerstaff le propune naufragiaţilor să-i debarce la Nuka-Hiva. Acolo vor aştepta trecerea unui vas de comerţ care să-i ducă până în Noile Hebride.

Căpitanul şi oamenii săi se privesc. Ei par foarte dezamăgiţi. Această propunere îi loveşte dureros pe sărmanii oameni, fără resurse, lipsiţi de tot avutul lor prin pierderea cuterului şi a încărcăturii sale. Să aştepţi în insulele Marchize înseamnă să

rişti să rămâi acolo un timp nesfârşit de lung. Cum şi din ce vor trăi?

— Domnule guvernator, spune căpitanul, ne-aţi salvat de la moarte şi nu ştim cum să vă dovedim recunoştinţa noastră. Vă rugăm, totuşi, să ne asiguraţi întoarcerea în condiţii mai bune.

— În ce fel?

— La Honolulu se spunea că Standard-Island, după ce se va îndrepta spre regiunile din sud, va vizita insulele Marchize, Pomotu, Insulele Societăţii, apoi se va îndrepta spre vestul Pacificului.

— E adevărat, încuviinţează guvernatorul. E chiar foarte posibil că vom înainta până la insulele Fidji, înainte de a ne întoarce la Madeleine-bay.

— Fidji, reia căpitanul, este un arhipelag englez, unde vom găsi cu uşurinţă un mijloc de a ajunge în Noile Hebride, care nu-s prea departe de acolo; dacă aţi vrea să ne îngăduiţi...

— Nu pot să vă promit nimic, răspunde guvernatorul. Ne este interzis să acordăm azil străinilor. Să aşteptăm sosirea noastră la Nuka-Hiva. Voi consulta administraţia din Madeleine-bay prin cablu şi, dacă ea consimte, vă vom conduce la Fidji, de unde repatrierea voastră va fi într-adevăr mai uşoară.

Aceasta e pricina pentru care malaiezii se află pe bordul insulei cu elice atunci când se zăresc insulele Marchize, la data de 29 august.

Arhipelagul este situat în drumul alizeelor. Aceeaşi aşezare o au şi insulele Pomotu şi Societăţii, cărora aceste vânturi le asigură o temperatură moderată şi un climat sănătos.

Ajungând în primele ore ale dimineţii în faţa grupului de nord-vest, Bijuteria Pacificului întâlneşte mai întâi un atol nisipos, trecut în hărţi cu numele de Insuliţa de Coral. Curenţii marini îl izbesc cu violenţă.

Acest atol rămâne în urmă, la babord, şi oamenii de veghe nu întârzie să semnaleze o primă insulă, Fetuu, foarte abruptă, încinsă de faleze verticale de patru sute de metri. Urmează insula Hiau, înaltă de şase sute de metri, având un aspect arid pe această parte, în timp ce cealaltă, răcoroasă şi înverzită, oferă două golfuleţe practicabile pentru vasele mici.

Frascolin, Yvernes, Pinchinat, lăsându-1 pe Sebastien Zorn pradă proastei sale dispoziţii, se instalează în turn, în compania lui Ethel Simcoe şi a câtorva dintre ofiţerii săi. Nu e de mirare că numele Hiau îl face pe alteţa-sa să emită câteva onomatopee bizare.

— Fără doar şi poate, spune el, acolo locuieşte o colonie de pisici, care au drept şef un cotoi...

Căpitanul Sarol a povestit toate acestea comandorului...



Hiau rămâne la nord. Navigaţia continuă spre insula principală, având acelaşi nume ca arhipelagul căruia i se va adăuga pentru câtva timp această extraordinară insulă cu elice.

A doua zi, 30 august, parizienii noştri îşi reiau postul, din zori. Înălţimile insulei Nuka-Hiva se zăriseră de cu seară. Pe timp frumos, lanţurile de munţi ale acestui arhipelag se văd de la o distanţă de optsprezece, douăzeci de leghe, căci altitudinea unor piscuri depăşeşte o mie două sute de metri, conturându-se ca o spinare gigantică pe toată lungimea insulei.

— Veţi remarca o caracteristică generală a întregului arhipelag, le spune comandorul Simcoe oaspeţilor săi. Crestele sale sunt de o goliciune cel puţin ciudată în această zonă, în timp ce vegetaţia, care începe să se arate cam pe la două treimi din înălţimea munţilor, pătrunde în adâncul râpelor şi trecătorilor şi se desfăşoară cu măreţie, până pe ţărmurile albe ale litoralului.

— Şi totuşi, observă Frascolin, se pare că Nuka-Hiva se sustrage de la această regulă, cel puţin în ceea ce priveşte zonele mijlocii. Pare stearpă.

— Pentru că ne apropiem de ea dinspre nord-vest, explică Ethel Simcoe. Dar când o vom ocoli pe la sud, veţi fi surprinşi de contrast. Pretutindeni câmpii înverzite, păduri, cascade de trei sute de metri...

— Oho! exclamă Pinchinat. O masă de apă care ar cădea din vârful Turnului Eiffel. Asta merită toată consideraţia! Niagara are de ce să fie geloasă...

— Deloc! ripostează Frascolin. Ea se despăgubeşte prin lărgimea ei — nouă sute de metri, de pe ţărmul american până pe ţărmul canadian. Ştii asta, Pinchinat, doar am vizitat-o împreună!

— E adevărat şi cer iertare Niagarei! declară alteţa-sa.

În acea zi, Standard-Island pluteşte de-a lungul coastei, la o distanţă de o milă. Mereu povârnişuri aride, urcând până la platoul central Tovii, faleze stâncoase ce par a nu avea nici o crăpătură. Totuşi, după spusele navigatorului Brown, ar exista locuri bune pentru acostări, care au fost descoperite ulterior.

În definitiv, aspectul insulei Nuka-Hiva, al cărei nume evocă privelişti plăcute, e destul de posomorât. Dar, aşa cum au arătat domnii V. Dumoulin şi Desgraz, însoţitorii lui Dumont d'Urville în timpul călătoriei sale la Polul Sud şi în Oceania, «toate frumuseţile naturale se găsesc în interiorul golfurilor, în văile formate de ramificaţiile lanţului de munţi care se înalţă în centrul insulei».

După ce a urmat linia acestui litoral pustiu până dincolo de unghiul ascuţit pe care îl proiectează spre vest, Standard-Island îşi schimbă uşor direcţia, micşorând viteza elicelor de la tribord, şi ocoleşte capul Ciciagov[1], denumit aşa de navigatorul rus Krusenstern. Coasta se adânceşte, descriind un arc alungit, în mijlocul căruia o strâmtoare îngustă permite intrarea în portul Taioa sau Akani. Unul dintre bazinele acestui port oferă un adăpost sigur împotriva celor mai nimicitoare furtuni ale Pacificului.

Comandorul Simcoe nu se opreşte aici. Există mai la sud alte două golfuri, Anna-Maria sau Taio-Hae în centru şi Comptroller sau Taipis în spatele capului Martin, aflat la extremitatea sud-estică a insulei. În faţa golfului Taio-Hae se va face un popas de douăsprezece zile.

La mică distanţă de ţărmul insulei Nuka-Hiva, sonda indică adevărate abisuri marine. În împrejurimile golfurilor se poate însă ancora la o adâncime de patruzeci sau cincizeci de braţe[2]. Standard-Island se opreşte deci foarte aproape de golful Taio-Hae, în după-amiaza zilei de 31 august.

De cum ajung în dreptul portului, din dreapta răsună detunături şi un vârtej de fum se înalţă deasupra falezelor estice.

— Ei, spune Pinchinat, uite că se trage cu tunul în cinstea noastră!

— Nu, îl dezamăgeşte comandorul Simcoe, nici tais, nici happas, cele două triburi principale ale insulei, nu au o artilerie capabilă măcar de un salut. Ceea ce auziţi e zgomotul oceanului care se prăbuşeşte în adâncimile unei caverne aflate la jumătatea drumului spre capul Martin şi acest fum nu este decât pulberea de stropi a valurilor aruncate afară.

— Păcat, reia alteţa-sa: o lovitură de tun înseamnă o ridicare de pălărie.

Insula Nuka-Hiva are mai multe nume. S-ar putea spune mai multe nume de botez, datorite diferiţilor naşi care au botezat-o pe rând: Ingraham — Insula Federală, Marchand — Insula Frumoasă, Hergert — insula Sir Henry Martin, Roberts — insula Adam, Porter — insula Madison. Ea măsoară şaptesprezece mile de la est la vest şi zece mile de la nord la sud, adică o circumferinţă de circa cincizeci şi patru de mile. Climatul său este sănătos. Temperatura seamănă cu aceea a zonelor intertropicale, cu moderaţia pe care o aduc vânturile alizee.

[1] Navigator rus din secolul 18.

[2] Unitate de măsură; un braţ are aproximativ 1.62 m.

Standard-Island nu va trebui să se teamă de vijelii şi ploi torenţiale, căci ea nu se opreşte aici decât în perioada aprilie-octombrie, când domină vânturile uscate bătând dinspre est spre sud-est, pe care indigenii le numesc tuatuka. Cea mai mare căldură e tot în octombrie; cât despre noiembrie şi decembrie, sunt cele mai secetoase. Din aprilie până în octombrie, curenţii aerieni domnesc din est până în nord-est.

În ceea ce priveşte populaţia arhipelagului Marchizelor, a trebuit să se revină asupra exagerărilor primilor descoperitori, care o apreciaseră la o sută de mii de locuitori.

Întemeindu-se pe documente serioase, Elisee Reclus[1] o evaluează la mai puţin de şase mii de suflete pentru întregul grup, dintre care majoritatea pe Nuka-Hiva. Dacă în vremea lui Dumont d'Urville existau opt mii de nukahivieni, împărţiţi în tais, happas, taionas, taipis, numărul lor n-a încetat să se micşoreze. Cărui fapt i se datoreşte această depopulare? Exterminării indigenilor în războaie, răpirii bărbaţilor pentru plantaţiile peruviene, abuzului de băuturi tari şi, în sfârşit (pentru ce să nu mărturisim?), tuturor relelor pe care le aduce cotropirea, chiar atunci când cotropitorii aparţin raselor civilizate.

În cursul acestei săptămâni de repaus, miliardezii fac numeroase vizite la Nuka-Hiva. Europenii cei mai de vază le reîntorc vizitele, graţie autorizaţiei guvernatorului care le dă liber acces pe Standard-Island.

În ceea ce îi priveşte, Sebastien Zorn şi camarazii săi întreprind lungi excursii, ale căror plăceri răscumpără din plin oboseala.

Golful Taio-Hae descrie un cerc, tăiat de o mică strâmtoare, în care Standard-Island n-ar fi avut loc, cu atât mai mult cu cât golful este îngustat de două plaje de nisip. Ele sunt despărţite printr-un fel de deal cu povârnişuri abrupte pe care se înalţă încă rămăşiţele unui fort construit de Porter în 1812. Era în epoca în care acest marinar cucerea insula, aşezându-şi tabăra pe plaja răsăriteană — cucerire care n-a fost încuviinţată de guvernul federal.

În chip de oraş, pe plaja opusă, parizienii noştri nu găsesc decât un sat modest, locuinţele marchizanilor fiind în cea mai mare parte risipite pe sub arbori. Dar ce văi minunate duc până la el! Între altele, cea de la Taio-Hae, pe care nukahivienii au ales-o cu precădere pentru a-şi construi locuinţele. E o plăcere să te plimbi printre cocotieri, bananieri, causarini, goyavieri, arbori de pâine, ibiscuşi şi atâtea alte esenţe bogate în sevă.

[1] Mare geograf francez (1830-1905).

Turiştii sunt primiţi cu ospitalitate. Acolo unde ar fi fost mâncaţi poate acum mai puţin de un secol, pot aprecia prăjiturile făcute din banane şi din cocă de mei, arborele de pâine, această feculă gălbuie de taro, dulce când e proaspătă, acrişoară când e stătută, rădăcinile comestibile de tacca. Cât despre haua, un fel de calcan mare care se mănâncă crud, şi fileurile de rechin, cu atât mai preţuite cu cât sunt mai putrezite, ei refuză categoric să le guste.

Athanase Doremus îi însoţeşte câteodată în plimbările lor. El a vizitat acest arhipelag cu un an în urmă şi le serveşte de ghid. Poate că nu e prea tare nici în istoria naturală, nici în botanică, poate că uneori confundă superbul *spondias cyniera,* ale cărui frunze seamănă cu mărul, cu *pandanus odoratissimus,* care justifică acest epitet superlativ, cu *casuarina* al cărui lemn are tăria fierului, cu *ibiscus* a cărui coajă furnizează vestmintele indigenilor, cu *papaver,* cu *gardenia florida?* E adevărat, membrii cvartetului n-au nevoie să recurgă la ştiinţa sa puţin cam suspectă când flora marchizană le înfăţişează ferigi minunate, polipode superbe, trandafiri de China cu flori roşii şi albe, graminee, solanee, printre altele tutunul, labiatele cu ciorchini violeţi, care alcătuiesc podoaba tinerilor din Nuka-Hiva, ricinii mai înalţi de douăsprezece picioare, *dracenas,* trestia de zahăr, portocalii, lămâii a căror importare destul de recentă a reuşit de minune pe aceste meleaguri pătrunse de căldura verii şi scăldate de numeroasele râuri coborâte din munţi.

Şi într-o dimineaţă, când cvartetul a urcat până deasupra satului Tais, pe lângă albia unui torent, ajungând în creştetul lanţului muntos, când la picioarele sale şi în faţa ochilor săi se desfăşoară văile Tais, Taipis şi Happas, artiştii scot un strigăt de admiraţie. Dacă ar fi avut instrumentele cu ei, n-ar fi rezistat dorinţei de a răspunde prin execuţia unei capodopere lirice spectacolului acestor capodopere ale naturii. E adevărat că executanţii n-ar fi fost ascultaţi decât de câteva perechi de păsări. Dar e atât de frumos porumbelul kurukuru care zboară la aceste înălţimi, atât de încântătoare mica salangană, iar phaetonul, oaspetele obişnuit al acestor strâmtori nukahiviene, mătură văzduhul cu aripa lui capricioasă.

Dealtfel, în străfundurile acestor păduri nu există nici o reptilă veninoasă. Artiştii nu dau atenţie nici şerpilor boa, lungi abia de două picioare şi la fel de inofensivi ca o şopârlă, nici şerpilor simci ale căror cozi de azur se confundă cu florile.

Indigenii aparţin unui tip uman remarcabil. E uşor de recunoscut caracterul asiatic, ceea ce indică o origine foarte

diferită de a celorlalte neamuri oceanice. Sunt de talie mijlocie, proporţionaţi în chip academic, foarte musculoşi, cu pieptul lat. Au membrele fine, chipul oval, fruntea înaltă, ochii negri cu gene lungi, nasul acvilin, dinţii albi şi regulaţi, tenul nici roşu, nici negru, ci bronzat ca al arabilor, o fizionomie plină de veselie şi de blândeţe în acelaşi timp.

Tatuajul a dispărut aproape cu totul — tatuaj care se obţinea nu prin crestături în piele, ci prin înţepături presărate cu cărbune din *aleurites trilobas.* El este înlocuit acum cu hainele de bumbac ale misionarilor.

— Frumoşi, nimic de zis, constată Yvernes. Mai puţin poate ca în epoca în care erau îmbrăcaţi cu şorţuri, se acopereau doar cu părul lor şi-şi agitau arcul şi săgeţile.

El spune asta în timpul unei excursii în golful Comptroller, în tovărăşia guvernatorului. Cyrus Bikerstaff a dorit să-şi conducă oaspeţii în acest golf împărţit în mai multe porturi, ca şi La Valette[1], şi fără îndoială că, în mâinile englezilor, Nuka-Hiva ar fi devenit o Malta a Oceanului Pacific. Aici e concentrată populaţia happas, pe o câmpie fertilă, cu un mic râu alimentat de o cascadă răsunătoare — principalul teatru de luptă între americanul Porter şi indigeni.

Afirmaţia lui Yvernes cere un răspuns şi guvernatorul i-1 dă:

— Poate că aveţi dreptate, domnule Yvernes. Marchizanii aveau un aer mai impunător îmbrăcaţi cu şorţul, cu *maro* şi *pareo* în culori strălucitoare, cu *ahu bun,* un fel de eşarfă zburătoare şi cu *tiputa,* un fel de poncho mexican! Costumele moderne nu le vin bine deloc. Ce vreţi? Decenţa şi consecinţele civilizaţiei! Instruindu-i pe indigeni, misionarii noştri îi încurajează totodată să se îmbrace într-un chip mai puţin rudimentar.

— Şi nu au dreptate?

— Din punctul de vedere al convenienţelor, da! Din punct de vedere igienic, nu! De când sunt îmbrăcaţi mai decent, nukahivienii şi alţi insulari au pierdut fără îndoială din vigoarea şi din veselia lor naturală. Ei se plictisesc şi sănătatea lor suferă. Altădată n-aveau habar de bronşite, pneumonii, tuberculoză...

— Şi de când nu mai umblă complet goi, fac guturai! exclamă Pinchinat.

— Exact! E chiar un motiv serios de împuţinare a populaţiei.

— De unde trag concluzia că Adam şi Eva n-au strănutat decât în ziua în care şi-au pus rochie şi pantaloni, reia alteţa-sa, după ce au fost goniţi din Paradis — ceea ce ne-a adus nouă,

[1] Port pe coasta estică a Maltei, pe atunci colonie britanică.

copiii lor degeneraţi şi răspunzători de păcatele lor, congestii pulmonare!

— Domnule guvernator, intervine Yvernes, mi se pare că femeile din acest arhipelag sunt mai puţin frumoase decât bărbaţii.

— La fel ca şi în celelalte, răspunde Cyrus Bikerstaff, şi cu toate astea, vedeţi aici tipul cel mai desăvârşit din Oceania. Nu este dealtfel o lege a naturii?... Nu e la fel ca regnul animal, unde, din punct de vedere al frumuseţii fizice, masculii sunt aproape totdeauna superiori femelelor?

— Trebuie să vii la antipozi ca să faci astfel de observaţii, exclamă Pinchinat, şi frumoasele noastre pariziene nu vor fi niciodată de acord.

Populaţia Nuka-Hiva este împărţită doar în două clase, supuse legii tabuului. Această lege a fost născocită de cei puternici împotriva celor slabi, de cei bogaţi împotriva celor săraci, pentru a-şi apăra privilegiile şi avuţiile.

Culoarea tabuului este albul şi oamenii de rând n-au dreptul să atingă obiectele declarate tabu, locul sacru, monumentul funerar, casele şefilor. De aici, o clasă tabu, căreia îi aparţin preoţii, vrăjitorii sau tuaşii, akarkişii sau şefii civili — şi o clasă neocrotită de tabu, în care intră cea mai mare parte a femeilor, precum şi poporul de jos. Acestora le este oprit nu numai să atingă un obiect tabu, dar şi să-şi arunce ochii asupra lui.

— Şi această regulă, adaugă Cyrus Bikerstaff, este atât de severă în Marchize ca şi în Pomotu sau Insulele Societăţii, încât nu vă sfătuiesc s-o încălcaţi vreodată.

— Auzi, bravul meu Zorn? spune Frascolin. Păzeşte-ţi mâinile, păzeşte-ţi ochii!

Violoncelistul se mulţumeşte să ridice din umeri, ca unul pe care aceste lucruri nu-1 interesează câtuşi de puţin.

La 5 septembrie, Standard-Island părăseşte golful Taio-Hae. Ea lasă în urmă spre est insula Hua Huna (Kahuga), cea mai răsăriteană din primul grup, căreia nu i se văd decât îndepărtatele înălţimi înverzite şi căreia îi lipsesc plajele, perimetrul său fiind alcătuit numai din faleze tăiate vertical. E de Ia sine înţeles că Standard-Island are grijă să-şi încetinească mersul. Altfel, imensa ei masă ar produce o ridicare a apelor mării, care ar arunca ambarcaţiile pe coastă şi ar inunda litoralul. Ea trece la câteva ancabluri de Uapu, o insulă împănată cu ascuţişuri de bazalt. Două golfuri, Possession şi Bon-Accueil, au avut ca naş un francez[1]: căpitanul Marchand a

[1] Possession înseamnă posesiune, stăpânire; bon accueil — bună primire.

arborat acolo drapelul Franţei. Pătrunzând pe meleagurile celui de-al doilea grup, Ethel Simcoe se îndreaptă spre Hiva-Oa sau, după denumirea spaniolă, insula Dominica. De origine vulcanică, ea e cea mai mare din arhipelag, măsurând la periferie cincizeci şi şase de mile. I se pot vedea foarte distinct falezele, tăiate într-o stâncă negricioasă, şi cascadele care se prăvălesc de pe colinele centrale, acoperite cu o vegetaţie bogată.

O strâmtoare de trei mile desparte această insulă de Tau-Ata. Cum Standard-Island n-ar fi avut loc să treacă, ea trebuie să înconjoare Tau-Ata pe la vest, unde golful Madre de Dios — golful Resolution al lui Cook — a primit întâiele nave europene. Această insulă ar fi avut de câştigat dacă ar fi fost mai puţin apropiată de rivala ei Hiva-Oa. Poate că atunci, fiindu-le mai greu să ia contact, locuitorii lor n-ar putea să se decimeze cu zelul de care dau încă dovadă.

După ce trece la est de Motane, o insulă stearpă, fără adăposturi şi fără locuitori, comandorul Simcoe se îndreaptă către Fatu Hiva, vechea insulă a lui Cook. De fapt, nu-i decât o stâncă enormă pe care se prăsesc păsările zonei tropicale: un fel de căpăţână de zahăr cu o circumferinţă de trei mile!

Aceasta este ultima insuliţă din sud-est pe care miliardezii o pierd din vedere, în după-amiaza zilei de 9 septembrie. Conformându-se itinerarului său, Standard-Island porneşte spre sud-vest, pentru a ajunge în partea de mijloc a arhipelagului Pomotu.

Timpul este mereu prielnic, luna septembrie corespunzând aici lunii martie din emisfera boreală. În dimineaţa zilei de 11 septembrie, şalupa de la Babord-Harbour a cules una dintre geamandurile plutitoare de care sunt legate cablurile din golful Madeleine. Capătul acestui fir de aramă, izolat printr-un strat de gutapercă, este racordat cu aparatele Observatorului, stabilindu-se astfel comunicaţia telefonică cu coasta americană.

Administraţia *Companiei Standard-Island* este consultată în problema naufragiaţilor de pe cuterul malaiez. Îl autorizează ea pe guvernator să le acorde azil până în insulele Fidji, de unde repatrierea lor s-ar putea efectua în condiţii mai rapide şi mai puţin costisitoare?

Răspunsul este favorabil. Standard-Island are chiar permisiunea de a naviga spre vest până la Noile Hebride, pentru a-i debarca acolo pe naufragiaţi, dacă notabilii din Milliard-City nu au nimic împotrivă.

Cyrus Bikerstaff îl informează de această hotărâre pe căpitanul Sarol, care îl roagă pe guvernator să transmită mulţumirile sale administraţiei din Madeleine-bay.

TREI SĂPTĂMÂNI ÎN POMOTU

De fapt, cvartetul ar da dovadă de o revoltătoare ingratitudine faţă de Calistus Munbar, dacă nu i-ar mulţumi că 1-a atras pe Standard-Island. Ce importanţă are mijlocul folosit de supraintendent pentru a face din artiştii parizieni oaspeţii sărbătoriţi, linguşiţi şi bine remuneraţi ai capitalei Milliard-City ? Sebastien Zorn nu încetează să se arate îmbufnat, căci un arici cu ţepi de oţel nu se va preface niciodată într-o pisică cu blană moale. Dar Yvernes, Pinchinat, Frascolin el însuşi n-ar fi putut să viseze o existenţă mai încântătoare. O excursie fără primejdii şi fără oboseală pe aceste minunate meleaguri ale Pacificului! Un climat care se păstrează totdeauna sănătos şi aproape totdeauna egal, graţie schimbării de poziţie!...

Şi pe urmă, nefiind siliţi să se amestece în rivalitatea dintre cele două tabere, socotiţi drept sufletul vieţii muzicale a insulei cu elice, primiţi în familia Tankerdon şi în cele mai distinse familii din sectorul babordez, ca şi în familia Coverley şi în cele mai de vază familii din sectorul tribordez; trataţi cu toată consideraţia de către guvernator şi adjuncţii săi la primărie, de către comandorul Simcoe şi ofiţerii săi de la Observator, de către colonelul Stewart şi miliţia sa, dându-şi concursul la sărbătorile templului ca şi la ceremoniile catedralei, întâlnind oameni simpatici în cele două porturi, în uzine, printre funcţionari şi angajaţi, întrebăm orice persoană rezonabilă: pot oare compatrioţii noştri să regrete perioada în care alergau de la un oraş la altul prin republica federală? Şi unde e omul care să-şi fie într-atât de duşman încât să nu-i invidieze?

— O să-mi sărutaţi mâinile! le-a spus supraintendentul la prima lor întâlnire.

Şi dacă n-au făcut-o, e pentru că o mână de bărbat nu trebuie să fie sărutată în nici o împrejurare.

Într-o zi, Athanase Doremus, cel mai norocos dintre muritori, le spune:

— Mă aflu pe Standard-Island de aproape doi ani şi regret că nu sunt de şaizeci, dacă m-ar asigura cineva că peste şaizeci de ani voi fi încă aici.

— Ştiu că-ţi merge bine, dacă pretinzi să ajungi centenar! comentează Pinchinat.

— Ei, domnule Pinchinat, fii sigur că voi atinge suta! De ce să mori pe Standard-Island?

— Pentru că se moare oriunde.

— Nu aici, domnule, aşa cum nu se moare în paradis!

Ce se poate răspunde la asta? Şi totuşi, chiar şi pe această insulă încântătoare există persoane nesocotite care trec din când în când pe celălalt tărâm. Atunci steamerele le duc rămăşiţele pământeşti până în depărtatele cimitire din Madeleine-bay. Hotărât lucru, e scris să nu poţi fi pe deplin fericit în această lume!...

Adevărul e că există câteva puncte negre la orizont. Trebuie chiar să recunoaştem că aceste puncte negre se prefac încet, încet în nori puternic electrizaţi care, nu peste multă vreme, vor putea provoca furtuni, rafale şi vijelii. Este neliniştitoare regretabila rivalitate dintre Tankerdon şi Coverley, rivalitate care creşte din zi în zi. Partizanii lor îi sprijină cu trup şi suflet. Oare vor ajunge cele două sectoare să se încaiere? Milliard-City este ameninţat de tulburări, răscoale, răzvrătiri? Va avea oare administraţia braţul destul de energic şi guvernatorul Cyrus Bikerstaff mâna destul de puternică pentru a menţine pacea între aceşti Capuleţi şi Monteghi[1] ai insulei cu elice?...

Greu de răspuns. Totul este posibil din partea unor rivali al căror amor propriu pare fără margini.

Or, de la incidentul care s-a produs cu prilejul trecerii Ecuatorului, cei doi miliardari sunt duşmani declaraţi. Prietenii lor îi susţin de o parte şi de alta. Legăturile dintre cele două sectoare au încetat. Membrii lor se evită şi orice întâlnire e un prilej de a schimba gesturi ameninţătoare şi priviri crunte. S-a răspândit chiar zvonul că fostul comerciant din Chicago şi câţiva babordezi ar vrea să întemeieze o casă de comerţ, că ar cere companiei autorizaţia de a crea o mare uzină, că ar importa o sută de mii de porci cu gândul de a-i tăia şi a-i săra, pornind apoi să-i vândă în diversele arhipelaguri ale Pacificului...

După toate acestea, e uşor de înţeles că palatul Tankerdon şi palatul Coverley sunt ca două pulberării. Ajunge o scânteie pentru a le face să sară în aer, împreună cu Standard-Island. Şi să nu uităm că aparatul pluteşte deasupra celor mai adânci abisuri! E adevărat, explozia n-ar putea să fie decât «pe de-a-ntregul morală», dacă ne este permis să ne exprimăm astfel, dar ea ar risca să aibă drept consecinţă expatrierea notabililor.

---

[1] Familii rivale din Verona, cărora le aparţineau Romeo şi Julieta, eroii dramei cu acelaşi nume a lui Shakespeare.

Iată o hotărâre care ar compromite viitorul şi, foarte probabil, situaţia financiară a *Companiei Standard-Island.*

Se pot prevedea complicaţii ameninţătoare, dacă nu catastrofe materiale. Şi cine ştie dacă acestea din urmă nu sunt şi ele de temut?...

Poate că autorităţile, mai puţin adormite într-o siguranţă înşelătoare, ar fi trebuit să supravegheze îndeaproape pe căpitanul Sarol şi pe malaiezii săi, primiţi cu atâta ospitalitate în urma naufragiului!

Aceşti oameni nu se dedau la acţiuni suspecte, nefiind vorbăreţi, trăind oarecum izolaţi, în afara oricăror relaţii, bucurându-se de o bunăstare pe care o vor regreta în sălbaticele lor insule. E deci cazul să fie bănuiţi? Da şi nu. Totuşi, un observator mai atent ar constata că ei cutreieră fără încetare Standard-Island, studiind Milliard-City, aşezarea bulevardelor sale, amplasamentul palatelor şi hotelurilor, ca şi cum ar încerca să întocmească un plan exact. Pot fi întâlniţi în parc şi pe câmpie, se duc des la Babord-Harbour şi Tribord-Harbour, observând sosirile şi plecările navelor. Sunt văzuţi explorând litoralul, pe care vameşii îl păzesc zi şi noapte, ori vizitând bateriile dispuse la prova şi la pupa insulei. În definitiv, de ce să ni se pară toate acestea nefireşti? Cum ar putea să-şi petreacă timpul nişte malaiezi fără lucru? De ce să fie comportarea lor suspectă?...

În vremea asta, insula cu elice înaintează puţin câte puţin spre sud-vest. Yvernes, ca şi când întreaga lui fiinţă s-ar fi transformat de când a devenit un insular mişcător, se dăruieşte plăcerii acestei navigaţii. Pinchinat şi Frascolin fac la fel. Câte ceasuri plăcute petrecute la cazino în aşteptarea concertelor chenzinale şi a seratelor muzicale plătite în aur! În fiecare dimineaţă, graţie jurnalelor din Milliard-City, aprovizionate cu ultimele noutăţi prin cabluri şi cu fapte diverse, datând de câteva zile, prin steamerele serviciului permanent, artiştii sunt la curent cu tot ceea ce interesează cele două continente, din cvadruplul punct de vedere modern, ştiinţific, artistic, politic. Şi, în această din urmă privinţă, trebuie semnalat faptul că presa engleză de toate nuanţele nu încetează să cârtească împotriva existenţei insulei ambulante, care a ales Pacificul drept teatru al excursiilor sale. Dar asemenea cârteli nu sunt luate în seamă nici pe Standard-Island, nici la Madeleine-bay.

Să nu uităm să pomenim că, de câteva săptămâni, Sebastien Zorn şi camarazii săi au putut să citească la rubrica «Informaţii din străinătate» că dispariţia lor a fost semnalată în ziarele americane. Celebrul Cvartet Concertant, atât de sărbătorit în

Statele Uniunii, atât de aşteptat de cei care n-au avut încă fericirea să-1 asculte, nu putea să dispară fară ca dispariţia lui să facă mare vâlvă. San Diego nu i-a văzut în ziua hotărâtă, şi San Diego a dat strigătul de alarmă. S-au luat informaţii şi din anchetă a rezultat că artiştii francezi s-ar afla pe bordul insulei cu elice, în urma unei răpiri operate pe litoralul Californiei de Jos. În definitiv, cum ei n-au protestat împotriva acestei răpiri, nu s-au schimbat note diplomatice între Companie şi Republica federală. Când cvartetul va dori să reapară pe scena succeselor sale, va fi binevenit.

Se înţelege că viorile şi viola i-au impus să tacă violoncelistului, care n-ar fi fost supărat să constituie motivul unei declaraţii de război între Noul Continent şi Bijuteria Pacificului.

Dealtfel, după îmbarcarea lor forţată, instrumentiştii noştri au scris de mai multe ori în Franţa. Familiile lor, liniştite acum, le trimit adesea scrisori şi corespondenţa se efectuează cu aceeaşi regularitate ca prin serviciile poştale dintre Paris şi New York.

Într-o dimineaţă — la 17 septembrie — Frascolin, instalat în biblioteca de la cazinou, este cuprins de dorinţa foarte firească de a consulta harta arhipelagului Pomotu, către care se îndreaptă. Cum deschide atlasul, cum îşi îndreaptă privirea asupra acestei zone a Oceanului Pacific, el strigă:

— Mii de corzi! Cum o să se descurce Ethel Simcoe în, haosul acesta?... N-o să găsească niciodată un drum prin asemenea îngrămădire de insule şi insuliţe!... Sunt sute!... Un adevărat morman de pietricele în mijlocul unei bălţi!... Se va izbi, va eşua, îşi va agăţa aparatul de un vârf, şi-1 va sfărâma de altul!... O să sfârşim prin a încremeni în acest arhipelag mai înghesuit decât Morbihanul[1] nostru din Bretagne!

Înţeleptul Frascolin are dreptate, Morbihanul nu numără decât trei sute şaizeci şi cinci de insule, câte zile are anul — or, în arhipelagul Pomotu am număra cu uşurinţă încă pe atâtea. E adevărat, marea care le scaldă e prinsă într-o centură de recifuri coraligene, a căror circumferinţă, după Elisee Reclus, nu e mai mică de şapte sute cincizeci de leghe.

Iată de ce, studiind harta arhipelagului, e îngăduit să te miri că o navă, şi *a fortiori*[2] un aparat marin ca Standard-Island, îndrăzneşte să se aventureze pe aici. Cuprins între paralelele sudice şaptesprezece şi douăzeci şi opt, între meridianele vestice o sută treizeci şi patru şi o sută patruzeci şi şapte, el

[1] Golf în care se află un mare număr de insuliţe.
[2] Cu atât mai mult (în latină).

este alcătuit dintr-o mie de insule şi insuliţe — din ochi, s-a spus că ar fi şapte sute — de la Mata-Hiva până la Pitcain.

Nu este deci de mirare că aceste insule au primit diferite calificative, printre altele cel de Arhipelagul Periculos sau Marea Rea. Graţie marii bogăţii geografice al cărei privilegiu îl are Oceanul Pacific, ele se mai numesc de asemenea insulele Basses, insulele Tuamotu, ceea ce înseamnă «insulele îndepărtate», Insulele Meridionale, Insulele Nopţii, Ţinuturile misterioase. Cât despre numele Pomotu sau Pamautu, care înseamnă Insulele Supuse, o adunare reprezentativă a arhipelagului, reunită în 1850 la Papeete, capitala insulei Tahiti, a protestat împotriva acestei denumiri. Dar cu toate că guvernul francez, răspunzând în 1852 acestui protest, a ales dintre toate numele pe cel de Tuamotu, e mai bine să păstrăm în povestirea noastră denumirea mai cunoscută de Pomotu.

Totuşi, oricât de primejdioasă ar fi navigaţia, comandorul Simcoe nu ezită. El cunoaşte atât de bine aceste mări, încât i se poate acorda încredere deplină. Îşi manevrează insula ca pe o barcă. O face să vireze pe loc. S-ar zice că o cârmuieşte cu vâsla. Frascolin poate să fie liniştit: ascuţişurile insulelor Pomotu nu vor zgâria carena de oţel a insulei cu elice.

În după-amiaza zilei de 19, oamenii de veghe de la Observator au semnalat primii soli ai arhipelagului la o distanţă de douăsprezece mile. Aceste insule sunt foarte joase. Dacă unele depăşesc nivelul mării cu patruzeci de metri, şaptezeci şi patru nu ies din valuri decât cu o jumătate de stânjen şi ar fi înecate de două ori în douăzeci şi patru de ore dacă mareele n-ar fi aproape inexistente. Celelalte nu sunt decât atoli înconjuraţi de stânci, bancuri coraligene cu totul sterpe, simple recifuri orientate în aceeaşi direcţie ca şi arhipelagul.

Standard-Island pătrunde în arhipelag prin est, pentru a ajunge la insula Anaa, vechea capitală. Fakarava i-a luat locul de când Anaa a fost parţial distrusă de groaznicul ciclon din 1878 — care a făcut să piară un mare număr dintre locuitorii săi şi şi-a extins ravagiile până la insula Kaukura.

La trei mile în larg, se arată mai întâi Vahitahi. În aceste locuri, cele mai primejdioase din arhipelag datorită curenţilor şi întinderii recifurilor spre est, sunt luate cele mai amănunţite măsuri de precauţie. Vahitahi nu e decât o îngrămădire de corali, flancată de trei insuliţe împădurite. Satul principal se află în cea din nord.

A doua zi se zăreşte Akiti, cu stâncile sale tapiţate cu prionia, cu purpier, cu o iarbă agăţătoare de culoare gălbuie, cu acăţel păros. Ea se deosebeşte de celelalte prin faptul că nu are

lagună interioară. Dacă e vizibilă de la distanţă destul de mare, e pentru că înălţimea ei deasupra nivelului oceanului depăşeşte media.

În ziua următoare altă insulă, ceva mai importantă: Amanu, a cărei lagună comunică cu marea prin două trecători situate pe coasta de nord-vest.

În timp ce populaţia miliardeză nu vrea decât să se plimbe nepăsătoare prin acest arhipelag pe care 1-a vizitat şi anul trecut, mulţumindu-se să-i admire minunăţiile în treacăt, Pinchinat, Frascolin, Yvernes ar fi dorit să se şi oprească pentru a explora aceste insule create de munca polipierilor, deci artificiale... ca şi Standard-Island.

— Numai că insula noastră se poate deplasa, observă comandorul Simcoe.

— Chiar prea mult, ripostează Pinchinat, pentru că nu se opreşte nicăieri!

— Se va opri în insulele Hao, Anaa, Fakarava şi veţi putea să le cercetaţi în voie.

Întrebat despre modul de formare al acestor insule, Ethel Simcoe susţine teoria admisă de cei mai mulţi şi anume că, în această parte a Pacificului, fundul submarin a coborât încetul cu încetul cam cu treizeci de metri. Zoofiţii, polipii au găsit pe culmile scufundate o bază îndeajuns de solidă pentru a-şi stabili construcţiile lor de coral. Puţin câte puţin, construcţiile s-au etajat, datorită activităţii acestor infuzoare, care nu pot trăi la o adâncime mai mare. Ele au urcat la suprafaţă, au format acest arhipelag, ale cărui insule se pot clasa în bariere, ciucuri şi atoloni sau mai bine atoli — nume indian dat acelora care posedă lagune interioare. Apoi rămăşiţele azvârlite de valuri au format un *humus.* Vântul a adus seminţe; pe aceste inele coraligene a apărut vegetaţia. Sub influenţa climatului intertropical, terenul calcaros s-a îmbrăcat cu iarbă şi plante, cu arbuşti şi copaci.

— Şi cine ştie, spune Yvernes într-un elan de entuziasm profetic, cine ştie dacă continentul înghiţit odinioară de apele Pacificului nu va reapare într-o zi la suprafaţă, reconstruit de aceste miriade de animalcule microscopice! Şi atunci, pe aceste meleaguri străbătute acum de corăbii şi vapoare, vor goni cu toată viteza trenuri expres, care vor lega vechea şi noua lume...

— Uşor, uşor, bătrâne Isaia! îl domoleşte necuviinciosul de Pinchinat.

După cum a spus comandorul Simcoe, Standard-Island se opreşte la 23 septembrie în faţa insulei Hao, de care a putut să se apropie destul de mult datorită marii adâncimi a oceanului.

Ambarcaţiile sale transportă câţiva vizitatori prin strâmtoarea al cărei ţărm drept e adăpostit sub o perdea de cocotieri. Satul principal e aşezat pe o colină, la o distanţă de cinci mile. El numără doar două, trei sute de locuitori, cei mai mulţi pescuitori de sidef, folosiţi ca atare de întreprinderile tahitiene. Abundă pandanuşii şi mirţii mikimikis, primii arbori ai unui sol pe care cresc acum trestia de zahăr, ananasul, taro, prionia, tutunul şi mai ales cocotierul, ale cărui imense plantaţii din arhipelag ocupă mai mult de patruzeci de mile.

Se poate spune că acest arbore «providenţial» creşte aproape fără îngrijire. Nuca lui serveşte la alimentaţia obişnuită a indigenilor, fiind mult superioară în substanţe nutritive fructului de *pandanus.* Cu ea îşi îngraşă porcii, păsările şi câinii, ale căror cotlete şi fileuri sunt gustate cu deosebită plăcere. Nuca de cocos mai dă şi un ulei preţios. Pentru aceasta e curăţată, păstrându-se numai miezul care e uscat la soare şi supus presiunii unei maşini destul de rudimentare. Navele transportă copra pe continent, unde uzinele o prelucrează într-un chip mai fructuos.

Populaţia pomotuană nu trebuie judecată după insula Hao, unde sunt foarte puţini indigeni. Cvartetul poate să o observe în condiţii mai avantajoase în insula Anaa. Standard-Island soseşte aici în dimineaţa zilei de 27 septembrie.

Anaa nu şi-a arătat decât de la mică distanţă superbele sale masive de arbori. Fiind una dintre cele mai mari insule din arhipelag, ea are optsprezece mile lungime pe nouă lăţime, măsurate la baza sa madreporică.

S-a spus că un ciclon a pustiit această insulă în 1878, ceea ce a determinat mutarea capitalei arhipelagului la Fakarava. E foarte adevărat, cu toate că, în condiţiile climatice atât de generoase ale zonei tropicale, se putea presupune că rănile vor fi vindecate în câţiva ani. Redevenind la fel de vie ca odinioară, Anaa are acum o mie cinci sute de locuitori. Cu toate acestea, e inferioară Fakaravei, rivala sa, dintr-un motiv care îşi are importanţa lui: comunicaţia dintre mare şi lagună nu se poate face decât printr-un canal îngust, plin de vâltori din interior spre exterior, datorită creşterii nivelului apei. La Fakarava, dimpotrivă, laguna e deservită de două trecători largi, la nord şi la sud. Principala piaţă a uleiului de cocos s-a mutat deci în această ultimă insulă, dar Anaa, având o înfăţişare mai pitorească, atrage mai mulţi vizitatori.

De îndată ce Standard-Island s-a instalat cu bine la locul de popas, un număr de miliardezi coboară pe uscat. Sebastien

Zorn şi camarazii săi sunt printre primii, violoncelistul acceptând să ia parte la excursie.

La început, ei se îndreaptă spre satul Tuahora, după ce au studiat condiţiile în care s-a format insula — formaţie comună întregului arhipelag. Aici marginea calcaroasă — lărgimea inelului, dacă vreţi — este de patru, cinci metri, foarte abruptă către mare şi coborând în pantă dulce către laguna interioară, a cărei circumferinţă este cam de o sută de mile — ca şi a celor din Rairoa şi Fakarava. Pe acest inel sunt îngrămădiţi mii de cocotieri, principala — pentru a nu zice unica — bogăţie a insulei, al căror frunziş adăposteşte colibele indigenilor.

Satul Tuahora e traversat de un drum nisipos, strălucitor de albeaţă. Rezidentul francez al arhipelagului nu mai locuieşte aici de când Anaa a decăzut din rangul de capitală. Dar locuinţa lui a rămas, apărată de o împrejmuire modestă. Pe cazarma micii garnizoane, încredinţată pazei unui sergent de marină, flutură drapelul tricolor.

Trebuie să aducem elogii caselor din Tuahora. Ele nu mai sunt nişte simple colibe, ci construcţii confortabile şi sănătoase, mobilate satisfăcător şi aşezate, cele mai multe, pe temelii de coral. Acoperişul este făcut din frunze de pandanus. Lemnul acesui arbore preţios este folosit pentru uşi şi ferestre. Ici şi colo, casele sunt înconjurate de grădini, pe care mâna indigenilor le-a umplut cu pământ vegetal şi al căror aspect este cu adevărat încântător.

Dealtfel, aceşti băştinaşi, cu toate că aparţin unui tip mai puţin remarcabil, cu tenul mai negru, fizionomia mai puţin expresivă, caracterul mai puţin prietenos decât cei din insulele Marchize, sunt specimene reuşite ale populaţiei din Oceania ecuatorială.

După cum constată Frascolin, ocupaţia lor principală este fabricarea uleiului de cocos. Aşa se explică marele număr de cocotieri de pe plantaţiile arhipelagului. Aceşti arbori se reproduc la fel de uşor ca excrescenţele coraligene la suprafaţa atolilor. Dar ei au un duşman şi excursioniştii parizieni l-au cunoscut într-o zi când se întinseseră pe ţărmul lacului interior, ale cărui ape verzui contrastează cu azurul mării înconjurătoare.

La un moment dat, atenţia şi apoi oroarea instrumentiştilor e provocată de un foşnet în iarbă.

Ce văd? Un crustaceu de o mărime enormă.

Prima lor mişcare este de a se ridica, a doua de a privi intrusul.

— Urât animal! exclamă Yvernes.

— Chiar şi pentru un crab! adaugă Frascolin.

Un crab, într-adevăr — numit de indigeni *birgo* şi aflat în mare număr pe aceste insule. Labele lui dinainte formează o solidă pereche de cleşti sau de foarfeci, cu care reuşeşte să deschidă nucile — hrana lui preferată. Aceşti *birgo* trăiesc într-un fel de vizuini, săpate adânc între rădăcini, unde îngrămădesc fibre de cocos în chip de aşternut. Mai cu seamă în timpul nopţii, ei pornesc în căutarea nucilor căzute sau se caţără pe trunchiul şi ramurile cocotierului ca să-i doboare fructele. După cum observă Pinchinat, crabul în cauză a fost apucat, de o foame de lup, de vreme ce şi-a părăsit în plină zi ascunzişul.

E lăsat în voia lui, căci operaţia promite să fie deosebit de interesantă. Crabul zăreşte o nucă mare în mărăcinişuri; îi sfâşie puţin câte puţin fibrele cu ajutorul cleştilor; apoi, când coaja tare este dezgropată, o atacă lovind-o, ciocănind-o în acelaşi loc. După ce reuşeşte să facă o deschizătură, *birgo* scoate substanţa dinăuntru cu ajutorul cleştilor din spate, al căror capăt este foarte subţiat.

— Natura a creat acest *birgo* pentru ca el să deschidă nuci de cocos, spune Yvernes.

— Şi a creat nuca de cocos ca să-1 hrănească pe *birgo,* completează Frascolin.

— Dar dacă ne-am împotrivi intenţiilor naturii, împiedicând acest crab să mănânce această nucă şi această nucă să fie mâncată de acest crab? propune Pinchinat.

— Eu cer să nu fie tulburat! se opune Yvernes. Nici măcar un *birgo* nu trebuie să-şi facă o părere proastă despre nişte parizieni!

Toţi consimt şi crabul, care a aruncat fără îndoială o privire mânioasă lui Pinchinat, priveşte cu recunoştinţă spre prima vioară a Cvartetului Concertant.

După şaizeci de ore de popas în faţa insulei Anaa, Standard-Island porneşte spre nord. Ea pătrunde în hăţişul de insule şi insuliţe printre care comandorul Simcoe navighează cu o siguranţă desăvârşită. Se înţelege de la sine că, în aceste condiţii, Milliard-City este oarecum părăsit de locuitorii săi. Ei îşi petrec timpul pe litoral şi mai ales în regiunea care se învecinează cu bateria Pintenului. Mereu se ivesc noi insule, mai bine-zis grădini care par să plutească la suprafaţa apei. S-ar spune că e o piaţă de flori pe unul dintre canalele Olandei. Numeroase pirogi dau târcoale celor două porturi ale insulei cu elice, dar nu le este permis să acosteze, agenţii primind ordine formale în această privinţă. Când se trece la mică distanţă de

falezele madreporice, femeile indigene se apropie înot. Dacă ele nu-i însoţesc pe bărbaţi în bărci, aceasta se datoreşte faptului că ambarcaţiile sunt tabu pentru sexul frumos pomotuan.

La 4 octombrie, Standard-Island se opreşte în faţa insulei Fakarava, la deschizătura trecătorii sudice.

Înainte ca ambarcaţiile să fie coborâte pentru a-i transporta pe vizitatori, rezidentul francez se prezintă la Tribord-Harbour, de unde guvernatorul a dat ordin să fie condus la palatul municipal.

Întrevederea e foarte cordială. Cyrus Bikerstaff şi-a luat aerul său oficial — cerut de astfel de ceremonii. Rezidentul, un bătrân ofiţer de infanterie marină, nu rămâne mai prejos. E cu neputinţă de imaginat ceva mai grav, mai demn, mai potrivit, mai impunător, de o parte şi de cealaltă.

La sfârşitul întrevederii, rezidentul e autorizat să viziteze Milliard-City, călăuzit de Calistus Munbar. În calitatea lor de francezi, parizienii şi Athanase Doremus se alătură supraintendentului. Pentru rezident e o adevărată bucurie să întâlnească nişte compatrioţi.

A doua zi, guvernatorul întoarce vizita bătrânului ofiţer. Amândoi îşi reiau aerul din ajun. Coborând pe uscat, cvartetul se îndreaptă spre rezidenţă. E o locuinţă foarte simplă, ocupată de o garnizoană de doisprezece marinari. Pe acoperişul ei flutură drapelul Franţei.

Cu toate că a devenit capitala arhipelagului, Fakarava nu-i de talia rivalei sale, Anaa. Satul principal nu-i la fel de pitoresc sub verdeaţa arborilor şi, dealtfel, locuitorii sunt aici mai puţin sedentari, în afară de fabricarea uleiului de cocos, îndeletnicire al cărei centru se află la Fakarava, ei se ocupă cu pescuirea scoicilor perliere. Comerţul cu sideful pe care-1 obţin astfel îi obligă să frecventeze insula vecină, Toau, utilată special pentru această industrie. Cufundători îndrăzneţi, indigenii nu se codesc să coboare până la adâncimi de douăzeci şi chiar treizeci de metri, fiind obişnuiţi să suporte astfel de presiuni şi să-şi ţină răsuflarea mai mult de un minut.

Câţiva dintre aceşti pescuitori au fost autorizaţi să ofere produsele pescuitului lor, sidef sau perle, notabililor din Milliard-City. Desigur, nu bijuteriile le lipsesc bogatelor doamne ale oraşului. Dar perlele în stare brută nu se găsesc pe toate drumurile şi, prezentându-se această ocazie, pescuitorii sunt devalizaţi la preţuri de necrezut. În clipa în care doamna Tankerdon cumpără o perlă de mare valoare, este cu totul firesc ca doamna Coverley să-i urmeze exemplul. Din fericire,

au la dispoziţie multe asemenea obiecte, căci altminteri nu se ştie unde s-ar fi oprit supralicitările. Alte familii îşi imită prietenii şi, în ziua aceea, cum se zice în limbaj marinăresc, fakaravienii «pescuiesc zdravăn».

După zece zile, la 13 octombrie, Bijuteria Pacificului se pregăteşte de plecare dis-de-dimineaţă. Părăsind capitala insulelor Pomotu, ea atinge limita occidentală a arhipelagului. Comandorul Simcoe nu mai are grija fantasticei îngrămădiri de insule şi insuliţe, recifuri şi atoli. El a străbătut fără nici un incident aceste meleaguri ale Mării Rele. Acum, în faţa lui se întinde o regiune a Pacificului care, pe un spaţiu de patru grade, desparte arhipelagul Pomotu de Arhipelagul Societăţii. Îndreptându-se spre sud-vest sub impulsul celor zece milioane de cai putere ai maşinilor sale, Standard-Island porneşte către insula atât de poetic cântată de Bougainville[1], încântătoarea Tahiti.

POPAS LA TAHITI

Arhipelagul Societăţii sau Tahiti este cuprins între al cincisprezecelea (15°52') şi al şaptesprezecelea (17°49') grad latitudine meridională şi între al o sută cincizecelea (150°8') şi al o sută cincizeci şi şaselea (156°30') grad longitudine estică faţă de meridianul Parisului. El acoperă o suprafaţă de două mii două sute de kilometri pătraţi.

E constituit din două grupuri de insule: 1. Du Vent — Tahiti sau Tahiti-Tahaa, Tapamanoa, Eimeo sau Morea, Tetiaroa, Meetia, care se află sub protectoratul Franţei; şi 2. Sous-le-Vent — Tubuai, Mânu, Huahine, Raiatea-Thao, Bora-Bora, Moffy-Iti, Maupiti, Mapetia, Bellingshausen, Scilly, guvernate de suveranii indigeni. Englezii le numesc Insulele Georgiene, cu toate că Cook, descoperitorul lor, le-a botezat Insulele Societăţii, în onoarea Societăţii Regale din Londra. Situat la două sute cincizeci de leghe marine de insulele Marchize, acest arhipelag — după diferitele recensăminte făcute în ultimul timp — nu numără decât patruzeci de mii de locuitori străini sau indigeni.

Tahiti este prima dintre insulele Du Vent care apare în văzul navigatorilor venind dinspre nord-est. Oamenii de veghe de la Observator o semnalează de la mare distanţă, graţie muntelui Maio sau Diadema, care se înalţă la o mie două sute treizeci şi nouă de metri deasupra nivelului mării.

---

[1] Celebru navigator francez (1729 - 1811).

Traversarea s-a săvârşit fără incidente. Ajutată de vânturile alizee, Standard-Island a parcurs aceste ape minunate pe deasupra cărora soarele coboară spre Tropicul Capricornului. Îl va atinge peste două luni şi câteva zile, va urca din nou spre linia ecuatorială şi insula cu elice îl va avea la zenit timp de mai multe săptămâni de căldură arzătoare; apoi îl va urma, aşa cum îşi urmează un câine stăpânul, ţinându-se la distanţa reglementară.

E pentru prima oară că miliardezii vor poposi la Tahiti. Anul trecut, campania a început prea târziu. Ei n-au ajuns prea departe spre vest şi după ce au părăsit Pomotu, au urcat spre Ecuator. Or, acest Arhipelag al Societăţii este cel mai frumos din Pacific. Parcurgându-1, parizienii noştri nu vor putea decât să preţuiască şi mai mult adevărata încântare pe care le-o oferă deplasarea unui aparat liber să-şi aleagă popasurile şi climatul.

— Da!... Dar vom vedea care va fi sfârşitul acestei aventuri absurde! încheie invariabil Sebastien Zorn.

— Tot ce doresc e să nu se sfârşească niciodată! exclamă Yvernes. Standard-Island soseşte în regiunea insulei Tahiti în zorii zilei de 17 octombrie. Se zăreşte litoralul nordic. În timpul nopţii au fost observate licăririle farului de la capul Venus. O zi ar fi fost suficientă pentru a ajunge la capitala Papeete, situată în nord-vest, dincolo de cap. Dar consiliul notabililor s-a întrunit sub preşedinţia guvernatorului. Ca orice consiliu bine echilibrat, el s-a scindat în două tabere. Unii, cu Jem Tankerdon, s-au pronunţat pentru vest; alţii, ca Nat Coverley, s-au pronunţat pentru est. Având dreptul de a hotărî în caz de paritate, Cyrus Bikerstaff a decis că vor ajunge la Papeete ocolind insula pe la sud. Hotărârea nu poate decât să-i satisfacă pe membrii cvartetului, căci ea le va permite să admire în întreaga sa frumuseţe această perlă a Pacificului, Noua Cytheră[1] a lui Bougainville.

Tahiti are o suprafaţă de o sută patru mii două sute cincisprezece hectare — cam de nouă ori mai mare ca suprafaţa Parisului. Populaţia sa, care în 1875 era de şapte mii şase sute de indigeni, trei sute de francezi, o mie o sută de străini, nu mai e decât de şapte mii de locuitori. Pe plan geometric ea are exact forma unei ploşti răsturnate, corpul ploştii fiind insula principală, unită prin istmul Taravao cu gâtul pe care-1 închipuie peninsula Tatarapu.

---

[1] Insula greaca Kythera (Cerigo), era consacrată în antichitate cultului Afroditei, zeiţa frumuseţii.

Frascolin a făcut această comparaţie studiind harta arhipelagului şi camarazii săi o găsesc atât de îndreptăţită, încât botează Tahiti cu acest nou nume: Plosca Tropicelor.

Din punct de vedere administrativ, Tahiti e împărţită în şase diviziuni, fărâmiţate în douăzeci şi unu de districte de la stabilirea protectoratului în 9 septembrie 1842. N-au fost uitate dificultăţile survenite între amiralul Dupetit-Thouars, regina Pomare şi Anglia, datorită instigaţiilor acelui ticălos traficant de biblii şi pânzeturi care se numea Pritchard[1], atât de spiritual caricaturizat în *Viespile* lui Alphonse Karr[2].

Dar asta e o poveste veche, căzută în uitare ca şi faptele şi gesturile faimosului spiţer anglo-saxon.

Standard-Island se poate apropia fără teamă la o milă de conturul Ploştii Tropicelor. Această ploscă este aşezată într-adevăr pe o bază coraligenă ai cărei pereţi abrupţi coboară vertical în adâncurile oceanului. Dar, înainte de a se apropia atât de mult, populaţia miliardeză a putut să-i contemple silueta impunătoare, munţii cu care natura a fost mai generoasă decât cu cei din insulele Sandwich, culmile înverzite, trecătorile împădurite, piscurile asemeni turnurilor ascuţite ale unei catedrale gigantice, brâul de cocotieri scăldat de spuma albă a valurilor izbite de stânci.

În timpul acestei zile, plutind de-a lungul coastei occidentale, curioşii îngrămădiţi în împrejurimile lui Tribord-Harbour, cu ocheanele la ochi — şi parizienii şi-1 au fiecare pe al lui — pot să scruteze în amănunt litoralul: districtul Papenoo, străbătut de valea largă a unui râu care porneşte de la temelia munţilor şi se aruncă în ocean, acolo unde ţărmul e lipsit de recifuri pe o întindere de mai multe mile; Hitiaa, un port foarte bine adăpostit, de unde pleacă spre San-Francisco milioane şi milioane de portocale; Mahaena, cucerită pe deplin abia în 1845, în urma unei groaznice lupte cu indigenii.

După-amiază, ajung în dreptul îngustei strâmtori Taravao. Ocolind peninsula, Standard-Island se apropie destul pentru ca să fie admirate în întreaga lor splendoare câmpiile rodnice ale districtului Tautira şi numeroasele cursuri de apă care fac din el unul din cele mai bogate districte ale arhipelagului. Tatarapu, odihnindu-se pe patul său de corali îşi înalţă maiestuos asprele metereze ale craterelor stinse.

Apoi soarele coboară la orizont, piscurile se împurpurează pentru ultima oară, tonurile se îndulcesc, culorile se topesc într-o ceaţă caldă şi transparentă. Curând nu mai e decât o

---

[1] Misionar şi afacerist englez, stabilit la Tahiti (1796 - 1883).

[2] Scriitor si pamfletar francez (1808 - 1890).

siluetă nedesluşită ale cărei efluvii, încărcate de mireasma portocalilor şi măslinilor, călătoresc pe aripile brizei de seară. După un amurg foarte grăbit, se lasă o noapte adâncă.

Standard-Island trece de extremitatea sud-estică a insulei şi, a doua zi, evoluează în faţa ţărmului apusean al istmului, odată cu apariţia zorilor.

Cultivat intens şi foarte populat, districtul Taravao îşi arată frumoasele drumuri, şerpuind printre păduri de portocali, care-l leagă de districtul Papeari. În punctul culminant se conturează un fort care controlează ambele ţărmuri ale istmului, apărat de câteva tunuri aplecate în afara crenelurilor ca nişte guri de bronz. În fund se ascunde portul Phaeton[1].

— De ce o fi strălucind deasupra acestui istm numele înfumuratului vizitiu al carului solar? se întreabă Yvernes.

Ziua se scurge într-o plutire înceată de-a lungul contururilor mai accentuate, datorită terenului coraligen din partea de vest a insulei Tahiti. Noi districte îşi desfăşoară feluritele peisaje — Papeiri, cu câmpiile sale mlăştinoase pe alocuri, Mataiea, excelent port al districtului Papeuriri, apoi o vale largă străbătută de râul Vaihiria şi, în fund, un munte înalt de cinci sute de metri, asemănător unui picior de lavabou, susţinând o chiuvetă cu o circumferinţă de jumătate de kilometru. Acest vechi crater, plin fără îndoială cu apă dulce, pare să nu aibă nici o comunicaţie cu marea.

După districtul Ahauraono, specializat în cultura bumbacului pe scară întinsă, după districtul Papara, cunoscut mai ales pentru produsele sale agricole. Standard-Island descoperă, dincolo de capul Mara, marea vale Paruvia, desprinsă din Diadema şi scăldată de apele Punarunului. Trecând de Taapuna, capul Tatao şi gura fluviului Faa, comandorul Simcoe coteşte uşor spre nord-vest, evită cu pricepere insuliţa Motu-Ula şi, la ora şase seara, se opreşte în faţa golfului Papeete.

La intrare, unduind capricios de-a curmezişul recifului de coral, se desenează canalul balizat până la capul Farente de tunuri scoase din uz. Se înţelege de la sine că, datorită hărţilor sale, Ethel Simcoe n-are nevoie să recurgă la piloţii ale căror baleniere se încrucişează la deschizătura canalului. Se arată totuşi o ambarcaţie cu un pavilion galben la pupa. Este «sănătatea» care acostează la Tribord-Harbour. Cei din Tahiti sunt severi şi nimeni nu poate să debarce înainte ca medicul sanitar, întovărăşit de ofiţerul portului, să-i dea libera trecere.

---

[1] Fiul Soarelui, în mitologia greacă. Conducând carul tatălui său, nu poate stăpâni caii si e gata să incendieze cerul, fiind fulgerat de Zeus.

Abia ajuns la Tribord-Harbour, medicul ia legătura cu autorităţile. Nu e decât o simplă formalitate. în Milliard-City şi în împrejurimi nu există bolnavi. În orice caz, bolile epidemice, holera, influenza[1], frigurile galbene sunt cu totul necunoscute. Certificatul este eliberat deci potrivit uzanţelor. Dar noaptea cade repede, după un amurg abia schiţat, aşa că debarcarea e amânată pentru a doua zi şi Standard-Island adoarme în aşteptarea dimineţii.

În zori se aud bubuituri. Este bateria Pintenului care salută cu douăzeci şi una de lovituri de tun grupul insulelor Sous-le-Vent şi Tahiti, capitala protectoratului francez. În acelaşi timp, pavilionul roşu cu soarele de aur urcă şi coboară de trei ori pe turnul Observatorului.

Răspunsul este o salvă identică a bateriei Ambuscadei, situată la capătul marii trecători a insulei Tahiti.

Dis-de-dimineaţă, Tribord-Harbour e plin de lume. Tramvaiele aduc nenumăraţi doritori să viziteze capitala arhipelagului. Sebastien Zorn şi prietenii săi se numără printre cei mai nerăbdători. Cum ambarcaţiile insulei cu elice n-ar fi de ajuns pentru a transporta această grămadă de curioşi, indigenii se grăbesc să-şi ofere serviciile. Şase ancabluri despart Tribord-Harbour de port.

Totuşi, se cuvine ca guvernatorul să debarce cel dintâi. Este vorba despre întrevederea oficială cu autorităţile civile şi militare din Tahiti şi despre vizita nu mai puţin oficială pe care trebuie să o facă reginei.

Deci, pe la ora nouă, Cyrus Bikerstaff, adjuncţii săi Barthelemy Ruge şi Hubley Harcourt, toţi trei în mare ţinută, fruntaşii celor două sectoare, printre care Nat Coverley şi Jem Tankerdon, comandorul Simcoe şi ofiţerii săi în uniforme strălucitoare, colonelul Stewart şi escorta sa iau loc în şalupe şi sc îndreaptă către portul Papeete.

Sebastien Zorn, Frascolin, Yvernes, Pinchinat, Athanse Doremus, Calistus Munbar ocupă o altă ambarcaţie, împreună cu câţiva funcţionari.

Bărci, pirogi indigene însoţesc oficialităţile din Milliard-City, reprezentat în mod demn de către guvernatorul său, autorităţile şi notabilii săi, printre care se numără doi destul de bogaţi pentru a cumpăra insula Tahiti şi chiar întregul Arhipelag al Societăţii, cu suverană cu tot.

Papeete este un port minunat şi de o asemenea adâncime, încât bastimentele de mare tonaj pot ancora în el. Îl deservesc trei intrări: marea intrare la nord, largă de şaptezeci de metri şi

---

[1] Gripă (în italiană).

lungă de optzeci, îngustată de un mic banc balizat, intrarea Tanoa la est, intrarea Tanupa la vest.

Şalupele electrice lunecă maiestuos de-a lungul plajei, împânzită de vile şi de localuri de petrecere, apoi de-a lungul cheiurilor lângă care sunt amarate vasele. Debarcarea se efectuează în dreptul unei fântâni elegante, menită să aprovizioneze vasele şi alimentată cu apa râurilor din munţii vecini, dintre care unul poartă un aparat semaforic.

Cyrus Bikerstaff şi suita sa coboară în mijlocul mulţimii de francezi, indigeni, străini, care aclamă această Bijuterie a Pacificului ca pe cea mai extraordinară dintre minunile create de geniul omenesc.

După primele efuziuni ale debarcării, cortegiul se îndreaptă către palatul guvernatorului insulei Tahiti.

Calistus Munbar, superb în costumul de gală pe care nu-1 îmbracă decât la zile mari, invită cvartetul să-1 urmeze şi cvartetul se grăbeşte să răspundă invitaţiei supraintendentului.

Nu numai insulele Tahiti şi Morea, dar şi grupurile dimprejur se află sub protectoratul francez. Şef este un comisar-comandant, având în subordine un coordonator, care conduce diversele sectoare ale serviciului trupelor, marinei, finanţelor coloniale şi locale şi administraţia judiciară. În atribuţiile secretarului general al comisarului intră rezolvarea problemelor civile ale ţării. La Morea, la Fakarava din Pomotu, la Taio-Hae din Nuka-Hiva se află diverşi rezidenţi şi un judecător de pace care ţine de resortul insulelor Marchize. Din anul 1861, funcţionează un comitet consultativ pentru agricultură şi comerţ, care se întruneşte o dată pe an la Papeete. Aici se află de asemenea sediul direcţiei artileriei şi comandatura trupelor de geniu. Cât despre garnizoană, ea este alcătuită din detaşamente de jandarmerie colonială, artilerie şi infanterie marină. Un preot şi un vicar, plătiţi de guvern, şi nouă misionari, împrăştiaţi în cele câteva grupuri de insule, asigură exercitarea cultului catolic. Într-adevăr, parizienii pot să se creadă în Franţa, într-un port francez şi asta nu poate să le displacă.

Satele din diversele insule sunt administrate de un fel de consiliu municipal indigen, prezidat de un *taverna,* asistat de un judecător, de un şef *mutoi* şi de doi consilieri aleşi de locuitori.

La umbra copacilor, cortegiul înaintează către palatul guvernamental. Pretutindeni, cocotieri superbi, miroşi cu frunzişul roz, banculieri, pâlcuri de portocali, goyavieri, arbori de cauciuc etc. Palatul se înalţă în mijlocul lor, abia depăşindu-i

cu acoperişul său larg, înveselit de ferestruicile mansardei. Are o înfăţişare elegantă, cu faţada pe care şi-o împart parterul şi primul etaj. Acolo sunt întruniţi principalii funcţionari francezi şi jandarmeria colonială dă onorul.

Comisarul-comandant îl primeşte pe Cyrus Bikerstaff cu o curtoazie nemărginită, pe care n-ar fi întâlnit-o, desigur, în arhipelagurile engleze din această regiune. El îi mulţumeşte că a adus insula cu elice în apele arhipelagului. El speră că această vizită se va reînnoi în fiecare an, regretând totodată că Tahiti nu i-o poate întoarce. Întrevederea durează o jumătate de ceas şi se stabileşte că Cyrus Bikerstaff va primi a doua zi autorităţile la primărie.

— Veţi poposi o vreme la Papeete? întreabă comisarul-comandant.

— Cincisprezece zile, răspunde guvernatorul.

— Atunci veţi avea plăcerea să vedeţi divizia navală franceză, care trebuie să sosească spre sfârşitul săptămânii.

— Vom fi fericiţi s-o primim cu toate onorurile, domnule comisar. Cyrus Bikerstaff îi prezintă persoanele din suita sa — adjuncţii săi, comandorul Ethel Simcoe, comandantul miliţiei, diverşi funcţionari, supra intendentul artelor frumoase şi membrii Cvartetului Concertant, care sunt primiţi aşa cum se cuvine de către un compatriot.

Apoi se naşte o mică încurcătură în legătură cu delegaţii sectoarelor din Milliard-City. Cum poate fi menajat amorul propriu al lui Jem Tankerdon şi Nat Coverley, aceste două persoane iritabile, care au dreptul...

— Să păşească şi unul şi celălalt în acelaşi timp! spune Pinchinat, parodiind faimosul vers al lui Scribe[1].

Încurcătura e rezolvată de însuşi comisarul-comandant. Cunoscând rivalitatea celor doi celebri miliardari, el dovedeşte un tact atât de desăvârşit, atâta corectitudine oficială, atâta dibăcie diplomatică, încât lucrurile se petrec ca şi când ar fi fost reglementate prin decretul din messidor[2]. Fără îndoială că, în asemenea ocazie, şeful unui protectorat englez ar fi turnat gaz peste foc, ca să servească politica Regatului-Unit. Nimic asemănător nu se întâmplă la palatul comisarului-comandant şi Cyrus Bikerstaff, încântat de primire, se retrage urmat de cortegiul său.

E inutil să spunem că Sebastien Zorn, Yvernes, Pinchinat şi Frascolin au intenţia de a-1 lăsa pe Athanase Doremus, ostenit

[1] Dramaturg francez (1791 - 1861).

[2] A zecea lună a calendarului republican francez (20 iunie — 19 iulie). Numele vine de la moissons - recolte.

de pe acum, să se întoarcă acasă, pe Bulevardul Douăzeci şi cinci. Ei au de gând să petreacă mai multă vreme la Papeete, să viziteze împrejurimile, să facă excursii în principalele districte, să parcurgă regiunile peninsulei Tatarapu, în sfârşit, să epuizeze până la ultima picătură această Ploscă a Pacificului.

Proiectul este deci bine pus la punct şi, când îl împărtăşesc lui Calistus Munbar, supraintendentul nu poate decât să fie întru totul de acord.

— Dar, spune el, vă cer să aşteptaţi patruzeci şi opt de ore înainte de a porni în călătorie.

— De ce nu de azi? întreabă Yvernes, nerăbdător să ia toiagul drumeţiei.

— Pentru că autorităţile de pe Standard-Island vor face o vizită de curtoazie reginei şi se cuvine să fiţi prezentaţi Maiestăţii Sale şi curţii.

— Şi mâine? intervine Frascolin.

— Mâine, comisarul-comandant al arhipelagului va întoarce vizita autorităţilor de pe Standard-Island şi se cuvine...

— Să fim acolo, completează Pinchinat. Ei bine, vom fi acolo, domnule supraintendent, vom fi acolo.

Părăsind palatul guvernamental, Cyrus Bikerstaff şi cortegiul său se îndreaptă către palatul Maiestăţii Sale. O simplă plimbare pe sub arbori, care nu durează mai mult de un sfert de ceas.

Locuinţa regală e aşezată în mijlocul boschetelor înverzite. E un patrulater cu două etaje, al cărui acoperiş, imitând casele elveţiene, adăposteşte două şiruri de verande suprapuse. De la ferestrele de sus, poţi îmbrăţişa cu privirea marile plantaţii care se întind până în marginea oraşului. Dincolo de ele se zăreşte marea, într-un cuvânt, o locuinţă plăcută, modestă, dar confortabilă.

Regina n-a pierdut nimic din prestigiul său, trecând sub regimul protectoratului francez. Dacă drapelul Franţei flutură pe catargele bastimentelor amarate în portul Papeete sau ancorate în radă, pe edificiile civile şi militare ale oraşului, pavilionul suveranei leagănă deasupra palatului său vechile culori ale arhipelagului — o pânză cu dungi transversale roşii şi albe şi iahtul tricolor într-un colţ.

În 1606, Quiros[1] a descoperit insula Tahiti, căreia i-a dat numele Sagittaria. După el, Wallis[2] în 1767 şi Bougainville în 1768 au desăvârşit explorarea arhipelagului. La începutul

[1] Navigator portughez (1560 - 1614).
[2] Navigator englez (? - 1795).

descoperirii domnea regina Oberea. După moartea ei a apărut în istoria Oceaniei celebra dinastie Pomare.

Pomare I (1762—1780) a părăsit numele de Otoo, Bâtlanul Negru, pentru a-1 lua pe cel de Pomare.

Fiul său Pomare II (1780-1819) a primit cu bunăvoinţă, în 1797, pe primii misionari englezi şi s-a convertit la creştinism zece ani mai târziu. A fost o epocă de disensiuni, de ciocniri armate şi populaţia arhipelagului a scăzut treptat de la o sută de mii la şaisprezece mii de locuitori.

Pomare III, fiul precedentului, a domnit de la 1819 la 1827 şi sora sa Aimata, celebra Pomare, protejata groaznicului Pritchard, născută în 1812, a devenit regina insulei Tahiti şi a insulelor învecinate. Neavând copii cu Tapoa, primul său soţ, ea 1-a repudiat pentru a se căsători cu Ariifaaite. Din această legătură s-a născut, în 1840, Arione, moştenitor prezumtiv, mort la vârsta de treizeci şi cinci de ani. Începând din anul următor, regina a dăruit patru copii soţului său, care era cel mai frumos bărbat din arhipelag: o fată, Teriimaevarna, prinţesă a insulei Bora-Bora din 1860; prinţul Tamatoa, născut în 1842, rege al insulei Raiatea, răsturnat de supuşii revoltaţi de brutalitatea sa; prinţul Teriitapunui, născut în 1846, năpăstuit de un şchiopătat dizgraţios; şi în sfârşit prinţul Tuavira, născut în 1848, care a venit să-şi facă educaţia în Franţa.

Domnia reginei Pomare n-a fost cu totul liniştită. În 1835, misionarii catolici au intrat în conflict cu misionarii protestanţi. Expulzaţi la început, ei au fost readuşi de o expediţie franceză în 1838. Patru ani mai târziu, protectoratul Franţei era acceptat de cinci şefi din insulă. Pomare a protestat, englezii au protestat. Amiralul Dupetit-Thouars a proclamat detronarea reginei în 1843 şi 1-a expulzat pe Pritchard, evenimente care au provocat ciocnirile sângeroase de la Mahaena şi Rapepa. Dar amiralul fiind aproape dezavuat, după cum se ştie, Pritchard a primit o despăgubire de douăzeci şi cinci de mii de franci şi amiralul Bruat a fost însărcinat să ducă la bun sfârşit aceste treburi încurcate.

Tahiti s-a supus în 1846 şi Pomare a acceptat tratatul de protectorat din 19 iunie 1847, păstrând suveranitatea insulelor Raiatea, Huahine şi Bora-Bora. Au mai fost câteva tulburări. În 1852, o răscoală o detrona pe regină şi proclama chiar republica. În sfârşit, guvernul francez a repus-o în drepturi pe suverană, care a abandonat trei dintre coroanele sale: Raiatea, în favoarea fiului său cel mai mare; Huahine, în favoarea celui de-al doilea fiu; Bora-Bora, în favoarea fiicei sale.

Actualmente, tronul este ocupat de una din descendentele sale, Pomare VI.

Îndatoritorul Frascolin continuă să justifice porecla de «Larousse al Pacificului», cu care 1-a gratificat Pinchinat. El comunică colegilor săi aceste amănunte istorice şi biografice, afirmând că e mai bine să cunoşti oamenii cu care stai de vorbă. Yvernes şi Pinchinat îi răspund că a avut dreptate să-i lămurească asupra genealogiei dinastiei Pomare, lăsându-1 pe Sebastien Zorn să replice că «lui îi e totuna».

Cât despre vibrantul Yvernes, el este cu totul cuprins de farmecul poeticei naturi tahitiene. În amintirea lui renasc fermecătoarele povestiri de călătorie ale lui Bougainville şi Dumont d'Urville. El nu-şi ascunde emoţia la gândul că se vor afla în faţa acestei suverane a Noii-Cythere, a unei autentice regine Pomare, al cărei nume...

— Însemnează «noapte de tuse», îl opreşte Frascolin din elan.

— Asta-i bună! exclamă Pinchinat. E ca şi cum ai spune zeiţa strănutului, împărăteasa guturaiului! Molipseşte-te, Yvernes, şi nu-ţi uita batista.

Yvernes e furios de remarca nepotrivită a acestui glumeţ răutăcios, dar ceilalţi o primesc cu atâta voie bună, încât vioara întâi sfârşeşte prin a împărtăşi veselia generală.

Primirea guvernatorului, a autorităţilor şi a delegaţiei notabililor de pe Standard-Island e făcută cu pompă. Onorurile sunt date de *mutoi,* şeful jandarmeriei, pe care-1 însoţesc ajutoarele sale indigene.

Regina Pomare VI are patruzeci de ani. Ea poartă, ca şi familia sa care o înconjoară, un costum de ceremonie roz pal, culoarea preferată a populaţiei tahitiene. Primeşte complimentele lui Cyrus Bikerstaff cu o demnitate prietenoasă, dacă se poate spune astfel, cu care ar fi fost de acord şi o maiestate europeană. Răspunde cu graţie, într-o franceză foarte corectă, căci limba aceasta e folosită curent în Arhipelagul Societăţii. Suverana avea dealtfel cea mai vie dorinţă de a cunoaşte această Standard-Island, despre care se vorbeşte atât pe meleagurile Pacificului şi nădăjduieşte că această vizită nu va fi ultima. Jem Tankerdon este primit cu o atenţie deosebită, ceea ce nu întârzie să zgândărească amorul propriu al lui Nat Coverley. Asta se explică prin faptul că familia regală e protestantă, iar Jem Tankerdon e persoana cea mai de vază a sectorului protestant din Milliard-City.

Cvartetul Concertant nu e uitat în timpul prezentărilor. Regina binevoieşte să spună membrilor săi că ar fi încântată să-i asculte şi să-i aplaude. Ei se înclină respectuos, răspunzând că

sunt la ordinele Maiestăţii Sale şi supraintendentul va lua măsurile necesare pentru ca suverana să fie satisfăcută.

După audienţa prelungită timp de o jumătate de ceas, onorurile cu care a fost întâmpinat cortegiul la intrarea în palatul regal se repetă şi la ieşire.

Coboară toţi către oraş, oprindu-se la cercul militar, unde ofiţerii au pregătit o gustare în cinstea guvernatorului şi a elitei populaţiei miliardeze. Şampania curge în valuri, se rostesc numeroase toasturi şi abia pe la ora şase ambarcaţiile pornesc de la cheiurile portului Papeete spre Tribord-Harbour.

Seara, artiştii parizieni se întâlnesc în sala cazinoului.

— Avem un concert în perspectivă, spune Frascolin. Ce să-i cântăm Maiestăţii ăsteia?... O să-i înţeleagă pe Mozart sau pe Beethoven?

— O să-i cântăm Offenbach, Varney, Lecocq sau Audran[1], răspunde Sebastien Zorn.

— Ba, deloc! *Bambula* e cea mai indicată! ripostează Pinchinat, schiţând mişcările caracteristice ale acestui dans negru.

DINTR-O SERBARE ÎNTR-ALTA

Insula Tahiti este destinată să devină un loc de repaus pentru Standard-Island. În fiecare an, înainte de a-şi urma ruta către Tropicul Capricornului, ea se va opri în apropiere de Papeete. Primiţi cu simpatie de către autorităţile franceze şi de indigeni, miliardezii îşi arată recunoştinţa deschizându-şi larg porţile sau mai bine-zis porturile. Militari şi civili din Papeete străbat deci câmpia, parcul, bulevardele şi fără îndoială că nici un incident nu va tulbura aceste legături de prietenie. E adevărat că, la plecare, poliţia guvernatorului trebuie să se asigure că populaţia n-a crescut în mod fraudulos prin pripăşirea vreunor tahitieni care nu au autorizaţia de a-şi stabili domiciliul pe domeniul său plutitor.

Asta înseamnă că, prin reciprocitate, miliardezii au latitudinea de a vizita insulele grupului când comandorul Simcoe va face escală într-una sau alta.

În vederea acestui popas mai îndelungat, câteva familii s-au gândit să închirieze vile în împrejurimile oraşului Papeete şi le-au reţinut dinainte, telegrafic. Ele plănuiesc să se instaleze aşa cum se instalează parizienii în vecinătatea Parisului, cu servitorii, caii şi trăsurile lor, ca să trăiască viaţa marilor

[1] Compozitori francezi, autori de operete.

proprietari, în chip de turişti, excursionişti, vânători chiar, dacă le place să vâneze. Pe scurt, îşi vor face vilegiatura fără să se teamă de acest climat sănătos, a cărui temperatură variază de la patrusprezece la treizeci de grade între aprilie şi decembrie, celelalte luni ale anului constituind iarna emisferei meridionale.

Printre notabilii care-şi părăsesc palatele în schimbul confortabilelor locuinţe de ţară tahitiene, trebuie să-i amintim pe Tankerdoni şi pe Coverley. Domnul şi doamna Tankerdon, fiii şi fiicele lor se instalează de-a doua zi într-o locuinţă pitorească aşezată pe înălţimile capului Tatao. Domnul şi doamna Coverley, miss Diana şi surorile sale au închiriat o vilă minunată, pierdută sub arborii uriaşi ai capului Venus. Între aceste locuinţe e o distanţă de mai multe mile, pe care Walter Tankerdon o socoteşte poate cam prea mare. Dar nu-i stă în putere să apropie aceste două puncte ale litoralului tahitian. Dealtfel, drumuri carosabile, destul de bine întreţinute, le pun în comunicaţie directă cu Papeete.

Frascolin îi atrage atenţia lui Calistus Munbar că, fiind plecate, cele două familii nu vor putea asista la vizita comisarului-comandant.

— Cu atât mai bine! exclamă supraintendentul, ai cărui ochi lucesc de fineţe diplomatică. Asta va înlătura conflictele de amor propriu. Dacă reprezentantul Franţei ar fi venit mai întâi la Coverley, ce-ar fi zis Tankerdonii, şi dacă ar fi venit la Tankerdon, ce-ar fi zis Coverleyi? Cyrus Bikerstaff nu poate decât să se felicite pentru această dublă plecare.

— Deci putem spera că rivalitatea acestor familii va lua sfârşit? întreabă Frascolin.

— Cine ştie? răspunde Calistus Munbar. Asta nu depinde poate decât de simpaticul Walter şi de încântătoarea Diana...

— Se pare totuşi că, până acum, acest moştenitor şi această moştenitoare... începe Yvernes.

— E destul să se ivească o ocazie, îl întrerupe supraintendentul, şi dacă hazardul nu-şi face datoria, îl vom înlocui noi... spre binele insulei noastre mult iubite!

Şi Calistus Munbar execută o piruetă pe care Athanase Doremus ar fi aplaudat-o şi pe care n-ar fi dezaprobat-o un marchiz din secolul cel mare[1].

În după-amiaza zilei de 20 octombrie, comisarul-comandant, coordonatorul, secretarul general, principalii funcţionari ai protectoratului debarcă pe cheiul portului Tribord-Harbour. Ei sunt primiţi de guvernator cu onorurile cuvenite rangului lor. Bateriile Pintenului şi Pupei trag salve de tun. Care electrice,

---

[1] Aşa este numită epoca lui Ludovic al XIV-lea.

pavoazate cu culorile franceze şi miliardeze, conduc cortegiul în capitală, unde saloanele primăriei sunt pregătite pentru această întrevedere. Pe parcurs, primire măgulitoare din partea populaţiei şi, în faţa palatului municipal, schimb de discursuri oficiale de o durată acceptabilă.

Apoi, vizita la templu, la Saint-Mary Church, la Observator, la cele două fabrici de energie electrică, în cele două porturi, în parc şi, în sfârşit, plimbare circulară cu tramvaiele care deservesc litoralul. La întoarcere, în marea sală a cazinoului e servit un *lunch*[1]. E ora şase, când comisarul-comandant şi suita sa se reîmbarcă pentru Papeete, în tunetele artileriei insulei cu elice, ducând cu ei o excelentă amintire despre această recepţie.

A doua zi dimineaţa, 21 octombrie, cei patru parizieni debarcă la Papeete. N-au invitat pe nimeni să-i întovărăşească — nici măcar pe Athanase Doremus, ale cărui picioare n-ar fi rezistat unor peregrinări atât de lungi. Sunt liberi ca aerul — şcolari în vacanţă, fericiţi să calce pe un veritabil sol de stânci şi de pământ vegetal.

În primul rând, ei vizitează Papeete. Capitala arhipelagului este, fără îndoială, un oraş frumos. Cvartetul simte o adevărată plăcere să-şi piardă vremea hoinărind pe sub arborii care umbresc casele de pe plajă, magazinele marinei, localurile şi principalele întreprinderi de comerţ, aşezate în partea cea mai îndepărtată a portului. Apoi, urcând pe una din străzile care duc spre chei, unde funcţionează un *railway*[2] de sistem american, artiştii noştri se aventurează în interiorul oraşului.

Străzile sunt largi, la fel de bine desenate cu sfoara şi echerul ca şi străzile din Milliard-City, mărginite de grădini pline de verdeaţă şi prospeţime. Chiar la această oră matinală, e un necontenit du-te-vino de europeni şi de indigeni. Animaţia va fi şi mai mare după ora opt seara, prelungindu-se toată noaptea. E uşor de înţeles că nopţile tropicale şi, mai cu seamă, nopţile tahitiene, nu sunt menite să fie pierdute într-un pat, deşi paturile din Papeete sunt făcute dintr-o împletitură de funii răsucite din fibre de cocos, dintr-o saltea din foi de bananier, dintr-o plapumă din puf de fromager, fără să vorbim de perdelele care-1 apără pe cel adormit de plictisitorul atac al ţânţarilor.

Cât despre case, e uşor să le deosebeşti pe cele europene de cele tahitiene. Primele, construite aproape toate din lemn şi ridicate pe blocuri de zidărie, nu lasă nimic de dorit în privinţa

---

[1] Prânz, dejun (în engleză). În Franţa înseamnă gustare.

[2] Cale ferată (în engleză).

confortului. Celelalte, destul de rare în oraş, presărate cu fantezie pe sub umbrare, sunt construite din trunchiuri de bambus şi tapiţate cu rogojini, ceea ce le face să fie curate, aerisite şi plăcute.

Dar indigenii?...

— Ah! Nu mai sunt deloc canibali în Oceania! exclamă Pinchinat. Am făcut oare mii de mile ca să nu întâlnim măcar unul?

— Răbdare! răspunde violoncelistul, bâtând aerul cu mâna dreaptă ca Rodin din Misterele Parisului[1], răbdare! Poate că vom găsi mai mulţi decât ar trebui ca să satisfacă dorinţa ta prostească! Nici nu ştie câtă dreptate are.

Tahitienii sunt, foarte probabil, de origine malaieză, aparţinând seminţiei pe care ei o numesc *maori.* Se pare că Raiatea, Insula Sfântă, ar fi fost leagănul regilor lor — un leagăn încântător, scăldat de apele limpezi ale Pacificului.

Înainte de venirea misionarilor, societatea tahitiană cuprindea trei clase: prinţii, personaje privilegiate, cărora li se recunoştea darul de a face minuni; şefii sau proprietarii de pământ, mai puţin bine văzuţi şi supuşi prinţilor; mulţimea care nu poseda nimic sau, când poseda, nu avea niciodată mai mult decât uzufructul pământului său.

Totul s-a schimbat de la cucerire şi chiar înaintea ei, sub influenţa misionarilor anglicani şi catolici. Dar ceea ce nu s-a schimbat este inteligenţa acestor indigeni, vivacitatea cu care vorbesc, mintea lor vioaie, curajul lor demn de laudă, frumuseţea tipului lor. Parizienii nu pot să nu-1 admire, la oraş ca şi la ţară.

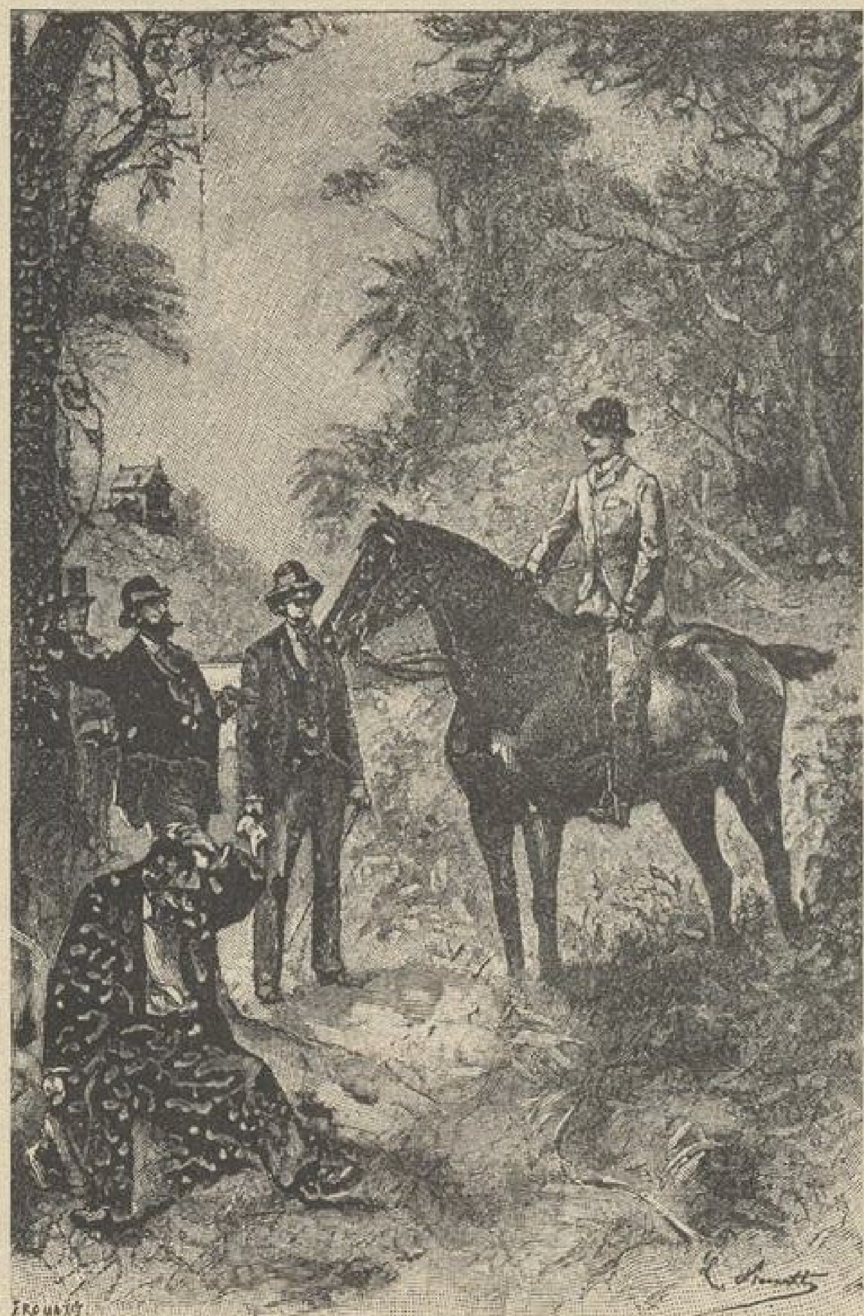
— Doamne, frumoşi băieţi! spune unul.

— Şi ce fete frumoase! adaugă altul.

---

[1] Celebru roman foileton al scriitorului francez Eugene Sue (1804 - 1857).

— Atunci, vă spun la revedere



Bărbaţii sunt înalţi, au tenul roşiatic, pătruns parcă de fierbinţeala sângelui lor, forme admirabile, aşa cum ni le-au păstrat statuile antice, o fizionomie blândă şi plăcută. Sunt într-adevăr superbi aceşti maori, cu ochii lor mari şi vii, cu buzele puţin cam groase, dar fin desenate. Tatuajul de război e pe cale de dispariţie, odată cu prilejurile care-i dădeau naştere odinioară.

Cei mai bogaţi oameni din insulă se îmbracă europeneşte şi le stă bine cu cămaşa cu guler răsfrânt, haina din stofa roz deschis, pantalonul care cade peste pantofi. Ei nu atrag însă atenţia cvartetului. Nu! Turiştii noştri preferă, în locul pantalonilor cu tăietură modernă, un *pareo,* a cărui pânză colorată şi dungată se drapează de la centură până la gleznă şi în locul pălăriei tari şi chiar al panamalei, coafura comună celor două sexe, numită *hei* şi împodobită cu frunze şi flori.

Cât despre femei, ele sunt încă poeticele şi graţioasele tahitiene ale lui Bougainville. Uneori petalele albe ale tiarei (un fel de gardenie) se amestecă cu şuviţele negre răsfirate pe umerii lor, alteori poartă o pălărie uşoară, făcută din scoarţa unui mugure de cocotier «al cărui nume suav de *revareva* pare înfiripat într-un vis»[1], declamă Yvernes. Adăugaţi farmecului acestui costum, ale cărui culori se schimbă, ca într-un caleidoscop, la cea mai mică mişcare, graţia mersului, moliciunea gesturilor, dulceaţa surâsului, privirile adânci, sonoritatea armonioasă a vocii şi veţi înţelege de ce când unul spune: «Doamne, ce băieţi frumoşi!», ceilalţi răspund în cor: «Şi ce fete frumoase!»

Când natura a modelat asemenea tipuri superbe, s-ar fi putut să nu le dea un cadru demn de ei? Şi ce se poate imagina mai încântător decât peisajele tahitiene, a căror vegetaţie este atât de bogată — la asta contribuind apele curgătoare şi roua abundentă a nopţilor.

În timpul excursiilor lor prin districtele vecine cu Papeete, parizienii nu încetează să admire această lume de minuni vegetale. Îndepărtându-se de ţărmurile care sunt mai prielnice culturilor şi unde pădurile sunt înlocuite prin plantaţii de lămâi, portocali, arrowroot, trestie de zahăr, arbuşti de cafea şi de bumbac, prin câmpii de igname, manioca, indigo, sorgho, tutun, ei se aventurează în interior, la poalele munţilor, ale căror culmi străbat prin cupola de frunziş. Pretutindeni, cocotieri eleganţi cu o magnifică siluetă, miroşi sau lemn de trandafir, casuarini sau arbori de fier, tiairi sau banculieri, puraus, tamanas, ahis sau santal, goyavieri, manguieri, taccas, ale cărui

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil, în franceză, reve - vis.

rădăcini sunt comestibile şi, de asemenea, superbul taro, acest preţios arbore de pâine, cu trunchiul înalt, neted şi alb, cu frunzele sale mari de un verde închis, printre care se înmănunchează fructe mari, cu coaja parcă cizelată şi al căror miez este principala hrană a indigenilor.

În excursiile sale, cvartetul ajunge până la peninsula Tabaratu. O vizită făcută la fortul Phaeton îl pune în legătură cu un detaşament de soldaţi de marină, încântaţi să primească nişte compatrioţi.

Într-o cârciumă din port, ţinută de un colonist, Frascolin se descurca cu pricepere. El le oferă indigenilor din împrejurimi şi poliţaiului districtual vinuri franţuzeşti de care demnul hangiu consimte să se despartă în schimbul unui preţ bun. Indigenii oferă oaspeţilor produse autohtone: ciorchini de fructe ale unei specii de bananieri numiţi *fei,* de o frumoasă culoare galbenă; igname gătite în chip suculent; *maiore,* fructul arborelui de pâine fript înăbuşit într-o groapă umplută cu pietre încinse; în sfârşit, un fel de prăjitură cu gust acrişor, făcută din nucă de cocos răzuită şi care, sub numele de *taiero,* se păstrează în tulpini de bambus.

Această gustare e foarte veselă. Comesenii fumează sute de ţigări, făcute dintr-o frunză de tutun uscată la foc şi înfăşurată într-o foaie de *pandanus.* Numai că, în loc să-i imite pe tahitieni şi tahitiene care şi le trec din gură în gură, după ce au tras câteva fumuri, francezii se mulţumesc să le fumeze franţuzeşte. Şi când poliţaiul îi oferă ţigara sa, Pinchinat îi mulţumeşte cu un *mea maitai,* adică «foarte mulţumesc», a cărui intonaţie caraghioasă umple de bună dispoziţie întreaga asistenţă.

Desigur că excursioniştii nu puteau să se întoarcă în fiecare seară la Papeete sau pe Standard-Island. Pretutindeni însă, în sate, în locuinţele izolate, la colonişti şi la indigeni, ei sunt primiţi cu simpatie şi confort.

Pentru ziua de 7 noiembrie, au proiectat să viziteze capul Venus, excursie pe care trebuie să o facă orice turist demn de acest nume.

Pornesc dis-de-dimineaţă, cu pas uşor, traversând peste un pod frumosul râu Fantahua. Urcă apoi valea râului până la o cascadă răsunătoare, de două ori mai înaltă decât Niagara, dar mult mai îngustă, care cade de la şaptezeci şi cinci de metri cu un superb tumult. Urmând drumul agăţat de coasta colinei Taharahi, ajung pe ţărmul mării, în dreptul culmii singuratice pe care Cook a botezat-o Capul Copacului — nume justificat în acea epocă prin prezenţa unui arbore izolat, mort acum de bătrâneţe. Un bulevard plantat cu arbori magnifici îi

călăuzeşte, pornind din satul Taharahi, până la farul care se înalţă la extremitatea insulei.

Familia Coverley şi-a fixat reşedinţa aici, pe coasta unei coline înverzite. Nu există nici un motiv serios pentru ca Walter Tankerdon— a cărui vilă se află departe, dincolo de Papeete — să se plimbe în regiunea capului Venus. Parizienii îl zăresc totuşi. Tânărul a ajuns, călare, în împrejurimile casei Coverley. Schimbând un salut cu turiştii francezi, el îi întreabă dacă au de gând să se întoarcă seara la Papeete.

— Nu, domnule Tankerdon, răspunde Frascolin. Am primit o invitaţie din partea doamnei Coverley şi vom petrece, probabil, noaptea la vilă.

— Atunci, domnilor, vă spun la revedere.

Se pare că faţa tânărului s-a întunecat, cu toate că nici un nor nu trece prin dreptul soarelui.

Walter Tankerdon dă pinteni calului şi se îndepărtează în trap mărunt, după ce a aruncat o ultimă privire asupra vilei albe, ascunsă între arbori.

Ah, de ce a trebuit ca fostul negustor să reapară în pielea ultra-bogătaşului Tankerdon, riscând să semene vrajbă pe această Standard-Island, care n-a fost deloc creată pentru afaceri?!

— Poate că încântătorul cavaler ar fi vrut să ne însoţească, spune Pinchinat.

— Da, încuviinţează Frascolin, şi este evident că prietenul nostru Munbar ar putea să aibă dreptate! Walter e nefericit că n-a putut s-o întâlnească pe miss Dy Coverley...

— Ceea ce dovedeşte că miliardul nu face fericirea, încheie Yvernes, acest mare filozof.

După-amiaza şi seara petrec ceasuri plăcute în vila Coverley-ilor. Cvartetul este primit cu aceeaşi căldură ca în palatul de pe Bulevardul Cincisprezece. E o reuniune simpatică, de la care arta nu poate lipsi. Se cântă, bineînţeles, la pian. Doamna Coverley descifrează câteva partituri noi. Miss Dy cântă ca o veritabilă artistă, iar Yvernes, înzestrat cu o frumoasă voce de tenor, şi-o împleteşte cu aceea de soprană a tinerei fete.

Nu se ştie prea bine de ce — poate chiar intenţionat — Pinchinat aminteşte în treacăt că el şi colegii săi l-au zărit pe Walter Tankerdon plimbându-se în împrejurimile vilei. Să fie aceasta o manevră dibace? N-ar fi fost mai bine să tacă?... Nu, şi dacă supraintendentul ar fi fost acolo, n-ar fi putut decât să-1 aprobe. Un surâs uşor, aproape imperceptibil, lunecă pe buzele fetei, ochii ei frumoşi strălucesc mai viu, iar când reîncepe să cânte vocea i-a devenit parcă mai pătrunzătoare.

Doamna Coverley o priveşte o clipă, mulţumindu-se să spună, în timp ce domnul Coverley încruntă sprinceana:

— Nu eşti obosită, copila mea?

— Nu, mamă.

— Şi dumneavoastră, domnule Yvernes?

— Câtuşi de puţin doamnă. Înainte de a mă naşte, am cântat probabil în corul de copii al vreunei capele din Paradis!

Serata continuă şi este aproape miezul nopţii când domnul Coverley socoteşte că a venit ora somnului.

A doua zi, încântat de această primire simplă şi cordială, cvartetul face cale întoarsă către Papeete.

Popasul la Tahiti nu trebuie să dureze mai mult de o săptămână. Urmându-şi itinerarul dinainte hotărât, Standard-Island va porni din nou către sud-vest. Şi, fără îndoială, nimic n-ar fi fost de semnalat în această ultimă săptămână, în timpul căreia cei patru turişti şi-au completat excursiile, dacă la data de 11 noiembrie nu s-ar fi produs un eveniment foarte plăcut.

De dimineaţă, semaforul de pe colina care se ridică în spatele oraşului Papeete semnalează apropierea diviziei escadrei franceze a Pacificului.

La ora unsprezece, crucişătorul de clasa întâi *Paris,* escortat de două crucişătoare de clasa a doua şi de o vedetă rapidă, ancorează în radă.

Sunt schimbate saluturile reglementare şi contraamiralul, al cărui pavilion flutură pe *Paris,* coboară pe uscat, cu ofiţerii săi.

După loviturile de tun oficiale, cărora li se alătură simpaticele tunete ale bateriilor Pintenului şi Pupei, contraamiralul şi comisarul-comandant al Insulelor Societăţii se grăbesc să-şi facă vizitele de rigoare.

Este un adevărat noroc pentru navele diviziei, ofiţerii şi echipajele lor că au sosit în rada insulei Tahiti în timp ce Standard-Island se află încă aici. Asta înseamnă noi prilejuri de recepţii şi serbări. Porturile Bijuteriei Pacificului sunt deschise marinarilor francezi, care se îmbulzesc să-i admire minunăţiile. Timp de patruzeci şi opt de ore, uniformele marinei noastre se amestecă cu costumele miliardezilor.

Cyrus Bikerstaff îşi primeşte oaspeţii la primărie, supraintendentul la cazinou şi în celelalte clădiri subordonate lui.

În aceste împrejurări, uimitorului Calistus Munbar îi vine o idee, o idee genială a cărei realizare avea să lase amintiri de neşters. Această idee i-o comunică guvernatorului şi guvernatorul o aprobă cu avizul consiliului notabililor.

Da! Se hotărăşte să se dea o mare serbare la 15 noiembrie. Programul va cuprinde un dineu de gală şi un bal în saloanele primăriei. La acea dată se vor fi întors şi miliardezii aflaţi în vilegiatură, pentru că plecarea insulei cu elice e programată peste două zile, deci la 17 noiembrie.

Înaltele personaje ale celor două sectoare nu vor lipsi deci de la această serbare dată în onoarea reginei Pomare a VI-a, a tahitienilor europeni sau indigeni şi a escadrei franceze.

Calistus Munbar e însărcinat să organizeze serbarea şi se poate avea încredere în imaginaţia şi în zelul său. Cvartetul se pune la dispoziţia lui şi se hotărăşte ca printre cele mai atractive numere din program să figureze şi un concert.

Cât despre invitaţii, ele cad în sarcina guvernatorului.

În primul rând, Cyrus Bikerstaff se duce personal să o roage pe regina Pomare, pe prinţii şi prinţesele de la curtea ei, să asiste la această serbare. Regina binevoieşte să accepte. La fel şi comisarul-comandant, înalţii funcţionari francezi, contraamiralul şi ofiţerii săi care se arată foarte încântaţi.

Sunt trimise o mie de invitaţii. Bineînţeles, cei o mie de invitaţi nu vor fi aşezaţi toţi la masa oficială, care va întruni doar o sută: persoanele regale, ofiţerii diviziei, autorităţile protectoratului, principalii funcţionari, consiliul notabililor şi înaltul cler de pe Standard-Island. Dar în parc vor fi banchete, jocuri, focuri de artificii — tot ceea ce e necesar pentru a satisface populaţia.

Soseşte ziua cea mare, Standard-Island se pavoazează cu culorile franceze şi tahitiene, îmbinate cu culorile miliardeze.

Regina Pomare şi curtea sa, în costume de gală, sunt primite la Tribord-Harbour, în bubuiturile dublei baterii. Acestor bubuituri le răspund tunurile din Papeete şi tunurile diviziei navale.

Către ora şase seara, după o plimbare prin parc, toată lumea ajunge la palatul municipal, superb împodobit.

Ce privelişte oferă scara monumentală! Fiecare lespede de marmoră a costat nu mai puţin de zece mii de franci, asemeni scării palatului Vanderbildt din New York! Şi comesenii se aşază la mesele acestui festin de neuitat, în splendida sală de recepţie.

Protocolul a fost respectat de guvernator cu un tact desăvârşit. Nu poate exista nici o pricină de ceartă între marile familii rivale ale celor două sectoare. Fiecare e încântat de locul său — printre alţii miss Dy Coverley, care se află în faţa lui Walter Tankerdon. Aceasta le e de ajuns celor doi tineri şi e bine că n-au fost aşezaţi şi mai aproape.

Nu mai e nevoie să spunem că artiştii francezi nu au de ce să se plângă. Invitându-i la masa de onoare, li s-a dat o nouă dovadă de stimă şi simpatie, pentru talentul şi persoanele lor.

Cât despre meniu, studiat, gândit, alcătuit de supraintendent, el dovedeşte că, şi din punct de vedere culinar, Milliard-City nu are de ce să invidieze bătrâna Europă.

Să judecăm după acest meniu, imprimat cu litere de aur pe hârtie velină, prin grija lui Calistus Munbar:

Supă a la Orleans,
Cremă comtesse,
Calcan a la Mornay,
Muşchi de vacă napolitan,
Perişoare de pasăre vieneze,
Spumă de ficat a la Trevise.

RĂCORITOARE
Prepeliţe «pe canapea»,
Salata provensală,
Mazăre a l'anglaise, îngheţată, jeleuri, fructe..

PRĂJITURI
Saleuri cu parmezan.

VINURI ,
Chateau d'Yquem — Chateau Margaux,
Chambertin — Champagne Lichiouri.

La masa reginei Angliei, a împăratului Rusiei, a împăratului neamţ sau a preşedintelui Republicii Franceze n-au fost niciodată meniuri mai desăvârşite şi şefii bucătari cei mai la modă din cele două continente n-ar fi putut găti mai bine.

La ora nouă, invitaţii merg la cazinou pentru concert. Programul cuprinde patru bucăţi alese — patru, nu mai mult:

Cvartetul Nr. 5 în *la major* Op. 18 de Beethoven;
Cvartetul Nr. 2 în *re minor* Op. 10 de Mozart;
Cvartetul Nr. 2 în *re major* Op. 64 (partea a doua) de Haydn;
Cvartetul Nr. 12 în *mi bemol major* de Onslow.

Acest concert e un nou triumf pentru instrumentiştii parizieni, îmbarcaţi în chip atât de fericit — orice ar gândi recalcitrantul violoncelist — pe bordul insulei cu elice!

Între timp, europenii şi indigenii iau parte la diferitele jocuri organizate în parc. Pe peluze se înfiripă baluri câmpeneşti şi, de ce să nu mărturisim, se dansează în sunetul acordeoanelor,

instrumente foarte la modă printre băştinaşii din Insulele Societăţii. Or, marinarii francezi au şi ei o slăbiciune pentru acest aparat pneumatic şi, cum au debarcat în număr mare de pe *Paris* şi de pe alte nave ale diviziei, acordeoanele se dezlănţuie. Se adaugă vocile — şi cântecele marinăreşti răspund ariilor preferate ale populaţiilor oceaniene.

Dealtfel, indigenii din Tahiti, bărbaţi şi femei, au o înclinare deosebită pentru cânt şi dans, în care excelează. În mai multe rânduri, ei execută figurile dansului *repauipa,* care poate fi considerat ca un dans naţional şi a cărui măsură e marcată prin bătăi de tobă. Apoi dansatorii de toate neamurile, indigeni sau străini, datorită şi băuturilor de tot felul oferite de municipalitate, îşi dau frâu liber.

În acelaşi timp, sub conducerea lui Athanase Doremus, baluri de o compoziţie mai selectă reunesc familiile în saloanele primăriei. Doamnele miliardeze şi tahitiene se întrec în toalete. Nu e de mirare că cele dintâi, cliente statornice ale croitorilor parizieni, eclipsează uşor pe cele mai elegante europene din colonie. Diamantele le strălucesc în păr, pe umeri, pe piept şi doar lupta dintre ele poate prezenta vreun interes. Dar cine ar îndrăzni să se pronunţe pentru doamna Coverley sau doamna Tankerdon, amândouă la fel de orbitoare? Cu siguranţă că nu Cyrus Bikerstaff, mereu grijuliu să menţină un echilibru desăvârşit între cele două sectoare ale insulei.

În cadrilul de onoare figurează suverana insulei Tahiti şi augustul ei soţ, Cyrus Bikerstaff şi doamna Coverley, contraamiralul şi doamna Tankerdon, comandorul Simcoe şi prima doamnă de onoare a reginei. În acelaşi timp, s-au alcătuit şi alte cadriluri unde perechile se formează doar după gusturi şi simpatii. Ansamblul e încântător. Si totuşi, Sebastien Zorn se ţine deoparte, într-o atitudine dacă nu de protest, cel puţin de dispreţ, asemeni celor doi romani morocănoşi din celebrul tablou *Decadenţa*[1]. Dar Yvernes, Pinchinat, Frascolin dansează valsuri, polci, mazurci cu cele mai frumoase tahitiene şi cu cele mai încântătoare fete de pe Standard-Island. Şi cine ştie dacă în seara asta balul nu a hotărât multe căsătorii — ceea ce va aduce, fără îndoială, un surplus de muncă funcţionarilor stării civile.

Dealtfel, care n-a fost surpriza generală când întâmplarea l-a desemnat pe Walter Tankerdon drept cavalerul domnişoarei Coverley! Să fie doar întâmplarea? Oare fina diplomaţie a supraintendentului n-a ajutat-o prin cine ştie ce combinaţie

---

[1] «Romanii din timpul decadenţei», cunoscut tablou al pictorului Thomas Couture (1815—1879).

savantă ? În orice caz, e evenimentul zilei, cu consecinţe de neprevăzut dacă constituie un prim pas spre împăcarea celor două puternice familii.

După focul de artificii care se aprinde deasupra marii peluze, dansurile reîncep şi se prelungesc până în zori.

Aşa a decurs această serbare memorabilă, a cărei amintire va dăinui de-a lungul nenumăraţilor şi fericiţilor ani pe care viitorul — să sperăm! — îi rezervă insulei cu elice.

A treia zi, sfârşindu-se popasul, comandorul Simcoe transmite din zori ordinul de pornire. Bubuiturile artileriei salută plecarea insulei cu elice, aşa cum i-au salutat şi sosirea, şi ea întoarce saluturile, lovitură cu lovitură, atât insulei Tahiti cât şi diviziei navale.

Direcţia este nord-vest, în aşa fel încât, după insulele Du Vent, să treacă în revistă insulele Sous-le-Vent.

Plutesc astfel de-a lungul pitoreştilor contururi ale insulei Morea, împodobită cu piscuri superbe; Raiatea, Insula Sfântă, leagănul regalităţii indigene; Bora-Bora, dominată de un munte de o mie de metri; apoi insuliţele Motu-Iti, Mapeta, Tubuai, Manu, verigi ale lanţului tahitian întins de-a lungul acestor meleaguri.

La 19 noiembrie, când soarele se pleacă la orizont, dispar ultimele înălţimi ale arhipelagului.

Standard-Island se îndreaptă atunci către sud-vest — orientare pe care aparatele telegrafice o trasează pe hărţile aşezate în vitrinele cazinoului.

Şi cine l-ar observa, în această clipă, pe căpitanul Sarol, ar fi izbit de focul sumbru al privirilor sale, de expresia sălbatică a chipului său în timp ce, cu o mână ameninţătoare, le arată malaiezilor drumul spre Noile Hebride, aflate la o mie două sute de leghe spre vest!

PARTEA A DOUA

ÎN INSULELE COOK

Plecată de şase luni din Madeleine-bay, Standard-Island străbate Pacificul din arhipelag în arhipelag. Nici un accident nu s-a produs în timpul minunatei sale croaziere. În această epocă a anului, regiunile zonei ecuatoriale sunt liniştite, vânturile alizee bat cu regularitate între cele două tropice. Dealtfel, când se dezlănţuie o vijelie sau o furtună, temelia solidă, pe care se sprijină Milliard-City, porturile, parcul, câmpia, nu simte nici cea mai mică zguduitură. Vijelia trece, furtuna se linişteşte. Cei de pe Bijuteria Pacificului abia le bagă în seamă. Ceea ce ar fi mai de temut în asemenea condiţii este

monotonia unei existenţe prea uniforme. Dar parizienii noştri sunt primii de acord că nu se poate vorbi despre aşa ceva. În imensul deşert al oceanului, oazele se succed — de pildă arhipelagurile care au fost vizitate: Sandwich, Marchizele, Pomotu, Insulele Societăţii şi cele care vor fi explorate înainte de a relua drumul spre nord, insulele Cook, Samoa, Tonga, Fidji, Noile Hebride, poate şi altele. Sunt tot atâtea ocazii aşteptate cu nerăbdare, care vor îngădui cunoaşterea unor regiuni atât de interesante din punct de vedere etnografic.

În ceea ce-i priveşte pe membrii Cvartetului Concertant, nu le-ar da prin gând să se plângă chiar dacă ar avea timp pentru asta. Pot ei să se considere izolaţi de restul lumii? Nu există oare servicii poştale care fac legătura cu cele două continente? Petrolierele aduc cu regularitate combustibilul necesar uzinelor şi nu trec două săptămâni fără ca navele să descarce la Tribord-Harbour sau Babord-Harbour mărfuri de tot soiul şi, împreună cu ele, informaţiile şi noutăţile care-i distrează pe miliardezi.

Se înţelege de la sine că salariul artiştilor este plătit cu o punctualitate care dovedeşte inepuizabilele resurse ale Companiei. Mii de dolari se îngrămădesc în buzunarele lor şi vor fi bogaţi, foarte bogaţi la sfârşitul angajamentului. N-au dus niciodată o asemenea viaţă şi fără îndoială că nu pot să regrete rezultatele «relativ mediocre» ale turneelor prin Statele Unite ale Americii.

— Ia spune, îl întreabă într-o zi Frascolin pe violoncelist, ţi-ai schimbat părerile despre Standard-Island?

— Nu, răspunde Sebastien Zorn.

— Şi totuşi, intervine Pinchinat, vom avea punga plină la sfârşitul croazierei!

— Nu-i totul să ai punga plină, mai trebuie să fii sigur că o iei cu tine!

— Şi nu eşti sigur?

— Nu.

Ce să mai spui la asta? Şi totuşi, n-aveau de ce să se teamă, deoarece salariul trimestrial era trimis în America sub formă de cambii şi depus în casele de bani ale Băncii din New York. Deci, mai bine să-1 lăsăm pe încăpăţânat să se cufunde în nejustificata sa neîncredere.

Viitorul pare mai sigur ca oricând. S-ar zice că rivalitatea dintre cele două sectoare a intrat într-o fază mai potolită. Cyrus Bikerstaff şi adjuncţii săi pot să se felicite. Supraintendentul e şi mai agitat după «marele eveniment de la balul primăriei». Da! Walter Tankerdon a dansat cu miss Dy Coverley. Se poate

trage concluzia că raporturile dintre cele două familii ar fi mai puţin încordate? E sigur doar că Jem Tankerdon şi prietenii săi nu mai afirmă că vor face din Standard-Island o insulă industrială şi comercială. În sfârşit, în înalta societate se discută mult despre incidentul de la bal. Spiritele pătrunzătoare văd în asta o apropiere, poate mai mult decât o apropiere, o unire care va pune capăt neînţelegerilor personale şi publice. Şi dacă aceste previziuni se realizează, doi tineri demni unul de altul vor vedea împlinindu-se dorinţa lor cea mai scumpă, după cum suntem în drept s-o afirmăm. E neîndoielnic că Walter Tankerdon n-a putut să reziste farmecelor Dianei Coverley. Asta durează de mai bine de un an. Dată fiind situaţia, el n-a încredinţat nimănui secretul sentimentelor sale. Miss Dy a ghicit, a înţeles şi a fost mişcată de această discreţie. Poate chiar că a văzut limpede în inima ei, care-i gata să răspundă inimii lui Walter?... Ea n-a lăsat să vadă nimic, păstrându-se în rezerva pe care i-o dictează demnitatea sa şi antipatia declarată dintre cele două familii.

Un spirit atent ar fi putut observa, totuşi, că Walter şi miss Dy nu iau niciodată parte la discuţiile care se iscă uneori în palatele de pe al Cincisprezecelea şi al Nouăsprezecelea Bulevard. Când neînduplecatul Jem Tankerdon se lansează în vreo fulminantă diatribă împotriva familiei Coverley, fiul său îşi pleacă fruntea, tace, se îndepărtează. Când Nat Coverley tună şi fulgeră împotriva Tankerdonilor, fiica sa îşi apleacă privirile, frumosul ei chip păleşte şi ea încearcă să schimbe discuţia — ce-i drept, fără să reuşească. Faptul că aceste două personaje n-au băgat de seamă nimic se datoreşte destinului comun al taţilor, pe care natura i-a legat la ochi. Dar — cel puţin aşa susţine Calistus Munbar — doamna Coverley şi doamna Tankerdon n-au rămas la acest stadiu de orbire. Mamele au ochi ca să vadă, şi starea sufletească a copiiilor lor constituie un subiect de permanentă îngrijorare, pentru că singurul leac posibil este inaplicabil. De fapt, ele simt bine că, faţă de duşmănia dintre cei doi rivali, faţă de amorul lor propriu mereu pus la încercare în probleme de întâietate, nici o împăcare, nici o legătură nu e admisibilă. Şi totuşi, Walter şi miss Dy se iubesc. Mamele lor nu mai au nevoie să descopere acest lucru.

Nu o dată, tânărul a fost îndemnat să aleagă printre fetele de măritat din sectorul babordez. Sunt destul de drăguţe, cu o educaţie desăvârşită, aproape la fel de bogate ca el, şi familiile lor ar fi încântate de o asemenea legătură. Tatăl său i-a cerut-o foarte limpede, maică-sa de asemeni, cu toate că s-a arătat mai puţin insistentă. Walter a refuzat totdeauna, pretextând că nu

simte nici o înclinare către căsătorie. Or, fostul comerciant din Chicago nici nu vrea să audă aşa ceva. Când ai o dotă de mai multe sute de milioane, nu e cazul să rămâi celibatar. Dacă fiul său nu găseşte o fată care să-i placă pe Standard-Island — o fată din lumea lui, se înţelege! — ei bine, să pornească în călătorie, să străbată America sau Europa! Cu numele şi averea sa, fără să mai vorbim despre farmecele personale, nu va avea decât greutatea alegerii — chiar dacă i-ar place o prinţesă de sânge regal sau imperial!... Astfel se exprimă Jem Tankerdon. Dar, de fiecare dată când tatăl său i-a cerut să ia o hotărâre, Walter s-a ferit să aleagă soluţia de a-şi căuta soţie în străinătate. Maică-sa 1-a întrebat o dată:

— Dragul meu, e aici o fată care-ţi place?

— Da, mamă!

Şi, cum doamna Tankerdon n-a mers până acolo încât să-1 întrebe cine-i fata, el n-a socotit oportun s-o numească.

E neîndoielnic că o situaţie asemănătoare există în familia Coverley şi că fostul bancher din New Orleans vrea să-şi mărite fata cu unul dintre tinerii care frecventează palatul unde recepţiile sunt foarte la modă. Dacă nici unul nu-i place, ei bine, părinţii ei o vor duce în străinătate. Vor vizita Franţa, Italia, Anglia. Miss Dy răspunde că preferă să nu părăsească Milliard-City. Se simte bine pe Standard-Island. Nu cere decât să rămână aici. Domnul Coverley nu încetează să fie neliniştit de acest răspuns, al cărui adevărat motiv îi scapă.

Dealtfel, doamna Coverley nu i-a pus fiicei sale o întrebare atât de directă ca aceea adresată lui Walter de doamna Tankerdon şi e de crezut că miss Dy n-ar fi îndrăznit să răspundă cu aceeaşi sinceritate — nici chiar mamei sale.

Iată în ce stadiu se află lucrurile. De când nu mai pot să se înşele asupra naturii sentimentelor lor, tinerii au schimbat uneori câte o privire, dar nu şi-au vorbit niciodată. Dacă se întâlnesc, asta se întâmplă doar în saloanele oficiale, la recepţiile guvernatorului, în timpul vreunei ceremonii de la care notabilii miliardezi nu pot să lipsească, fie chiar numai pentru că rangul lor o cere. Or, în aceste împrejurări, Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley afişează o totală indiferenţă, aflându-se pe un teren unde orice imprudenţă ar putea avea consecinţe supărătoare.

Imaginaţi-vă deci efectul după extraordinarul incident care a marcat balul guvernatorului — incident în care spiritele înclinate spre exagerare au vrut să vadă un scandal şi despre care tot oraşul a vorbit a doua zi. Cât despre ceea ce l-a provocat, nimic mai simplu. Supraintendentul o invitase pe

miss Coverley la dans... şi n-a putut fi găsit la începutul cadrilului — o, vicleanul Munbar! Walter Tankerdon s-a prezentat în locul lui şi fata l-a acceptat ca partener.

Probabil, chiar sigur că în urma acestui eveniment, atât de neobişnuit faţă de relaţiile mondene statornicite la Milliard-City, au avut loc explicaţii de-o parte şi de alta. Domnul Tankerdon şi-a întrebat fiul şi domnul Coverley fiica despre cele întâmplate. Dar ce-a răspuns miss Dy? Ce-a răspuns Walter? Au intervenit oare doamna Coverley şi doamna Tankerdon şi care a fost rezultatul acestei intervenţii?... Cu toată agerimea sa de dihor, cu toată fineţea sa diplomatică, Calistus Munbar n-a reuşit să afle adevărul. Aşa că se mulţumeşte să-i răspundă lui Frascolin clipind din ochiul drept ceea ce nu înseamnă nimic, pentru că nu ştie nimic.

Este interesant de remarcat că, de la balul primăriei, Walter se înclină respectuos în faţa doamnei Coverley şi a Dianei, de câte ori le întâlneşte, iar mama şi fiica îi răspund la salut.

Dacă ar fi să-1 credem pe supraintendent, acesta e un pas imens, «un salt în viitor!»

În dimineaţa zilei de 25 noiembrie se petrece un fapt care n-are nici o legătură cu situaţia celor două familii preponderente pe insula cu elice.

În zori, oamenii de veghe semnalează mai multe vase de cursă lungă, care se îndreaptă spre sud-vest. Vasele navighează în linie, păstrând distanţa între ele. Nu poate fi decât o divizie a uneia dintre escadrele din Pacific.

Comandorul Simcoe îl înştiinţează telegrafic pe guvernator şi acesta dă ordin să se schimbe saluturi cu navele de război.

Frascolin, Yvernes, Pinchinat se urcă în turnul Observatorului, doritori să asiste la acest schimb de politeţe internaţională.

Lunetele sunt îndreptate asupra celor patru bastimente, aflate încă la o depărtare de cinci-şase mile. Nici un pavilion nu flutură pe catarg şi naţionalitatea lor nu poate fi recunoscută.

— Nimic nu arată cărei flote îi aparţin? îl întreabă Frascolin pe ofiţer.

— Nimic, răspunde acesta, dar, după înfăţişarea lor, aş crede că sunt britanice. Dealtfel, pe aceste meleaguri nu pot fi întâlnite decât divizii ale escadrelor engleze, franceze şi americane. Oricum, ne vom lămuri când se vor apropia cu o milă sau două.

Navele se apropie cu o viteză foarte moderată şi, dacă nu-şi schimbă drumul, vor trebui să treacă la câteva ancabluri de Standard-Island.

Câţiva curioşi se duc până la bateria Pintenului şi urmăresc cu interes mersul navelor.

O oră mai târziu, bastimentele se află la mai puţin de două mile. Sunt crucişătoare de model vechi, cu trei catarge, superioare ca aspect bastimentelor moderne, a căror construcţie e subordonată numai necesităţilor militare. Din coşurile lor largi se înalţă rotocoale de aburi gonite de briza vestică până la marginea orizontului.

Când nu mai sunt decât la o milă şi jumătate, ofiţerul poate să afirme că vasele alcătuiesc divizia navală britanică din Pacificul de Vest, unde arhipelagurile Tonga, Samoa, Cook aparţin Marii Britanii sau se află sub protectoratul său.

Ofiţerul e gata să înalţe pavilionul insulei cu elice, a cărui etamină, blazonată cu un soare de aur, se va desfăşura larg în bătaia brizei. Se aşteaptă ca vasul amiral al diviziei să dea salutul.

Minutele trec.

— Dacă sunt englezi, observă Frascolin, nu se prea grăbesc să fie politicoşi.

— Ce vrei? răspunde Pinchinat, John Bull are de obicei pălăria înşurubată pe cap şi deşurubarea cere destul de mult timp.

Ofiţerul ridică din umeri.

— Sunt într-adevăr englezi, spune el. Îi cunosc, nu vor saluta, într-adevăr, nici un pavilion nu se ridică la brigantina navei din faţă. Divizia trece fără să se sinchisească de Standard-Island, ca şi cum n-ar fi existat. Şi, dealtfel, în virtutea cărui drept există ea? Cu ce drept vine să încurce navigaţia în Pacific? De ce să-i acorde atenţie Anglia, după ce n-a încetat să protesteze împotriva fabricării acestei maşini enorme, care, cu riscul de a prilejui abordaje, pluteşte pe mări şi taie drumurile maritime?...

Divizia s-a îndepărtat ca un domn prost-crescut care refuză să recunoască oamenii pe trotuarele din Regent-Street sau din Strand. Pavilionul insulei cu elice rămâne la piciorul catargului.

E uşor să ne închipuim cum e tratată în oraş şi în porturi această arogantă Anglie, acest perfid Albion[1], această Cartagină a timpurilor moderne[2]. Se ia hotărârea de a nu se răspunde niciodată unui salut britanic, dacă s-ar întâmpla să fie salutaţi — ceea ce este cu totul de necrezut.

---

[1] Nume străvechi dat Marii Britanii. Vine de la falezele ei albe (alba, în latină).

[2] Prin analogie cu vechea Cartagină, una dintre cele mai mari puteri maritime ale antichităţii.

— Ce diferenţă faţă de escadra noastră, cu prilejul sosirii ei la Tahiti! exclamă Yvernes.

— Francezii, declară Frascolin, sunt totdeauna de o politeţe…

— *Sostenuto con espressione!* completează alteţa-sa, bătând măsura cu graţie.

În dimineaţa zilei de 29 noiembrie sunt semnalate primele înălţimi ale arhipelagului Cook, situat la 20° latitudine sudică şi 160° longitudine vestică. Numit la început Mangia, Harvey, apoi Cook, după numele celui care a debarcat acolo în 1770, arhipelagul e alcătuit din insulele Mangia, Rarotonga, Watim, Mittio, Harvey, Palmerton, Hagemeister etc. Populaţia sa, de origine mahori, a scăzut de la douăzeci de mii la douăsprezece mii de locuitori. Ea este formată din malaiezi polinezieni pe care misionarii europeni i-au convertit la creştinism

Aceşti insulari, foarte mândri de independenţa lor, au rezistat totdeauna cotropirii străine. Ei se cred încă stăpâni la ei acasă, cu toate că au ajuns încetul cu încetul să suporte influenţa ocrotitoare — se ştie ce înseamnă asta! — a guvernului Australiei engleze.

Prima insulă întâlnită este Mangia, cea mai importantă şi cea mai populată — de fapt, capitala arhipelagului. Itinerarul prevede o oprire de cincisprezece zile în acest loc.

Oare acest arhipelag îi va oferi lui Pinchinat privilegiul de a face cunoştinţă cu adevăraţii sălbatici — aceşti sălbatici a la Robinson Crusoe pe care i-a căutat zadarnic în insulele Marchize, Societăţii şi Nuka-Hiva? Curiozitatea lui de parizian va fi în sfârşit satisfăcută?...

— Bătrâne Zorn, dacă nici aici nu există antropofagi, atunci nu mai există nicăieri!

— Aş putea să-ţi răspund: şi ce-mi pasă? ripostează ariciul. Dar te-aş întreba: de ce nicăieri?

— Pentru că o insulă care se numeşte «Mangia» nu poate fi locuită decât de mâncători de oameni[1].

Şi Pinchinat abia are timp să se ferească de pumnul pe care-1 merită groaznicul său calambur.

Dealtfel, există sau nu antropofagi la Mangia, alteţa-sa nu va avea posibilitatea să intre în comunicaţie cu ei.

Când Standard-Island a ajuns la o milă de Mangia, o pirogă se prezintă la cheiul lui Tribord-Harbour. Ea-1 aduce pe ministrul englez, simplu pastor protestant, care-şi exercită tirania asupra arhipelagului mai mult decât şefii mangieni. În această insulă, cu o circumferinţă de treizeci de mile şi cu patru mii de locuitori, cultivată cu grijă, bogată în plantaţii de taros şi în

[1] Joc de cuvinte intraductibil, în franceză, manger = a mânca.

câmpuri de arow-root şi igname, pastorul posedă cele mai bune pământuri. El are cea mai confortabilă locuinţă din Ouchora, capitala insulei, locuinţă situată la poalele unei coline împănate cu arbori de pâine, cocotieri, manguieri, boura-aneşi, pimentieri, fără să mai vorbim de o grădină unde înfloresc coleaşii, gardeniile şi bujorii. El este puternic datorită poliţiştilor indigeni, în faţa cărora se închină maiestăţile-lor mangiene. Această poliţie opreşte căţăratul în arbori, vânătoarea şi pescuitul în zilele de duminică şi de sărbători, plimbarea după ora nouă seara, cumpărarea obiectelor de consum la alte preţuri decât cele stabilite arbitrar — totul sub pedeapsa unei amenzi plătite în piaştri (piastrul valorând cinci franci). Cea mai mare parte a amenzii intră în buzunarele puţin scrupulosului pastor.

Ofiţerul din port îl întâmpină pe acest personaj scund şi gros, schimbând cu el saluturile de rigoare.

— În numele regelui şi reginei insulei Mangia, spune englezul, prezint complimentele Maiestăţilor Lor, excelenţei sale guvernatorului insulei cu elice.

— Sunt însărcinat să le primesc şi să vă mulţumesc, domnule ministru, răspunde ofiţerul, până ce guvernatorul nostru va prezenta personal omagiile sale...

— Excelenţa Sa va fi binevenită, spune ministrul, a cărui fizionomie este plămădită din viclenie şi aviditate.

Apoi, pe un ton dulceag:

— Presupun că starea sanitară de pe Standard-Island nu lasă întru nimic de dorit...

— N-a fost niciodată mai bună.

— S-ar putea totuşi ca unele maladii epidemice — gripă, tifos, variolă...

— Nici măcar guturai, domnule ministru. Binevoiţi deci să ne eliberaţi patenta medicală[1] şi, îndată ce ne vom afla la punctul de oprire, comunicaţiile cu Mangia se vor stabili în condiţiile obişnuite.

— Numai că... răspunde pastorul, cu ezitare, dacă bolile...

— Vă repet că nu există nici urmă de boală.

— Locuitorii insulei cu elice au deci intenţia să debarce.

— Da. Aşa cum au facut-o recent în arhipelagurile din răsărit.

— Foarte bine, foarte bine, răspunde butoiaşul. Fiţi sigur că vor fi primiţi cu braţele deschise, de vreme ce nici o epidemie...

— Nici una, vă asigur.

---

[1] Permisul de intrare în port.

— Să debarce atunci... şi în număr cât mai mare. Indigenii îi vor primi foarte bine, căci mangienii sunt ospitalieri. Numai că...

— Numai că ?

— Maiestăţile Lor, de acord cu consiliul şefilor, au hotărât că aici, ca şi în celelalte insule ale arhipelagului, străinii trebuie să plătească o taxă de intrare.

— O taxă? V-

— Da, doi piaştri. După cum vedeţi, e foarte puţin. Doi piaştri pentru fiecare persoană care va pune piciorul pe insulă.

E limpede că ministrul este autorul acestei propuneri, pe care regele, regina, consiliul şefilor s-au grăbit s-o accepte şi care va aduce un câştig bun Excelenţei Sale. Or, în arhipelagurile din răsăritul Pacificului n-a fost niciodată vorba despre asemenea taxe şi ofiţerul portului e surprins.

— Vorbiţi serios? întreabă el.

— Foarte serios, răspunde ministrul, şi fără plata acestor doi piaştri nu vom putea lăsa pe nimeni...

— Bine! i-o retează ofiţerul.

Apoi, salutând, se retrage în biroul telefonic şi-1 pune la curent pe comandor.

Ethel Simcoe ia legătura cu guvernatorul. Mai e nimerit ca insula cu elice să se oprească în faţa Mangiei, pretenţiile autorităţilor mangiene fiind pe cât de formale, pe atât de nejustificate?

Răspunsul nu se lasă aşteptat. După ce s-a consultat cu adjuncţii săi, Cyrus Bikerstaff refuză să se supună acestor taxe jignitoare. Standard-Island nu se va opri nici în faţa Mangiei, nici în faţa alteia dintre insulele arhipelagului. Lacomul pastor nu se va alege cu nimic şi miliardezii vor merge pe meleaguri învecinate, să viziteze localnici mai puţin hrăpăreţi şi mai puţin pretenţioşi.

Se dă deci ordin mecanicilor să lase frâu liber milioanelor de cai-vapori. Şi iată cum Pinchinat e lipsit de plăcerea de a strânge mâna unor onorabili antropofagi. Dar, să nu-i pară rău: în insulele Cook nu mai există antropofagi.

Standard-Island trece prin braţul larg de apă prelungit până la o îngrămădire de patru insule, al căror şirag se desfăşoară spre nord. Se arată mai multe pirogi, unele construite şi armate cu destulă fineţe, altele scobite pur şi simplu într-un trunchi, dar conduse de pescari îndrăzneţi, care se aventurează în urmărirea balenelor, atât de numeroase pe aceste meleaguri.

Aceste insule sunt înverzite şi roditoare şi se înţelege de ce le-a impus Anglia protectoratul său, aşteptând să le includă

printre proprietăţile sale din Pacific. Trecând prin faţa Mangiei, cei de pe Standard-Island au putut să vadă ţărmurile ei stâncoase, cuprinse de o brăţară de mărgean, casele sale strălucitoare de albeaţă, tencuite cu o piatră de var extrasă din formaţiile coralifere, colinele sale tapiţate cu verdeaţa întunecată a arborilor tropicali, coline a căror altitudine nu trece de două sute de metri.

A doua zi, comandorul Simcoe recunoaşte insula Rarotonga, după înălţimile ei împădurite până sus. Spre mijloc, un vulcan de o mie cinci sute de metri, al cărui creştet străpunge parcă frunzişul. Între arbori se zăreşte un edificiu în întregime alb, cu ferestre gotice. Este templul protestant, clădit în mijlocul pădurilor de *mape* care coboară până pe ţărm. Arborii înalţi, cu ramuri puternice, cu trunchiuri capricioase, sunt strâmbi, scofâlciţi, diformi ca bătrânii meri din Normandia şi bătrânii măslini din Provence.

Poate că reverendul care călăuzeşte conştiinţele rarotongiene (în înţelegere cu directorul Societăţii oceanice germane, în mâinile căruia se află întreg comerţul insulei) n-a stabilit taxe pentru străini, după exemplul colegului său din Mangia. În acest caz, miliardezii ar putea, fără să-şi dezlege baierile pungii, să meargă să prezinte omagiile lor celor două regine care-şi dispută suveranitatea — una în satul Arognani, cealaltă în satul Avarua. Dar Cyrus Bikerstaff nu socoteşte nimerit să se oprească în această insulă şi este aprobat de consiliul notabililor, obişnuiţi să fie primiţi pretutindeni ca nişte regi. La urma urmei, pierderea este pentru bieţii indigeni, dominaţi de anglicani neîndemânatici. Căci nababii de pe Standard-Island au buzunarele pline şi aruncă piaştrii în dreapta şi-n stânga.

La sfârşitul zilei nu se mai vede decât vârful vulcanului ridicân du-şi ascuţişul la orizont. Miriade de păsări marine s-au îmbarcat fără voie şi zboară deasupra insulei cu elice, dar la căderea nopţii fug repede către insuliţele din nordul arhipelagului, care sunt izbite fără încetare de hula marină.

La o reuniune prezidată de guvernator, se propune o modificare a itinerarului. Standard-Island străbate regiuni în care influenţa engleză este predominantă. Continuînd să navigheze spre vest, de-a lungul paralelei douăzeci, aşa cum se hotarâse la început, ar întâlni insulele Tonga şi Fidji. Or, ceea ce s-a petrecut în insulele Cook nu este prea încurajator. N-ar fi mai bine să se îndrepte spre Noua Caledonie, spre arhipelagul Loyalty, aceste posesiuni în care Bijuteria Pacificului va fi primită cu întreaga politeţe franţuzească? Apoi, după solstiţiul din decembrie, să se întoarcă spre zonele ecuatoriale?... E

adevărat că asta ar însemna să se îndepărteze de Noile Hebride, unde ar trebui să fie repatriaţi naufragiaţii de pe cuter şi căpitanul lor...

În timpul acestei deliberări, malaiezii s-au arătat a fi cuprinşi de o nelinişte foarte explicabilă, întrucât, dacă modificarea este adoptată, repatrierea lor va fi mai dificilă. Căpitanul Sarol nu poate să-şi ascundă dezamăgirea, mânia chiar, şi dacă cineva l-ar fi auzit vorbind oamenilor săi ar fi găsit că enervarea lui e mai mult decât suspectă.

— Îi auziţi! repetă el. Să ne debarce în insulele Loyalty sau în Noua Caledonie! Şi prietenii noştri care ne aşteaptă la Erromango... Şi planul atât de bine pregătit în Noile Hebride!.... O să dea greş oare această lovitură?

Din fericire pentru malaiezi — din nenorocire pentru Standard-Island — proiectul de schimbare a itinerarului nu este admis. Notabililor din Milliard-City nu le place să-şi schimbe deprinderile. Croaziera va fi continuată aşa cum indică programul hotărât la plecarea din Madeleine-bay. Numai că, pentru a înlocui oprirea de cincisprezece zile în insulele Cook, se vor îndrepta spre arhipelagul Samoa, urcând spre nord-vest, înainte de a ajunge în insulele Tonga.

Aflând despre această decizie, malaiezii nu-şi pot ascunde satisfacţia.

În definitiv, e firesc să se bucure că adunarea notabililor n-a renunţat la ideea de a-i repatria în Noile Hebride.

DIN ARHIPELAG, ÎN ARHIPELAG

Dacă orizontul insulei cu elice pare să se fi înseninat de când raporturile dintre tribordezi şi babordezi sunt mai puţin încordate, dacă această înseninare se datoreşte sentimentului pe care-1 încearcă unul pentru altul Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley, dacă, în sfârşit, guvernatorul şi supraintendentul au motive să creadă că viitorul nu va mai fi compromis de dezbinări interne, existenţa Bijuteriei Pacificului nu este mai puţin ameninţată şi e greu să se evite catastrofa pregătită de multă vreme. Pe măsură ce înaintează spre vest, Standard-Island se apropie de meleagurile unde o aşteaptă distrugerea,

iar autorul acestei uneltiri criminale nu este altul decât căpitanul Sarol.

Într-adevăr, nu întâmplarea i-a călăuzit pe malaiezi către arhipelagul Sandwich. Cuterul nu s-a oprit la Honolulu decât pentru a aştepta acolo sosirea insulei cu elice în perioada vizitei sale anuale. Intenţia căpitanului Sarol a fost de a urma Standard-Island după plecarea sa, de a naviga în apele sale fără să stârnească bănuieli, de a se face primiţi pe insulă ca naufragiaţi şi apoi, sub pretextul unei repatrieri, de a o îndrepta către Noile Hebride.

Se ştie cum a fost îndeplinită prima parte a acestui plan. Ciocnirea cuterului era imaginară. Nici o navă nu l-a abordat în apropierea Ecuatorului. Însuşi echipajul şi-a sabordat vasul, însă astfel încât să se poată menţine la suprafaţă până în clipa în care vor sosi ajutoarele cerute prin lovitura de tun. Malaiezii au manevrat de asemenea pentru ca vasul să se scufunde după ce vor fi «salvaţi» de către ambarcaţia de la Tribord-Harbour. În felul acesta, ciocnirea nu putea fi suspectă, nu se putea contesta calitatea de naufragiaţi unor marinari al căror vas a pierit în valuri şi trebuia să li se dea azil.

E adevărat, se putea ca guvernatorul să nu vrea să-i găzduiască decât câteva zile. Se putea ca regulamentele să se opună şederii unor străini pe Standard-Island. Se putea decide să fie debarcaţi în arhipelagul cel mai apropiat... Acesta era riscul şi căpitanul Sarol a riscat. Dar, după avizul favorabil al Companiei, s-a luat hotărârea ca naufragiaţii de pe cuter să rămână şi să fie duşi până la Noile Hebride.

Aşa s-au petrecut lucrurile. De patru luni, căpitanul Sarol şi cei zece malaiezi ai săi se află în deplină libertate pe insula cu elice. Ei au putut s-o exploreze în întregime, au putut să-i pătrundă toate secretele şi n-au neglijat nimic în această privinţă. Toate merg după dorinţa lor. O clipă, s-au temut că itinerarul va fi modificat de către consiliul notabililor şi au fost atât de neliniştiţi încât riscau să devină suspecţi. Din fericire pentru planurile lor, itinerarul n-a suferit nici o schimbare. După trei luni, Standard-Island va ajunge în regiunea Noilor Hebride şi acolo se va produce o catastrofă fără seamăn în istoria dezastrelor maritime.

Acest arhipelag al Noilor Hebride e primejdios pentru navigatori nu numai prin colţii de stâncă presăraţi împrejurul lui şi prin furtunile electrice care-l năpădesc, ci şi datorită ferocităţii unora dintre indigeni. Din epoca descoperirii lui de către Quiros, în 1706, după ce a fost explorat dc Bougainville în 1768 şi de Cook în 1773, arhipelagul a fost teatrul unor

monstruoase masacre şi poate că proasta sa reputaţie justifică temerile lui Sebastien Zorn în legătură cu sfârşitul croazierei insulei cu elice.

Câteva insule din acest arhipelag sunt adevărate cuiburi de tâlhari, şi locuitorii lor nu trăiesc decât din piraterie.

Căpitanul Sarol, malaiez de origine, aparţine tipului de piraţi, vânători de balene, negustori de sclavi care — după cum a observat medicul de marină Hagon în timpul călătoriei sale în Noile Hebride — mişună pe aceste meleaguri. Îndrăzneţ, întreprinzător, obişnuit să cutreiere arhipelagurile suspecte, foarte priceput în meseria sa, conducând nu o dată expediţii sângeroase, acest Sarol nu este la prima lovitură şi faptele sale puţin glorioase l-au făcut celebru în vestul Pacificului.

Cu câteva luni înainte, căpitanul Sarol şi oamenii săi, în complicitate cu piraţii din insula Erromango, una din Noile Hebride, au pus la cale o lovitură care, dacă va izbuti, le va îngădui să trăiască sub înfăţişarea unor oameni cinstiţi, pretutindeni unde vor avea chef. Ei cunosc din auzite această insulă cu elice, care, de anul trecut, călătoreşte între cele două tropice. Ei ştiu ce comori de nepreţuit se află în bogata sa capitală. Dar, cum Standard-Island nu are de gând să se aventureze atât de departe spre vest, trebuie să fie atrasă în apropierea sălbaticei Erromango, unde totul este pregătit pentru a-i asigura distrugerea.

Pe de altă parte, cu toate că vor primi întăriri din insulele vecine, neohebridienii trebuie să ţină seamă de inferioritatea lor numerică faţă de populaţia insulei cu elice — fără a mai vorbi de mijloacele de apărare de care dispune aceasta. Iată de ce nu e vorba de a o ataca în larg, ca pe un simplu vas de comerţ, nici de a lansa o flotilă de pirogi la abordaj. Graţie sentimentelor umanitare pe care piraţii au ştiut să le exploateze, fără să trezească nici o bănuială, Standard-Island se va apropia de Erromango. Ea va ancora la câteva ancabluri de litoral. Mii de piraţi o vor invada prin surprindere. O vor arunca pe stânci. Ea se va sfărâma. Va fi lăsată în voia jafului şi a masacrelor. Această oribilă maşinaţie are şanse de reuşită. Ca preţ al ospitalităţii pe care au acordat-o căpitanului Sarol şi complicilor săi, miliardezii se îndreaptă către o catastrofă supremă.

La 9 decembrie, comandorul Simcoe atinge meridianul o sută şaptezeci şi unu la intersecţia lui cu paralela a cincisprezecea. Între acest meridian şi al o sută şaptezeci şi cincilea se află

arhipelagul Samoa, vizitat de Bougainville în 1768, de La Perouse[1] în 1787, de Edwards în 1791.

Insula Rose se arată cea dintâi, către nord-vest — insulă nelocuită, care nu merită cinstea unei vizite.

După două zile se zăreşte insula Manua, aşezată între insuliţele Olosaga şi Ofu. Vârful ei cel mai înalt se ridică la şapte sute şaizeci de metri deasupra nivelului mării. Cu toate că numără aproximativ două mii de locuitori, nu este cea mai interesantă insulă din arhipelag şi guvernatorul nu dă ordin de oprire. Mai bine să întârzie cincisprezece zile în insulele Tetuila, Upola, Savai — cele mai frumoase insule ale celui mai frumos arhipelag. Manua se bucură totuşi de o anumită celebritate în analele maritime. Pe litoralul său, la Ma-Oma, au pierit mai mulţi dintre însoţitorii lui Cook, în adâncul unui golf căruia i-a rămas preaîndreptăţitul nume de Golful Masacrului.

Douăzeci de leghe despart Manua de Tetuila, vecina sa, de care Standard-Island se apropie în timpul nopţii de 14 spre 15 decembrie. Cvartetul, care se plimbă în împrejurimile bateriei Pintenului, a «simţit» această Tetuila, cu toate că ea se află încă la o distanţă de mai multe mile. Văzduhul este îmbălsămat de cele mai încântătoare miresme.

— Asta nu-i o insulă, exclamă Pinchinat, e magazinul lui Piver!... fabrica lui Lubini... dugheana unui vânzător de parfumuri la modă!...

— Dacă alteţa-ta n-are nimic împotrivă, intervine Yvernes, aş prefera să o asemuieşti cu un vas de ars mirodenii.

— Fie şi-aşa! răspunde Pinchinat, care nu vrea să stânjenească avânturile poetice ale colegului său.

Într-adevăr, s-ar spune că un val de efluvii parfumate e purtat de briză pe deasupra apelor adormite. Sunt emanaţiile esenţei atât de pătrunzătoare căreia canacii samoani îi spun *musooi.*

La răsăritul soarelui, Standard-Island navighează de-a lungul Tetuilei, la şase ancabluri de coasta ei nordică. Parcă e o grădină înverzită sau mai degrabă o pădure aşezată în trepte până pe cele mai înalte vârfuri (unul dintre ele depăşind o mie şapte sute de metri), înaintea ei se înşiră câteva insuliţe, printre care Anuu. Sute de pirogi elegante escortează insula cu elice. Echipajul lor este alcătuit din indigeni viguroşi, pe jumătate goi, mânuindu-şi vâslele în măsura 2/4 a unui cântec samoan. Cincizeci sau şaizeci de vâslaşi nu e o cifră exagerată pentru aceste lungi ambarcaţii, de o soliditate care le îngăduie să înfrunte largul mării. Parizienii înţeleg motivul pentru care primii europeni au botezat aceste insule Arhipelagul

---

[1] Celebru navigator francez, (1741 - 1788).

Navigatorilor. De fapt, adevăratul său nume geografic e Hamoa sau, mai bine, Samoa.

Savai, Upolu, Tetuila, înşirate de la nord-vest spre sud-est, Olosaga, Ofu, Manua, răsfirate în sud-est — acestea sunt principalele insule ale acestui arhipelag de natură vulcanică. Suprafaţa lui totală este de două mii opt sute de kilometri pătraţi şi populaţia numără treizeci şi cinci de mii şase sute de locuitori. E cazul, deci, să reducem la jumătate rezultatul recensămintelor efectuate de către primii exploratori.

E de remarcat că oricare dintre aceste insule prezintă condiţii climaterice la fel de favorabile ca Standard-Island. Temperatura se menţine între douăzeci şi şase şi treizeci şi patru de grade. Iulie şi august sunt lunile cele mai reci, iar canicula domneşte în februarie. Din decembrie până în aprilie, samoanii sunt copleşiţi de ploi abundente şi în aceeaşi epocă se dezlănţuie vijelii şi furtuni fecunde în dezastre.

Cât despre comerţ, aflat la început în mâinile englezilor, apoi ale americanilor, apoi ale nemţilor, cifra lui se ridică la un milion opt sute de mii de franci pentru import şi nouă sute de mii de franci pentru export. El se întemeiază pe anumite produse agricole — bumbacul, şi coprahul, adică miezul uscat al nucii de cocos.

Populaţia, de origine malaiezo-polineziană, e amestecată doar cu trei sute de albi şi câteva mii de lucrători recrutaţi din insulele Melaneziei. Din 1830, misionarii i-au convertit la creştinism pe samoani, care păstrează totuşi anumite practici ale vechilor rituri. Marea majoritate a indigenilor e protestantă, graţie influenţei germane şi engleze. Totuşi, catolicismul numără câteva mii de neofiţi pe care călugării marişti[1] încearcă să-i înmulţească, pentru a combate prozelitismul anglo-saxon.

Standard-Island se opreşte la sud de insula Tetuila, în faţa radei portului Pago-Pago. Acesta este adevăratul port al insulei, a cărei capitală, Leone, este situată în partea centrală. Nu se ivesc fricţiuni între guvernatorul Cyrus Bikerstaff şi autorităţile samoane, care acordă permisiunea de a debarca.

Suveranul arhipelagului locuieşte nu la Tetuila, ci la Upolu, unde s-au stabilit rezidenţii englez, american şi german. Nu vor avea deci loc recepţii oficiale. Un oarecare număr de samoani profită de permisiunea de a vizita Milliard-City şi «împrejurimile sale». Cât despre miliardezi, ei sunt asiguraţi că populaţia arhipelagului le va face o primire cordială.

Portul este situat în fundul golfului. Adăpostul pe care-1 oferă împotriva vânturilor din larg este excelent şi intrarea se face cu

[1] Membri ai unei congregaţii religioase catolice.

uşurinţă. Navele de război vin aici deseori, în perioadele de repaus.

Nu e de mirare că printre primii care debarcă pot fi întâlniţi Sebastien Zorn şi camarazii săi, întovărăşiţi de supraintendent. Calistus Munbar este, ca totdeauna, de o fermecătoare şi dezlănţuită bună dispoziţie. El a aflat că trei sau patru familii de notabili au organizat o excursie până la Leone, în trăsuri trase de cai neozeelandezi. Or, pentru că familiile Coverley şi Tankerdon trebuie să ia parte la excursie, poate că se va produce încă o apropiere între Walter şi miss Dy. Lucrul acesta nu i-ar displăcea deloc.

Plimbându-se împreună cu cvartetul, el vorbeşte despre acest mare eveniment, însufleţindu-se şi ambalându-se ca de obicei.

— Prieteni, repetă el, suntem în plină operă comică. Un incident fericit poate duce la deznodământ. Un cal care nu mai ascultă de frâu... o trăsură care se răstoarnă...

— Un atac al briganzilor, spune Yvernes.

— Un masacru general al excursioniştilor! adaugă Pinchinat.

— Şi asta ar putea foarte bine să se întâmple! bombăne violoncelistul cu o voce funebră, ca şi cum ar fi scos nişte sunete lugubre de pe coarda a patra a instrumentului său.

— Nu, prieteni, nu! strigă Calistus Munbar. Să n-ajungem la masacru! Nu-i nevoie chiar de atât! Doar un accident acceptabil, în care Walter Tankerdon ar fi destul de fericit să salveze viaţa Dianei Coverley...

— Şi în timpul acesta, un pic de muzică de Boieldieu sau de Auber[1]! completează Pinchinat, învârtind mânerul imaginar al unei flaşnete.

— Deci ţii şi acum la această căsătorie? intervine Frascolin.

— Dacă ţin, dragul meu Frascolin! Visez la ea zi şi noapte! Îmi pierd buna dispoziţie! (Nu prea se vede.) Slăbesc! (Nici asta nu pare mai adevărat.) Aş muri dacă nu s-ar face!...

— Se va face, domnule supraintendent! îl linişteşte Yvernes, dând vocii sale o sonoritate profetică. Dumnezeu nu doreşte moartea Excelenţei Voastre.

— N-ar avea decât de pierdut! afirmă Calistus Munbar.

Şi se îndreaptă cu toţii către un local indigen, unde beau câteva pahare de lapte de cocos în sănătatea viitorilor soţi, mâncând şi câteva banane savuroase.

Populaţia samoană, întâlnită de-a lungul străzilor şi printre masivele de arbori dimprejurul portului, e o adevărată încântare pentru ochii parizienilor. Bărbaţii au o înălţime peste cea mijlocie, tenul brun-gălbui, capul rotund, pieptul puternic,

---

[1] Compozitor francez (1782-1871).

membrele musculoase, fizionomia blândă şi veselă. Poate că sunt prea acoperiţi de tatuaje pe braţe, pe tors, chiar pe coapsele acoperite doar în parte cu un fel de fustă de ierburi sau de frunze. Cât despre chică, o au neagră, linsă sau ondulată, după gustul dandismului indigen. Dar, sub stratul de var cu care şi-o ung, chica aceasta e pieptănată ca o perucă.

— Sălbatici stil Ludovic al XV-lea! exclamă Pinchinat. Le-ar mai trebui haina de ceremonie, sabia, pantalonii scurţi, ciorapii, pantofii cu tocuri roşii, pălăria cu pene şi tabachera, pentru a mi-i închipui participând la trezirea regelui, la Versailles![1]

Cât despre samoaneze, fete sau femei, îmbrăcate la fel de sumar ca bărbaţii, tatuate pe mâini şi pe piept, purtând pe cap ghirlande de gardenii, cu gâtul împodobit de coliere roşii din flori de *hibiscus,* ele îndreptăţesc admiraţia care se revarsă din relatările primilor navigatori — cel puţin atâta vreme cât sunt tinere. Foarte la locul lor, dealtfel, de o pudoare uşor afectată, graţioase şi surâzătoare, ele îi încântă pc membrii cvartetului, spunând cu o voce dulce şi melodioasă: «Kalofa» (adică «bună ziua»).

O excursie, mai bine-zis un pelerinaj pe care turiştii noştri au ţinut să-1 facă a doua zi, le oferă prilejul de-a traversa insula de la un capăt la celălalt. O trăsură autohtonă îi conduce pe ţărmul dimpotrivă, al cărui nume le aduce aminte de Franţa. Aici, pe un monument de mărgean alb, inaugurat în 1884, iese în evidenţă o placă de bronz pe care sunt săpate numele de neuitat ale însoţitorilor lui La Perouse — comandantul de Langle, naturalistul Lamanon şi nouă mateloţi, masacraţi în acest loc la 11 decembrie 1787.

Sebastien Zorn şi colegii săi se întorc la Pago-Pago de-a curmezişul insulei. În drum, minunate masive de arbori înlănţuiţi de liane, cocotieri, bananieri sălbatici, nenumărate soiuri indigene potrivite pentru lucrul în lemn. Pe câmpie se găsesc culturi de taros, de trestie de zahăr, de cafea, de bumbac, de scorţişoară. Pretutindeni portocali, goyavieri, manguieri, avocatieri, plante căţărătoare, orhidee şi ferigi arborescente. O floră uimitor de bogată creşte pe acest pământ roditor, fecundat de o climă umedă şi caldă. Fauna samoană, redusă la câteva păsări şi câteva reptile aproape inofensive, numără printre mamiferele indigene doar un mic şobolan, singurul reprezentant al rozătoarelor.

---

[1] Moment important al ceremonialului de la curtea regilor Franţei.

După patru zile, la 18 decembrie, insula cu elice părăseşte Tetuila fără să se fi produs «accidentul providenţial» atât de dorit de supraintendent. Dar e vizibil că raporturile dintre cele două familii duşmane continuă să se destindă.

Numai vreo douăsprezece leghe despart Tetuila de Upolu. În dimineaţa următoare, Standard-Island trece succesiv la un sfert de milă de insuliţele Nuntua, Samusu şi Salafuta, care apără Upolu, ca tot atâtea forturi izolate. Ea manevrează cu mare îndemânare şi, în după-amiaza aceleiaşi zile, se opreşte în faţa capului Apia.

Upolu este cea mai importantă insulă a arhipelagului, având şaisprezece mii de locuitori. Germania, America şi Anglia şi-au stabilit aici rezidenţii, întruniţi într-un fel de consiliu pentru protecţia intereselor concetăţenilor lor. Suveranul grupului «domneşte» în mijlocul curţii sale la Malinuu, la extremitatea estică a capului Apia.

Aspectul insulei Upolu este asemănător cu cel al Tetuilei: o îngrămădire de culmi stâncoase, dominate de vârful Muntelui Misiunii, care constituie coloana vertebrală a insulei. Aceşti vechi vulcani stinşi sunt acoperiţi acum de păduri dese care îi învelesc până în buza craterelor. La poalele munţilor, câmpiile şi ogoarele se unesc cu fâşia aluvionară a litoralului, unde vegetaţia se supune fanteziei luxuriante a tropicelor.

A doua zi, guvernatorul Cyrus Bikerstaff, cei doi adjuncţi ai săi, câţiva notabili debarcă în portul Apia. E vorba de o vizită oficială la rezidenţele Germaniei, Angliei şi Statelor Unite ale Americii, acest soi de municipalitate tricefală în mâinile căreia se concentrează administraţia arhipelagului.

În timp ce Cyrus Bikerstaff şi suita sa se îndreaptă spre rezidenţe, Sebastien Zorn, Frascolin, Yvernes şi Pinchinat, care au debarcat şi ei, cutreieră oraşul.

De la început, membrii cvartetului sunt izbiţi de contrastul dintre casele europene, în care se află magazinele negustorilor, şi colibele vechiului sat canac, pe care indigenii n-au vrut să le părăsească. Aceste locuinţe sunt confortabile, curate, într-un cuvânt fermecătoare. Presărate pe malurile râului Apia, acoperişurile lor joase se adăpostesc sub eleganta umbrelă a palmierilor.

Portul nu e lipsit de animaţie. E cel mai frecventat port al arhipelagului şi Societatea comercială din Hamburg întreţine aici o flotilă destinată cabotajului între Samoa şi insulele dimprejur.

Dar influenţa tripticului anglo-americano-german e preponderentă în acest arhipelag. Franţa e reprezentată prin

misionari catolici. Onorabilitatea, devotamentul şi zelul de care dau dovadă le-au creat un bun renume în rândul populaţiei samoane. O veritabilă satisfacţie, o adâncă emoţie chiar îi cuprinde pe artişti când zăresc mica biserică a Misiunii, lipsită de severitatea puritană a capelelor protestante şi, un pic mai departe, pe colină, o şcoală pe acoperişul căreia fâlfâie steagul tricolor.

Ei se-ndreaptă într-acolo şi, după câteva minute, sunt primiţi în colonia franceză. Mariştii fac «falanişilor» — aşa îi numesc samoanii pe străini — o primire patriotică. Aici locuiesc trei călugări, aflaţi în slujba Misiunii, ca şi alţi doi instalaţi la Sawaii, şi un oarecare număr de călugăriţe răspândite în insule.

Ce plăcere pentru membrii cvartetului să stea de vorbă cu superiorul, om în vârstă, care locuieşte în arhipelag de multă vreme! E atât de fericit să-şi vadă compatrioţii — mai mult încă, artişti din ţara sa! Conversaţia este întreruptă doar de degustarea băuturilor răcoritoare a căror reţetă se află în posesia Misiunii.

— În primul rând, spune bătrânul, să nu vă închipuiţi, scumpii mei fii, că insulele noastre sunt sălbatice! În Samoa nu veţi găsi indigeni care să practice canibalismul.

— N-am întâlnit nicăieri până acum, observă Frascolin.

— Spre marea noastră părere de rău! adaugă Pinchinat.

— Cum, părere de rău?

— Iartă, părinte, această mărturisire a unui parizian curios!...

E din interes pentru culoarea locală!

— Oh! intervine Sebastien Zorn, n-am ajuns încă la capătul călătoriei noastre şi poate că vom vedea chiar mai mulţi antropofagi decât am dori.

— E posibil, răspunde superiorul. Navigatorii nu trebuie să se aventureze decât cu foarte multă prudenţă în arhipelagurile din vest — în Noile Hebride, în insulele Salomon. Dar în Tahiti, în Marchize, în Insulele Societăţii ca şi în Samoa, civilizaţia a făcut progrese însemnate. Ştiu că masacrarea însoţitorilor lui La Perouse a creat samoanilor o faimă de ferocitate, de canibalism. Dar s-au schimbat mult de atunci. Indigenii de azi sunt oameni civilizaţi, guvernaţi după modelul european, cu un parlament după modelul european şi cu răzmeriţe...

— După modelul european? aruncă Yvernes.

— Cum spui, fiule, insulele Samoa nu sunt scutite de tulburări politice!

— Pe Standard-Island se ştie asta, intervine Pinchinat, căci ce nu se ştie, părinte, în această insulă binecuvântată de zei! Ni se

pare chiar că am căzut în toiul unui război dinastic între două familii regale...

— Într-adevăr, prieteni, s-au purtat lupte între regele Tupua, urmaş al vechilor suverani ai arhipelagului, pe care-1 susţinem cu toată influenţa noastră, şi regele Malietoa, omul englezilor şi nemţilor. S-a vărsat mult sânge, mai cu seamă în marea bătălie din decembrie 1887. Aceşti regi s-au văzut, pe rând, proclamaţi şi detronaţi. Până la urmă, Malietoa a fost declarat suveran de către cele trei puteri, în conformitate cu dispoziţiile curţii de la Berlin.

Şi bătrânul misionar nu-şi poate reţine o mişcare convulsivă, în timp ce acest nume îi scapă de pe buze.

Vedeţi, spune el, până acum influenţa nemţilor a fost dominantă în Samoa. Nouă zecimi din pământurile cultivate se află în mâinile lor. În împrejurimile Apiei, la Suluafata, au obţinut o concesiune foarte importantă, în vecinătatea unui port care ar putea sluji aprovizionării vaselor lor de război. Armele cu tragere rapidă au fost introduse de ei şi samoanii au învăţat să le utilizeze. Dar toate astea se vor sfârşi într-o zi...

— În beneficiul Franţei? întreabă Frascolin.

— Nu, în beneficiul Regatului Unit!

— Ah, se strimbă Yvernes, Anglia sau Germania...

— Nu, fiule, e o diferenţă apreciabilă.

— Şi regele Malietoa? se interesează Yvernes.

— Regele Malietoa a fost răsturnat încă o dată şi ştiţi cine este pretendentul care ar fi avut cele mai multe şanse de a-i lua locul? Un englez, unul dintre personajele cele mai importante din întregul arhipelag, un simplu romancier...

— Un romancier?

— Da, Robert Lewis Stevenson, autorul «Comorii din insulă» şi al «Nopţilor arabe».

— Iată unde poate duce literatura! exclamă Yvernes.

— Ce pildă pentru romancierii noştri! adaugă Pinchinat. Zola I-ul, rege al samoanilor... recunoscut şi susţinut de guvernul britanic pe tronul dinastiilor Tupua şi Malietoa, cărora le urmează propria sa dinastie!... Ce vis!

Conversaţia se sfârşeşte după ce superiorul le dă diverse amănunte în legătură cu moravurile acestor insule.

Oprirea insulei cu elice la Upolu s-a prelungit timp de trei zile.

Misionarii au venit să întoarcă vizita artiştilor francezi, minunându-se de lucrurile pe care le văd la Milliard-City. Şi de ce să ascundem că, în sala cazinoului, Cvartetul Concertant interpretează pentru superior şi pentru colegii lui câteva piese

din bogatul său repertoriu. Bunul bătrân plânge de emoţie, căci adoră muzica clasică şi, spre marele său regret, nu are niciodată ocazia să o asculte la festivalurile din Upolu.

În ajunul plecării, Sebastien Zorn, Frascolin, Pinchinat, Yvernes, întovărăşiţi acum şi de profesorul de graţie şi ţinută, îşi iau rămas bun de la misionarii marişti. Despărţirea dă naştere unor scene emoţionante — despărţirea unor oameni care au fost împreună câteva zile şi care nu se vor mai revedea. Bătrânul îi binecuvântează îmbrăţişându-i şi membrii cvartetului se retrag adânc mişcaţi.

A doua zi, 23 decembrie, Standard-Island porneşte din zori, în mijlocul unui cortegiu de pirogi care o vor escorta până la Sawaii, insula vecină.

Această insulă e despărţită de Upolu doar printr-o strâmtoare de şapte-opt leghe. Dar portul Apia fiind situat pe coasta nordică, insula cu elice trebuie să plutească toată ziua de-a lungul acestei coaste înainte de a intra în strâmtoare.

După itinerarul hotărât de guvernator, nu vor face ocolul insulei Sawaii, ci vor trece între ea şi Upolu, pentru a coborî apoi, prin sud-vest, către arhipelagul Tonga. Standard-Island înaintează deci cu o viteză moderată, nevrând să se angajeze pe întuneric în această strâmtoare străjuită de insuliţele Apolinia şi Manono.

A doua zi, în zori, comandorul Simcoe manevrează între aceste două insuliţe, dintre care Apolinia numără doar două sute cincizeci de locuitori, iar Manono o mie. Aceşti băştinaşi au îndreptăţitul renume de a fi cei mai viteji, dar şi cei mai cinstiţi samoani din arhipelag.

De aici, Sawaii poate fi admirată în întreaga ei splendoare. Ea este apărată de neclintite faleze de granit împotriva asalturilor unei mări pe care uraganele, tornadele, cicloanele perioadei de iarnă o fac foarte de temut. Acoperită de o pădure deasă, dominată de un bătrân vulcan înalt de o mie două sute de metri, presărată cu sate scânteietoare sub bolta palmierilor gigantici, ea este scăldată de cascade tumultuoase şi străpunsă de caverne adânci în care furtunile de pe litoral stârnesc violente ecouri.

Dacă e să credem în legende, această insulă a fost leagănul unic al raselor polineziene. Cei unsprezece mii de locuitori ai săi au păstrat tipul pur al acestor rase. Insula se numea atunci Savaiki, faimosul Eden al divinităţilor maori.

Standard-Island se îndepărtează încet şi ultimele culmi ale insulei se pierd la orizont, în seara de 24 decembrie.

ULTIMATUM BRITANIC

De la 21 decembrie, soarele, în mişcarea sa aparentă, după ce s-a oprit asupra Tropicului Capricornului, şi-a reînceput cursa către nord, lăsând aceste regiuni în voia intemperiilor iernii şi readucând vara în emisfera septentrională.

Standard-Island nu mai este decât la vreo zece grade de tropic. Coborând până în insulele Tonga, ea va atinge latitudinea extremă prevăzută în itinerar şi-şi va relua drumul spre nord, menţinându-se astfel în cele mai prielnice condiţii climaterice. E adevărat că nu va putea evita o perioadă de mari călduri, în timpul căreia soarele va arde la zenit; dar aceste călduri vor fi temperate de briza marină şi vor scădea odată cu îndepărtarea de astrul care le pricinuieşte.

Între Samoa şi principala insulă a arhipelagului Tonga sunt opt grade, adică aproximativ o mie de kilometri. Nu e cazul să se mărească viteza. Insula cu elice se va plimba pe această mare mereu frumoasă şi nu mai puţin liniştită decât atmosfera abia tulburată de furtuni rare şi repezi. Nu-i nevoie să ajungă la Tonga înainte de începutul lui ianuarie, rămânând acolo o săptămână şi îndreptându-se apoi către insulele Fidji. După aceea, Standard-Island va urca spre Noile Hebride, unde va lăsa echipajul malaiez, apoi, pornind spre nord-est, se va întoarce la Madeleine-bay, sfârşindu-şi a doua sa croazieră.

Viaţa îşi urmează cursul lui Milliard-City, într-o linişte netulburată. E existenţa obişnuită a unui mare oraş din America sau din Europa — comunicaţii regulate cu noul continent prin vapoare sau prin cabluri telegrafice, vizite între familii, apropierea vădită între cele două sectoare rivale, plimbări, jocuri, concertele cvartetului, care n-au încetat să se bucure de aprecierea diletanţilor.

Între timp, jurnalele de pe Standard-Island, *Starboard Chronicle* şi *New Herald,* continuă să împărtăşească cititorilor cele mai noi ştiri interne şi externe. Una dintre aceste ştiri, publicată simultan de ambele ziare, provoacă numeroase comentarii.

În numărul din 26 decembrie s-a putut citi că regele Malecarliei a fost primit în audienţă de guvernator. Ce scop are vizita Maiestăţii Sale, ce motiv?... Tot felul de zvonuri împânzesc oraşul şi ar fi putut da naştere celor mai neverosimile ipoteze, dacă ziarele n-ar publica, a doua zi, o informaţie în legătură cu această problemă.

Regele Malecarliei a cerut o slujbă la Observatorul de pe Standard-Island şi administraţia superioară i-a satisfăcut imediat cererea.

— La naiba, strigă Pinchinat, trebuie să locuieşti la Milliard-City ca să vezi asemenea lucruri!

....

În această ultimă săptămână a anului, se trimit numeroase invitaţii pentru dineuri, serate, recepţii oficiale. Un banchet oferit de guvernator principalelor personaje de pe Milliard-City şi acceptat de către notabilităţile babordeze şi tribordeze dovedeşte o oarecare apropiere între cele două sectoare ale oraşului. Tankerdonii şi Coverleyi se întâlnesc în jurul aceleiaşi mese. În prima zi a anului vor fi schimbate felicitări între palatul de pe Bulevardul Nouăsprezece şi cei de pe Bulevardul Cincisprezece. Walter Tankerdon primeşte chiar o invitaţie la unul dintre concertele doamnei Coverley. Primirea pe care i-o face stăpâna casei pare să fie de bun augur. Dar de aici până la legături mai strânse e încă mult, deşi Calistus Munbar, în entuziasmul său cronic, nu încetează să repete cui vrea să-1 asculte:

— S-a făcut, prieteni, s-a făcut!

În acest timp, insula cu elice continuă să navigheze în linişte către arhipelagul Tonga. Se părea că nimic nu-i va tulbura călătoria, când, în noaptea de 30 spre 31 decembrie se manifestă un fenomen meteorologic destul de neaşteptat.

Între orele două şi trei dimineaţa se aud detunături îndepărtate. Oamenii de veghe nu se preocupă de ele mai mult decât e cazul. Nu poate fi vorba de o luptă navală, dacă nu cumva s-or fi întâlnit navele unor republici ale Americii de Sud, care sunt certate adesea. Dar de ce să se nelinişteascā cei de pe Standard-Island, insulă independentă, întreţinând relaţii paşnice cu toate ţările din cele două lumi?

Dealtfel, aceste detunături care se aud dinspre regiunile apusene ale Pacificului, se prelungesc până la ziuă şi, desigur, nu pot fi confundate cu bubuitul plin şi uniform al artileriei.

Comandorul Simcoe, înştiinţat de unul dintre ofiţerii săi, cercetează orizontul din turnul Observatorului. Nici o licărire nu se arată pe suprafaţa marii întinderi de apă aflate în faţa ochilor lui. Totuşi, cerul are un aspect neobişnuit. Reflexe de flăcări îl colorează până la zenit. Văzduhul pare înceţoşat, cu

toate că vremea e frumoasă şi barometrul nu indică, printr-o cădere neaşteptată, vreo perturbare a curenţilor atmosferici.

În zori, cei care se trezesc mai devreme încearcă o ciudată surpriză. Nu numai că detunăturile nu încetează, dar văzduhul este îmbibat cu o brumă roşie şi neagră, un fel de pulbere foarte fină, care începe să cadă în mare cantitate. S-ar zice că e o aversă de molecule funinginoase. În câteva clipe, străzile şi acoperişurile caselor sunt pline de o substanţă în care nuanţe de roşu-carmin, roz, purpuriu sunt amestecate cu zgură negricioasă.

Toţi locuitorii au ieşit din case — cu excepţia lui Athanase Doremus, care nu se scoală niciodată înainte de ora unsprezece, după ce s-a culcat în ajun la ora opt. Se înţelege că membrii cvartetului au sărit din pat şi s-au dus şi ei la Observator, unde comandorul cu ofiţerii şi astronomii săi încearcă să stabilească natura fenomenului.

— Păcat că această materie roşie nu e lichidă, şi că acest lichid nu e o ploaie de Pomard sau de Château-Lafitte[1]! suspină Pinchinat.

— Beţivule! îl apostrofează Sebastien Zorn.

În definitiv, care să fie cauza fenomenului? Se pot da numeroase exemple de ploi de praf roşu alcătuit din silice, alumină, oxid de crom şi de fier. La începutul secolului al XIX-lea, Calabria şi Abruzii au fost inundate de astfel de averse, în care locuitorii superstiţioşi voiau să vadă picături de sânge când nu era de fapt, ca la Blancenberghe în 1819, decât clorură de cobalt. S-au întâlnit, de asemenea, cazuri de transportare a moleculelor de funingine sau de cărbune provenind de la incendii îndepărtate. S-au văzut chiar ploi de funingine, la Fernambouc în 1820, ploi galbene, la Orleans în 1829 şi ploi de polen scuturat de pe brazii înfloriţi, în departamentul Basses-Pyrenees.

Ce origine poate fi atribuită acestei pulberi amestecate cu zgură care parcă umple spaţiul, acoperind insula cu elice şi marea dimprejur cu o materie densă, roşiatică?

Regele Malecarliei emite ipoteza că aceste materii provin de la vreun vulcan situat în insulele vestice. Colegii săi de la Observator i se alătură. Se strâng câţiva pumni de zgură, a cărei temperatură este superioară celei a aerului şi pe care trecerea prin văzduh nu a răcit-o încă. Ipoteza unei erupţii violente ar explica detunăturile neregulate care se mai fac încă auzite. Or, aceste regiuni sunt presărate cu cratere, unele în activitate, altele stinse, dar susceptibile să se reaprindă sub

[1] Cunoscute sorturi de vin franţuzesc.

influenţa unei acţiuni subpământene, fără a mai vorbi de cele pe care izbucnirile geologice le ridică adesea din adâncul oceanului şi a căror putere de azvârlire este extraordinară.

Chiar în mijlocul arhipelagului Tonga, de care se apropie Standard-Island, cu câţiva ani mai înainte, vârful Tufua a acoperit o suprafaţă de o sută de kilometri pătraţi cu materii eruptive. Timp de mai multe ceasuri, detunăturile vulcanice s-au propagat până la o distanţă de două sute de kilometri.

În august 1883, erupţiile vulcanului Krakatoa au pustiit o parte a insulelor Java şi Sumatra, vecine cu strâmtoarea Sundei, distrugând sate întregi, făcând numeroase victime, provocând cutremure de pământ, acoperind solul cu un strat gros de noroi, ridicând apele în vârtejuri grozave, otrăvind atmosfera cu vapori sulfuroşi şi punând vasele în primejdie.

Este cazul să ne întrebăm dacă insula cu elice nu e ameninţată de ceva asemănător.

Comandorul Simcoe e destul de neliniştit, căci navigaţia ameninţă să devină foarte dificilă. Din ordinul său, Standard-Island nu se mai deplasează decât foarte încet.

O oarecare teamă cuprinde populaţia miliardeză. Să fie oare pe punctul de a se realiza previziunile lui Sebastien Zorn în legătură cu sfârşitul croazierei?...

Către prânz începe să se întunece. Locuitorii şi-au părăsit casele, care nu ar rezista dacă trupul metalic al insulei ar fi ridicat de forţele plutoniene. Pericolul nu ar fi mai mic dacă oceanul ar trece peste armăturile de oţel ale litoralului, precipitându-şi trombele de apă asupra câmpiei!

Guvernatorul Cyrus Bikerstaff şi comandorul Simcoe se instalează la bateria Pintenului, urmaţi de o parte a populaţiei. În cele două porturi sunt trimişi ofiţeri care au ordin să rămână acolo în permanenţă. Mecanicii sunt gata să efectueze manevrele necesare dacă insula cu elice va fi nevoită să fugă în direcţia opusă. Din nefericire, navigaţia e din ce în ce mai dificilă, pe măsură ce se întunecă.

Pe la ora trei după-amiază nu se mai vede nici la zece paşi. Nu-i nici măcar o urmă de lumină difuză, într-atât absoarbe masa de cenuşă razele solare. E de temut mai ales ca nu cumva insula, supraîncărcată de zgură, să nu-şi mai poată menţine linia de plutire deasupra oceanului.

Standard-Island nu este o navă pe care s-o uşurezi aruncând mărfurile în mare, debarasând-o de lest!... Nu le rămâne decât să aştepte, incredinţându-se stabilităţii aparatului.

Se lasă seara, mai curând noaptea, şi insularii nu-şi pot da seama de aceasta decât privind orologiile. E întuneric beznă.

Sub potopul de zgură, lunile electrice au trebuit să fie coborâte pe pământ. Iluminarea clădirilor şi a străzilor, care a funcţionat toată ziua, va continua atât cât se va prelungi acest fenomen.

Situaţia nu se schimbă odată cu venirea nopţii. Se pare totuşi că detunăturile sunt mai slabe şi mai rare. Furiile erupţiei se mai potolesc şi ploaia de cenuşă, purtată spre sud de o briză destul de puternică, începe să se subţieze.

Ceva mai liniştiţi, miliardezii se hotărăsc să se întoarcă în casele lor, nădăjduind că a doua zi Standard-Island va naviga din nou în condiţii normale. Va trebui doar să se efectueze o îndelungată curăţenie generală.

Trist An nou pentru Bijuteria Pacificului! N-a lipsit decât foarte puţin ca să aibă soarta oraşelor Pompei şi Herculanum[1]! Cu toate că nu e situată la poalele Vezuviului, croaziera sa nu o expune oare să întâlnească o parte din vulcanii care împânzesc meleagurile submarine ale Pacificului?

Guvernatorul, adjuncţii săi şi consiliul notabililor rămân în clădirea primăriei. Oamenii de veghe pândesc orice schimbare care s-ar petrece la orizont sau la zenit. Ca să-şi păstreze direcţia spre sud-vest, insula cu elice n-a încetat să înainteze, dar cu o viteză de numai două-trei-mile pe oră. Când se va face ziuă - sau cel puţin îndată ce tenebrele se vor risipi — ea se va îndrepta spre arhipelagul Tonga. Acolo, fără îndoială, se va afla care anume insulă a fost teatrul unei asemenea erupţii.

În orice caz, e vădit că, odată cu scurgerea nopţii, fenomenul tinde să slăbească.

Pe la ora trei dimineaţa se produce un nou incident, stârnind o nouă spaimă în inimile miliardezilor. Standard-Island primeşte o lovitură care se răsfrânge de-a lungul compartimentelor trupului său metalic. E adevărat că zdruncinătura n-a fost destul de puternică pentru a provoca prăbuşirea clădirilor sau scoaterea din funcţiune a maşinilor. Elicele nu şi-au încetat mişcarea propulsivă. Nu e nici o îndoială însă că a avut loc o ciocnire în partea din faţă.

Ce s-a întâmplat? Să se fi izbit Standard-Island de o ridicătură a fundului mării? Nu, pentru că nu s-a oprit din mers. Să fi nimerit peste o stâncă?... Să fie un abordaj cu o navă care i-a tăiat drumul şi nu i-a zărit luminile din pricina întunericului?... S-au produs oare avarii grave care să necesite reparaţii importante la prima oprire?...

---

[1] ...acoperite de lavă in anul 79 î.e.n., în urma unei puternice erupţii a vulcanului Vezuviu.

Acolo vameşii confirmă că şocul se datorează unei ciocniri



Cyrus Bikerstaff şi comandorul Simcoe se deplasează, nu fără greutate, la bateria Pintenului, călcând pe stratul gros de zgură şi cenuşă.

Acolo, vameşii le confirmă că şocul se datorează unei ciocniri. Un vas de mare tonaj, mergând de la vest spre est, a fost izbit de pintenul insulei cu elice. Poate că şocul acesta, lipsit de importanţă pentru Standard-Island, a avut alte urmări pentru vasul necunoscut. Vameşii nu l-au zărit decât în momentul abordajului. S-au auzit strigăte care au durat doar câteva clipe. Şeful postului şi oamenii săi, alergând la baterie, n-au mai văzut şi n-au mai auzit nimic. Să se fi scufundat vasul pe loc?... Din nefericire, această ipoteză e foarte veridică.

Cât despre Standard-Island, se constată că ciocnirea nu i-a produs nici o stricăciune serioasă. E atât de masivă încât, chiar plutind cu viteză redusă, e destul să atingă un vas oricât de puternic, fie el un cuirasat de prim rang, pentru ca acesta să fie ameninţat cu pierzania. Şi e tocmai ceea ce s-a întâmplat.

Cât despre naţionalitatea vasului, şeful postului crede că ar fi auzit ordine aruncate cu o voce aspră — unul dintre acele răgete specifice comenzilor marine engleze. N-ar putea totuşi să afirme categoric acest lucru.

Cazul e foarte grav şi ar putea să aibă consecinţe nu mai puţin grave. Ce va spune Regatul Unit? Un vas englez înseamnă o bucată din Anglia şi se ştie că Marea Britanie nu se lasă amputată fără a reacţiona. La ce reclamaţii şi responsabilităţi trebuie să se aştepte Standard-Island?...

Astfel începe noul an. Până la zece dimineaţa, comandorul Simcoe nu e în măsură să întreprindă cercetări în larg. Văzduhul este încă plin de vapori, cu toate că vântul se întăreşte, risipind ploaia de cenuşă. În sfârşit, soarele străpunge vălul de ceaţă.

În ce stare de plâns se află Milliard-City, parcul, câmpia, fabricile, porturile! Ce muncă de curăţenie! La urma urmei, asta e treaba serviciilor comunale. O problemă de timp şi de bani. Nici unul, nici alţii nu lipsesc.

Se îngrijesc întâi de lucrurile cele mai urgente. În primul rând, inginerii sosesc la bateria Pintenului, în acea parte a litoralului unde s-a produs abordajul. Stricăciunile sunt neînsemnate. Scheletul solid de oţel n-a suferit mai mult decât pana care se înfige într-o bucată de lemn — în speţă, vasul abordat.

În larg nu-s nici resturi, nici epave. Din turnul Observatorului nu se zăreşte nimic, cu cele mai puternice lunete, cu toate că

Standard-Island nu s-a depărtat la mai mult de două mile de locul ciocnirii.

În numele omeniei, investigaţiile trebuiesc prelungite.

Guvernatorul se sfătuieşte cu comandorul Simcoe. Mecanicii primesc ordin să stopeze maşinile. Ambarcaţiile electrice din cele două porturi ies în larg.

Cercetările făcute pe o rază de cinci-şase mile nu dau nici un rezultat. E limpede că vasul, atins în părţile vitale, s-a scufundat fără să lase nici o urmă.

Comandorul Simcoe dispune atunci să se reia viteza reglementară. La amiază, Standard-Island se află la o sută cincizeci de mile sud-vest de insulele Samoa.

Oamenii de veghe au fost preveniţi să fie extrem de atenţi.

Pe la orele cinci, sunt semnalate coloane groase de fum către sud-est. Să fie ultimele tresăriri ale vulcanului, a cărui erupţie a tulburat atât de adânc aceste locuri? Nu e de crezut, căci hărţile nu indică nici o insulă sau insuliţă prin apropiere. Să se fi ivit atunci un nou crater din adâncul oceanului?...

Nu, şi e vădit că fumul se apropie de Standard-Island.

După un ceas, trei nave se apropie rapid, forţând maşinile.

O jumătate de oră mai târziu se poate vedea că sunt vase de război. După încă un ceas, nu mai există nici o îndoială în legătură cu naţionalitatea lor. Este o divizie navală britanică, aceeaşi divizie care, înainte cu cinci săptămâni, a refuzat să salute Standard-Island.

La căderea nopţii, navele se află doar la patru mile de bateria Pintenului. Îşi vor urma oare drumul în larg? După focurile lor de poziţie; se poate vedea că nu mai înaintează.

— Aceste nave vor să intre în legătură cu noi, spune comandoruL

— Să aşteptăm! hotărăşte Cyrus Bikerstaff.

Dar cum va răspunde guvernatorul comandantului diviziei navale, dacă acesta din urmă vine să reclame recentul abordaj?

E posibil, într-adevăr, ca acesta să fie gândul său. Poate că echipajul vasului abordat a fost salvat, a putut să se îmbarce în şalupe?... De fapt, va fi destul timp pentru a se lua o hotărâre când se va şti despre ce e vorba.

Şi se ştie chiar a doua zi, dis-de-dimineaţă.

La răsăritul soarelui, pavilionul contraamiralului fâlfâie pe catargul de la pupa al crucişătorului care navighează încet, la două mile de Babord-Harbour. O ambarcaţie este coborâtă de pe bordul crucişătorului şi se îndreaptă spre port.

După un sfert de ceas, comandorul Simcoe primeşte această depeşă:

«Căpitanul Turner de pe crucişătorul *Herald,* şef de stat major al amiralului sir Edward Collinson, cere să fie condus de îndată în faţa guvernatorului insulei cu elice».

Înştiinţat, Cyrus Bikerstaff autorizează debarcarea şi răspunde că-1 aşteaptă pe căpitanul Turner la primărie.

Un car electric, pus la dispoziţia şefului de stat major şi a însoţitorului său, un locotenent de vas, îi transportă în zece minute la palatul municipal.

Guvernatorul îi primeşte imediat în salonul de lângă cabinetul său.

Se schimbă saluturile de rigoare — foarte ţepene de o parte şi de cealaltă.

Apoi, rar, punctându-şi cuvintele ca şi cum ar fi recitat un fragment dintr-o cunoscută operă literară, căpitanul Turner rosteşte o singură şi interminabilă frază:

«Am onoarea să aduc la cunoştinţa Excelenţei Sale guvernatorul insulei cu elice, aflată acum la o sută şaptezeci şi şapte grade şi treisprezece minute est de meridianul Greenwich şi la şaisprezece grade şi cincizeci şi patru minute latitudine sudică, faptul că în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie vaporul *Glen* din portul Glasgow, cu o capacitate de trei mii cinci sute de tone, încărcat cu grâu, coloranţi, orez, vinuri, încărcătură de o valoare considerabilă, a fost abordat de Standard-Island, al cărei sediu social se află la Madeleine-bay, California, Statele Unite ale Americii, cu toate că acest vapor avea focurile reglementare, foc alb în catargul de mizenă[1], focuri de poziţie — verde la tribord şi roşu la babord — şi că, desprinzându-se după ciocnire, a fost întâlnit a doua zi la treizeci şi cinci de mile de locul catastrofei, gata să se scufunde în urma unei spărturi la babord, în partea dinapoi, şi că s-a scufundat în mod efectiv, după ce a reuşit să-şi transfere căpitanul, ofiţerii şi echipajul pe bordul crucişătorului de clasa întâi *Herald* al Maiestăţii Sale britanice, navigând sub pavilionul contraamiralului sir Edward Collinson, care denunţă faptul Excelenţei Sale guvernatorul Cyrus Bikerstaff, cerindu-i să recunoască responsabilitatea *Companiei Standard-Island,* sub garanţia locuitorilor numitei Standard-Island către armatorii numitului *Glen,* a cărui valoare — trupul vasului, maşinile şi încărcătura — se ridică la suma de un milion două sute de mii de lire sterline, adică şase milioane de dolari, care sumă va trebui să fie depusă în mâinile numitului amiral sir Edward Collinson, fără de care se va proceda chiar prin forţă împotriva numitei Standard-Island».

---

[1] Primul catarg vertical de la prova.

O frază de două sute şaptezeci şi două de cuvinte, tăiată de virgule, fără nici un punct! Dar ea spune totul şi nu lasă loc nici unui subterfugiu. Da sau nu, guvernatorul se hotărăşte să admită reclamaţia făcută de sir Edward Collinson şi acceptă spusele lui privind: 1 — responsabilitatea care revine Companiei; 2 — valoarea estimată la un milion două sute de mii de lire a vaporului *Glen* din Glasgow?

Cyrus Bikerstaff răspunde cu argumentele obişnuite în materie de ciocniri:

«Timpul era foarte întunecat datorită unei erupţii vulcanice care s-a produs în regiunea vestică. Dacă *Glen* avea focurile reglementare, Standard-Island le avea şi ea pe ale sale. Dintr-o parte şi din cealaltă, nu era cu putinţă să fie zărite. E vorba deci de un caz de forţă majoră. Or, după regulamentele maritime, fiecare trebuie să ia avariile pe seama lui şi nu există motiv de reclamaţie sau de responsabilitate.»

Răspunsul căpitanului Turner:

«Excelenţa Sa guvernatorul ar avea fără îndoială dreptate în cazul în care ar fi vorba despre două vase navigând în condiţii obişnuite. Dacă *Glen* îndeplinea aceste condiţii, e vădit că Standard-Island nu le îndeplinea, că ea n-ar putea fi asimilată unui vas, că, deplasându-şi enorma ei masă de-a curmezişul rutelor maritime, ea constituie o permanentă primejdie, că ea echivalează cu o insulă, o insuliţă, o stâncă uriaşă care s-ar deplasa fără ca poziţia ei să poată fi definitiv precizată, că Anglia a protestat întotdeauna împotriva acestui obstacol imposibil de fixat prin măsurători hidrografice şi că Standard-Island trebuie să fie socotită totdeauna răspunzătoare pentru accidentele care se vor datora naturii sale etc., etc».

Argumentele căpitanului Turner nu sunt lipsite de o anumită logică, în fond, Cyrus Bikerstaff le simte justeţea. Dar el nu poate să hotărască de unul singur. Pricina va fi înfăţişată celor în drept şi el nu poate decât să ia act de reclamaţia amiralului sir Edward Collinson. Din fericire, n-a murit nimeni...

«Din fericire, răspunde căpitanul Turner, dar a murit un vapor şi s-au pierdut milioane din vina insulei cu elice. Consimte guvernatorul să depună în mâinile amiralului sir Edward Collinson suma care reprezintă valoarea atribuită vasului *Glen* şi încărcăturii sale?»

Cum ar putea guvernatorul să consimtă ? La urma urmei, Standard-Island oferă suficiente garanţii. Ea este gata să răspundă de stricăciunile cauzate, dacă tribunalele vor hotărî că e vinovată, după efectuarea unei experienţe atât în ceea ce

priveşte cauzele accidentului, cât şi importanţa pierderii suferite.

— Este ultimul cuvânt al Excelenţei Voastre? întreabă căpitanul.

— Este ultimul meu cuvânt, răspunde Cyrus Bikerstaff, căci nu am calitatea de a angaja Compania.

Guvernatorul şi căpitanul englez schimbă alte saluturi, încă şi mai ţepene. Căpitanul pleacă cu carul electric, care-1 duce până la Babord-Harbour. De acolo, şalupa cu aburi îl transportă pe bordul crucişătorului *Herald.*

Răspunsul lui Cyrus Bikerstaff primeşte deplina aprobare a consiliului notabililor şi, după consiliu, a întregii populaţii de pe Standard-Island. Nimeni nu se gândeşte să se supună insolentei şi poruncitoarei somaţii a reprezentanţilor Maiestăţii Sale britanice.

Odată stabilit acest lucru, comandorul Simcoe dă ordinele necesare pentru ca insula cu elice să-şi reia drumul cu toată viteza.

Dar va fi posibil să scape de divizia amiralului Collinson, dacă acesta se va încăpăţâna să-i urmărească? Oare n-au vasele lui o viteză mult mai mare? Şi dacă îşi întăreşte reclamaţia cu câteva obuze cu melinită[1], va fi posibil să i se reziste? Fără îndoială, bateriile insulei sunt capabile să răspundă tunurilor Armstrong cu care sunt înarmate crucişătoarele diviziei. Dar câmpul de tragere oferit tirului englez este infinit mai vast. Ce vor deveni femeile şi copiii, în imposibilitatea de a găsi un adăpost? Toate loviturile vor nimeri în plin, în timp ce bateriile Pintenului şi Pupei vor pierde cel puţin cincizeci la sută din proiectile trăgând asupra unor ţinte mici şi mobile!...

Nu le rămâne decât să aştepte hotărirea amiralului sir Edward Collinson.

Nu au mult de aşteptat.

La ora nouă şi patruzeci şi cinci, o primă lovitură de avertisment porneşte din turela centrală a crucişătorului *Herald,* în timp ce pavilionul Regatului Unit urcă în vârful catargului.

Sub preşedinţia guvernatorului şi a adjuncţilor săi, consiliul notabililor discută în sala de şedinţe a primăriei. Măcar în această privinţă, Jem Tankerdon şi Nat Coverley sunt de aceeaşi părere. Ca nişte oameni practici, americanii nu se gândesc să încerce o rezistenţă care ar putea să ducă la pieirea insulei cu elice.

---

[1] Exploziv foarte puternic.

Răsună o nouă lovitură de tun. De data aceasta, obuzul trece şuierând pe deasupra insulei cu elice şi cade în mare, nu prea departe, spărgându-se cu un zgomot grozav şi ridicând enorme mase de apă.

La ordinul guvernatorului, comandorul Simcoe dispune coborârea pavilionului care a fost ridicat ca răspuns la cel de pe *Herald.* Căpitanul Turner revine la Babord-Harbour. Acolo el primeşte valori semnate de Cyrus Bikerstaff şi girate de principalii notabili pentru o sumă de un milion două sute de mii de lire sterline.

Trei ore mai târziu, ultimele şuviţe de fum ale navelor diviziei se risipesc spre est, şi Standard-Island îşi continuă drumul către Tonga.

TABU LA TONGA-TABU

— Atunci, spune Yvernes, vom vizita principalele insule ale arhipelagului Tonga?

— Da, dragul meu! răspunde Calistus Munbar. Veţi avea plăcerea să faceţi cunoştinţă cu acest arhipelag, pe care-1 puteţi numi arhipelagul Hapai şi chiar Arhipelagul Prietenilor, cum i-a spus căpitanul Cook, în semn de recunoştinţă pentru frumoasa primire care i-a fost făcută acolo.

— Nădăjduiesc că vom fi trataţi mai bine ca în insulele Cook! intervine Pinchinat.

— Probabil.

— Vom vizita toate insulele arhipelagului? se interesează Frascolin.

— N-aş crede, ţinând seama că sunt cel puţin o sută cincizeci...

— Şi după aceea? se informează Yvernes.

— După aceea vom merge în insulele Fidji, apoi în Noile Hebride şi, după ce-i vom fi repatriat pe malaiezi, ne vom întoarce la Madeleine-bay, unde se va termina croaziera noastră.

— Totuşi, Standard-Island se va opri în mai multe puncte ale arhipelagului?! reia Frascolin.

— Numai la Vavao şi Tonga-Tabu, răspunde supraintendentul, şi nici acolo nu-i vei găsi pe adevăraţii sălbatici din visurile dumitale, dragă Pinchinat!

— Hotărât lucru, aşa ceva nu mai există nici măcar în vestul Pacificului! oftează alteţa-sa.

— Pardon... există un număr respectabil în Noile Hebride şi în Salomon. Dar la Tonga, supuşii regelui George I sunt aproape civilizaţi — şi ţin să adaug că supusele sunt fermecătoare. Totuşi, nu v-aş sfătui să vă însuraţi cu una dintre aceste răpitoare tongiene.

— Şi de ce, mă rog?

— Căsătoriile între străini şi indigeni nu par deloc să fie fericite, în general, există o nepotrivire de caracter!

— Şi prefăcutul de Zorn care avea de gând să se însoare la Tonga-Tabu! exclamă Pinchinat.

— Eu? ripostează violoncelistul, ridicând din umeri. Nici la Tonga-Tabu, nici în altă parte, răutăciosule!

— Şeful nostru de orchestră e un înţelept, comentează Pinchinat. Vezi dumneata, dragă Calistus — şi dă-mi voie să-ţi spun chiar Eucalistus, dată fiind simpatia pe care ţi-o port...

— Îţi dau voie, Pinchinat!

— Ei bine, dragă Eucalistus, află că nu poţi să scârţâi timp de patruzeci de ani din violoncel fără să devii filozof — şi filozofia ne învaţă că singurul mijloc de a fi fericit în căsnicie este de a nu fi căsătorit.

În dimineaţa zilei de 6 ianuarie se ivesc la orizont înălţimile insulei Vavao, cea mai de seamă din grupul septentrional. Acest grup este foarte diferit, prin formaţia sa vulcanică, de celelalte două, Hapai şi Tonga-Tabu. Toate trei sunt cuprinse între şaptesprezece şi douăzeci şi două de grade sud, o sută şaptezeci şi şase şi o sută şaptezeci şi opt grade vest, având o suprafaţă de două mii cinci sute de kilometri pătraţi pe care sunt răspândite o sută cincizeci de insule cu şaizeci de mii de locuitori.

Pe aici s-au plimbat corăbiile lui Tasman în 1643 şi corăbiile lui Cook în 1773, în timpul celei de-a doua expediţii întreprinse de marele navigator în Pacific. După răsturnarea dinastiei Finare-Finare şi întemeierea unui stat federativ în 1797, războiul civil a decimat populaţia arhipelagului. Este epoca debarcării misionarilor metodişti, care au făcut să triumfe această ambiţioasă sectă a religiei anglicane. Acum, regele George I este suveranul necontestat al acestui regat, sub protectoratul Angliei, aşteptând ca... Aceste câteva puncte înlocuiesc părerea noastră despre viitorul pe care-1 rezervă prea adesea protecţia britanică protejaţilor săi de peste mări.

Navigaţia este destul de dificilă în mijlocul acestui labirint de insule şi insuliţe, plantate cu cocotieri, printre care trebuie să te strecori pentru a ajunge la Nu-Ofa, capitala grupului Vavao.

Regiunea Vavao este vulcanică şi, ca atare, expusă cutremurelor. Ţinându-se seama de asta, locuinţele au fost construite fără să se bată măcar un cui. Pereţii sunt din împletitură de trestii cu căpriori din lemn de cocotier, iar acoperişul oval e aşezat pe stâlpi sau trunchiuri de arbori. Totul e foarte răcoros şi foarte curat. Acest ansamblu atrage în mod deosebit atenţia artiştilor noştri, instalaţi la bateria Pintenului, în vreme ce Standard-Island trece prin canalele de-a lungul cărora sunt înşirate satele canace. Ici şi colo, câteva case europene desfăşoară în vânt drapelele Germaniei şi Angliei.

Dar dacă această parte a arhipelagului este vulcanică, nu vulcanilor săi li se datoreşte formidabila revărsare, erupţia de zgură şi de cenuşă care a potopit aceste meleaguri. Tongienii n-au fost cufundaţi în întuneric timp de patruzeci şi opt de ore, briza vestică gonind norii de materie vulcanică înspre orizontul dimpotrivă. Craterul eruptiv aparţine probabil vreunei insule izolate din est, dacă nu cumva e vorba despre un vulcan apărut recent între Samoa şi Tonga.

Standard-Island rămâne la Vavao doar opt zile. Insula merită să fie vizitată cu toate că, cu mai mulţi ani în urmă, a fost pustiită de un groaznic ciclon care a dărâmat bisericuţa mariştilor francezi si a distrus multe locuinţe indigene. Câmpia a rămas totuşi atrăgătoare, cu numeroasele sale sate împrejmuite cu brâuri de portocali, cu ogoarele fertile, cu culturile de trestie de zahăr şi igname, cu boschetele de bananieri, duzi, arbori de pâine, santali. Ca animale domestice, doar porci şi păsări de curte. Ca păsări, doar porumbei cu miile şi papagali zgomotoşi, cu penele viu colorate. Ca reptile, câţiva şerpi inofensivi şi frumoase şopârle verzi, pe care le poţi lua drept frunze căzute din copaci.

Supraintendentul n-a exagerat deloc frumuseţea tipului indigen — dealtfel, tipul obişnuit al rasei malaieze din diversele arhipelaguri ale Pacificului central. Bărbaţi superbi, înalţi, poate cam prea graşi, dar admirabil modelaţi şi având o atitudine nobilă, privirea mândră şi tenul în nuanţe care merg de la aceea a aramei mai întunecate până la măsliniu. Femei graţioase şi bine proporţionate, cu mâinile şi picioarele de o delicateţă a formei şi o micime care le fac pe nemţoaicele şi englezoaicele din colonia europeană să comită nu o dată păcatul invidiei. Indigenele nu se îndeletnicesc, dealtfel, decât cu fabricarea împletiturilor, coşurilor şi stofelor asemănătoare

celor din Tahiti — muncă manuală care nu duce la deformarea degetelor. Şi apoi, e lesne să constaţi *de visu*[1] perfecţiunea frumuseţii tongiene. Nici groaznicul pantalon, nici ridicola rochie cu trenă n-au fost încă adoptate de moda locală. Un simplu şorţ sau o centură pentru bărbaţi, bluza şi fusta scurtă cu ornamente fine de scoarţă pentru femei, care sunt rezervate şi cochete totodată. La ambele sexe, o coafură totdeauna îngrijită, pe care fetele şi-o ridică pe frunte, menţinându-i edificiul cu o legătură de fibre de cocotier în chip de pieptene.

Şi totuşi aceşti nuri nu-1 fac pe împietritul de Sebastien Zorn să-şi schimbe prejudecăţile. El nu se va căsători la Vavao sau la Tonga-Tabu, după cum n-ar face-o în orice alt loc din această lume sublunară.

El şi colegii săi debarcă totdeauna cu mare plăcere în aceste arhipelaguri. Pe Standard-Island se simt bine, desigur; dar nu le displace nici să simtă pământul sub picioare. Munţii, câmpiile şi cursurile de apă veritabile îţi mai odihnesc ochii obosiţi de priveliştea nurilor şi litoralurilor artificiale. Trebuie să fii un Calistus Munbar ca să aşezi Bijuteria Pacificului mai presus de minunile naturii.

Cu toate că reşedinţa obişnuită a regelui George nu e la Vavao, el are la Nu-Ofa un palat, să zicem mai bine o frumoasă casă de ţară, unde locuieşte destul de des. Dar palatul regal şi instituţiile rezidenţilor englezi se află la Tonga-Tabu.

Standard-Island va face acolo ultima sa oprire, aproape la limita Tropicului Capricornului, punctul extrem pe care-1 va atinge în cursul croazierei sale de-a curmezişul emisferei meridionale.

După ce-au părăsit Vavao, miliardezii s-au bucurat timp de două zile de o navigaţie foarte variată. Abia trec de o insulă şi dau de alta. Prezentând acelaşi caracter vulcanic, toate s-au născut datorită acţiunii forţelor plutoniene[2]. În această privinţă, grupul septentrional seamănă cu grupul central Hapai. Hărţile hidrografice ale acestor regiuni, întocmite cu o extremă precizie, îi îngăduie comandorului Simcoe să se aventureze fără primejdie între canalele acestui labirint, de la Hapai până la Tonga. Dealtfel, piloţii nu i-ar lipsi, dacă ar vrea să recurgă la serviciile lor. Destule ambarcaţiuni circulă între insule — cele mai multe fiind goelete sub pavilion german folosite la cabotaj, în timp ce vasele de comerţ exportă bumbacul, copra, cafeaua, porumbul, principalele produse ale arhipelagului. Dacă Ethel

---

[1] Cu propriii ochi (în latină).

[2] Forţe al căror sediu se află în interiorul Pământului — de la Pluton, zeul infernului.

Simcoe le-ar fi cerut-o, nu numai piloţii s-ar fi grăbit să vină, dar şi echipajele acestor pirogi duble cu balansier, unite printr-o platformă şi putând să cuprindă până la două sute de oameni. Da, sute de indigeni ar fi alergat la primul semnal — şi ce pleaşcă pentru ei dacă preţul pilotajului ar fi fost calculat după tonajul insulei cu elice! Două sute cincizeci şi nouă de milioane de tone... Dar comandorul Simcoe, căruia aceste meleaguri îi sunt familiare, n-are nevoie de serviciile lor. El n-are încredere decât în el însuşi şi în priceperea ofiţerilor care-i execută ordinele cu o precizie absolută.

Tonga-Tabu este întrezărită în dimineaţa zilei de 9 ianuarie, de la o distanţă de trei-patru mile. Este o insulă foarte joasă, a cărei existenţă nu se datoreşte unui efort geologic. Tonga-Tabu n-a crescut din adâncul oceanului, ca atâtea alte insule încremenite după ce au venit să respire la suprafaţa apei. Ea a fost construită încet, încet, de coralii care şi-au clădit etajele lor madreporice.

Şi ce muncă! O circumferinţă de o sută de kilometri şi o suprafaţă de şapte-opt sute de kilometri pătraţi, pe care trăiesc douăzeci de mii de locuitori!

Comandorul Simcoe se opreşte în faţa portului Maofuga. Imediat se stabilesc legături între insula sedentară şi insula mişcătoare, soră a Latoniei de mitologică amintire[1]! Ce diferenţă între acest arhipelag şi insulele Marchize, Pomotu sau Arhipelagul Societăţii! Influenţa engleză e dominantă şi, supus acestei dominaţii, regele George I nu-i va primi cu braţele deschise pe aceşti miliardezi de origine americană.

Totuşi, la Maofuga, cvartetul dă peste un mic centru francez. Acolo se află reşedinţa episcopului Oceaniei, care e plecat într-un turneu pastoral prin celelalte arhipelaguri. Acolo se află Misiunea catolică, şcolile de băieţi şi fete, casa călugăriţelor. E de prisos să spunem că parizienii sunt primiţi cu cordialitate de compatrioţii lor. Superiorul Misiunii le oferă ospitalitate, ceea ce-i scuteşte să recurgă la «Casa Străinilor». Cât despre excursii, ele îi vor face să cunoască doar alte două localităţi importante: Nakualofa, capitala statelor regelui George, şi satul Mua, ai cărui locuitori — patru sute la număr — practică religia catolică.

Când Tasman a descoperit Tonga-Tabu, i-a dat numele Amsterdam — nume pe care nu-l justifică deloc casele din frunze de *pandanus* şi fibre de cocotier. E adevărat că

[1] Mama lui Apolo şi a Dianei. Urmărită de gelozia Herei, ea străbate un mare număr de insule până ajunge la Delos, unde-l naşte pe Apolo.

locuinţele europene nu lipsesc, dar numele indigen i se potriveşte mai bine insulei.

Portul e situat pe coasta septentrională. Dacă Standard-Island ar fi ancorat cu câteva mile mai spre vest, Nakualofa, cu palatul şi grădinile regale, s-ar fi oferit privirilor miliardeze. Dacă, dimpotrivă, comandorul Simcoe s-ar fi îndreptat mai spre est, ar fi găsit un golf care muşcă destul de adânc litoralul şi la al cărui capăt se află satul Mua. El n-a făcut-o pentru că ar fi riscat să eşueze în mijlocul acestor sute de insuliţe, ale căror strâmtori nu lasă să treacă decât vase de tonaj mic. Insula cu elice trebuie deci să rămână în faţa Maofugăi pe tot timpul popasului.

Dacă un oarecare număr de miliardezi debarcă în port, sunt destul de puţini cei care se gândesc să cutreiere insula. Ea este totuşi fermecătoare şi merită laudele cu care a copleşit-o Elisee Reclus. E adevărat că e foarte cald, că atmosfera e încărcată şi că ploile extrem de violente sunt de natură să calmeze ardoarea excursioniştilor. Trebuie să fii cuprins de nebunia turismului pentru a te aventura în interior. Frascolin, Pinchinat, Yvernes o fac totuşi — numai ei, pentru că este imposibil să-1 hotărască pe violoncelist să iasă din camera lui confortabilă înainte de a se însera, când briza marină răcoreşte ţărmurile Maofugăi. Supraintendentul el însuşi se scuză că nu poate să-i întovărăşească pe cei trei pasionaţi.

— M-aş topi pe drum! le spune el.

— Ei şi? Te-am aduce înapoi într-o sticlă! ripostează alteţa-sa. Această perspectivă atrăgătoare nu-1 convinge pe Calistus Munbar, care preferă să se păstreze în stare solidă.

Din fericire pentru miliardezi, de trei săptămâni soarele urcă din nou spre emisfera septentrională şi Standard-Island va şti să se ţină la distanţă de această vatră incandescentă, astfel încât să păstreze o temperatură moderată.

A doua zi, cei trei prieteni părăsesc Maofuga în zori şi se îndreaptă către capitala insulei. E cald, desigur; dar această căldură e suportabilă la adăpostul cocotierilor, al arborilor *leki-leki, tuitui* (copaci-lumânări), *cocas,* ale căror fructe roşii şi negre alcătuiesc ciorchini de nestemate orbitoare.

Capitala se arată către amiază în splendida ei înflorire — expresie care nu-i lipsită de adevăr în această epocă a anului. Palatul regelui pare să răsară dintr-un gigantic buchet de verdeaţă. E un contrast izbitor între colibele indigene acoperite de flori şi locuinţele cu aspect foarte britanic ale misionarilor protestanţi. Influenţa acestor misionari wesleyeni[1] a fost

[1] De la John Wesley, întemeietorul sectei (1703 - 1791).

considerabilă, şi, după ce au masacrat o parte, tongienii au sfârşit prin a adopta credinţa lor. Insularii n-au renunţat totuşi în întregime la practicele mitologiei canace. Pentru ei, marele preot este superior regelui. În învăţămintele bizarei lor cosmogonii, geniile bune şi rele joacă un rol important. Creştinismul nu va dezrădăcina cu uşurinţă tabuul, respectat şi acum. Când e vorba de a-1 îndepărta, asta se face doar prin ceremonii de ispăşire, în cursul cărora se sacrifică uneori vieţi omeneşti.

Trebuie amintit, după relatările exploratorilor — mai cu seamă cea a domnului Aylie Marin, în urma călătoriei sale din 1882 — că Nakualofa nu e decât un centru pe jumătate civilizat.

Frascolin, Pinchinat, Yvernes n-au nici un chef să-şi depună omagiile la picioarele regelui George — şi nu în sens metaforic, pentru că obiceiul este de a săruta picioarele suveranului. Parizienii noştri se felicită pentru prudenţa lor când, în piaţa Nakualofei, îl zăresc pe *tui,* cum i se spune Maiestăţii Sale, îmbrăcat într-un fel de cămaşă albă şi cu o scurtă rochie de stofă autohtonă, prinsă în jurul şalelor. Această sărutare s-ar fi numărat, fără îndoială, printre cele mai neplăcute amintiri de călătorie.

— Se vede că în regiunea asta nu prea stau bine cu apa! remarcă Pinchinat.

Într-adevăr, la Tonga-Tabu, la Vavao, ca şi în celelalte insule ale arhipelagului, hidrografia nu înregistrează nici un pârâu, nici o lagună. Apa de ploaie păstrată în cisterne, iată tot ce oferă natura indigenilor, care se arată la fel de economi ca şi suveranul lor.

În aceeaşi zi, cei trei turişti se întorc foarte obosiţi în portul Maofuga şi regăsesc cu mare satisfacţie apartamentul de la cazino. În faţa neîncrezătorului Sebastien Zorn, ei afirmă că excursia a fost dintre cele mai interesante. Dar îndemnurile poetice ale lui Yvernes nu-1 pot hotărî pe violoncelist să-i însoţească a doua zi în satul Mua.

Drumul va fi destul de lung şi foarte obositor. Excursioniştii s-ar putea cruţa folosind una dintre şalupele electrice pe care Cyrus Bikerstaff le-ar pune-o cu plăcere la dispoziţie. Dar explorarea acestui ţinut ciudat constituie un motiv destul de temeinic pentru ca turiştii să pornească pe jos către golful Mua, ocolind un litoral coralian mărginit de insuliţe în care par să-şi fi dat întâlnire toţi cocotierii Oceaniei.

Ajung la Mua abia după-amiază. Vor trebui deci să doarmă acolo. Dealtfel, există un loc nimerit să-i adăpostească pe

francezi: reşedinţa misionarilor catolici. Superiorul îşi întâmpină oaspeţii cu o bucurie emoţionantă — ceea ce le aminteşte felul în care au fost primiţi de mariştii din Samoa. Ce seară plăcută, ce discuţie interesantă, în care a fost vorba mai mult despre Franţa decât despre colonia tongiană! Călugării se gândesc cu oarecare nostalgie la patria atât de îndepărtată!...

Superiorul înfăţişează oaspeţilor săi, cu un anume orgoliu, clădirile Misiunii, casa construită gratuit de indigenii din Mua şi această frumoasă biserică proiectată de arhitecţii tongieni, cu care nici confraţii lor din Franţa nu s-ar ruşina.

Seara, artiştii se plimbă prin împrejurimile satului, până la vechile morminte de la Tui-Tonga, unde şistul şi coralul se unesc într-o artă primitivă şi încântătoare. Ei vizitează şi antica plantaţie de meaşi, baniani sau smochini monstruoşi, cu rădăcinile împletite ca nişte şerpi, a căror circumferinţă depăşeşte câteodată şaizeci de metri. Frascolin ţine să-i măsoare; apoi, înscriind această cifră pe carnetul său, îl roagă pe superior să o certifice. Cine va mai pune la îndoială, după asta, existenţa unui asemenea fenomen vegetal?!...

O cină bună, un somn bun în cele mai bune camere ale Misiunii. Apoi un dejun bun, un rămas bun de la misionari şi întoarcerea la Standard-Island, exact în clipa în care ceasul primăriei sună orele cinci. De data aceasta, cei trei excursionişti n-au nevoie de exagerări metaforice pentru a-1 asigura pe Sebastien Zorn că au rămas cu amintiri de neuitat.

A doua zi, Cyrus Bikerstaff primeşte vizita căpitanului Sarol — şi iată în legătură cu ce:

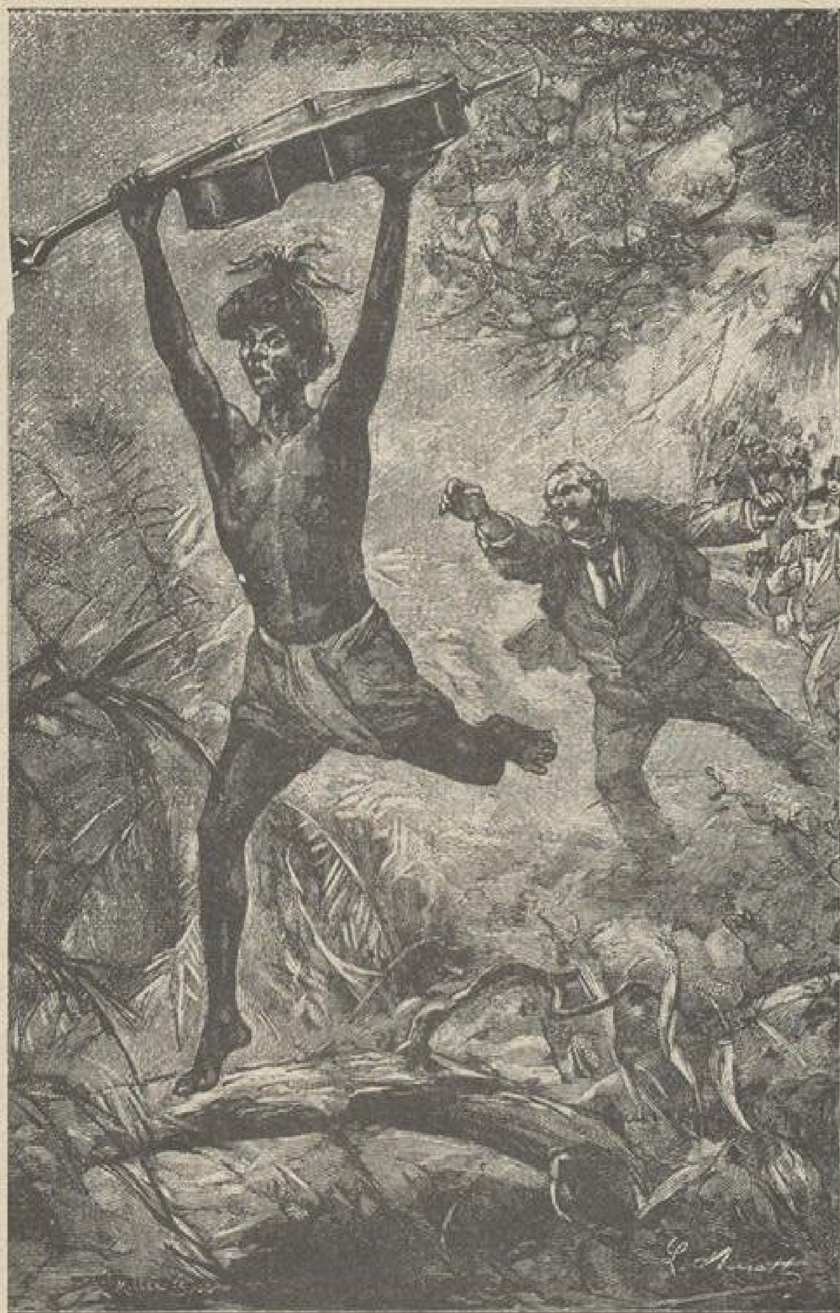
Un anumit număr de malaiezi — aproape o sută — fuseseră recrutaţi în Noile Hebride şi duşi la Tonga-Tabu pentru lucrări de defrişare. Or, aceste lucrări terminându-se nu cu mult în urmă, malaiezii aşteptau ocazia de a se întoarce în arhipelagul lor. Ar vrea guvernatorul să-i primească pe Standard-Island? Căpitanul Sarol a venit să ceară această permisiune. În cinci sau şase săptămâni vor ajunge la Erromango şi transportul indigenilor nu înseamnă o sarcină prea grea pentru bugetul municipal.

N-ar fi fost generos să refuzi acestor bravi oameni un serviciu atât de uşor de făcut. Iată de ce guvernatorul acordă autorizaţia, ceea ce îi atrage mulţumirile căpitanului Sarol şi ale mariştilor de la Tonga-Tabu, pentru care fuseseră recrutaţi malaiezii.

Cui i-ar fi dat prin gând că Sarol îşi înmulţea astfel complicii, că aceşti neohebridieni îi vor veni în ajutor când va fi timpul? E

cazul să se felicite că i-a întâlnit la Tonga-Tabu şi că i-a introdus pe Standard-Island!...

Dar tongianul se îndepărtează cu iuțeală...



Aceasta este ultima zi pe care o vor petrece miliardezii în arhipelag.

După-amiază, vor putea asista la una dintre sărbătorile jumătate laice, jumătate religioase, la care indigenii participă cu o extraordinară însufleţire.

Programul acestor sărbători, pe care tongienii le aşteaptă cu aceeaşi nerăbdare ca şi fraţii lor din Sampa şi din Marchize, cuprinde mai multe numere de dansuri diferite. Cum asta îi interesează pe parizieni, ei debarcă pe la ora trei.

Îi însoţeşte supraintendentul şi, de data asta, Athanase Doremus li s-a alăturat şi el. Oare nu este indicată la o ceremonie de acest fel prezenţa unui profesor de graţie şi de ţinută? Sebastien Zorn s-a hotărât să-şi urmeze camarazii, mai dornic, desigur, să asculte muzica tongiană decât să asiste la zbenguielile coregrafice ale populaţiei.

Când ajung în piaţă, sărbătoarea e în toi. Lichiorul de kava, extras din rădăcina uscată a piperului, circulă în ploşti şi se scurge de-a lungul gâtlejurilor a o sută de dansatori, bărbaţi şi femei, tineri şi tinere, acestea din urmă împodobite cu lungile plete pe care trebuie să le poarte astfel până în ziua măritişului.

Orchestra este foarte modestă, având ca instrumente flautul nazal, numit *fanghu-fanghu,* şi o duzină de *nafas,* tobe în care se loveşte cu bătăi iuţi — «şi chiar în măsură», cum remarcă Pinchinat.

Evident, foarte manieratul Athanase Doremus nu poate simţi decât cel mai deplin dispreţ pentru dansuri care nu intră în categoria cadrilurilor, a polcilor, a mazurcilor şi a valsurilor şcolii franţuzeşti.

Iată de ce nu se jenează să ridice din umeri, spre deosebire de Yvernes, căruia aceste dansuri i se par pătrunse de o veritabilă originalitate.

La început, dansatorii rămân aşezaţi pe pământ şi dansurile nu se compun decât din atitudini, gesturi de pantomimă, legănări ale corpului, într-un ritm lent şi trist, de un efect straniu.

Acestei legănări îi urmează dansurile în picioare, în care tongienii şi tongienele dau frâu liber temperamentului lor năvalnic, mimând zboruri graţioase, ori închipuind, prin atitudinile lor, mânia războinicului, alergând pe potecile războiului.

Cvartetul priveşte spectacolul cu ochi de artist, întrebându-se unde ar ajunge indigenii dacă ar fi imboldiţi dc muzica plină de vioiciune a balurilor pariziene.

Atunci Pinchinat — se cunoaşte că ideea îi aparţine! — propune camarazilor săi să trimită la cazinou după instrumente şi să ofere acestor balerini şi balerine cele mai turbate 6/8 şi cele mai formidabile 2/4 din repertoriile lui Lecocq, Audran şi Offenbach.

Propunerea este acceptată şi Calistus Munbar nu se îndoieşte că efectul va fi prodigios.

După o jumătate de ceas, instrumentele sunt aduse şi balul poate să înceapă.

Indigenii sunt foarte surprinşi, manifestându-şi totodată marea plăcere de a asculta violoncelul şi cele trei viori, care revarsă o muzică ultrafranţuzească.

Adevărul este că nu sunt deloc nesimţitori la asemenea efecte şi e evident că dansurile caracteristice balurilor populare sunt instinctive, se învaţă fără profesori — orice-ar gândi despre asta Athanase Doremus. Tongienii şi tongienele se întrec în sărituri, mişcări din şolduri şi volte, când Sebastien Zorn, Yvernes, Frascolin şi Pinchinat atacă ritmurile drăceşti din *Orfeu în Infern*[1].

Supraintendentul, el însuşi, nu se mai poate stăpâni şi iată-l abandonându-se, de unul singur, figurilor inspirate ale unui cadril dezordonat, în timp ce profesorul de graţie şi ţinută îşi acoperă chipul în faţa unor asemenea orori. În toiul acestei cacofonii, amplificate de flamele nazale şi tobele sonore, furia dansatorilor atinge maximul de intensitate şi nu se ştie unde-ar fi ajuns, dacă n-ar fi survenit un incident care pune capăt infernalei coregrafii.

Un tongian, bărbat înalt şi puternic, vrăjit de sunetele pe care le scoate Sebastien Zorn din instrumentul său, se azvârle asupra violoncelului, îl smulge şi fuge cu el strigând:

— Tabu!... Tabu!...

Violoncelul este tabu! Nu mai poate fi atins fără a se comite un sacrilegiu! Marii preoţi, regele George, demnitarii curţii sale, întreaga populaţie a insulei s-ar revolta dacă această datină ar fi încălcată.

Sebastien Zorn nu înţelege acest lucru. El ţine la capodopera lui Gand şi Bernardel. Iată-l deci năpustindu-se pe urmele indigenului. Camarazii săi pornesc după el. Indigenii se amestecă. E o debandadă generală.

Dar tongianul se îndepărtează cu asemenea iuţeală, încât nu mai poate fi ajuns. În câteva minute, e departe, foarte departe!

Sebastien Zorn şi ceilalţi, nemairezistând, se întorc lângă Calistus Munbar, care a rămas fără glas. Să spunem că

[1] Operetă de Offenbach.

violoncelistul e cuprins de o furie de nedescris, ar fi prea puţin. El spumegă, se sufocă! Tabu sau nu, să i se înapoieze instrumentul! Violoncelul trebuie restituit proprietarului său, chiar dacă pentru asta Standard-Island ar trebui să declare război arhipelagului Tonga — şi nu s-au văzut războaie izbucnind pentru motive mai puţin serioase?

Din fericire, autorităţile insulei au intervenit în această problemă. După un ceas, indigenul a fost găsit şi obligat să înapoieze instrumentul. Această restituire nu s-a efectuat fără piedici şi nu era departe clipa în care ultimatumul guvernatorului Cyrus Bikerstaff ar fi stârnit, poate, în legătură cu problema tabuului, pasiunile religioase ale întregului arhipelag.

Dealtfel, anularea tabuului a trebuit să se facă după toate regulile, potrivit ceremoniilor obişnuite în asemenea împrejurări. După datină, un număr considerabil de porci sunt gâtuiţi, fripţi înăbuşit într-o groapă umplută cu pietre înroşite în foc, patate, taros şi fructe de masore, apoi mâncaţi, spre deplina satisfacţie a stomacurilor tongiene.

Cât despre violoncel, cu coardele puţin destinse în învălmăşeală, Sebastien Zorn îl reacordează după ce constată că n-a pierdut nimic din calităţile sale în urma descântecelor indigene.

O COLECŢIE DE FIARE

Părăsind Tonga-Tabu, Standard-Island se îndreaptă spre nord-vest, către arhipelagul Fidji. Ea începe să se depărteze de tropic, urmând soarele în drumu-i spre Ecuator. Nu e nevoie să se grăbească. Cum numai două sute de leghe o despart de arhipelagul fidjian, comandorul Simcoe păstrează o viteză moderată, ca de plimbare.

Briza e schimbătoare, dar ce contează briza pentru puternicul aparat marin? Dacă la această limită a paralelei a douzeci şi treia izbucnesc uneori furtuni violente, Bijuteria Pacificului nu se sinchiseşte câtuşi de puţin. Electricitatea care saturează atmosfera se scurge prin numeroase tije metalice aşezate pe edificii şi locuinţe. Ploile — chiar torenţiale — pe care le revarsă norii furtunoşi sunt binevenite. Parcul şi câmpia înverzesc sub aceste duşuri, rare dealtfel. Viaţa se desfăşoară

deci în cele mai fericite condiţii, în mijlocul serbărilor, concertelor, recepţiilor. Legăturile dintre cele două sectoare au devenit un lucru obişnuit şi se pare că nimic n-ar mai putea să ameninţe viitorul.

Cyrus Bikerstaff nu se căieşte că a satisfăcut cererea căpitanului Sarol de a-i îmbarca pe neohebridieni. Aceşti indigeni caută să devină folositori, îngrijindu-se de muncile câmpului, aşa cum făceau pe câmpia tongiană. Sarol şi malaiezii săi nu-i părăsesc deloc în timpul zilei şi, la căderea nopţii, se îndreaptă cu toţii către cele două porturi în care i-a repartizat municipalitatea. Nu li se poate reproşa nimic. N-ar fi oare cazul să se facă o încercare de a-i converti? Până acum n-au adoptat creştinismul, căruia o mare parte a populaţiei neohebridiene i se arată refractară, cu toate eforturile misionarilor anglicani şi catolici. Clerul de pe Standard-Island s-a gândit la asta, dar guvernatorul n-a vrut să încuviinţeze nici o tentativă.

Neohebridienii, bărbaţi între douăzeci şi patruzeci de ani, sunt de talie mijlocie, cu tenul mai închis decât malaiezii şi, dacă oferă mai puţine exemplare reuşite ca indigenii din Tonga şi Samoa, în schimb par înzestraţi cu o mare rezistenţă. Ei păstrează cu grijă puţinii bani pe care i-au câştigat în slujba mariştilor de la Tonga-Tabu şi nu le dă prin gând să-i risipească pe băuturi alcoolice — care nu le-ar fi vândute, dealtfel, decât cu multă greutate. Scutiţi, pe deasupra, de orice cheltuieli, n-au fost niciodată atât de fericiţi în sălbaticul lor arhipelag.

Şi totuşi, datorită căpitanului Sarol şi unindu-se cu compatrioţii lor din Noile Hebride, aceşti indigeni vor deveni complici la opera de distrugere a cărei oră se apropie. Ferocitatea lor va reapare atunci. Oare nu sunt ei urmaşii bandelor de masacratori care au creat o atât de redutabilă faimă întregii populaţii din această parte a Pacificului?

Până atunci, miliardezii trăiesc cu gândul că nimic n-ar putea întuneca o existenţă în care totul este prevăzut cu atâta logică şi organizat cu atâta înţelepciune. Cvartetul obţine mereu aceleaşi succese. Lumea nu oboseşte nici să-1 asculte, nici să-1 aplaude. Opera lui Mozart, Beethoven, Haydn, Mendelsohn va fi prezentată în întregime. În afara concertelor obişnuite de la cazinou, doamna Coverley dă serate muzicale foarte căutate. Regele şi regina Malecarliei le-au onorat de câteva ori cu prezenţa lor. Dacă Tankerdonii n-au venit încă în vizită la hotelul de pe Bulevardul Cincisprezece, Walter este nelipsit de la aceste serate. Nu e cu putinţă ca multaşteptata lui căsătorie cu miss Dy să nu devină un fapt împlinit într-o zi sau alta. În

saloanele tribordeze şi babordeze se vorbeşte deschis despre asta. Sunt desemnaţi chiar martorii viitorilor logodnici. Nu mai lipseşte decât autorizaţia capilor de familie. Nu se va găsi oare o împrejurare care să-i oblige pe Jem Tankerdon şi Nat Coverley să se pronunţe?...

Împrejurarea aşteptată cu atâta nerăbdare n-a întârziat să se ivească. Dar cu preţul căror încercări şi cât de primejduită a fost securitatea insulei cu elice!

În după-amiaza zilei de 16 ianuarie, aproximativ în centrul întinderii de apă care desparte Tonga de Fidji, o navă se iveşte spre sud-est. Pare să se îndrepte către Tribord-Harbour. Trebuie să fie un vas cu aburi de şapte-opt sute de tone. Nici un pavilion nu flutură pe catarg — şi nu se înalţă nici când vasul s-a apropiat la numai o milă.

Care să-i fie naţionalitatea? Oamenii de veghe de la Observator nu pot s-o recunoască numai după construcţie. Dar cum n-a onorat măcar cu un salut această nesuferită Standard-Island, n-ar fi cu neputinţă să fie englez.

Dealtfel, vasul nu caută să intre în vreunul din porturi, ci pare că vrea să-şi continue drumul în larg şi fără îndoială că va dispare în curând.

Noaptea, fără lună, e foarte întunecată. Cerul e acoperit de nori asemănători acelor stofe pluşate care absorb întreaga lumină. Nici un pic de vânt. Apele şi văzduhul sunt nemişcate. O tăcere adâncă domneşte în mijlocul acestor grele întunecimi.

Către ora unsprezece, se produce o schimbare. Vremea devine furtunoasă. Văzduhul e brăzdat de fulgere până după miezul nopţii şi bubuiturile tunetelor nu mai contenesc, fără să cadă nici o picătură de ploaie.

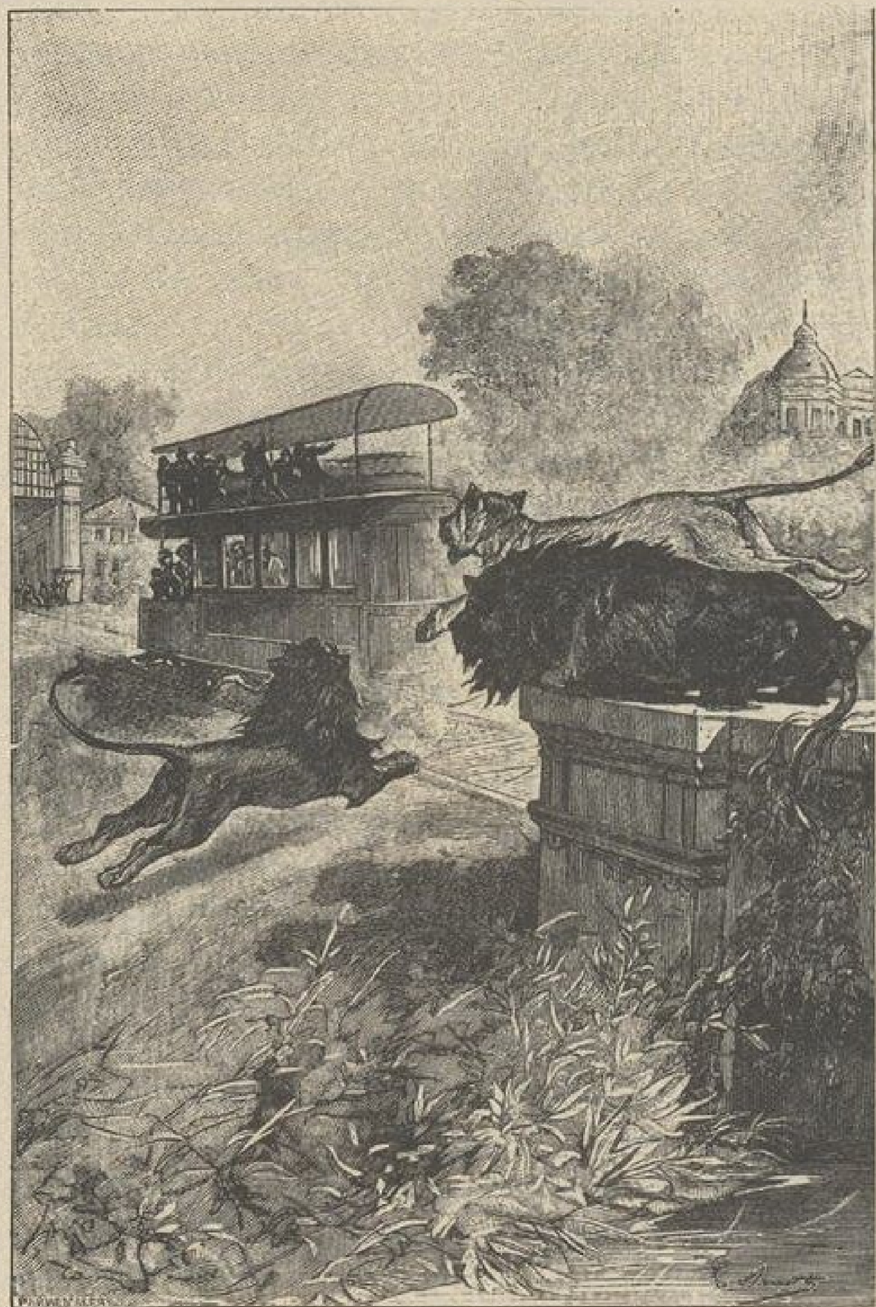
Poate că aceste bubuituri, datorite cine ştie cărei furtuni îndepărtate, i-au împiedicat pe vameşii de la bateria Pupei să audă şuierăturile neobişnuite şi urletele stranii care au tulburat această parte a litoralului. Nu sunt nici şuierăturile fulgerelor, nici urletele tunetului. Acest fenomen, oricare i-ar fi fost cauza, nu s-a produs decât între orele două şi trei dimineaţa.

A doua zi, o ştire îngrijorătoare se răspândeşte în cartierele mărginaşe ale oraşului. Păzitorii turmelor care pasc pe câmpie, cuprinşi deodată de panică, fug încotro văd cu ochii — unii către porturi, alţii către grilajul oraşului Milliard-City.

Fapt şi mai grav încă, cincizeci de oi au fost mâncate pe jumătate în timpul nopţii, iar resturile lor însângerate zac în împrejurimile bateriei de la Pupa. Câteva duzini de vaci, căprioare şi cerbi, aflaţi în ţarcurile de pe păşune şi în parc, precum şi vreo douăzeci de cai au avut aceeaşi soartă.

Fără îndoială că aceste animale au fost atacate de fiare sălbatice. Ce fel de fiare? Lei, tigri, pantere, hiene? E cu putinţă? S-a mai ivit vreodată pe Standard-Island măcar una dintre aceste redutabile carnasiere? Ar fi posibil să fi venit pe apă? În sfârşit, se află oare Bijuteria Pacificului în vecinătatea Indiei, a Africii, a Malaieziei, a căror faună cuprinde şi astfel de animale sălbatice?...

Primul tramvai urmărit de trei lei...



Nu! Standard-Island nu se află nici aproape de locul unde se varsă Amazonul sau la gurile Nilului şi totuşi, pe la ora şapte dimineaţa, două femei, care îşi vin în fire abia în parcul primăriei, au fost urmărite de un enorm aligator. Întorcându-se pe ţărmul lui Serpentine-river, saurianul a dispărut sub apă. Neastâmpărul ierburilor de-a lungul ţărmurilor arată că şi alte asemenea animale se agită pe acolo.

Puteţi să vă daţi seama de efectul acestor veşti de necrezut! După un ceas, oamenii de pază au constatat că tigri, lei şi pantere străbat câmpia în salturi. Mai multe oi, care fugeau către bariera Pintenului, sunt gâtuite de doi tigri uriaşi. Animalele domestice aleargă spre oraş, înspăimântate de urletele fiarelor. Acelaşi lucru se întâmplă cu oamenii care s-au dus pe câmpuri dis-de-dimineaţă, după treburi. Primul tramvai către Babord-Harbour abia are timp să reintre în depou, urmărit de trei lei, cărora nu le-au lipsit decât o sută de paşi ca să-1 ajungă.

Nu mai încape nici o îndoială: Standard-Island a fost invadată în timpul nopţii de o mulţime de animale sălbatice şi Milliard-City va avea aceeaşi soartă dacă nu se iau de îndată măsurile necesare.

Athanase Doremus este cel care i-a pus la curent pe artiştii noştri. Profesorul de graţie şi ţinută, ieşind mai devreme ca de obicei, n-a mai îndrăznit să se întoarcă acasă şi s-a refugiat la cazinou, de unde nici o putere omenească nu-1 va putea smulge.

— Asta-i bună! pufneşte Pinchinat. Leii şi tigrii dumitale sunt născociri, iar aligatorii, păcăleli de 1 aprilie!

Dar trebuie să ne înclinăm în faţa faptelor. Aşa că municipalitatea ordonă să se închidă porţile oraşului, intrările celor două porturi şi ale posturilor de vamă de pe litoral. Totodată, mersul tramvaielor este suspendat şi este oprită frecventarea parcului şi a câmpiei, atâta vreme cât nu vor fi înlăturate primejdiile acestei inexplicabile invazii.

În clipa în care agenţii închid extremitatea Bulevardului Unu, în partea dinspre parcul Observatorului, un cuplu de tigri, cu ochii învăpăiaţi şi boturile însângerate, ţâşneşte la numai cincizeci de paşi. Doar câteva secunde şi aceste animale feroce ar fi pătruns în oraş.

Aceeaşi măsură de precauţie a fost luată şi în partea dinspre primărie, aşa că Milliard-City nu se mai teme de o agresiune.

Ce eveniment, ce sursă de inspiraţie, câte fapte diverse şi reportaje pentru *Starboard Chronicle, New Herald* şi celelalte jurnale de pe Standard-Island!

În realitate, teroarea a ajuns la culme. Palatele şi casele s-au baricadat. Magazinele din cartierul comercial şi-au tras obloanele. Nici o uşă n-a rămas deschisă. La ferestrele de la etaj apar chipuri înspăimântate. Pe străzi nu se mai află decât grupele de miliţieni aflate sub ordinele colonelului Stewart şi detaşamentele de poliţişti, cu ofiţerii lor.

Cyrus Bikerstaff, adjuncţii săi Barthelemy Ruge şi Hubley Harcourt, mobilizaţi din primele clipe, stau tot timpul în sala administraţiei. Municipalitatea primeşte ştiri telefonice îngrijorătoare din partea celor două porturi, a bateriilor şi posturilor de pe litoral. Pretutindeni sunt fiare sălbatice. Cel puţin câteva sute — spun telegramele, cărora frica le-a adăugat poate un zero. E sigur însă că un oarecare număr de lei, tigri, pantere şi caimani cutreieră câmpia.

Ce s-a întâmplat oare? Să se fi refugiat pe Standard-Island o întreagă menajerie ale cărei cuşti s-au sfărâmat? Dar de unde să fi venit această menajerie? Ce navă o transporta? Să fie vasul cu aburi zărit în ajun? Dacă da, ce-a devenit el? A acostat în timpul nopţii? Şi fiarele, după ce-au scăpat înotând, să fi pus piciorul pe litoral acolo unde râul se varsă în ocean? În sfârşit, vasul s-a scufundat? Şi totuşi, atât de departe cât poate să ajungă privirea oamenilor de veghe, atât de departe cât poate vedea prin lunetă comandorul Simcoe, nici o rămăşiţă nu pluteşte la suprafaţa oceanului, iar insula cu elice nu s-a deplasat aproape deloc din ajun! Pe deasupra, dacă nava s-a scufundat, cum se face că echipajul său n-a căutat să se refugieze pe Standard-Island, aşa cum au făcut-o aceste carnasiere?...

Telefonul primăriei interoghează diversele posturi şi diversele posturi răspund că n-a avut loc nici ciocnire, nici naufragiu. Cu tot întunericul, ar fi băgat de seamă! Hotărât lucru, dintre toate ipotezele, asta e cea mai puţin veridică.

— Mister! Mister! repetă Yvernes.

Artiştii se află la cazinou, unde Athanase Doremus ia împreună cu ei micul dejun. Dacă nu se va putea altfel, profesorul de graţie şi ţinută va rămâne şi la masa de prânz, şi la cină.

— Pe cinstea mea, spune Pinchinat, ronţăind jurnalul de ciocolată muiat în ceaşca aburindă, pe cinstea mea, renunţ să-mi mai bat capul. Orice ar fi, să mâncăm, domnule Doremus, aşteptând să fim mâncaţi.

— Cine ştie? intervine Sebastien Zorn. Să fim mâncaţi de lei, de tigri sau de canibali.

— Aş prefera canibali! răspunde alteţa-sa. Fiecare cu gustul lui, nu-i aşa?

Acest neobosit glumeţ râde, dar profesorul de graţie şi ţinută nici nu zîmbeşte, iar Milliard-City, cuprins de groază, n-are deloc poftă să se înveselească.

Consiliul notabililor e convocat la sediul primăriei la ora opt dimineaţa. Pe străzi şi pe bulevarde nu mai pot fi întâlnite decât unităţile de miliţieni şi de poliţişti, care se îndreaptă spre posturile ce le-au fost încredinţate.

Consiliul, prezidat de Cyrus Bikerstaff, îşi începe imediat dezbaterile.

— Domnilor, spune guvernatorul, cunoaşteţi motivul panicii justificate care a cuprins populaţia insulei. În timpul nopţii, Standard-Island a fost invadată de carnasiere şi saurieni. Trebuie să distrugem cât mai grabnic aceste fiare — şi să nu vă îndoiţi de izbândă. Dar cei pe care îi administrăm vor trebui să se supună măsurilor luate. Circulaţia este încă liberă în oraş, ale cărui porţi sunt închise, dar e oprită în parc şi pe câmpie. Deci, până la noi dispoziţii, sunt interzise comunicaţiile între Milliard-City, porturi şi baterii.

Aprobând aceste măsuri, consiliul trece la discutarea mijloacelor care vor duce la distrugerea fiarelor apărute pe Standard-Island.

— Miliţienii şi marinarii, reia guvernatorul, vor organiza hăituieli în diverse puncte ale insulei. Îi rugăm pe aceia dintre noi care au fost vânători să li se alăture, să-i călăuzească, să caute să prevină — pe cât e posibil — orice accident fatal.

— Odinioară, spune Jem Tankerdon, am vânat în India şi în America. Nu mă aflu deci la primul glonţ. Sunt gata — şi fiul meu cel mare mă va întovărăşi.

— Mulţumim onorabilului domn Tankerdon şi, în ceea ce mă priveşte, îl voi imita, declară Cyrus Bikerstaff. Împreună cu miliţienii colonelului Stewart va opera o trupă de marinari, sub ordinele comandorului Simcoe. Rândurile lor vă sunt deschise, domnilor.

Nat Coverley face o propunere asemănătoare celei a lui Jem Tankerdon şi, până la urmă, toţi notabilii cărora vârsta le îngăduie acest lucru se grăbesc să-şi ofere serviciile. Armele cu tir rapid şi cu bătaie mare nu lipsesc la Milliard-City. E neîndoielnic deci că, graţie devotamentului şi curajului fiecăruia, Standard-Island se va descotorosi de fiarele sălbatice. Dar, aşa cum repetă Cyrus Bikerstaff, lucrul cel mai important este de a nu avea de regretat moartea nimănui.

— Cât despre aceste fiare, al căror număr nu-l putem preciza, adaugă el, trebuie să fie distruse într-un răstimp scurt. Dacă le-am lăsa să se aclimatizeze şi să se înmulţească, securitatea insulei noastre ar fi compromisă.

— Probabil că nu sunt prea multe, remarcă cineva.

— Într-adevăr, n-au putut veni decât de pe un vas care transporta o menajerie, răspunde guvernatorul, o menajerie expediată din India, din Filipine sau din insulele Sundei, pe adresa vreunei firme din Hamburg.

La Hamburg se află cel mai important târg de animale sălbatice, al căror preţ curent se urcă la douăsprezece mii de franci pentru elefanţi, douăzeci şi şapte de mii pentru girafe, douăzeci şi cinci de mii pentru hipopotami, cinci mii pentru lei, patru mii pentru tigri, două mii pentru jaguari — după cum se vede, preţuri destul de frumoase şi care tind să crească, în timp ce preţul şerpilor e în scădere.

În legătură cu asta, unul dintre membrii consiliului atrage atenţia că menajeria ar fi putut să numere şi câţiva reprezentanţi ai clasei ofidienelor. Guvernatorul răspunde că n-a fost încă semnalată nici o reptilă. Dealtfel, dacă leii, tigrii, aligatorii au putut să ajungă pe insulă înotând, prin punctul de vărsare în ocean a lui Serpentine-river, asta n-ar fi fost cu putinţă pentru şerpi.

Este ceea ce remarcă Cyrus Bikerstaff.

— Cred deci, spune el, că nu e de temut prezenţa unor boa, corali, crotali, naja, vipere şi alte mostre ale speciei. Totuşi, vom face totul pentru a linişti populaţia în legătură cu acest pericol prezumtiv. Dar să nu pierdem timpul, domnilor, şi, înainte de a cerceta cauzele invaziei acestor animale feroce, să le distrugem! Ele se află aici şi nu trebuie să rămână!

Veţi fi de acord că nu se putea spune un lucru mai întemeiat şi mai plin de bun-simţ. Consiliul notabililor e gata să se împrăştie, pentru a lua parte la hăituielile organizate cu ajutorul celor mai dibaci vânători, când Hubley Harcourt cere cuvântul.

Iată ce spune onorabilul adjunct:

— Domnilor notabili, nu vreau să întârzii operaţiile hotărâtoare. Lucrul cel mai urgent este acum vânătoarea. Îngăduiţi-mi, totuşi, să vă împărtăşesc ideea care mi-a venit. Poate că ea oferă o explicaţie foarte plauzibilă a prezenţei acestor fiare pe Standard-Island.

Aparţinând unei vechi familii franceze din Antile, americanizată în timpul şederii sale în Louisiana, Hubley Harcourt se bucură de foarte multă consideraţie la Milliard-

City. Este un om foarte serios, foarte rezervat, neangajându-se niciodată cu uşurinţă, zgârcit la vorbă şi cu opinii cărora li se acordă un credit nelimitat. Iată de ce guvernatorul îl roagă să se explice — şi el o face în câteva fraze de o logică foarte strânsă:

— Domnilor notabili, ieri după-amiază a fost semnalat un vas în apropierea insulei noastre. Acest vas şi-a ascuns naţionalitatea, ţinând — fără îndoială — ca ea să rămână necunoscută! Or, mi se pare cert că el transporta această încărcătură de carnasiere...

— Este evidenţa însăşi! întăreşte Nat Coverley.

— Ei bine, domnilor notabili, dacă unii dintre dumneavoastră consideră că invadarea insulei se datoreşte unui accident maritim, eu nu cred acest lucru!

— Atunci, strigă Jem Tankerdon, întrezărind o rază de lumină în cuvintele Iui Hubley Harcourt, să fie un act voit, plănuit, premeditat?

— Oh! exclamă consiliul.

— Sunt convins! afirmă adjunctul cu o voce fermă. Şi această maşinaţie nu poate fi decât opera eternului nostru duşman, a acestui John Bull care foloseşte orice mijloc împotriva insulei noastre.

— Oh! exclamă iar consiliul.

— Neavând dreptul de a cere distrugerea insulei, el a vrut s-o facă de nelocuit. Iată cum se explică această colecţie de lei, jaguari, tigri, pantere, aligatori, strecurată în timpul nopţii pe Standard-Island!

— Oh! exclamă consiliul pentru a treia oară.

Dar din îndoielnic, cum era la început, acest «oh» a devenit afirmativ. Da! Trebuie să fie o răzbunare a acestor englezi înverşunaţi, care nu se dau în lături de la nimic atunci când e vorba să-şi menţină suveranitatea maritimă! Da! Bastimentul a fost închiriat pentru această operă criminală; apoi, după săvârşirea atentatului, a dispărut! Da! Guvernul Regatului-Unit n-a ezitat să sacrifice câteva mii de lire cu scopul de a face imposibilă şederea pe Standard-Island!

Hubley Harcourt adaugă:

— Dacă am ajuns să formulez această observaţie, dacă bănuielile mele s-au transformat în certitudine, aceasta se datoreşte faptului că mi-am amintit o întâmplare asemănătoare, o mârşăvie săvârşită în împrejurări aproape identice şi de care englezii n-au putut să se spele pe mâini niciodată.

— Şi totuşi, apa nu le lipseşte! observă unul dintre notabili.

— Apa sărată nu spală! ripostează altul.

— După cum marea n-ar fi putut să şteargă pata de sânge de pe mâna ladyei Macbeth! strigă al treilea.

Şi notaţi că aceşti demni consilieri se pronunţă astfel înainte chiar de a cunoaşte faptul la care face aluzie Hubley Harcourt.

— Domnilor notabili, reia el, când Anglia a fost nevoită să cedeze Franţei Antilele franceze, ea a vrut să lase acolo o urmă a trecerii sale — şi ce urmă! Până atunci nu existase niciodată măcar un singur şarpe nici în Guadelupa, nici în Martinica; după plecarea coloniei anglo-saxone, această din urmă insulă era bântuită de reptile. Răzbunarea lui John Bull! înainte de a se retrage, el aruncase sute de şerpi pe domeniul care-i scăpa din gheare şi, din acea epocă, animalele veninoase s-au înmulţit la nesfârşit, spre marea pagubă a coloniştilor francezi!

Desigur că această acuzaţie împotriva Angliei, niciodată dezminţită, face destul de plauzibilă explicaţia lui Hubley Harcourt. Ne este permis să credem că John Bull ar fi vrut să facă de nelocuit insula cu elice? Să fi încercat el, într-adevăr, acelaşi lucru în Antilele franceze? Aceste fapte n-au putut fi dovedite niciodată. Totuşi, în ceea ce priveşte Standard-Island, populaţia miliardeză n-avea de ce să se îndoiască.

— Ei bine! strigă Jem Tankerdon, dacă francezii n-au reuşit să cureţe Martinica de viperele lăsate de englezi în locul lor...

Această comparaţie a năbădăiosului personaj este primită cu un tunet de urale.

— ... miliardezii vor şti să cureţe Standard-Island de fiarele asmuţite asupra ei de către Marea Britanie!

Un nou tunet de aplauze, care nu încetează decât pentru a reîncepe şi mai puternic după ce Jem Tankerdon adaugă:

— La post, domnilor, şi să nu uităm că, urmărind aceşti lei, jaguari, tigri, caimani, îi vânăm de fapt pe englezi!

Membrii consiliului se împrăştie.

După un ceas, când principalele jurnale publică darea de seamă stenografiată a acestei şedinţe, când se ştie ce mâini duşmane au deschis cuştile menajeriei plutitoare, când se ştie cui i se datoreşte invazia acestor legiuni de fiare sălbatice, un strigăt de indignare ţâşneşte din toate piepturile şi Anglia este blestemată împreună cu copiii şi nepoţii ei, în nădejdea că numele-i detestabil se va şterge, în sfârşit, din memoria omenirii!

HĂITUIELI

Trebuie să fie distruse toate animalele care au invadat Standard-Island. Dacă un singur cuplu de saurieni sau carnasiere ar scăpa, securitatea insulei ar fi compromisă. Acest cuplu s-ar înmulţi şi atunci locuitorii ar putea tot atât de bine să meargă să trăiască în pădurile Indiei sau Africii. Să fabrici un aparat din plăci de oţel, să-1 lansezi pe întinderile Pacificului, fără a stabili vreodată contactul cu ţărmurile sau arhipelagurile suspecte, să-ţi impui toate măsurile necesare pentru a-1 feri de epidemii şi invazii şi, deodată, într-o noapte... *Standard-Island Company* nu va trebui să ezite să cheme Regatul-Unit în faţa unui tribunal internaţional şi să-i ceară despăgubiri formidabile! Oare n-a fost violat dreptul ginţilor în această împrejurare? Ba da! Şi dacă se va face vreodată dovada...

Dar, aşa cum a hotărât consiliul notabililor, trebuie să se dea prioritate celui mai grabnic lucru.

De la bun început, contrar cerinţei unor familii stăpânite de groază, nu poate fi vorba ca populaţia să se refugieze pe vasele aflate în cele două porturi şi să fugă de pe Standard-Island. Dealtfel, vasele nici nu sunt destul de încăpătoare.

Nu! Aceste animale de provenienţă englezească vor fi vânate, nimicite, şi Bijuteria Pacificului nu va întârzia să-şi regăsească liniştea de odinioară.

Miliardezii pornesc la treabă fără să piardă nici o clipă. Unii n-au ezitat să propună mijloace extreme — între altele, inundarea insulei cu elice, incendierea parcului, a câmpiilor şi ogoarelor, astfel încât toată această vermină să fie înecată sau arsă. Dar, în ambele cazuri, mijlocul ar fi ineficace în ceea ce priveşte amfibiile şi e mai bine să se purceadă la o vânătoare organizată cu înţelepciune.

Tocmai asta se şi face.

Trebuie să menţionăm că Sarol, malaiezii şi neohebridienii şi-au oferit serviciile, care sunt primite fără zăbavă de guvernator. Aceşti oameni de ispravă au vrut să-şi arate recunoştinţa. De fapt, căpitanul Sarol se teme mai ales ca nu cumva acest incident să întrerupă croaziera, ca miliardezii şi familiile lor să nu părăsească Standard-Island sau să nu oblige administraţia să pornească direct spre Madeleine-bay, ceea ce ar spulbera proiectele sale.

Cvartetul se arată la înălţimea împrejurărilor şi demn de naţionalitatea sa. Nu se va putea spune că francezii nu şi-au pus viaţa în primejdie, când au fost primejdii de înfruntat! Ei pornesc la luptă sub ordinele lui Calistus Munbar, care, după câte se spune, a văzut şi lucruri mai rele şi ridică din umeri în semn de dispreţ faţă de aceşti lei, tigri, pantere şi alte animale

inofensive. Poate că acest strănepot al lui Barnum a fost îmblânzitor sau cel puţin director de menajerii ambulante!?...

Hăituielile încep în aceeaşi dimineaţă şi rezultatele sunt fericite de la început.

În această primă zi, doi crocodili au făcut imprudenţa de a se aventura pe malurile râului şi, după cum se ştie, saurienii, foarte de temut în elementul lichid, sunt mai puţin periculoşi pe uscat, neputându-se întoarce cu uşurinţă. Căpitanul Sarol şi malaiezii săi îi atacă cu curaj şi-i ucid, nu fără ca unul dintre oameni să fi fost rănit.

Între timp, au fost semnalaţi încă vreo zece crocodili, care constituie, fără îndoială, grosul. Sunt animale de mari proporţii, măsurând între patru şi cinci metri şi în consecinţă foarte primejdioase. Deoarece s-au refugiat în adâncul râului, marinarii îi aşteaptă ca să le trimită câteva gloanţe explozive dintre cele care sfărâmă cele mai solide carapace.

Pe de altă parte, grupele de vânători se răspândesc pe câmpie. Un leu este ucis de Jem Tankerdon, care a avut dreptate să spună că nu mai e la primul glonţ şi şi-a regăsit sângele rece, dibăcia de fost vânător în Far-West. Fiara e superbă — dintre cele care pot costa cinci-şase mii de franci. O bucată de oţel i-a străpuns inima în clipa în care sărea asupra cvartetului şi Pinchinat afirmă că «a simţit cum i-a făcut vânt cu coada în trecere!»

După-amiază, în timpul unui atac, un poliţist este muşcat de umăr, dar guvernatorul pune la pământ o leoaică de toată frumuseţea. Formidabilele animale nu se vor mai putea înmulţi — dacă John Bull a contat pe acest lucru.

Înainte de sfârşitul zilei, un cuplu de tigri cade sub gloanţele comandorului Simcoe. Un marinar din detaşamentul său, grav rănit de ghearele unei fiare, a trebuit să fie transportat la Tribord-Harbour. După informaţiile culese, aceste groaznice feline par să fie cele mai numeroase dintre carnasierele debarcate pe insula cu elice.

La căderea nopţii, după ce au fost urmărite cu hotărâre, fiarele se retrag sub masivele de arbori de lângă bateria Pintenului. Vânătorii îşi propun să le scoată de acolo dis-de-dimineaţă.

Din amurg până în zori, urlete înfiorătoare nu încetează să înspăimânte femeile şi copiii din Milliard-City, care nu se liniştesc prea repede — dacă se vor linişti vreodată. Într-adevăr, cum să te asiguri că Standard-Island a isprăvit cu această avangardă a armatei britanice? Iată de ce reproşurile

la adresa perfidului Albion curg într-un şirag nesfârşit în toate păturile miliardeze.

În zori, vânătoarea reîncepe. La ordinul guvernatorului şi potrivit avizului comandorului Simcoe, colonelul Stewart se pregăteşte să folosească artileria împotriva grosului acestor carnasiere, astfel încât să le măture din ascunzişuri. Două tunuri Hotchkiss de la Tribord-Harbour, care aruncă pachete de mitralii[1], sunt aduse lângă bateria Pintenului.

Aici, linia tramvaiului traversează masivele de micoculieri în drum spre Observator. O bună parte dintre fiare şi-au petrecut noaptea la adăpostul acestor arbori. Între ramurile joase apar câteva capete de lei şi tigri, cu pupilele scânteietoare. Marinarii, miliţienii, vânătorii conduşi de Jem şi Walter Tankerdon, Nat Coverley şi Hubley Harcourt iau poziţie în stânga masivelor, aşteptând ieşirea animalelor pe care mitraliile nu le vor omorî pe loc.

La semnalul comandorului Simcoe, cele două tunuri trag deodată. Urlete formidabile le răspund. Fără îndoială că mai multe carnasiere au fost atinse. Altele — vreo douăzeci — se năpustesc şi, trecând prin apropierea cvartetului, sunt salutate cu o salvă care loveşte mortal două dintre ele. În aceeaşi clipă, un tigru enorm se azvârle asupra grupului şi Frascolin, izbit în teribila săritură, se rostogoleşte la zece paşi.

Colegii se grăbesc să-i dea ajutor şi-l ridică leşinat. Frascolin îşi revine destul de repede. N-a primit decât o lovitură — dar ce lovitură!

Între timp, se încearcă vânarea caimanilor sub apele râului Serpentinei. Dar cum să fii sigur că ai scăpat de aceste lacome animale? Adjunctul Hubley Harcourt propune să se ridice vanele râului şi astfel saurienii pot fi atacaţi în condiţii mai bune, nu fără succes.

Singura victimă este un câine minunat, aparţinând lui Nat Coverley. Un aligator îl taie în două cu o singură închizătură de fălci. Dar o duzină de saurieni au căzut sub gloanţele miliţienilor şi e posibil ca Standard-Island să fie definitiv eliberată de aceste primejdioase amfibii.

Dealtfel, a fost o zi bună. Şase lei, opt tigri, cinci jaguari, nouă pantere, masculi şi femele, se numără printre fiarele doborâte.

Seara, cvartetul — în rândul căruia se numără şi Frascolin, refăcut în urma şocului — se aşază la o masă în restaurantul cazinoului.

---

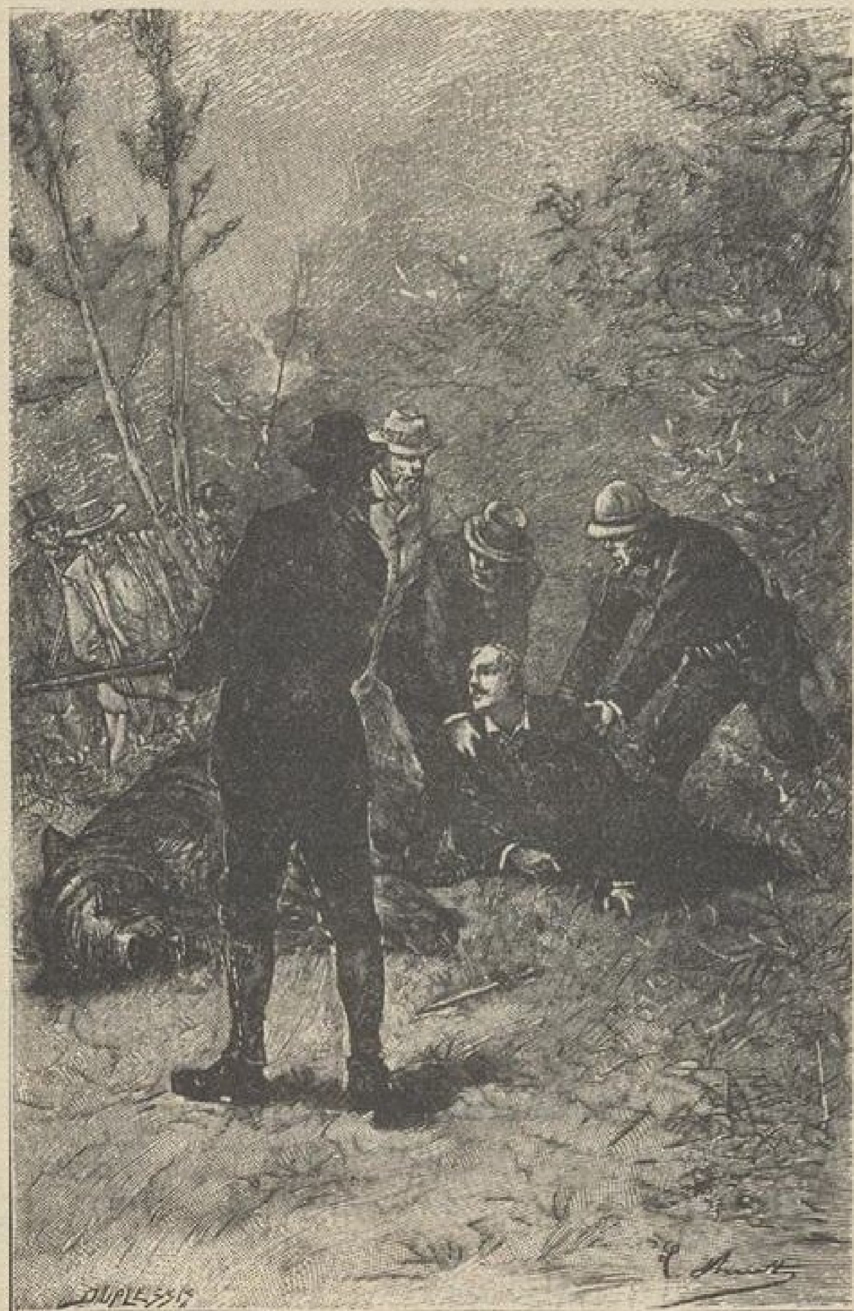
[1] Bucăţi de fontă cu care se încărcau obuzele.

— Îmi place să cred că suntem la capătul suferinţelor, spune Yvernes.

— Dacă nu cumva steamerul, ca o a doua arcă a lui Noe, cuprindea toate animalele creaţiunii, răspunde Pinchinat.

E cu totul de necrezut şi Athanase Doremus se simte destul de asigurat ca să se întoarcă la domiciliul său de pe Bulevardul Douăzeci şi cinci. Acolo, în casa baricadată, îşi regăseşte bătrâna servitoare desperată la gândul că din bătrânul său stăpân n-au mai rămas decât resturi informe.

Walter este ridicat...



Noaptea e destul de liniştită. Abia dacă se aud urlete îndepărtate spre Babord-Harbour. E de crezut că a doua zi, printr-o pieptănare generală a câmpiei, distrugerea fiarelor va fi desăvârşită.

Echipele de vânători se alcătuiesc din nou dis-de-dimineaţă. E de la sine înţeles că de douăzeci şi patru de ore Standard-Island a rămas pe loc, personalul maşinilor participând la opera comună.

Echipele, cuprinzând fiecare douăzeci de oameni, înarmaţi cu puşti cu tragere rapidă, au ordin să străbată întreaga insulă. Colonelul Stewart n-a mai socotit necesar să întrebuinţeze tunurile împotriva fiarelor, acum, când s-au împrăştiat. Treisprezece animale, încolţite în împrejurimile bateriei de la pupa, cad sub gloanţe. Dar şi doi vameşi de la portul vecin, răsturnaţi de un tigru şi o panteră, au fost grav răniţi.

Această ultimă vânătoare ridică la cincizeci şi trei numărul animalelor ucise de la prima hăituiala din ajun.

E ora patru dimineaţa. Cyrus Bikerstaff şi comandorul Simcoe, Jem Tankerdon şi fiul său, Nat Coverley şi cei doi adjuncţi, câţiva notabili, escortaţi de un detaşament de miliţie, se îndreaptă spre primărie, unde consiliul aşteaptă rapoartele expediate de cele două porturi, de bateriile Pintenului şi Pupei.

Când nu se mai află decât la o sută de paşi de edificiul comunal, izbucnesc strigăte puternice. Bărbaţi, femei şi copii, cuprinşi deodată de panică, fug pe Bulevardul Unu.

Imediat, guvernatorul, comandorul Simcoe, însoţitorii lor aleargă spre scuar, al cărui grilaj ar fi trebuit să fie închis. Dar, printr-o inexplicabilă neglijenţă, acest grilaj era deschis, şi una dintre fiare — poate cea din urmă — a pătruns în oraş.

Nat Coverley şi Walter Tankerdon se avântă primii în scuar.

Deodată, în timp ce se afla la trei paşi de Nat Coverley, Walter este atacat de un tigru enorm.

Neavând timp să introducă un cartuş în puşcă, Nat Coverley trage cuţitul de vânătoare de la centură şi se aruncă în ajutorul lui Walter, în clipa în care ghearele fiarei se înfig în umărul acestuia.

Walter este salvat, dar tigrul se întoarce împotriva lui Nat Coverley.

Acesta îl loveşte, dar nu poate să-1 atingă în inimă şi cade pe spate.

Tigrul se retrage, răgind cu gura deschisă şi limba însângerată.

Se aude o detunătură.

Jem Tankerdon a deschis focul.

Răsună a doua.
Glonţul explodează în corpul tigrului.
Walter este ridicat, cu umărul pe jumătate sfâşiat.
Cât despre Nat Coverley, dacă n-a fost rănit, în orice caz nu şi-a văzut niciodată moartea atât de aproape.
Ridicându-se, el înaintează spre Jem Tankerdon şi-i spune cu o voce gravă:
— Mi-aţi salvat viaţa. Mulţumesc!
— Aţi salvat viaţa fiului meu. Mulţumesc! răspunse Jem Tankerdon.
Şi îşi dau mâna, ca semn al unei recunoştinţe care ar putea să se transforme în prietenie sinceră.
Walter este transportat de îndată în palatul din Bulevardul Nouăsprezece unde s-a refugiat familia sa, în timp ce Nat Coverley se întoarce acasă la braţul lui Cyrus Bikerstaff.
În ceea ce priveşte tigrul, supraintendentul va şti cum să folosească minunata lui blană. Superbul animal este destinat unei împăieri de prima clasă şi va figura în Muzeul de Istorie Naturală din Milliard-City, cu această inscripţie:
«Oferit de Regatul-Unit al Marii Britanii şi al Irlandei insulei cu elice, infinit recunoscătoare.»
Dacă atentatul trebuie pus pe seama Angliei, nu s-ar fi putut găsi o răzbunare mai spirituală. Cel puţin aceasta este părerea alteţei-sale Pinchinat, bun cunoscător în materie.
Nu trebuie să ne mirăm că, de a doua zi, doamna Tankerdon o vizitează pe doamna Coverley, mulţumindu-i pentru serviciul adus lui Walter, şi că doamna Coverley îi întoarce vizita, mulţumindu-i pentru serviciul adus soţului său. Să spunem chiar că miss Dy a întovărăşit-o pe mama sa şi au cerut doamnei Tankerdon, în chip firesc, noutăţi despre scumpul ei rănit.
În sfârşit, totul e în regulă şi, scăpată de primejdioşii săi oaspeţi, Standard-Island poate să-şi reia în deplină siguranţă drumul către arhipelagul Fidji.

FIDJI ŞI FIDJIENII

— Cât zici? întreabă Pinchinat.
— Două sute cincizeci şi cinci, prieteni, răspunde Frascolin. Da, arhipelagul Fidji cuprinde două sute cincizeci şi cinci de insule şi insuliţe.
— Şi ce ne interesează pe noi, din moment ce Bijuteria Pacificului nu va face două sute cincizeci şi cinci de popasuri?

— N-ai să ştii niciodată geografie! declară Frascolin.
— Şi tu... tu ştii prea multă! ripostează alteţa-sa.
Frascolin este tratat totdeauna astfel când vrea să-i instruiască pe recalcitranţii săi colegi.
Totuşi, Sebastien Zorn, ascultându-l cu mai multă bunăvoinţă, se lasă dus în faţa hărţii cazinoului, pe care poziţia insulei cu elice este trecută în fiecare zi. E uşor să urmăreşti itinerarul de la plecarea din Madeleine-bay. Acest itinerar formează un fel de mare «S», a cărui buclă inferioară se desfăşoară până la grupul insulelor Fidji.
Frascolin arată violoncelistului îngrămădirea de insule descoperite de Tasman în 1643 — un arhipelag cuprins între a şaisprezecea şi a douăzecea paralelă sudică şi între al o sută şaptezeci şi patrulea meridian vestic şi al o sută, şaptezeci şi nouălea meridian estic.
— Ne aventurăm deci cu maşina noastră mătăhăloasă printre sutele de pietricele semănate în drumul său? întreabă Sebastien Zorn.
— Da, bătrânul meu tovarăş de corabie, răspunde Frascolin, şi dacă priveşti cu puţină atenţie...
— Şi totodată închizând gura... adaugă Pinchinat.
— De ce? se miră violoncelistul.
— Ca să nu intre muştele în ea.
— La ce muscă faci aluzie?
— La aceea care te înţeapă de câte ori te apuci să vorbeşti de rău Standard-Island!
Sebastien Zorn ridică din umeri dispreţuitor şi se întoarce spre Frascolin:
— Cum spuneai ?
— Spuneam că pentru a ajunge la cele două insule mari — Viti-Levu şi Vanua-Levu — există trei strâmtori care traversează grupul oriental: Nanuku, Lakemba, Oneata.
— Fără a pune la socoteală pe cea unde te sfărâmi într-o mie de bucăţi! exclamă Sebastien Zorn. Până la urmă, o să ni se întâmple şi asta!... E îngăduit oare să navighezi în astfel de ape cu un întreg oraş şi cu o întreagă populaţie în acest oraş?... Nu! Acest lucru e contrar legilor naturii!
— Musca! ripostează Pinchinat. Iat-o, musca lui Zorn, iat-o! Într-adevăr, mereu aceste profeţii supărătoare, la care încăpăţânatul de violoncelist nu vrea să renunţe!
E adevărat că în această regiune a Pacificului primul grup al insulelor Fidji e ca o barieră în calea navelor venind dinspre est. Dar putem să fim liniştiţi: trecătorile sunt destul de largi pentru ca Ethel Simcoe să se poată hazarda cu aparatul său

plutitor, chiar nepunându-le la socoteală pe cele amintite de Frascolin. Cele mai importante insule, în afara celor două Levu situate la vest, sunt Ono, Ngaloa, Kandabu etc.

Între aceste vârfuri răsărite din adâncurile oceanului este închisă o mare, marea Koro, şi dacă acest arhipelag, întrezărit de Cook, vizitat de Bligh în 1789 şi de Wilson în 1792, e atât de binecunoscut, asta se datoreşte faptului că remarcabilele călătorii ale lui Dumont d'Urville în 1828 şi 1833, ale americanului Wilkes în 1839, ale englezului Erskine în 1853, apoi expediţia lui *Herald,* comandat de căpitanul Durham din marina britanică, au permis întocmirea unor hărţi de o precizie care face cinste inginerilor hidrografi.

Deci, comandorul Simcoe n-are de ce să ezite. Venind din sud-est, el intră în trecătoarea Vulanga, lăsând la babord insula cu acelaşi nume — un fel de plăcintă servită pe platoul său de coral. A doua zi, Standard-Island pătrunde în marea interioară, apărată de solide lanţuri submarine împotriva hulei din larg.

E de la sine înţeles că teama de animalele feroce, apărute sub acoperirea drapelului britanic, nu s-a stins încă. Miliardezii se ţin în gardă. Pădurile, câmpiile, apele sunt cercetate fără contenire. Nicăieri, nici o urmă de fiare. Nici ziua, nici noaptea nu se mai aud răgete. O bucată de vreme, câţiva fricoşi preferă să nu părăsească oraşul şi să nu se aventureze în parc şi pe câmpie. Oare nu e de temut că vasul a debarcat o încărcătură de şerpi — ca în Martinica! — şi că pădurile sunt infestate? Iată de ce se instituie un premiu pentru oricine va captura una din aceste reptile. Va fi plătită cu greutatea ei în aur sau după lungime, la centimetru, şi dacă va avea talia unui boa, suma va fi frumoasă, nu glumă! Dar, cum cercetările n-au dat nici un rezultat, spiritele se liniştesc. Standard-Island se află din nou în deplină siguranţă. Autorii acestei maşinaţii, oricine ar fi ei, s-au ales doar cu atâta.

Rezultatul cel mai important îl constituie împăcarea dintre cele două sectoare ale oraşului. De la afacerea Walter-Coverley şi Coverley-Tankerdon, familiile tribordeze şi babordeze se vizitează, se invită, se primesc. Recepţii peste recepţii, serbări peste serbări. În fiecare seară, bal şi concert la principalii notabili, mai ales la palatele de pe Bulevardul Nouăsprezece şi Bulevardul Cincisprezece. Cvartetul Concertant abia mai face faţă. Dealtfel, entuziasmul cu care e întâmpinat nu descreşte, ci dimpotrivă.

În sfârşit, într-o dimineaţă, în timp ce Standard-Island răscoleşte cu puternicele sale elice suprafaţa liniştită a mării Koro, se răspândeşte marea veste: domnul Jem Tankerdon s-a

dus la palatul domnului Nat Coverley şi a cerut mâna fiicei sale, domnişoara Dy Coverley, pentru fiul său, Walter Tankerdon. Şi domnul Nat Coverley a acordat mâna domnişoarei Dy Coverley, fiica sa, lui Walter Tankerdon, fiul domnului Jem Tankerdon. Problema zestrei n-a creat nici o dificultate. Ea va fi de două sute de milioane pentru fiecare dintre tinerii căsătoriţi.

— Vor avea din ce să trăiască… chiar în Europa! remarcă pe bună dreptate Pinchinat.

Cele două familii primesc felicitări de pretutindeni. Guvernatorul Cyrus Bikerstaff nu-şi ascunde marea satisfacţie. Graţie acestei căsătorii, dispar cauzele rivalităţii atât de compromiţătoare pentru viitorul insulei cu elice. Regele şi regina Malecarliei sunt printre primii care trimit felicitări şi urări de bine tinerei perechi. În cutiile de scrisori plouă cu cărţi de vizită imprimate cu aur pe aluminiu. Jurnalele publică cronici peste cronici în legătură cu splendorile care se pregătesc şi care n-au mai fost văzute nici la Milliard-City, nici în altă parte a globului. Se expediază cablograme în Franţa, pentru darurile de nuntă. Magazinele de noutăţi, marile case de mode, atelierele de bijuterii şi obiecte de artă primesc comenzi de necrezut. O navă specială, pornind din Marsilia, va veni prin Canalul de Suez şi Oceanul Indian ca să aducă aceste minunăţii ale industriei franceze. Căsătoria a fost fixată peste cinci săptămâni, la 27 februarie. Dealtfel, trebuie să menţionăm că negustorii din Milliard-City vor avea beneficiul lor în această afacere. Ei trebuie să furnizeze o parte din cadourile nupţiale şi, numai cu cheltuielile pe care şi le vor impune notabilii de pe Standard-Island, vor fi averi de câştigat.

Organizatorul cel mai indicat al serbărilor este supraintendentul Calistus Munbar. Trebuie să renunţăm la descrierea stării lui sufleteşti în clipa când căsătoria lui Walter Tankerdon şi Dy Coverley e anunţată oficial. Se ştie cât dorea el această căsătorie şi cât s-a străduit pentru înfăptuirea ei! Este împlinirea visului său şi, cum municipalitatea i-a lăsat mână liberă, fiţi siguri că va fi la înălţimea funcţiilor sale, organizând un ultraadmirabil festival.

Printr-o notă adresată ziarelor, comandorul Simcoe face cunoscut că, la data hotărâtă pentru ceremonia nupţială, insula cu elice se va afla între Fidji şi Noile Hebride. Mai înainte, Standard-Island se va opri pentru zece zile la Viti-Levu — singurul popas în mijlocul acestui vast arhipelag.

Navigaţia e o adevărată încântare. Pe întinsul mării zburdă numeroase balene. După cum observă Yvernes, miile de jeturi de apă ţâşnind din nările lor alcătuiesc un fel de imens bazin al

lui Neptun, pe lângă care cel de la Versailles nu e decât o jucărioară de copil. Apar, de asemeni, sute de rechini enormi care escortează Standard-Island aşa cum ar face-o cu un vas obişnuit.

Această porţiune a Pacificului constituie un fel de hotar care desparte Polinezia de Melanezia — unde se află arhipelagul Noile Hebride. Ea este tăiată de al o sută optzecilea grad de longitudine — linie convenţională descrisă de meridianul care separă cele două jumătăţi ale imensului ocean. Când trec meridianul, marinarii venind dinspre răsărit şterg o zi din calendar şi, dimpotrivă, cei care vin dinspre apus adaugă una. Fără această precauţie, datele nu s-ar mai potrivi. Anul trecut, Standard-Island n-a trebuit să efectueze schimbarea pentru că nu s-a aventurat spre apus dincolo de sus-zisul meridian. Acum însă e cazul şi, deoarece vine dinspre răsărit, 22 ianuarie se preschimbă în 23 ianuarie[1].

Din cele două sute cincizeci şi cinci de insule ale arhipelagului Fidji, numai o sută sunt locuite. Populaţia nu depăşeşte o sută douăzeci şi opt de mii de locuitori — număr mic faţă de o suprafaţă de douăzeci şi unu de mii de kilometri pătraţi.

Printre aceste insuliţe, simple bucăţi de atol sau creste de munţi submarini, încinse cu ciucuri de coral, nici una nu măsoară mai mult de o sută cincizeci de kilometri pătraţi. Acest domeniu insular nu este, la drept vorbind, decât o împărţire politică a Australasiei, depinzând de Coroana britanică din 1874 — ceea ce înseamnă că Anglia 1-a anexat în întregime imperiului său colonial. Dacă fidjienii s-au hotărât, în fine, să se supună protectoratului britanic, aceasta se datoreşte faptului că, în 1859, au fost ameninţaţi de o invazie tongiană, stăvilită de Regatul-Unit prin intervenţia prea-faimosului său Pritchard, acelaşi Pritchard din Tahiti. Arhipelagul este împărţit actualmente în şaptesprezece districte, administrate de sub-şefi

---

[1] Jules Verne se referă pentru prima oară la această curiozitate calendaristică în amintitul articol despre Edgar Poe, în legătură cu o povestire mai puţin cunoscută a acestuia, Trei duminici într-o săptămână. El va folosi din plin ideea în Ocolul lumii în optzeci de zile, unde Phileas Fogg câştigă pariul cu colegii de la Reform Club graţie zilei dobândite în călătoria sa spre est. Şi parcă pentru a demonstra încă o dată seriozitatea cu care se documentează, scriitorul ţine la 4 aprilie 1873, la Societatea de Geografie, al cărei membru era, o comunicare pe aceeaşi temă, intitulată Meridianele şi calendarul.

indigeni, mai mult sau mai puţin înrudiţi cu familia domnitoare a ultimului rege, Thakumbau.

— Să fie aceasta o consecinţă a sistemului britanic? Se va întâmpla cu Fidji ceea ce s-a întâmplat cu Tasmania? se întreabă comandorul Simcoe, într-o discuţie cu Frascolin. Nu ştiu! Un lucru e sigur: indigenii tind să dispară. Colonia nu se află deloc pe drumul prosperităţii, şi nici populaţia pe cel al înmulţirii. Aici, dealtfel, indigenii nu sunt decât nişte adevăraţi robi, ca şi băştinaşii din insulele vecine, recrutaţi de plantatori pentru lucrările de defrişare. Pe deasupra, boala îi seceră. În 1875, numai variola a făcut să piară peste treizeci de mii de oameni. Şi totuşi acest arhipelag este un ţinut admirabil, după cum veţi vedea! Dacă în interiorul insulelor e foarte cald, temperatura e moderată pe litoralul extrem de rodnic în fructe şi legume, arbori, cocotieri, bananieri etc. Nu trebuie decât să-ţi dai osteneala să recoltezi ignamele, tarosul şi măduva hrănitoare a palmierului, care produce sagu...

— Sagu! exclamă Frascolin. Asta mi-aminteşte de Robinson Elveţianul[1]!

— Cât despre porci şi găini, continuă comandorul Simcoe, aceste animale s-au înmulţit cu o prolificitate extraordinară, din epoca în care au fost importate. De aici, o mare uşurinţă în procurarea celor necesare existenţei.

---

[1] Iată un pasaj din *Amintiri din copilărie şi din tinereţe*: «...dintre toate cărţile copilăriei mele, cea pentru care aveam o afecţiune deosebită era *Robinson Elveţianul*, mai mult decât pentru *Robinson Crusoe*. Stiu că opera lui Daniel Defoe are un sens filozofic mai profund. Este omul faţă în faţă cu sine însuşi, omul singur, omul care găseşte într-o zi urma unui picior gol pe nisip! Dar opera lui Wyss, bogată în fapte şi incidente, este mai interesantă pentru cei tineri. Este familia, tatăl, mama, copiii şi diferitele lor aptitudini. Câţi ani am petrecut pe insula lor! Cu câtă ardoare m-am asociat la descoperirile lor! Cât i-am invidiat! Iată de ce nu e de mirare că o pornire irezistibilă m-a făcut să-i pun în scenă, în *Insula misterioasă*, pe *Robinsonii Ştiinţei* şi în *Doi ani de vacanţă*, un întreg pensionat de Robinsoni».

Afecţiunea faţă de romanul lui Jean-Rodolphe Wyss (1781 - 1830) l-a determinat pe scriitor să publice în 1900 o urmare intitulată *A doua patrie*, asa cum admiraţia faţă de Edgar Poe îl determinase să publice în 1897 *Sfinxul gheţarilor*, urmare la *Aventurile lui Arthur Gordon Pym*.

Înaintând către Viti-Levu, Standard-Island trece pe lângă mai multe insule intermediare, ca Vanua-Vatu, Moala, Ngan, fără să se oprească.

Pretutindeni lunecă flotile de pirogi cu balansiere încrucişate de bambus, care slujesc la păstrarea echilibrului şi la depozitarea încărcăturii. Ele circulă, evoluează cu graţie împrejurul insulei cu elice, dar nu caută să intre în porturi. Probabil că nici nu li s-ar fi îngăduit, dată fiind reputaţia destul de proastă a fidjienilor. E adevărat că aceşti indigeni au îmbrăţişat creştinismul. Misionarii europeni s-au stabilit la Lecumba în 1835. De atunci, fidjienii sunt aproape toţi protestanţi wesleyeni, amestecaţi cu câteva mii de catolici. Dar, mai înainte, erau atât de dedaţi practicilor canibalismului, încât poate că nu şi-au pierdut cu totul pofta de carne omenească...

Hotărât, dacă Pinchinat nu întâlneşte pe vreuna dintre aceste insule nepoţi de antropofagi, care-au păstrat vechile obiceiuri ale bunicilor lor, va trebui să renunţe definitiv să mai caute urme de culoare locală în aceste arhipelaguri din Pacific.

Grupul occidental al arhipelagului Fidji cuprinde două insule mari, Viti-Levu şi Vanua-Levu, şi două insule mijlocii, Kandavu şi Taviuni. Mai către nord-vest se află insulele Wassava şi se deschide strâmtoarea insulei Rond, pe care trebuie s-o străbată comandorul Simcoe, urcând spre Noile Hebride.

Înălţimile insulei Viti-Levu se desenează la orizont în după-amiaza zilei de 25 ianuarie. Această insulă muntoasă este cea mai mare din arhipelag, cu o treime mai întinsă decât Corsica — deci zece mii şase sute patruzeci şi cinci de kilometri pătraţi.

Piscurile sale se înalţă la o mie două sute şi o mie cinci sute de metri deasupra nivelului mării. Sunt vulcani stinşi sau cel puţin adormiţi, a căror trezire este în general foarte neplăcută.

Viti-Levu e legată de vecina sa nordică, Vanua-Levu, printr-o barieră submarină de recifuri, care se afla, desigur, la suprafaţă în epoca formaţiei telurice. Standard-Island poate să se hazardeze fără primejdie deasupra acestei bariere. Pe de altă parte, la nord de Viti-Levu sunt adâncimi evaluate la patru-cinci sute de metri, iar la sud, între cinci sute şi două mii.

Odinioară, capitala arhipelagului era Levuka, în insula Ovalau, la est de Viti-Levu. Poate că agenţiile comerciale din Levuka, fondate de englezi, sunt mai importante decât cele din Suva, actuala capitală, situată în insula Viti-Levu. Dar portul Suva oferă avantaje serioase pentru navigaţie, fiind situat la extremitatea sud-estică a insulei, între două delte ale căror ape udă cu generozitate litoralul. Cât despre portul de sosire şi de plecare al pacheboturilor transoceanice, el se află în golful

Ngalao, la sud de insula Kandava, locul cel mai apropiat de Noua Zeelandă, Australia, Noua Caledonie şi Loyalty.

Standard-Island ancorează în faţa portului Suva. Formalităţile sunt îndeplinite în aceeaşi zi şi debarcarea este autorizată. Cum această vizită nu poate fi decât o sursă de beneficii pentru coloni şi indigeni, miliardezii sunt siguri de o primire excelentă, în care există poate mai mult interes decât simpatie. Să nu uităm, dealtfel, că Fidji ţine de Coroana britanică şi că raporturile sunt mereu încordate între *Foreign-Office*[1] şi *Standard-Island Company,* atât de geloasă pe independenţa ei.

A doua zi, 26 ianuarie, comercianţii de pe Standard-Island, care au făcut cumpărături sau vânzări, debarcă dis-de-dimineaţă. Turiştii, printre care şi parizienii noştri, nu rămân în urmă. Cu toate că Pinchinat şi Yvernes îl zeflemisesc pe Frascolin — distinsul elev al comandorului Simcoe — în legătură cu studiile «etnorasanto-geografice», cum spune alteţa-sa, ei nu profită mai puţin de aceste studii. La întrebările camarazilor lui despre locuitorii din Viti-Levu, despre obiceiurile şi practicile lor, vioara a doua are totdeauna câte un răspuns instructiv. Sebastien Zorn însuşi îl chestionează când se iveşte prilejul.

Chiar de la început, aflând că aceste locuri erau, nu demult, principalul teatru al canibalismului, Pinchinat nu-şi poate reţine un suspin:

— Da, dar noi venim prea târziu şi veţi vedea că aceşti fidjieni, copleşiţi de civilizaţie, au decăzut până la tocană de pasăre şi picioare de porc a la Saint-Menehould!

— Antropofagule! îi strigă Frascolin. Meritai să te afli pe masa regelui Thakumbau!

— He! He! Un antricot de Pinchinat a la Bordelaise!

— Dacă ne pierdem timpul cu discuţii fără rost... intervine Sebastien Zorn.

— ... Nu vom realiza progresul prin mersul înainte! exclamă Pinchinat. Iată o frază din cele care-ţi plac, bătrâne violonceluloidist! Ei bine, înainte marş!

Oraşul Suva, clădit în dreapta unui mic golf, îşi răsfiră casele pe spinarea unei coline înverzite. El are cheiuri pentru amararea vaselor, străzi cu trotuare pardosite, nici mai mult nici mai puţin ca marile noastre staţiuni balneare. Casele de lemn, cu parter, uneori, dar foarte rar cu etaj, sunt vesele şi răcoroase. În împrejurimile oraşului, cabanele indigene îşi arată frontoanele ridicate în colţuri şi împodobite cu scoici. Acoperişurile, foarte trainice, rezistă ploilor torenţiale de iarnă,

---

[1] Ministerul afacerilor externe.

din mai până în octombrie. După cum relatează Frascolin, foarte priceput la statistică, în martie 1871, localitatea Mbua, situată în partea de răsărit a insulei, a fost botezată într-o zi cu treizeci şi opt de centimetri de apă.

Viti-Levu, asemeni celorlalte insule ale arhipelagului, este supusă inegalităţii climaterice şi vegetaţia diferă de la un ţărm la altul. În partea expusă vânturilor alizee din sud-est, atmosfera e umedă şi păduri magnifice acoperă solul. În cealaltă parte, se întind imense savane cultivabile. Se observă totuşi că anumiţi arbori încep să dispară — printre alţii santalul, aproape cu totul epuizat, şi *dakua,* acest pin specific insulelor Fidji.

În timpul plimbărilor sale, cvartetul constată că flora este de o bogăţie tropicală. Pretutindeni, păduri de cocotieri şi palmieri, cu trunchiurile acoperite de orhidee parazite, masive de casuariene, *pandanus, acacias,* ferigi arborescente şi, în regiunile mlăştinoase, o mulţime de manglieri, ale căror rădăcini şerpuiesc la suprafaţă. Dar cultura bumbacului şi a ceaiului n-a dat rezultatele pe care le făgăduia climatul atât de propice. În realitate, pământul insulei Viti-Levu — ca dealtfel al întregului arhipelag — argilos şi gălbui e alcătuit numai din cenuşă vulcanică, devenită productivă în urma descompunerii.

Cât despre faună, ea nu este mai variată decât pe alte meleaguri ale Pacificului: vreo patruzeci de specii de păsări, papagali şi canari aclimatizaţi, lilieci, legiuni de şoareci, reptile neveninoase, foarte apreciate de indigeni din punct de vedere comestibil, şopârle peste măsură de multe şi gândaci dezgustători, de o lăcomie canibalică. Dar fiare nu se găsesc deloc — ceea ce provoacă această butadă a lui Pinchinat:

— Guvernatorul nostru, Cyrus Bikerstaff, ar fi trebuit să păstreze câteva cupluri de lei, tigri, pantere, crocodili şi să depună aceste familii carnasiere pe insulele Fidji. N-ar fi fost decât o restituire, pentru că arhipelagul aparţine Angliei.

Indigenii, amestec de polinezieni şi melanezieni, prezintă tipuri reuşite, mai puţin remarcabile totuşi ca în insulele Samoa şi Marchize. Bărbaţii, printre care se întâlnesc numeroşi metişi, sunt înalţi şi viguroşi, arămii, aproape negri, cu capul acoperit de o chică lânoasă. Veşmântul lor e destul de rudimentar, cel mai adesea un simplu şorţ sau o cuvertură de stofă indigenă, *masi,* extrasă dintr-un soi de dud din care se face şi hârtie. În primul stadiu de fabricaţie, această stofă e perfect albă; dar fidjienii ştiu s-o vopsească, s-o împestriţeze, transformând-o într-o marfă căutată în toate arhipelagurile din răsăritul Pacificului. Trebuie să adăugăm că aceşti oameni nu se dau în

lături să îmbrace, la anumite ocazii, boarfe europeneşti, aduse de prin magazinele de vechituri din Regatul-Unit şi Germania. Parizienii au de ce să facă glume pe socoteala acestor fidjieni împopoţonaţi cu un pantalon deformat, cu un palton fără vârstă şi chiar cu un frac negru, care, după multe faze de decadenţă, îşi sfârşeşte existenţa pe spatele unui băştinaş din Viti-Levu.

— S-ar putea scrie romanul unuia dintre veşmintele astea, spune Yvernes.

— Un roman care ar risca să fie prost croit! ripostează Pinchinat. Cât despre femei, fusta şi bluza de *masi* le îmbracă mai mult sau mai puţin decent, în ciuda predicilor wesleyene. Sunt bine făcute şi, adăugând farmecul tinereţii, unele dintre ele pot să pară drăguţe. Dar, ca şi bărbaţii, au prostul obicei de a-şi unge părul cu var, prefacându-1 într-un fel de pălărie calcaroasă care le apără de insolaţii.

Pe deasupra, fumează tot atât cât bărbaţii şi fraţii lor — un tutun autohton, cu miros de fân ars — şi, când nu mestecă ţigareta între buze, o păstrează vârâtă în lobul urechii, acolo unde europencele îşi pun cerceii de diamante sau de perle. În general, femeile sunt nişte sclave împovărate cu cele mai grele munci ale menajului şi nu e departe timpul când, după ce roboteau ca să întreţină lenea soţilor, erau sugrumate pe mormintele lor.

În timpul excursiei lor de trei zile prin împrejurimile Suvei, turiştii noştri încearcă de mai multe ori să viziteze colibele indigene. Şi dacă nu reuşesc, aceasta nu se datoreşte lipsei de ospitalitate a proprietarilor, ci mirosurilor. Oamenii ăştia unşi cu ulei de cocos, promiscuitatea în care trăiesc, alături de porci, găini, câini, pisici, iluminatul sufocant obţinut prin arderea cleiului răşinos de *dam-mana*... nu! nu se poate rezista! Pe deasupra, odată pătrunşi în căminul fidjian, ar fi trebuit, pentru a nu călca tradiţiile, să-şi moaie buzele în castronul de *kava,* licoare prin excelenţă fidjiană. În afară de faptul că, fiind extrasă din rădăcină uscată de piper, această kava e de o iuţeală inaccesibilă gâtlejurilor europene, mai trebuie să ţinem seama şi de felul în care este preparată. Piperul nu e măcinat, ci amestecat, sfarâmat între dinţi, apoi scuipat într-un vas cu apă. Băutura astfel obţinută ţi se oferă cu o insistenţă căreia nu-i poţi răspunde printr-un refuz. Trebuie doar să mulţumeşti, pronunţând aceste cuvinte mult folosite în arhipelag: *E mana ndina,* adică *amin.* Amintim în treacăt şi gândacii care mişună înăuntrul cocioabelor, furnicile albe care le devastează şi tânţarii — miliarde de tânţari — ale căror nenumărate falange aleargă pe jos, pe pereţi, pe hainele indigenilor.

Nu trebuie să ne mirăm deci că alteţa-sa, cu accentul comico-britanic al clovnilor englezi, exclamă în faţa colcăielii acestor formidabile insecte:

— Ţânţar!... Ţânţar!...

În sfârşit, nici el, nici colegii lui n-au curajul să pătrundă în colibele fidjiene. În această privinţă, studiile lor etnologice rămân incomplete. Savantul Frascolin el însuşi a dat înapoi — rămânând astfel cu un gol în amintirile sale de călătorie.

UN *«CASUS BELLI»*[1]

În vreme ce artiştii noştri se plimbă şi îşi fac o părere despre obiceiurile arhipelagului, câţiva notabili au intrat în legătură cu autorităţile indigene ale arhipelagului. *Papalangişii* — aşa sunt numiţi aici străinii — n-aveau de ce să se teamă că vor fi rău primiţi.

Autorităţile europene sunt reprezentate de un guvernator general englez al arhipelagurilor vestice, supuse cu mai multă sau mai puţină eficacitate protectoratului Regatului-Unit. Cyrus Bikerstaff nu socoteşte necesar să-i facă o vizită oficială. De două, trei ori se privesc unul pe altul cu răceală, dar raporturile lor nu merg mai departe de aceste priviri.

În ceea ce-1 priveşte pe consulul Germaniei, unul dintre principalii negustori din partea locului, relaţiile se mărginesc la un schimb de cărţi de vizită.

În timpul popasului, familiile Tankerdon şi Coverley organizează excursii în împrejurimile Suvei şi în pădurile care-i acoperă munţii până pe cele mai înalte piscuri.

În legătură cu aceasta, supraintendentul împărtăşeşte prietenilor săi o observaţie foarte întemeiată:

— Dacă miliardezii noştri sunt atât de dornici de plimbări, asta se datoreşte faptului că n-au la îndemână un relief destul de accidentat. Standard-Island e prea plată, prea uniformă. Nădăjduiesc însă că într-o zi o să-i fabricăm un munte artificial, care va putea să rivalizeze cu cele mai înalte vârfuri din Pacific. Până atunci, de câte ori au prilejul, citadinii noştri se grăbesc să urce la câteva sute de metri, ca să respire aerul pur şi dătător de viaţă al înălţimilor. E un lucru care tine de natura umană.

— Foarte bine, spune Pinchinat. Dar un sfat, dragul meu Eucalistus! Când veţi construi muntele din plăci de oţel sau de

[1] Motiv de război (în latină).

aluminiu, nu uitaţi să-i puneţi un vulcan drăguţ înăuntru... un vulcan cu cartuşe fulminante şi artificii...

— Şi de ce nu, domnule zeflemist? ripostează Calistus Munbar.

— Tocmai asta îmi spun şi eu: de ce nu?...

E de la sine înţeles că Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley iau parte la aceste excursii, braţ la braţ.

La Viti-Levu, turiştii n-au neglijat să viziteze curiozităţile capitalei, templele spiritelor, *mburekalu,* precum şi localul destinat adunărilor politice. Aceste construcţii, clădite pe o temelie de pietre uscate, sunt alcătuite din împletituri de bambus, grinzi acoperite cu un fel de broderie vegetală, căpriori aşezaţi ingenios, ca să poată sprijini acoperişul. Turiştii vizitează de asemeni spitalul, care oferă cele mai bune condiţii de igienă, grădina botanică, aşezată în amfiteatru în spatele oraşului. Adeseori plimbările se prelungesc până seara şi atunci se întorc cu felinarele aprinse, ca pe vremea străbunicilor, în insulele Fidji, municipalitatea nu cunoaşte încă gazometrul, nici becurile Auer[1], nici lămpile cu arc, nici cele cu acetilenă, dar toate astea vor veni «sub protectoratul luminat al Marii Britanii!», cum insinuează Calistus Munbar.

Ce fac în timpul acestui popas căpitanul Sarol cu malaiezii săi şi neohebridienii îmbarcaţi în insulele Samoa? Nimic deosebit. Ei nu debarcă, deoarece cunosc Viti-Levu şi insulele vecine — unii pentru că le-au vizitat navigând în cabotaj, alţii pentru că au lucrat acolo, pe plantaţii. Sunt mult mai bucuroşi să rămână pe Standard-Island, pe care o explorează fără încetare, cutreierând neobosiţi oraşul, porturile, parcul, câmpia, bateriile Pintenului şi Pupei. După câteva săptămâni, graţie bunăvoinţei Companiei şi guvernatorului Cyrus Bikerstaff, aceşti bravi oameni vor debarca în ţara lor, după o şedere de cinci luni pe insula cu elice.

Uneori, artiştii noştri stau de vorbă cu Sarol, care e foarte inteligent şi vorbeşte curent limba engleză. El le descrie pe un ton entuziast Noile Hebride, indigenii din acest arhipelag, felul lor de a se hrăni, bucătăria lor — ceea ce-1 interesează în chip deosebit pe alteţa-sa. Ambiţia secretă a lui Pinchinat este de a descoperi acolo un nou fel de mâncare, a cărui reţetă s-o comunice societăţilor gastronomice din bătrâna Europă.

La 30 ianuarie, Sebastien Zorn şi colegii săi, la dispoziţia cărora a fost pusă una dintre şalupele electrice de la Tribord-Harbour, pornesc cu intenţia de a urca în susul Rewei, unul

[1] După numele inventatorului becului cu gaz incandescent, chimistul austriac Karl Auer von Welsbach (1858-1929).

dintre principalele râuri ale insulei. Cu ei se află un mecanic, doi mateloţi şi un pilot fidjian. Athanase Doremus a fost invitat zadarnic să se alăture excursioniştilor. Simţul curiozităţii s-a stins la acest profesor de graţie şi de ţinută. Şi apoi, s-ar putea ca în timpul lipsei sale să-i pice un elev — deci preferă să nu părăsească nici o clipă sala de dans a cazinoului.

La ora şase dimineaţa, bine înarmată şi având pe bord oarecari provizii, căci nu se va întoarce decât seara la Tribord-Harbour, ambarcaţia iese din golful Suva şi navighează până în golful Rewa.

Nu numai recifurile, dar şi rechinii se arată în număr mare prin aceste locuri şi trebuie să fii cu ochii-n patru atât faţă de unele, cât şi faţă de ceilalţi.

Rechinii voştri, spune Pinchinat cu dispreţ, nu mai sunt canibalii apelor sărate! Probabil că misionarii englezi i-au convertit la creştinism ca şi pe fidjieni! Pariez că animalele astea au pierdut gustul cărnii omeneşti...

— Să nu vă încredeţi în ei, ripostează pilotul, şi nici în fidjienii din interiorul insulei!

Pinchinat se mulţumeşte să ridice din umeri. Ce-i tot înşiră cai verzi pe pereţi despre aceşti pretinşi antropofagi, care nu mai «antropofaghează» nici măcar în zilele de sărbătoare?!

Pilotul cunoaşte la perfecţie golful şi cursul Rewei. Pe acest râu important, numit şi Wai-Levu, fluxul se face simţit până la o distanţă de patruzeci şi cinci de kilometri şi bărcile pot să urce până la optzeci.

Lărgimea Rewei depăşeşte o sută de prăjini, acolo unde se varsă în ocean. Râul curge între ţărmurile nisipoase — în stânga scunde, în dreapta abrupte — ale căror bananieri şi cocotieri se conturează cu limpezime pe un fond de verdeaţă. Numele său este Rewa-Rewa, potrivit dublării cuvintelor, fenomen foarte răspândit la populaţiile din Pacific.

Adevărata Rewă este alcătuită din confluenţa râurilor Wai-Levu (apă mare) şi Wai-Manu, iar locul unde se varsă în ocean e numit Wai-Ni-ki.

După ocolul deltei, şalupa trece prin faţa satului Kamba, pe jumătate ascuns între flori. Pentru a nu pierde nimic din puterea fluxului, călătorii nu se opresc nici aici, nici în satul Naitasiri. Dealtfel, acest ultim sat a fost declarat «tabu», cu casele, arborii şi locuitorii săi, până şi cu apele Rewei care-i scaldă ţărmul. Indigenii n-ar fi îngăduit nimănui să debarce. Tabuul (Sebastien Zorn ştie ceva despre asta) e un obicei dacă nu foarte respectabil, măcar foarte respectat — şi turiştii îl respectă...

Pe la ora unsprezece, pe ţărmul drept se aud dangăte de clopot, în frunziş, la umbra cocotierilor şi bananierilor, se iveşte satul Naililii. alcătuit din câteva colibe. În acest sat s-a instalat o misiune catolică. Ce-ar fi dacă turiştii s-ar opri un ceas, doar atât cât să strângă mâna misionarului, un compatriot?... Pilotul nu vede nici un inconvenient şi ambarcaţia este priponită de o buturugă.

Sebastien Zorn şi colegii săi coboară şi, după nici două minute de mers, îl întâlnesc pe superiorul Misiunii.

Este un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu o fizionomie plăcută, cu chip energic. Fericit că poate să stea de vorbă cu nişte francezi, îi pofteşte în coliba sa, aşezată în mijlocul satului care cuprinde cam o sută de indigeni. El insistă ca oaspeţii să guste din răcoritoarele locale şi-i linişteşte: nu-i vorba despre dezgustătoarea kava, ci de o băutură sau mai bine-zis de o supă obţinută prin fierberea cyreelor — scoici care se găsesc din belşug pe ţărmurile Rewei.

— Şi pentru că pătrundeţi în interiorul insulei, spune el, fiţi prudenţi, dragi oaspeţi, şi cu ochii în patru!

— Auzi, Pinchinat! spune Sebastien Zorn.

Artiştii pleacă înainte ca clopotul bisericuţei să sune rugăciunea de amiază. Pe drum, ambarcaţia se încrucişează cu câteva pirogi cu balansiere, purtând pe platforme încărcături de banane. Este moneda curentă pe care perceptorul a primit-o de la contribuabili. Ţărmurile sunt mereu tivite cu dafini, salcâmi, lămâi, cactuşi cu flori roşii ca sângele. Deasupra, bananierii şi cocotierii îşi înalţă crengile încărcate de ciorchini. Şi toată această verdeaţă se întinde până la orizontul muntos, dominat de vârful Mbugge-Levu.

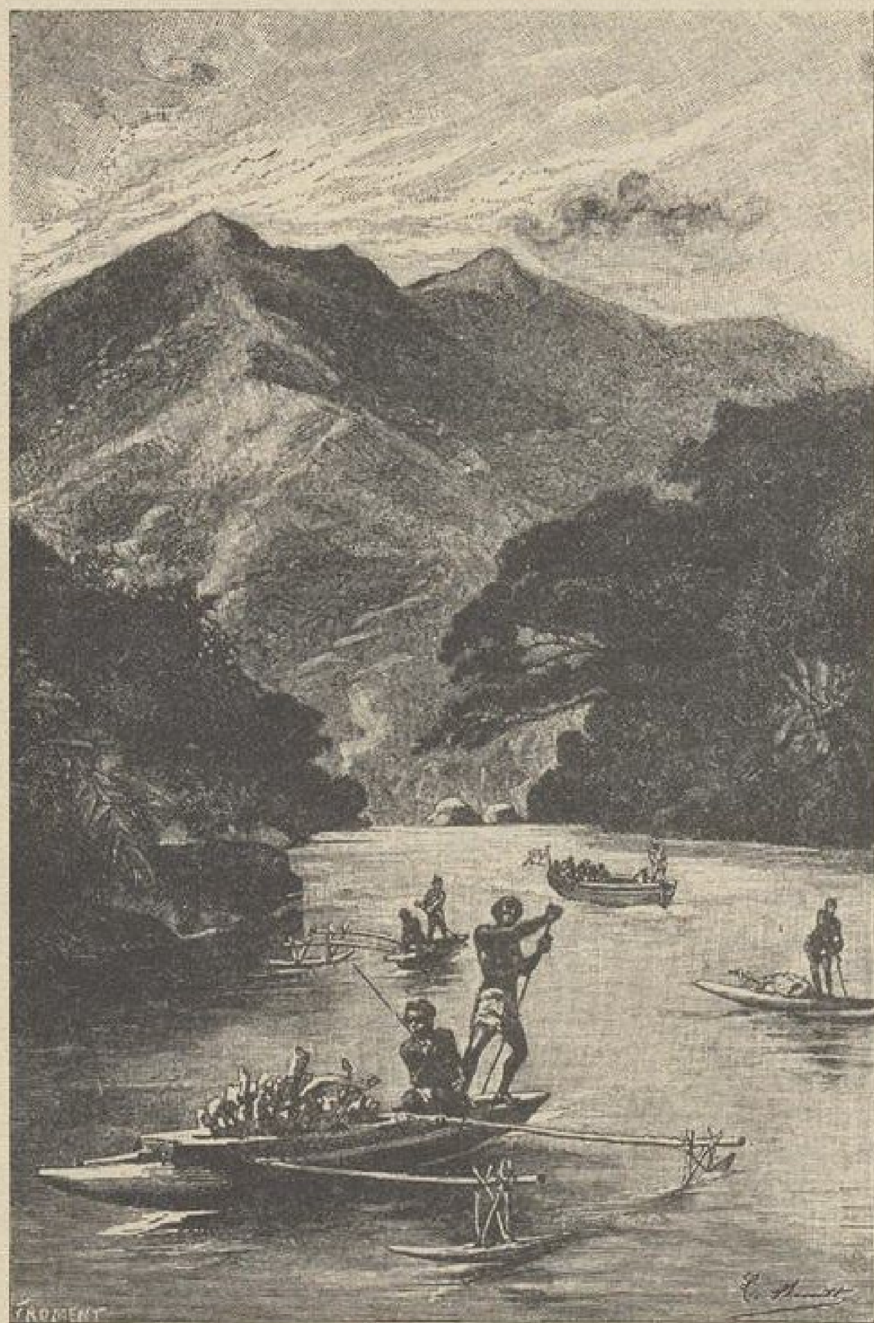
Printre copaci se zăresc una sau două uzine de tip european, contrastând cu natura sălbatică a insulei. Sunt fabrici de zahăr, înzestrate cu toate maşinăriile industriei moderne şi ale căror produse «pot să susţină în avantajul lor comparaţia cu produsele zaharoase din Antile şi din alte colonii» — cum a spus un călător, domnul Verschnur.

Pe la ora unu, ambarcaţia ajunge la capătul călătoriei sale pe Rewa. Peste două ceasuri se va face simţit refluxul, de care trebuie să profite pentru întoarcere. Navigaţia va fi rapidă, căci refluxul este puternic. Excursioniştii vor fi la Tribord-Harbour înainte de ora zece seara.

Cea mai bună întrebuinţare a timpului de care dispun este vizitarea satului Tampoo, ale cărui colibe se zăresc la jumătate de milă. Mecanicul şi cei doi mateloţi vor rămâne de pază la şalupă, iar pilotul îşi va «pilota» pasagerii până în sat, unde

vechile obiceiuri s-au păstrat în întreaga lor puritate fidjiană. În această parte a insulei, misionarii şi-au cheltuit zadarnic energia şi predicile. Aici domnesc încă vrăjitorii; aici funcţionează vrăjitoriile, mai ales cele care poartă complicatul nume de *Vaka-Ndranni-Kan-Tacka,* adică «descântecul frunzelor». Aici sunt adoraţi Katoavuşii, zei a căror existenţă n-a avut început şi nu va avea sfârşit şi care nu dispreţuiesc anumite sacrificii pe care guvernatorul general nu poate să le prevină şi nici măcar să le pedepsească.

Ambarcaţia se încrucişează cu cîteva pirogi...



Poate ar fi fost mai cuminte ca artiştii noştri să nu se aventureze în mijlocul acestor triburi suspecte. Dar, curioşi ca nişte parizieni, ei insistă, iar pilotul consimte să-i însoţească, recomandându-le să nu se depărteze unii de alţii.

Chiar la intrarea satului, alcătuit din vreo sută de colibe, ei întâlnesc câteva femei, adevărate femei sălbatice. Acoperite doar cu un şorţ legat în jurul şalelor, ele nu manifestă nici o uimire la vederea străinilor care le-au surprins în timpul muncii. Aceste vizite nu le mai stânjenesc de când arhipelagul este supus protectoratului Angliei.

Femeile sunt absorbite de pregătirea *curcumei,* un fel de rădăcini păstrate în gropi căptuşite cu ierburi şi frunze de bananier; sunt scoase de acolo, prăjite, curăţate, tescuite în coşuri garnisite cu ferigi, şi sucul care se scurge e introdus în tulpini de bambus. Acest suc slujeşte totodată ca aliment şi ca pomadă şi, în această dublă calitate, e folosit pretutindeni.

Mica trupă intră în sat, primită cu indiferenţă de indigeni, care nu se grăbesc nici să-i salute pe vizitatori, nici să le ofere ospitalitate. Dealtfel, aspectul exterior al colibelor n-are nimic atrăgător. Ţinând seama de mirosul lor, dominat de râncezimea uleiului de cocos, cvartetul e fericit că legile ospeţiei nu sunt aici la mare cinste.

Totuşi, când ajung în faţa locuinţei şefului — un fidjian înalt, cu un aer sălbatic — acesta înaintează spre ei, în mijlocul unui cortegiu de indigeni. Părul său încreţit e alb de var. Şi-a îmbrăcat costumul de gală: o cămaşă dungată, o centură în jurul mijlocului, piciorul stâng încălţat într-un vechi papuc brodat şi — cum de n-a pufnit în râs Pinchinat? — un frac albastru cu butoni de aur, cârpit în multe locuri, ale cărui cozi inegale îi lovesc una pulpa, cealaltă glezna.

Înaintând către grupul de *papalangis,* şeful se împiedică de o buturugă, îşi pierde echilibrul şi se lungeşte la pământ.

Imediat, potrivit etichetei *bale muri,* întregul anturaj se poticneşte la rândul său şi se trânteşte respectuos «pentru a lua asupra sa o parte din ridicolul acestei căzături».

Ascultând explicaţia pilotului, Pinchinat aprobă această formalitate, cu nimic mai ridicolă ca atâtea altele de la curţile europene — cel puţin după părerea lui.

După ce toată lumea s-a ridicat, şeful şi pilotul schimbă câteva fraze în limba fidjiană, din care cvartetul nu-nţelege nici un cuvânt. Aceste fraze, traduse de pilot, n-au alt rost decât de a-i interoga pe străini în legătură cu scopul vizitei lor. Aflând că doresc să viziteze satul şi împrejurimile lui, li se dă această autorizaţie.

Dealtfel, şeful nu pare nici bucuros, nici supărat de venirea turiştilor la Tampoo şi, la un semn al său, indigenii reintră în colibe.

— La urma urmei, nu par prea răi! observă Pinchinat.

— Ăsta nu-i un motiv de a comite vreo imprudenţă! îi atrage atenţia Frascolin.

Artiştii se plimbă un ceas întreg prin sat, fără să fie sâcâiţi de indigeni. Şeful cu frac albastru a intrat în colibă şi e vizibil că indigenii îi tratează cu profundă nepăsare.

După ce au circulat pe uliţele satului, fără ca uşa vreunei colibe să se fi deschis, primitoare, Sebastien Zorn, Yvernes, Pinchinat, Frascolin şi pilotul se îndreaptă spre ruinele templelor, situate nu departe de locuinţa unuia dintre vrăjitorii satului.

Aşezat în prag, vrăjitorul îi priveşte nu prea încurajator şi gesturile sale par să arate că le aruncă un blestem.

Frascolin încearcă să converseze cu el prin intermediul pilotului. Vrăjitorul ia atunci o înfăţişare atât de cruntă, o atitudine atât de ameninţătoare, încât e clar că nu-i nici o speranţă de a scoate măcar o vorbă de la acest arici fidjian.

În acest timp, cu toate recomandările care i-au fost făcute, Pinchinat s-a îndepărtat, trecând dincolo de un boschet stufos de bananieri etajaţi pe coasta unei coline.

Când Sebastien Zorn, Yvernes şi Frascolin, scârbiţi de proasta primire a vrăjitorului, se pregătesc să părăsească Tampoo, nu-şi mai zăresc prietenul.

A sosit ora întoarcerii la şalupă. Refluxul nu va întârzia să se facă simţit şi cele câteva ore cât durează nu sunt prea multe pentru a cobori pe Rewa.

Neliniştit, Frascolin îl strigă pe Pinchinat.

Nici un răspuns.

— Unde poate fi? întreabă Sebastien Zorn.

— Nu ştiu, răspunde Yvernes.

— L-a văzut cineva dintre dumneavoastră îndepărtându-se? se interesează pilotul.

— Nu l-a văzut nimeni!

— Fără îndoială că s-a întors la şalupă prin sat, presupune Frascolin.

— N-a făcut bine, spune pilotul. Dar să nu pierdem timpul şi să-l ajungem din urmă.

Pornesc, destul de îngrijoraţi. Pinchinat face mereu câte o boacănă şi faptul că socoteşte imaginare cruzimile acestor indigeni, rămaşi sălbatici cu atâta încăpăţânare, îl poate expune unor primejdii foarte reale.

Traversând Tampoo, pilotul observă, cu oarecare nelinişte, că nu se mai arată nici un fidjian. Uşile colibelor sunt închise. Mulţimea nu mai e adunată în faţa colibei şefului. Femeile care preparau *curcuma* au dispărut. Satul pare părăsit de un ceas.

Mica trupă grăbeşte pasul. Cel care lipseşte este strigat de mai multe ori, fără rezultat. Nu s-a întors deci pe ţărmul unde îl aşteaptă şalupa? Ori poate că ambarcaţia nu se mai află acolo, sub paza mecanicului şi a celor doi mateloţi?...

Mai sunt câteva sute de paşi. Se grăbesc să-i străbată şi, îndată ce depăşesc liziera arborilor, zăresc şalupa şi pe cei trei oameni la postul lor.

— Unde-i prietenul nostru? întreabă Frascolin.

— Nu mai e cu dumneavoastră? se miră mecanicul.

— Nu, de jumătate de ceas.

— Nu l-aţi văzut deloc? intervine Yvernes.

— Nu.

Ce i s-o fi întâmplat acestui imprudent? Pilotul nu-şi ascunde îngrijorarea.

— Trebuie să ne întoarcem în sat, spune Sebastien Zorn. Nu putem să-1 părăsim pe Pinchinat!

Şalupa este lăsată în paza unui matelot, cu toate că această măsură poate fi primejdioasă. Dar de data asta e mai bine să revină la Tampoo mai mulţi şi bine înarmaţi. Chiar de-ar trebui să scotocească toate colibele, nu vor pleca din sat şi nu se vor întoarce pe Standard-Island fără Pinchinat.

Pornesc din nou spre Tampoo. Satul şi împrejurimile sunt la fel de pustii. Unde s-a refugiat oare populaţia? Pe uliţi nu se aude nici un zgomot şi colibele sunt goale.

Din păcate nu mai încape nici o îndoială. Pinchinat s-a aventurat în pădurea de bananieri, a fost prins şi dus... unde? Cât despre soarta pe care i-o pregătesc aceşti sălbatici de care îşi bătea joc, e uşor să ne-o închipuim. Cercetările în împrejurimi n-ar duce la nici un rezultat. Cum să urmăreşti o pistă în mijlocul acestei regiuni forestiere, prin această brusă pe care o cunosc doar fidjienii? Dealtfel, nu e de temut că indigenii vor încerca să pună mâna pe ambarcaţia păzită de un singur matelot? Dacă se mai întâmplă şi nenorocirea asta, orice speranţă de a-1 elibera pe Pinchinat e pierdută, iar salvarea tovarăşilor săi e compromisă.

Desperarea lui Frascolin, Yvernes, Sebastien Zorn nu poate fi tălmăcită în cuvinte. Ce-i de făcut?... Pilotul şi mecanicul nu ştiu la ce soluţie să se oprească.

Frascolin, care şi-a păstrat sângele rece, spune atunci:

— Să ne întoarcem la Standard-Island.

— Fără prietenul nostru? strigă Yvernes.
— Cum poţi să te gândeşti la asta? adaugă Sebastien Zorn.
— Nu văd altă cale, răspunde Frascolin. Trebuie ca guvernatorul insulei cu elice să fie încunoştiinţat, ca autorităţile din Viti-Levu să fie avertizate şi somate să acţioneze.
— Da, să plecăm, îi sfătuieşte şi pilotul. N-avem nici un minut de pierdut dacă vrem să profităm de reflux.
— Este singurul mijloc de a-1 salva pe Pinchinat, dacă nu-i prea târziu! încheie Frascolin.

Singurul mijloc, într-adevăr.

Părăsesc satul, cu temerea vagă că nu vor mai găsi şalupa la postul său. În zadar strigă toţi numele lui Pinchinat. Şi, dacă ar fi mai puţin tulburaţi, ar zări poate, în dosul tufişurilor, câţiva dintre aceşti sălbatici care-i pândesc.

Ambarcaţia n-a avut nimic de suferit. Matelotul de pază n-a văzut pe nimeni pe ţărmurile Rewei.

Sebastien Zorn, Frascolin, Yvernes se suie în şalupă cu o amărăciune de negrăit. Ei ezită, strigă încă o dată... Dar Frascolin le-a spus că trebuie să plece şi a fost îndreptăţit s-o spună, după cum ei sunt îndreptăţiţi s-o facă.

Mecanicul pune dinamurile în mişcare, iar şalupa, ajutată de reflux, coboară cursul Rewei cu o rapiditate prodigioasă.

La ora şase au trecut de capătul vestic al deltei. După o jumătate de ceas, acostează la cheiul din Tribord-Harbour.

Într-un sfert de oră, Frascolin şi camarazii săi ajung la Milliard-City cu tramvaiul şi se reped la primărie.

Îndată ce e pus la curent, Cyrus Bikerstaff pleacă la Suva şi cere guvernatorului general al arhipelagului să-i acorde o întrevedere.

Aflând ce s-a petrecut la Tampoo, reprezentantul reginei nu-i ascunde că situaţia e foarte gravă. Acest francez este în mâinile unuia dintre triburile care nu se supun nici unei autorităţi.

— Din nenorocire, nu putem întreprinde nimic până mâine, spune el. Şalupele noastre n-ar putea să urce până la Tampoo împotriva refluxului. Dealtfel, e neapărat necesar să mergem în număr mare şi cel mai sigur ar fi prin brusă.
— De acord, răspunde Cyrus Bikerstaff, dar trebuie să plecăm nu mâine, ci astăzi, în această clipă!
— N-am la dispoziţie oamenii trebuincioşi.
— Îi avem noi, domnule, replică Cyrus Bikerstaff. Luaţi deci măsuri să fie însoţiţi de soldaţi din miliţia dumneavoastră şi, sub ordinele unuia dintre ofiţerii care cunosc bine regiunea...

— Iertaţi-mă, domnule, răspunde rece Excelenţa Sa, n-am obiceiul...
— Iertaţi-mă, de asemeni, îl întrerupe Cyrus Bikerstaff, dar vă previn că dacă nu acţionaţi chiar acum, dacă prietenul şi oaspetele nostru nu ne este înapoiat, responsabilitatea va cădea asupra dumneavoastră şi...
— Şi...? întreabă guvernatorul, pe un ton arogant.
— Bateriile de pe Standard-Island vor distruge Suva până în temelii, capitala şi toate proprietăţile străine, fie ele engleze sau germane!

Ultimatumul este categoric şi nu există nici o ieşire. Cele câteva tunuri ale insulei n-ar putea să lupte împotriva artileriei de pe Standard-Island. Guvernatorul se supune deci şi, s-o recunoaştem, ar fi făcut mai bine să procedeze aşa de bunăvoie, în numele principiilor umanitare.

După jumătate de ceas, o sută de oameni, marinari şi miliţieni, debarcă la Suva, sub ordinele comandorului Simcoe, care a vrut să conducă el însuşi această operaţie. Supraintendentul, Sebastien Zorn, Yvernes, Frascolin sunt alături de el. O grupă de jandarmi din Viti-Levu le dă concursul.

Expediţia porneşte prin brusă, facând înconjurul golfului Rewa, sub îndrumarea pilotului, care cunoaşte regiunile dificile din interiorul insulei. Au pornit-o de-a dreptul, cu pas rapid, astfel încât să ajungă la Tampoo în cel mai scurt timp.

N-a fost nevoie să meargă până în sat. Cam la un ceas după miezul nopţii, se dă ordin de oprire.

În adâncul unui desiş aproape de nepătruns, a fost zărită strălucirea unui foc. Fără îndoială că e o adunare a locuitorilor din Tampoo, al căror sat se află la jumătate de oră de mers spre est.

Comandorul Simcoe, pilotul, Calistus Munbar, cei trei parizieni înaintează.

N-au făcut mai mult de o sută de paşi şi se opresc, încremeniţi.

În faţa unui foc puternic, înconjurat de o mulţime zgomotoasă de bărbaţi şi femei, Pinchinat, pe jumătate gol, este legat de un stâlp şi şeful fidjian goneşte spre el, cu securea ridicată...

— Înainte! Înainte! strigă comandorul Simcoe marinarilor şi miliţienilor săi.

Indigenii, pe care detaşamentul nu-i scuteşte de împuşcături şi lovituri cu patul puştii, sunt surprinşi şi înspăimântaţi. Cât ai clipi din ochi, luminişul e gol — toţi s-au risipit în pădure.

Dezlegat de stâlp, Pinchinat cade în braţele prietenului său Frascolin.

E greu de relatat bucuria acestor artişti, a acestor fraţi — bucurie amestecată cu câteva lacrimi şi cu reproşuri foarte întemeiate.

— Nenorocitule, spune violoncelistul, ce ţi-a venit să te îndepărtezi ?

— Nenorocit, într-adevăr, dragul meu Sebastien, răspunde Pinchinat, dar nu copleşi un *alto* atât de puţin îmbrăcat cum sunt eu în această clipă. Dă-mi hainele, ca să mă pot prezenta într-un chip mai convenabil în faţa autorităţilor!

Hainele sunt găsite la rădăcina unui copac şi Pinchinat se îmbracă păstrând cel mai teribil sânge rece din lume. Când e, în sfârşit, «prezentabil», vine să strângă mâna comandorului Simcoe şi a supraintendentului.

— Ei, crezi acum în canibalismul fidjienilor? îl întreabă Calistus Munbar.

— Nu-s chiar atât de canibali, din moment ce nu-mi lipseşte nimic!

— Mereu acelaşi blestemat fantezist! strigă Frascolin.

— Ştiţi ce mă supăra mai mult în postura de vânat gata de pus în frigare? li se adresează Pinchinat.

— Să fiu spânzurat dacă ghicesc! exclamă Yvernes.

Ei bine, nu era faptul că voi fi mâncat în grabă de aceşti indigeni! Nu! Era gândul că mă va devora un sălbatic în frac... în frac albastru cu butoni de aur şi cu o umbrelă sub braţ... o oribilă umbrelă englezească!

SCHIMB DE PROPRIETARI

Plecarea insulei cu elice este fixată pentru 2 februarie. În ajun, sfârşindu-şi excursiile, turiştii s-au întors la Milliard-City. Afacerea Pinchinat a produs o vâlvă teribilă. Întreaga Bijuterie a Pacificului ar fi fost alături de alteţa-sa, într-atât se bucură Cvartetul Concertant de simpatia universală. Consiliul notabililor a aprobat întru totul comportarea energică a guvernatorului Cyrus Bikerstaff. Jurnalele l-au felicitat călduros. Pinchinat a devenit deci omul zilei. Închipuiţi-vă un *alto* isprăvindu-şi cariera artistică în stomacul unui fidjian!... El recunoaşte bucuros că indigenii din Viti-Levu n-au renunţat la gusturile lor antropofagice. În definitiv, carnea de om e atât de bună — dacă ar fi să-i credem — şi diavolul de Pinchinat e atât de apetisant!

Standard-Island porneşte în zori spre Noile Hebride. Acest ocol, care o va îndepărta cu zece grade (cam două sute de

leghe) spre vest, nu poate fi evitat, pentru că Sarol şi însoţitorii săi trebuie lăsaţi în Noile Hebride. Nimeni nu regretă, dealtfel, posibilitatea de a face un serviciu acestor oameni de ispravă, care au dovedit atâta curaj în lupta cu fiarele. Şi-apoi, par atât de satisfăcuţi că vor fi repatriaţi în asemenea condiţii, după această lungă absenţă! Pe deasupra, va fi un prilej de a vizita acest arhipelag pe care miliardezii nu-l cunosc încă.

Navigaţia se desfăşoară cu încetineală calculată: vaporul expediat din Marsilia pe adresa familiilor Tankerdon şi Coverley trebuie să întâlnească Standard-Island într-o regiune situată între Fidji şi Noile Hebride, la o sută şaptezeci şi trei grade, treizeci şi cinci de minute longitudine est şi nouăsprezece grade, treisprezece minute latitudine sud.

Căsătoria lui Walter cu miss Dy este mai mult ca oricând în centrul atenţiei tuturora. Cine s-ar putea gândi la altceva? Calistus Munbar n-are o clipă liberă. El pregăteşte şi combină elementele unei serbări care va rămâne în analele insulei cu elice. Nimeni nu s-ar mira să-1 vadă slăbind de atâta alergătură.

Standard-Island înaintează cu o viteză mijlocie de douăzeci, douăzeci şi cinci de kilometri în douăzeci şi patru de ore. Ea ajunge aproape de Viti, ale cărei ţărmuri superbe sunt împodobite cu păduri luxuriante de un verde întunecat. Îi trebuiesc apoi trei zile de plutire pe aceste ape liniştite, ca să ajungă de la insula Wanara la insula Ronde. Strâmtoarea căreia hărţile îi dau acest ultim nume oferă un drum larg Bijuteriei Pacificului, care porneşte să-1 străbată fără grabă. Câteva balene, zăpăcite şi înnebunite, se lovesc cu capul de trupul de oţel, facându-1 să vibreze sub lovituri. Dar pereţii metalici ai compartimentelor sunt trainici şi avariile nu sunt de temut.

În sfârşit, în după-amiaza zilei de 6 februarie, ultimele piscuri ale arhipelagului Fidji dispar la orizont. Comandorul Simcoe părăseşte regiunea polineziană, îndreptându-se spre regiunea melaneziană[1] a Pacificului.

În următoarele trei zile, Standard-Island continuă să plutească în derivă spre vest, după ce a atins latitudinea de nouăsprezece grade. La 10 februarie ea se află în regiunea unde trebuie să se întâlnească cu vaporul din Europa. Poziţia insulei cu elice, însemnată pe pancartele din Milliard-City, este cunoscută de toţi locuitorii. Oamenii de veghe de la Observator sunt mai treji ca oricând. Sute de ocheane răscolesc orizontul şi, îndată ce vaporul va fi semnalat... întreaga populaţie e în

---

[1] Insulele Oceaniei se împart în trei grupuri mari: la est Polinezia, la vest Melanezia, la nord Micronezia.

aşteptare. Nu e ca un prolog al acestei piese atât de cerute de public, al cărei deznodământ va fi căsătoria lui Walter Tankerdon cu miss Dy Coverley?

Standard-Island n-are altceva de făcut decât să rămână pe loc, rezistând curenţilor acestor mări înghesuite între arhipelaguri. Comandorul Simcoe dă ordinele cuvenite şi ofiţerii săi supraveghează aducerea lor la îndeplinire.

— Hotărât, situaţia este dintre cele mai interesante! spune Yvernes.

E în timpul celor două ceasuri de *far niente*[1] pe care şi le acordă, împreună cu colegii săi, după masa de prânz.

— Da, încuviinţează Frascolin, şi nu vom avea motive să regretăm această croazieră la bordul insulei cu elice, orice-ar spune amicul Zorn.

— Şi veşnica lui dondăneală... *do natural major* cu cinci *diezi!* adaugă Pinchinat.

— Da... şi mai ales când o să se sfârşească această croazieră, ripostează violoncelistul, şi când vom fi băgat în buzunar al patrulea salariu trimestrial câştigat pe merit.

— Ei, reia Yvernes, de la plecare şi până acum Compania ne-a plătit cu regularitate şi-1 aprob cu căldură pe Frascolin, nepreţuitul nostru contabil, care a expediat o sumă respectabilă la banca din New York!

Într-adevăr, nepreţuitul contabil a socotit mai înţelept să depună banii, prin intermediul bancherilor din Milliard-City, într-unul din onorabilele safeuri ale Uniunii. Nu că n-ar fi avut încredere, dar un safeu sedentar poate să ofere mai multă siguranţă decât un safeu plutind deasupra adâncimilor de cinci-şase mii de metri ale Pacificului.

Învăluiţi în spiralele parfumate ale fumului de ţigări şi pipe, prietenii îşi continuă conversaţia care-1 face pe Yvernes să spună la un moment dat:

— Serbările promit să fie splendide. Supraintendentul nu-şi cruţă nici imaginaţia, nici forţele. Va ploua cu dolari şi nu mă îndoiesc că fântânile din Milliard-City vor fi pline cu vinuri de soi. Totuşi, ştiţi ce va lipsi acestei ceremonii?

— O cascadă de aur lichid curgând pe stânci de diamante! exclamă Pinchinat.

— Nu. O cantată.

— O cantată? se miră Frascolin.

— Fără îndoială. Se va face muzică, vom cânta cele mai la modă bucăţi, potrivite cu împrejurarea... dar dacă nu există o cantată, un cântec nupţial, un epitalam în cinstea mirilor...

---

[1] A nu face nimic (în italiană).

— De ce nu, Yvernes? se înflăcărează Frascolin. Dacă îţi iei sarcina de a rima *jar* cu *har* şi *iubire* cu *fericire* într-o duzină de versuri inegale, Sebastien Zorn, care şi-a dovedit calităţile componistice, nu va avea alt vis decât să pună versurile tale pe note!

— Excelentă idee! reia Pinchinat. Ce zici, bătrâne certăreţ certător? Ceva foarte matrimonial, cu multe *spiccato, allegro, molto agitato* şi o *coda* delirantă, costând cinci dolari nota...

— Nu, se opune Frascolin. De data asta pe gratis. Va fi cadoul Cvartetului Concertant pentru aceşti nababisimi de pe Standard-Island.

E un lucru hotărât şi violoncelistul se declară gata să-1 implore pe zeul Muzicii, dacă zeul Poeziei îl va inspira pe Yvernes.

Din această nobilă colaborare avea să iasă Cantata Cantatelor, după modelul Cântării Cântărilor, în onoarea Tankerdonilor şi Coverleylor uniţi.

În după-amiaza zilei de 10 februarie se răspândeşte vestea că un vas mare se apropie dinspre nord-est. Naţionalitatea lui n-a putut fi recunoscută, căci se află încă la o distanţă de zece mile în clipa în care ceaţa amurgului întunecă marea.

Acest vapor pare să-şi forţeze cazanele şi e limpede că se îndreaptă spre Standard-Island. După toate aparenţele n-are de gând să acosteze decât a doua zi, în zori.

Ştirea produce un efect de nedescris. Imaginaţia tuturor femeilor e tulburată la gândul atâtor minunăţii — bijuterii, haine, obiecte de modă şi de artă — aduse de acest vas preschimbat într-un enorm dar de nuntă... cu o putere de cinci-şase sute de cai!

Nu s-au înşelat: vasul se îndreaptă într-adevăr spre Standard-Island. Dis-de-dimineaţă el a depăşit digul de la Tribord-Harbour, înălţând pe catarg pavilionul *Companiei Standard-Island.*

Deodată, altă ştire transmisă telefonic la Milliard-City: pavilionul vasului e în bernă[1]. Ce să se fi întâmplat? O nenorocire, un deces la bord?... Ar fi de rău augur pentru această căsătorie care trebuie să asigure viitorul insulei cu elice.

Dar mai este ceva. Vasul cu pricina nu e cel aşteptat şi nu vine din Europa, ci de pe litoralul american, din golful Madeleine. Dealtfel, vaporul încărcat cu bogăţiile nupţiale nu e

[1]...adică înălţat numai până la jumătatea catargului si nedesfăşurat complet, în semn de doliu.

în întârziere. Căsătoria a fost fixată pentru 27, nu e decât 11, deci mai are timp să sosească.

Atunci ce vrea acest vas? Ce veste aduce? De ce are pavilionul în bernă? De ce 1-a trimis Compania până în această regiune a Noilor Hebride, unde se ştia că va întâlni insula cu elice?

Oare pentru că trebuie să transmită miliardezilor un mesaj urgent de o excepţională gravitate?

Da, şi nu vor întârzia să-1 afle.

Abia s-a lipit vaporul de chei, că un pasager debarcă în grabă.

Este unul dintre agenţii superiori ai Companiei, care refuză să răspundă întrebărilor numeroşilor şi nerăbdătorilor curioşi îngrămădiţi la Tribord-Harbour.

Un tramvai e gata de plecare şi, fără să piardă o clipă, agentul suie într-un vagon.

După zece minute, sosind la primărie, el cere guvernatorului o audienţă «pentru treburi urgente», audienţă acordată pe loc.

Cyrus Bikerstaff primeşte agentul în cabinetul său, a cărui uşă e închisă cu grijă.

N-a trecut un sfert de oră şi fiecare dintre membrii consiliului celor treizeci de notabili este anunţat telefonic să se prezinte de urgenţă în sala de şedinţe.

Între timp, imaginaţia celor aflaţi în porturi sau în oraş se înflăcărează din ce în ce mai mult şi neliniştea care a luat locul curiozităţii a ajuns la culme.

La ora opt fără douăzeci de minute, consiliul e întrunit sub preşedinţia guvernatorului, asistat de cei doi adjuncţi ai săi. Agentul face următoarea declaraţie:

«La data de 23 ianuarie, *Standard-Island Company Limited* a fost pusă în stare de faliment şi domnul William T. Pomering a fost numit lichidator cu depline puteri pentru a acţiona cât mai eficient în interesul sus-zisei societăţi».

Domnul William T. Pomering, căruia îi revin aceste atribuţii, este chiar agentul de faţă.

Ştirea se răspândeşte imediat şi adevărul este că nu produce efectul pe care l-ar fi produs în Europa. Ce vreţi? Standard-Island este «o bucată desprinsă din marea partitură a Statelor Unite ale Americii», cum spune Pinchinat. Or, un faliment n-are de ce să-i uimească pe americani şi cu atât mai puţin să-i ia pe neaşteptate. Nu este unul dintre aspectele fireşti ale afacerilor, un incident acceptabil şi acceptat?... Miliardezii examinează deci problema cu calmul lor obişnuit. Compania s-a prăbuşit, fie. Asta se poate întâmpla celor mai onorabile societăţi financiare. Pasivul său e mare? Foarte mare, după cum arată

bilanţul stabilit de lichidator: cinci sute de milioane de dolari, adică două miliarde cinci sute de milioane de franci. Şi care e pricina falimentului? Speculaţii nebuneşti, de vreme ce n-au reuşit, dar care ar fi putut reuşi: o colosală afacere privind întemeierea unui nou oraş, pe nişte terenuri din Arkansas care au dispărut în urma unei catastrofe geologice imprevizibile. La urma urmei, nu e greşeala Companiei şi, dacă terenurile se scufundă, nu e de mirare că acţionarii se scufundă odată cu ele. Oricât de solidă ar părea Europa, asta ar putea să i se întâmple într-o zi. Nimic asemănător nu i se poate întâmpla insulei cu elice — şi nu este aceasta o demonstraţie hotărâtoare a superiorităţii ei asupra continentelor şi insulelor terestre?

Lucrul esenţial este să se acţioneze. Activul Companiei se compune *hic et nunc*[1] din valoarea insulei cu elice: scheletul de oţel, uzinele, palatele, casele, câmpia, flotila — într-un cuvânt, tot ceea ce poartă aparatul plutitor al inginerului William Tersen, tot ceea ce e legat de el şi, pe deasupra, stabilimentele din Madeleine-bay. E oare nimerită întemeierea unei noi societăţi care s-o cumpere în bloc, prin bună înţelegere sau la licitaţie?... Da, nici o îndoială în această privinţă, şi produsul vânzării va fi folosit pentru lichidarea datoriilor Companiei. Dar, întemeind această nouă societate, va fi nevoie să se recurgă la capitaluri străine? Oare miliardezii nu sunt destul de bogaţi ca «să-şi cumpere» Standard-Island doar cu resursele lor? Nu e preferabil ca, din simpli locatari, să devină proprietari ai acestei Bijuterii a Pacificului? Administraţia lor nu va fi la înălţimea celei a Companiei ruinate?...

Se ştie, dealtfel, câte miliarde se află în portofelul membrilor consiliului notabililor. Iată de ce ei sunt de părere că insula cu elice trebuie cumpărată — şi fără întârziere. Lichidatorul poate să trateze această afacere? Da, poate. Dealtfel, dacă *Standard-Island Company* are vreo şansă de a găsi într-un termen scurt sumele indispensabile lichidării sale, trebuie să caute în buzunarele notabililor din Milliard-City, dintre care câţiva se numără printre cei mai de seamă acţionari ai săi. Acum, când nu mai există duşmănia dintre cele două familii şi cele două sectoare ale oraşului, treaba va merge de la sine. Anglo-saxonii din Statele Unite nu tărăgănează rezolvarea afacerilor. Fondurile sunt obţinute chiar în timpul şedinţei. După părerea consiliului notabililor, e inutil să se facă o subscripţie publică. Jem Tankerdon, Nat Coverley şi alţi câţiva oferă patru sute de milioane de dolari. Un preţ care nu comportă discuţii, dealtfel. E de acceptat sau de refuzat — şi lichidatorul acceptă.

---

[1] Aici şi acum (în latină).

Consiliul s-a întrunit la opt şi treisprezece minute, în sala primăriei. Când membrii lui se despart, la ora nouă şi patruzeci şi şapte de minute, proprietatea insulei cu elice a trecut în mâinile celor doi «arhibogătaşi» miliardezi şi a câtorva dintre prietenii lor, sub firma *Jem Tankerdon, Nat Coverley and Co.*

Aşa cum ştirea falimentului Companiei n-a produs nici o tulburare în rândul populaţiei, ştirea achiziţiei făcute de principalii notabili n-a produs nici o emoţie. Lucrul li se pare tuturor foarte firesc, si dac-ar fi fost nevoie de o sumă mai mare, ar fi fost strânsă intr-o clipă. Miliardezii încearcă o adâncă satisfacţie simţind că se află la ei acasă sau, cel puţin, că nu mai depind de o Societate străină. Iată de ce Bijuteria Pacificului, reprezentată prin toate păturile sale, impiegaţi, agenţi, funcţionari, ofiţeri, miliţieni, marinari, vrea să mulţumească celor doi şefi de familie care au înţeles atât de bine interesul general.

În aceeaşi zi, la un miting întrunit în mijlocul parcului, o moţiune în acest sens este primită cu o triplă salvă de hipuri şi urale. Imediat sunt numiţi delegaţi trimişi în deputăţie la palatele Coverley şi Tankerdon.

Delegaţii sunt bine primiţi şi pleacă cu asigurarea că nimic nu se va schimba în ceea ce priveşte regulamentele, uzanţele şi obiceiurile insulei cu elice. Administraţia va rămâne ceea ce este! Toţi funcţionarii vor rămâne la posturile lor.

Şi cum ar fi putut să fie altfel?

Rezultă, deci, că Ethel Simcoe rămâne însărcinat cu treburile maritime, având înalta conducere a deplasărilor insulei cu elice, potrivit itinerariilor stabilite de consiliul notabililor. La fel în ceea ce priveşte serviciile Observatorului, care nu sunt modificate, şi regele Malecarliei nu e deloc ameninţat în situaţia sa de astronom, în sfârşit, nimeni nu e destituit de la locul pe care-l ocupă, nici în porturi, nici în uzinele electrice, nici în administraţia municipală. Nici măcar Athanase Doremus nu este concediat, cu toate că elevii se încăpăţânează să nu frecventeze cursul de dans, graţie şi ţinută.

E de la sine înţeles că nu se produce nici o schimbare în înţelegerea stabilită cu Cvartetul Concertant, care va continua să primească, până la sfârşitul croazierei, salariul de necrezut fixat prin angajament.

— Oamenii ăştia sunt extraordinari! spune Frascolin, aflând că totul s-a rezolvat spre satisfacţia generală.

— Pentru că miliardele le curg printre degete! ripostează Pinchinat.

— Poate că am fi putut profita de acest schimb de proprietari pentru a rezilia angajamentul, intervine Sebastien Zorn, care nu vrea să renunţe la prejudecăţile sale absurde împotriva insulei cu elice.

— Să-l reziliem! strigă alteţa-sa. Ei bine, fă-te numai căncerci! Şi, cu mâna stingă, ale cărei degete se deschid şi se închid ca şi cum ar luneca pe coarda a patra, el ameninţă să expedieze violoncelistului una din acele lovituri de pumn care ating o viteză de opt metri şi jumătate pe secundă.

O schimbare se produce, totuşi, în situaţia guvernatorului. Fiind reprezentantul direct al *Companiei Standard-Island,* Cyrus Bikerstaff crede că trebuie să renunţe la funcţiile sale. Această hotărâre pare întemeiată în actuala stare de lucruri. Demisia este acceptată, dar în termenii cei mai onorabili pentru guvernator. Cât despre adjuncţii săi, Barthelemy Ruge şi Hubley Harcourt, pe jumătate ruinaţi de falimentul Companiei, ai cărei mari acţionari erau, ei au intenţia de a părăsi insula cu elice pe bordul unuia din vapoarele de legătură.

Cyrus Bikerstaff acceptă totuşi să rămână în fruntea administraţiei municipale până la sfârşitul croazierei.

Astfel s-a petrecut fără zgomot, fără discuţii, fără tulburări, fără rivalităţi această importantă schimbare financiară privind insula cu elice. Tranzacţia se efectuează cu atâta pricepere şi rapiditate încât în aceeaşi zi lichidatorul poate să se reîmbarce, ducând cu el semnăturile principalilor cumpărători, cu garanţia consiliului notabililor.

Cât despre acest personaj de o prodigioasă însemnătate al cărui nume este Calistus Munbar, supraintendent al artelor şi plăcerilor incomparabilei Bijuterii a Pacificului, el este pur şi simplu confirmat în atribuţiile, salariul şi beneficiile sale. Şi, de fapt, s-ar fi putut găsi un urmaş acestui om de neînlocuit?

— Totul merge cum nu se poate mai bine, declară Frascolin. Viitorul insulei cu elice e asigurat, ea nu mai are de ce să se teamă.

— Vom vedea! murmură neînduplecatul violoncelist.

Iată în ce condiţii se va desfăşura acum căsătoria dintre Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley. Cele două familii vor fi unite prin aceste interese băneşti care, în America şi în altă parte, alcătuiesc cele mai solide legături sociale. Ce asigurare de prosperitate pentru cetăţenii insulei cu elice! De când aparţine celor mai de seamă miliardezi, ea pare să fie mai independentă de cât era, mai stăpână pe destinele sale! Înainte, un odgon o lega de această Madeleine-bay din Statele Unite. Odgonul a fost rupt!

Şi acum, totul pentru serbare!

Mai e nevoie să vorbim despre bucuria părinţilor în cauză, să exprimăm ceea ce nu se poate exprima, să descriem fericirea pe care o împrăştie în jurul lor? Cei doi logodnici nu se mai părăsesc. Ceea ce a părut să fie o căsătorie de convenienţă este de fapt o căsătorie din dragoste. Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley nutresc unul pentru celălalt o afecţiune în care interesul n-are ce căuta. Ei posedă calităţi care le vor asigura cea mai fericită dintre existenţe. Walter are o inimă de aur şi puteţi fi convinşi că inima lui Dy este făcută din acelaşi metal — la figurat, se înţelege, şi nu în sensul material pe care l-ar îndreptăţi milioanele lor. Sunt creaţi unul pentru altul şi niciodată această frază banală n-a avut un înţeles mai potrivit. Ei numără zilele şi orele care-i despart de 27 februarie, ziua multdorită. Şi dacă regretă ceva, este că Standard-Island nu se îndreaptă către al o sută optzecelea grad de longitudine, căci, venind acum dinspre vest, ar trebui să şteargă douăzeci şi patru de ore din calendar. Fericirea viitorilor soţi s-ar împlini cu o zi mai devreme. Dar ceremonia trebuie să se desfăşoare lângă Noile Hebride şi tinerii sunt siliţi să se resemneze.

Trebuie să remarcăm că nava încărcată cu toate minunăţiile Europei, «nava-trusou», n-a venit încă. Cei doi logodnici s-ar lipsi bucuroşi de atâta lux. Ce nevoie au de aceste splendori aproape regale? Ce le trebuie mai mult decât dragostea lor reciprocă?

Dar familiile, prietenii, populaţia insulei cu elice doresc ca această ceremonie să fie înconjurată de o strălucire neobişnuită. Iată de ce lunetele sunt îndreptate cu încăpăţânare spre est. Jem Tankerdon şi Nat Coverley au făgăduit chiar o primă frumuşică oricui va semnala cel dintâi vaporul pe care maşinile sale nu-1 vor propulsa niciodată destul de repede ca să fie pe placul nerăbdării publice.

Între timp, programul serbării este alcătuit cu grijă. El cuprinde jocuri, recepţii, o dublă ceremonie la templul protestant şi la catedrala catolică, o serată de gală la palatul primăriei, un festival în parc. Calistus Munbar supraveghează totul, nu se cruţă, se cheltuieşte, se poate spune că îşi ruinează sănătatea. Ce vreţi! Antrenat de temperamentul său, e la fel de greu de oprit ca un tren în plină viteză.

Cât despre cantată, e gata. Poetul Yvernes şi muzicianul Sebastien Zorn s-au arătat demni unul de altul. Opera lor va fi cântată de masele corale ale unei societăţi întemeiate cu acest prilej. Efectul va fi măreţ, când ea va răsuna în scuarul Observatorului, luminat electric la căderea nopţii. Apoi mirii se

vor înfăţişa ofiţerului stării civile, iar căsătoria religioasă va fi celebrată la miezul nopţii, în mijlocul strălucirilor feerice ale oraşului.

În sfârşit, nava aşteptată este semnalată în larg. Unul dintre oamenii de veghe de la Tribord-Harbour câştigă prima, care se cifrează la un respectabil număr de dolari.

La 19 februarie, ora nouă dimineaţa, vasul intră în port şi este descărcat fără zăbavă.

E inutil să redăm amănunţit nomenclatura bijuteriilor, rochiilor, obiectelor de modă şi de artă care alcătuiesc încărcătura nupţială. Ajunge să spunem că expoziţia deschisă în vastele saloane ale palatului Coverley obţine un succes fără precedent. Întreaga populaţie a oraşului a ţinut s-o viziteze. E adevărat că destule dintre aceste personaje neverosimil de bogate ar putea să-şi procure magnificele produse, plătindu-le atât cât se cuvine. Dar să nu uităm gustul, simţul artistic care au prezidat la alegerea lor, facându-le demne de o admiraţie fără margini. Dealtfel, străinele dornice să cunoască nomenclatura trusoului vor putea să cerceteze numerele din 21 şi 22 februarie ale ziarelor *Starboard Chronicle* şi *New Herald.* Dacă nu vor fi satisfăcute, e pentru că în lumea aceasta nu există satisfacţie deplină.

— Fantastic! spune simplu Yvernes, când iese din saloanele palatului de pe Bulevardul Cincisprezece, în tovărăşia celor trei colegi ai săi.

— Mi se pare expresia cea mai potrivită, încuviinţează Pinchinat. Expoziţia asta îţi trezeşte dorinţa de a o lua pe miss Dy Coverley fără zestre... doar pentru ea însăşi!

Cât despre tinerii logodnici, adevărul este că n-au dat prea multă atenţie acestui stoc de capodopere ale artei şi modei.

De la sosirea vaporului, Standard-Island şi-a reluat drumul spre vest, către Noile Hebride. Dacă vor fi acolo înainte de 27 februarie, căpitanul Sarol şi tovarăşii săi vor debarca, iar insula va porni pe drumul întoarcerii.

Faptul că aceste regiuni din vestul Pacificului sunt familiare căpitanului Sarol va uşura navigaţia. La cererea comandorului Simcoe, el stă tot timpul în turnul Observatorului. De cum vor apărea primele înălţimi, nimic nu va fi mai uşor decât să se apropie de insula Erromango, una dintre cele mai răsăritene ale grupului, evitând astfel numeroasele stânci submarine ale Noilor Hebride.

Din întâmplare sau pentru că Sarol, dornic să asiste la serbările prilejuite de căsătorie, a manevrat cu oarecare încetineală, primele insule nu sunt semnalate decât în

dimineaţa zilei de 27 februarie — ziua fixată pentru ceremonia nupţială.

Faptul acesta n-are nici o importanţă. Căsătoria nu va fi mai puţin fericită dacă va fi celebrată în apropierea Noilor Hebride, şi dacă asta le face atâta plăcere malaiezilor — care nu o ascund deloc — n-au decât să participe la serbările de pe Standard-Island.

După ce întâlneşte câteva insuliţe, ocolite după indicaţiile foarte precise ale căpitanului Sarol, insula cu elice se îndreaptă spre Erromango, lăsând spre sud înălţimile insulei Tanna.

Acum, Sebastien Zorn, Frascolin, Pinchinat, Yvernes nu se află departe — cel mult trei sute de mile — de posesiunile franceze din această parte a Pacificului, insulele Loyalty şi Noua Caledonie, acest penitenciar situat la antipodul Franţei.

Erromango, plină de păduri în interior, este împănată cu coline la poalele cărora se întind mari platouri cultivabile. Comandorul Simcoe se opreşte la o milă de golful Cook de pe coasta orientală. N-ar fi fost prudent să se apropie mai mult, căci brâurile de corali înaintează, la nivelul apei, până la o jumătate de milă în larg. Dealtfel, guvernatorul Cyrus Bikerstaff nu intenţionează să rămână aici şi nici să se oprească în vreo altă insulă a arhipelagului. După serbări, malaiezii vor debarca şi Standard-Island va urca din nou spre Ecuator, pentru a se întoarce în Madeleine-bay. Standard-Island se opreşte pe la ora unu.

Din ordinul autorităţilor, toată lumea e liberă, funcţionari şi impiegaţi, marinari şi miliţieni, cu excepţia vameşilor de la posturile de pe litoral, pe care nimic nu trebuie să-i distragă de la veghea lor.

E o vreme minunată, împrospătată de briza marină. Potrivit expresiei consacrate, «soarele participă şi el».

— Sigur, astrul ăsta orgolios pare să fie la ordinele rentierilor! exclamă Pinchinat.

Nu e cazul să insistăm asupra diferitelor numere ale programului senzaţional alcătuit de supraintendentul distracţiilor oraşului Milliard-City. De la ora trei, toţi locuitorii — cei de pe câmpie, ca şi cei din oraş şi din porturi — se strâng în parc, de-a lungul ţărmurilor râului Serpentinei. Notabilii se amestecă în mulţime. Jocurile sunt urmărite cu un antren de care nu-i străină, poate, momeala diferitelor premii. Sunt organizate baluri în aer liber. Cel mai strălucitor bal se desfăşoară în una dintre marile săli ale cazinoului, unde tinerii şi tinerele se întrec în graţie şi vioiciune. Yvernes şi Pinchinat iau parte la dansuri şi nu cedează nimănui locul când e vorba de a

fi cavalerii celor mai frumoase miliardeze. Alteţa-sa n-a fost niciodată atât de îndatoritoare, n-a avut niciodată atâta spirit şi atâta succes. Să nu vă miraţi, deci, că, răspunzând uneia dintre partenere, care-i declară după un vals ameţitor: «Ah, domnule, sunt numai apă!» — îndrăzneşte să lanseze un nou calambur: «Apă de Vals, miss, apă de Vals!»[1]

Frascolin, care e lângă el, roşeşte până la urechi şi Yvernes, care-1 aude, se întreabă dacă fulgerele cerului nu se vor prăbuşi asupra vinovatului!

Adăugăm că familiile Tankerdon şi Coverley sunt de faţă şi că graţioasele surori ale tinerei fete se arată foarte încântate de fericirea ei. Miss Dy se plimbă la braţul lui Walter — ceea ce nu contravine convenienţelor, când e vorba de cetăţeni ai liberei Americi. Sunt aplaudaţi, aclamaţi, li se oferă flori şi complimente pe care le primesc cu multă gentileţe.

La ora unsprezece, o lungă procesiune se îndreaptă spre primărie. Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley merg în mijlocul familiilor lor. Întreaga populaţie îi însoţeşte, urcând Bulevardul Unu.

Guvernatorul Cyrus Bikerstaff aşteaptă în marea sală a palatului municipal. Cea mai frumoasă dintre căsătoriile pe care i-a fost dat să le celebreze în timpul carierei sale administrative se va săvârşi peste câteva clipe.

Deodată, izbucnesc ţipete dinspre cartierul mărginaş al sectorului babordez.

Cortegiul se opreşte la jumătatea bulevardului.

Aproape imediat, împreună cu strigătele care se înmulţesc, se aud împuşcături îndepărtate.

După o clipă, un grup de vameşi — câţiva răniţi — ies în goană din parcul primăriei.

Agitaţia e la culme. În mulţime se răspândeşte acea teamă iraţională pe care o naşte un pericol necunoscut.

Cyrus Bikerstaff se iveşte pe peronul palatului, urmat de comandorul Simcoe, de colonelul Stewart şi de notabili.

La întrebările care li se pun, vameşii răspund că Standard-Island a fost invadată de trei sau patru mii de neohebridieni şi că Sarol este în fruntea lor.

ATAC ŞI APĂRARE

---

[1] Aluzie la apele minerale din localitatea Vals-les-Bains (Franţa).

Acesta e începutul înfăptuirii groaznicului complot pregătit de căpitanul Sarol, cu complicitatea malaiezilor primiţi odată cu el pe Standard-Island, a neohebridienilor îmbarcaţi la Samoa şi a indigenilor din Erromango şi din insulele vecine. Care va fi deznodământul? E greu de prevăzut, date fiind condiţiile în care se dezlănţuie această bruscă şi teribilă agresiune.

Grupul neohebridian cuprinde nu mai puţin de o sută cincizeci de insule care, sub protecţia Angliei, formează o dependinţă geografică a Australiei. Cu toate acestea, aici, ca şi în insulele Salomon, situate în nord-vestul aceleiaşi regiuni, problema protectoratului constituie un măr al discordiei între Franţa şi Regatul-Unit. Pe deasupra, Statele Unite nu văd cu ochi buni apariţia coloniilor europene în mijlocul unui ocean a cărui stăpânire exclusivă se gândesc s-o revendice. Împlântând drapelul său pe aceste diverse arhipelaguri, Marea Britanie caută să creeze o bază de aprovizionare care i-ar fi indispensabilă în cazul când coloniile australiene ar scăpa de sub autoritatea *Foreign-Office*-ului.

Populaţia Noilor Hebride este alcătuită din negri şi malaiezi de origine canacă. Dar caracterul acestor indigeni, temperamentul şi instinctele lor diferă, după cum aparţin insulelor din nord sau din sud — ceea ce îngăduie împărţirea arhipelagului în două grupe.

În grupul septentrional, în insula Santo, în golful Sfâtului Filip, oamenii sunt mai înalţi, cu tenul mai puţin închis la culoare şi părul mai puţin încreţit. Bine zidiţi şi puternici, blânzi şi paşnici, ei n-au atacat niciodată agenţiile comerciale şi vasele europene. Acelaşi lucru se poate spune despre insulele Vate sau Sandwich, care numără mai multe orăşele înfloritoare şi în primul rind Port-Vila, capitala arhipelagului — numită şi Franceville — unde coloniştii noştri folosesc bogăţiile unui pământ minunat: păşunile roditoare, câmpurile prielnice culturilor, terenurile unde cresc plantaţii de arbori de cafea, bananieri, cocotieri şi se dezvoltă fructuoasa industrie a *coprah-makers*-ilor[1]*...*

Căpitanul Sarol a ales nu fără chibzuinţă grupul sudic pentru a organiza tentativa criminală împotriva insulei cu elice. În aceste insule, indigenii, rămaşi adevăraţi papuaşi, sunt fiinţe aflate pe primele trepte ale civilizaţiei, la Tanna ca şi la Erromango. Mai ales despre acesta din urmă, un fost pirat avea dreptate să-i spună doctorului Hayen: «Dacă insula asta ar putea vorbi, ar povesti lucruri care-ţi fac părul măciucă!»...

---

[1] Cei care se ocupă cu prepararea coprei (în engleză, to make = a face, a produce).

Aceasta este populaţia din rândurile căreia şi-a recrutat complicii căpitanul Sarol. El le-a promis jefuirea nepreţuitei Bijuterii a Pacificului, ai cărei locuitori trebuie să fie măcelăriţi până la unul. Pândind apariţia ei lângă Erromango, sălbaticii au venit din insulele vecine, despărţite prin strâmtori înguste — şi în primul rând din Tanna, aflată doar la treizeci şi cinci de mile spre sud. De aici au pornit robuştii locuitori ai districtului Wanissi, adoratori cruzi ai zeului Teapolo, care umblă aproape goi, indigenii din Plaja-Neagră, din Sangalli, cele mai de temut şi cele mai temute insule ale arhipelagului...

Când Standard-Island şi-a făcut apariţia, când a ajuns la numai câteva ancabluri de Erromango, căpitanul Sarol a dat semnalul aşteptat.

În câteva minute, trei-patru mii de piraţi au trecut peste stâncile aflate la nivelul apei.

Primejdia este foarte mare, căci aceşti neohebridieni dezlănţuiţi asupra oraşului miliardez nu vor da înapoi de la nici o fărădelege, de la nici o violenţă. Ei au avantajul surprizei şi sunt înarmaţi nu numai cu suliţe lungi cu vârf de os, care provoacă răni foarte primejdioase, şi cu săgeţi otrăvite cu un fel de venin vegetal, dar şi cu puşti Snyders, folosite în mod curent în arhipelag.

De la începutul acestui atac — pregătit de multă vreme, deoarece Sarol este cel care-i conduce pe atacatori — a trebuit să fie mobilizaţi miliţienii, marinarii, funcţionarii, toţi oamenii în stare să lupte.

Cyrus Bikerstaff, comandorul Simcoe, colonelul Stewart şi-au păstrat sângele rece. Regele Malecarliei şi-a oferit serviciile şi, dacă nu mai are vigoarea tinereţii, a păstrat cel puţin curajul ei. Indigenii sunt încă departe, spre Babord-Harbour, unde ofiţerul portului încearcă să organizeze rezistenţa. Fără îndoială însă că nu vor întârzia să se arunce asupra oraşului.

Se dă de la început ordinul să fie închise porţile incintei oraşului, în care aproape întreaga populaţie s-a strâns pentru serbările căsătoriei. Probabil că se vor produce stricăciuni în parc şi pe câmpie. E de temut chiar că porturile şi uzinele electrice vor fi devastate. Nu poate fi împiedicată distrugerea bateriilor Pupei şi Pintenului. Cea mai mare nenorocire ar fi însă ca tunurile să fie întoarse împotriva oraşului şi nu e imposibil ca piraţii să ştie să le mânuiască.

Înainte de orice, la propunerea regelui Malecarliei, cea mai mare parte a femeilor şi copiilor sunt strânşi în încăperile primăriei.

Vastul palat municipal e cufundat în întuneric ca şi restul insulei, căci mecanicii au trebuit să fugă de atacatori şi aparatele electrice au încetat să funcţioneze.

Prin grija comandorului Simcoe, armele depozitate la primărie sunt împărţite miliţienilor şi marinarilor. Muniţiile nu vor lipsi. După ce a lăsat-o pe miss Dy cu doamnele Tankerdon şi Coverley, Walter a intrat în grupul alcătuit de Jem Tankerdon, Nat Coverley, Calistus Munbar, Pinchinat, Yvernes, Frascolin şi Sebastien Zorn.

— Se pare că aşa trebuia să se sfârşească! murmură violoncelistul.

— Dar nu s-a sfârşit! strigă supraintendentul. Nu, nu s-a sfârşit, şi scumpa noastră Standard-Island nu va sucomba în faţa unui pumn de canaci!

Bine zis, Calistus Munbar! Şi e de-nţeles mânia care te sufocă la gândul că aceşti tâlhari de neohebridieni au întrerupt o serbare atât de bine organizată! Da, să nădăjduim că vor fi respinşi. Din păcate, dacă nu sunt superiori ca număr, au avantajul ofensivei.

Detunăturile continuă să răsune departe, în direcţia porturilor. Căpitanul Sarol a început prin a întrerupe funcţionarea elicelor, pentru ca Standard-Island să nu se poată depărta de Erromango — baza de operaţii a atacatorilor.

Guvernatorul, regele Malecarliei, comandorul Simcoe, colonelul Stewart, întruniţi într-un comitet de apărare, s-au gândit întâi la o ieşire ofensivă. Ar fi însemnat însă să fie sacrificaţi mulţi dintre apărătorii de care e atâta nevoie. Nu se pot aştepta la mai multă milă din partea acestor piraţi decât din partea fiarelor care, cu cincisprezece zile în urmă, au invadat Standard-Island. Pe deasupra, oare nu vor încerca ei să facă insula cu elice să eşueze pe stânci, pentru a o jefui mai lesne?...

După un ceas, atacatorii au ajuns în faţa grilajului. Încearcă să-1 doboare, dar el rezistă. Încearcă să treacă peste el, dar sunt primiţi cu împuşcături.

Deoarece Milliard-City n-a fost luat prin surprindere, e greu să i se forţeze incinta pe întuneric. Căpitanul Sarol îşi readuce indigenii spre parc şi câmpie, în aşteptarea dimineţii.

Dimineaţa, între orele patru şi cinci, aurora nuanţează orizontul spre est. Sub ordinele comandorului Simcoe şi ale colonelului Stewart, miliţienii şi marinarii, lăsând jumătate dintre ei la primărie, se masează în parcul Observatorului, cu gândul că Sarol va încerca să forţeze grilajul în acest loc. Or, cum nu se pot aştepta la nici un ajutor dinafară, trebuie să-i împiedice cu orice preţ pe indigeni să pătrundă în oraş.

Cvartetul i-a urmat pe apărătorii conduşi de ofiţeri către capătul Bulevardului Unu.

— Să scapi de canibalii din Fidji şi să fii obligat să-ţi aperi cotletele de canibalii din Noile Hebride! exclamă Pinchinat.

— Ce naiba, doar n-or să ne mănânce întregi! ripostează Yvernes.

— Voi rezista până la ultima bucăţică, asemeni eroului lui Labiche![1] adaugă Frascolin.

Sebastien Zorn rămâne tăcut. Se ştie ce crede el despre această aventură — ceea ce nu-1 va împiedica să-şi facă datoria.

De cum se luminează, se schimbă împuşcături prin grilajul scuarului. Incinta Observatorului este apărată cu curaj. Sunt victime de o parte şi de alta. În tabăra miliardezilor, Jem Tankerdon este rănit uşor la umăr — dar nu vrea să-şi părăsească postul. Nat Coverley şi Walter se bat în primele rânduri. Regele Malecarliei, înfruntând gloanţele Snyders-urilor, încearcă să-1 ochească pe căpitanul Sarol, care nu se cruţă deloc în mijlocul indigenilor.

Ce-i drept, sunt cam prea mulţi aceşti atacatori!

Toţi piraţii pe care i-au putut furniza Erromango, Tanna şi insulele învecinate se înverşunează împotriva oraşului. Comandorul Simcoe a putut să constate, totuşi, o împrejurare fericită: în loc să se abată spre Erromango, Standard-Island urcă spre grupul septentrional, sub influenţa unui curent abia simţit, cu toate că ar fi fost mai bine să se îndrepte spre larg.

Timpul se scurge, indigenii îşi dublează eforturile, şi, cu toată rezistenţa lor curajoasă, apărătorii nu-i vor putea opri. Pe la ora zece, grilajul e smuls. În faţa mulţimii urlătoare care invadează scuarul, comandorul Simcoe este obligat să se retragă spre primărie, unde vor trebui să se apere ca într-o fortăreaţă.

Retrăgându-se, miliţienii şi marinarii cedează terenul pas cu pas. Poate că acum, când au forţat incinta oraşului, neohebridienii se vor risipi prin cartiere după jaf, ceea ce ar îngădui miliardezilor să recapete un oarecare avantaj...

Zadarnică speranţă! Căpitanul Sarol nu-i va lăsa pe indigeni să părăsească Bulevardul Unu. Pe aci vor ajunge la primărie, unde vor anihila ultimele eforturi ale asediaţilor. Când căpitanul Sarol va fi stăpân pe această fortăreaţă, victoria va fi definitivă. Atunci va suna ceasul jafului şi al masacrului general.

---

[1] Dramaturg francez, autorul a numeroase comedii de succes (1815—1888).

— Hotărât lucru, sunt prea mulţi! repetă Frascolin, căruia o suliţă îi zgârie braţul.

Săgeţile şi gloanţele plouă de pretutindeni, în timp ce retragerea se accentuează.

Pe la ora două, apărătorii au fost împinşi până în scuarul primăriei. Se şi numără cincizeci de morţi, de ambele părţi, şi un număr dublu sau triplu de răniţi. Înainte ca palatul municipal să fie invadat de piraţi, oamenii se năpustesc înăuntru, închid uşile, obligă femeile şi copiii să-şi caute un adăpost în apartamentele interioare, unde vor fi la adăpost de proiectile. Apoi Cyrus Bikerstaff, regele Malecarliei, comandorul Simcoe, colonelul Stewart, Jem Tankerdon, Nat Coverley, prietenii lor, miliţienii şi marinarii se postează la ferestre şi focul reîncepe cu mai multă înverşunare.

— Trebuie să rezistăm aici, spune guvernatorul. Este ultima noastră şansă. Doar o minune ne mai poate salva.

Asaltul începe imediat, la ordinul căpitanului Sarol, care e sigur de succes, cu toate că treaba nu-i uşoară deloc. Uşile sunt solide şi va fi greu să le spargă fără artilerie. Indigenii le atacă cu securile, sub focul de la ferestre, ceea ce le provoacă pierderi serioase. Asta nu va opri pe şeful lor. Şi totuşi, dacă ar fi ucis, poate că moartea lui ar schimba situaţia.

Se scurg două ore. Primăria rezistă încă. Gloanţele îi seceră pe atacatori, dar numărul lor se împrospătează fără încetare. În zadar cei mai buni ochitori, Jem Tankerdon, colonelul Stewart, caută să-1 doboare pe căpitanul Sarol. În timp ce ai săi cad, el pare invulnerabil.

Şi nu el, ci Cyrus Bikerstaff este lovit în piept de glonţul unui Snyders, în timpul unui schimb de focuri mai viu ca niciodată. EI cade, nu poate să mai pronunţe decât câteva cuvinte înăbuşite, sângele îi urcă în gâtlej. Transportat într-un salon, nu întârzie să-şi dea duhul. Astfel moare cel care a fost primul guvernator al insulei cu elice, administrator priceput, suflet mare şi cinstit.

Asaltul continuă cu mai multă furie. Uşile sunt gata să cedeze sub securile indigenilor. Cum poate fi împiedicată căderea acestei ultime fortăreţe a insulei cu elice? Cum pot fi salvaţi de un masacru general copiii, femeile, toţi cei pe care îi cuprinde ea?

Regele Malecarliei, Ethel Simcoe, colonelul Stewart discută atunci dacă n-ar trebui să fugă prin spatele palatului. Dar unde să caute adăpost? La bateria Pupei? Vor putea ajunge acolo?... Într-unul din porturi? Oare indigenii n-au pus încă mâna pe ele? Şi cum să-i părăsească pe răniţii al căror număr creşte mereu?

În acest moment, intervine un lucru de natură să schimbe situaţia.

Regele Malecarliei a înaintat pe balcon, fără să ia seama la gloanţele şi săgeţile care plouă în jur. El duce arma la umăr şi-l ocheşte pe căpitanul Sarol, în clipa în care una dintre uşi cedează în faţa atacatorilor.

Căpitanul Sarol cade mort pe loc.

Indigenii se opresc brusc, apoi dau înapoi, luînd cu ei cadavrul şefului, şi se năpustesc spre grilajul scuarului.

Aproape în acelaşi timp, la capătul Bulevardului Unu se aud strigăte şi izbucnesc împuşcături.

Oare ce se întâmplă? Să fi trecut avantajul de partea apărătorilor porturilor şi bateriilor? Să fi alergat ei spre oraş? Încearcă să-i atace pe indigeni, cu toate că sunt puţini la număr?...

— Împuşcăturile se înteţesc înspre Observator! observă colonelul Stewart.

— Tâlharii primesc întărituri! comentează comandorul Simcoe.

— Nu cred, spune regele Malecarliei. Cum se explică atunci împuşcăturile?...

— Da, lucrurile se schimbă! strigă Pinchinat. Şi se schimbă în folosul nostru!

— Priviţi, priviţi! intervine Calistus Munbar. Bandiţii o iau la sănătoasa!

— Haidem, prieteni, exclamă regele Malecarliei, să-i gonim din oraş! înainte!

Ofiţeri, miliţieni, marinari, toţi coboară la parter şi se năpustesc pe uşa cea mare.

Sălbaticii au părăsit scuarul şi fug — unii de-a lungul Bulevardului Unu, ceilalţi pe străzile învecinate.

Care să fie cauza acestei schimbări atât de rapide şi neaşteptate? Trebuie ea atribuită dispariţiei căpitanului Sarol, lipsei de conducere care i-a urmat? E posibil ca atacatorii, având forţe net superioare, să fi fost atât de descurajaţi de moartea şefului lor, în clipa în care primăria era să le cadă în mâini?...

Însufleţiţi de comandorul Simcoe şi de colonelul Stewart, circa două sute de marinari şi miliţieni, cărora li s-au adăugat Jem şi Walter Tankerdon, Nat Coverley, Frascolin şi colegii săi, coboară Bulevardul Unu gonindu-i pe fugari, care nu se întorc nici măcar pentru a trimite un ultim glonţ sau o ultimă săgeată şi aruncă puştile, arcurile, suliţele.

— Înainte! Înainte! strigă comandorul Simcoe, cu o voce răsunătoare.

Totuşi, în împrejurimile Observatorului, împuşcăturile cresc în intensitate. E sigur că acolo bătălia se desfăşoară cu o năprasnică încrâncenare.

Să fi primit deci Standard-Island un ajutor? Dar ce ajutor... şi din partea cui?...

Oricum ar fi, atacatorii fug de pretutindeni, pradă unei panici de neînţeles. Sunt deci atacaţi de întăriri venite dinspre Babord-Harbour?...

Da! O mie de neohebridieni au debarcat pe Standard-Island, sub conducerea coloniştilor francezi din insula Sandwich!

Nu e de mirare că membrii cvartetului sunt salutaţi în limba maternă, când îşi întâlnesc curajoşii compatrioţi!

Iată în ce împrejurări s-a produs această intervenţie neaşteptată, s-ar putea spune aproape miraculoasă.

În timpul nopţii precedente şi de la răsăritul soarelui, Standard-Island n-a încetat să deriveze către insula Sandwich, unde, cum s-a mai spus, îşi avea reşedinţa o colonie franceză aflată pe calea prosperităţii. Or, îndată ce au aflat despre atacul efectuat de căpitanul Sarol, coloniştii au hotărât să vină în ajutorul insulei cu elice împreună cu cei o mie de indigeni aflaţi sub influenţa lor. Dar ambarcaţiile insulei Sandwich erau insuficiente pentru a-i transporta...

Ce bucurie pe aceşti oameni de ispravă când Standard-Island, împinsă de curent, a ajuns în dreptul insulei Sandwich. Imediat s-au aruncat cu toţii în şalupele de pescuit, urmaţi de indigeni — cei mai mulţi înot — şi au debarcat la Babord-Harbour.

Oamenii de la bateriile Pupei şi Pintenului, cei rămaşi în porturi s-au unit cu ei. Traversând câmpia şi parcul, au pornit spre Milliard-City, şi, graţie acestei diversiuni, primăria n-a căzut în mâinile atacatorilor, descumpăniţi şi de moartea căpitanului Sarol.

După două ceasuri, bandele atacatoare, gonite de pretutindeni, îşi caută salvarea aruncându-se în ocean ca să ajungă pe insula Sandwich — şi cea mai mare parte cad sub gloanţele miliţiei.

Acum, Standard-Island nu are de ce să se mai teamă: ea e salvată de jaf, de masacru, de distrugere.

Ar fi fost de aşteptat ca sfârşitul acestei groaznice aventuri să dea naştere unor manifestări publice de bucurie şi de recunoştinţă. Nu! Oh, aceşti americani uimitori în orice împrejurare! S-ar zice să rezultatul final nu i-a surprins, că îl

prevăzuseră. Şi totuşi, ce puţin a lipsit ca tentativa căpitanului Sarol să ducă la o înspăimântătoare catastrofa!

Ne este îngăduit să credem că principalii proprietari ai insulei cu elice s-au felicitat *in petto*[1] pentru salvarea unei proprietăţi de două miliarde, şi asta în clipa în care căsătoria lui Walter Tankerdon cu miss Dy Coverley avea să-i asigure viitorul.

Menţionăm că logodnicii au căzut unul în braţele altuia, îndată ce s-au revăzut. Nimeni, dealtfel, n-a socotit acest gest drept o călcare a convenienţelor. N-ar fi trebuit ei să fie căsătoriţi de douăzeci şi patru de ore?...

Amintita rezervă ultraamericană n-are ce căuta în primirea pe care artiştii parizieni o fac coloniştilor francezi de pe insula Sandwich. Ce strângeri de mână! Câte felicitări primesc membrii cvartetului de la compatrioţii lor! Dacă gloanţele i-au cruţat, aceste două viori, acest *alto* şi acest violoncel nu şi-au făcut cu mai puţin curaj datoria! Cât despre bunul Athanase Doremus, el a rămas în sala cazinoului, aşteptând un elev care se încăpăţânează să nu mai vină. Şi cine ar putea să i-o reproşeze?

O excepţie în ceea ce-1 priveşte pe supraintendent. Oricât de ultra-yancheu ar fi, bucuria a fost delirantă. Ce vreţi? În vinele lui curge sângele ilustrului Barnum şi se va admite ca urmaşul unui asemenea strămoş să nu fie *sui compos*[2]*,* asemeni concetăţenilor săi din America de Nord!

Prezenţa sa nemaifiind necesară, regele Malecarliei, însoţit de regină, s-a întors la locuinţa sa din Bulevardul Treizeci şi şapte, unde consiliul notabililor îi va exprima mulţumirile pe care le merită curajul şi devotamentul său faţă de cauza comună.

Deci, Standard-Island e teafără. Salvarea ei a costat scump: Cyrus Bikerstaff ucis în toiul încleştării, ca şi şaizeci de miliţieni şi marinari atinşi de gloanţe sau de săgeţi şi cam tot atâţia funcţionari, impiegaţi, negustori, care s-au luptat cu curaj. Întreaga populaţie va participa la acest doliu public şi Bijuteria Pacificului le va păstra neştearsă amintirea.

Altfel, cu repeziciunea care-i caracterizează, miliardezii vor pune grabnic lucrurile la punct. După o oprire de câteva zile în insula Sandwich, orice urmă a acestei lupte sângeroase va fi dispărut.

În aşteptare, există un acord deplin în problema puterii militare, care rămâne în mâinile comandorului Simcoe. În această privinţă, nici o dificultate, nici o competiţie. Nici Jem

---

[1] În limbajul teatral, înseamnă a-şi vorbi sie însuşi (din italiană).
[2] Stăpân pe sine (în latină).

Tankerdon, nici Nat Coverley n-au vreo pretenţie. Mai târziu, alegerile vor rezolva importanta problemă a noului guvernator.

A doua zi, o impozantă ceremonie strânge populaţia pe cheiurile lui Tribord-Harbour.

Dacă trupurile malaiezilor şi ale indigenilor au fost aruncate în mare, nu se poate proceda la fel cu cele ale cetăţenilor care au căzut apărând insula cu elice. Adunate cu pioşenie, ele sunt depuse în templu sau în catedrală şi primesc onorurile cuvenite. Guvernatorul Cyrus Bikerstaff ca şi cele mai umile victime constituie obiectul aceleiaşi rugăciuni şi al aceleiaşi dureri.

Apoi, încărcătura funebră este încredinţată unuia dintre rapidele vase cu aburi care pleacă spre Madeleine-bay.

TRIBORD CONTRA BABORD

Standard-Island a părăsit regiunea insulei Sandwich la 3 martie, înaintea plecării sale, coloniştii francezi şi aliaţii lor indigeni primesc toate semnele recunoştinţei vii a miliardezilor. Sunt prieteni pe care-i vor revedea, sunt fraţi pe care Sebastien Zorn şi colegii săi îi lasă pe această insulă din arhipelagul Noilor Hebride, înscrisă de acum în itinerarul anual.

Sub conducerea comandorului Simcoe, reparaţiile au fost făcute cu repeziciune. Pagubele nici nu erau prea mari. Motoarele uzinelor electrice sunt intacte. Cu ceea ce rămâne din stocul de petrol, funcţionarea dinamurilor e asigurată pe mai multe săptămâni. Dealtfel, insula cu elice nu va întârzia să ajungă în acea parte a Pacificului de unde va putea comunica cu Madeleine-bay prin cablurile submarine. Există, prin urmare, certitudinea că croaziera se va sfârşi fără alte neplăceri. În mai puţin de patru luni, Standard-Island va ajunge pe coasta americană.

— Să sperăm că vom ajunge! spune Sebastien Zorn, de câte ori supraintendentul se ambalează, ca de obicei, în legătură cu viitorul minunatului aparat maritim.

— Ce lecţie am primit! recunoaşte Calistus Munbar. Aceşti malaiezi atât de serviabili, acest căpitan Sarol — nimeni nu i-ar fi putut bănui!... Este pentru ultima oară când Standard-Island acordă azil unor străini.

— Chiar dacă un naufragiu îi aruncă în calea voastră? întreabă Pinchinat.

— Dragul meu, nu mai cred nici în naufragiaţi, nici în naufragii! Din faptul că Ethel Simcoe este însărcinat, ca şi mai

înainte, cu conducerea militară a insulei, nu reiese că puterea civilă s-ar afla în mâinile sale. De la moartea lui Cyrus Bikerstaff, Milliard-City nu mai are primar, şi, după cum se ştie, foştii adjuncţi nu şi-au păstrat funcţiunile, în consecinţă, va fi necesară numirea unui nou guvernator al insulei cu elice.

Or, în lipsa unui ofiţer al stării civile, căsătoria lui Walter Tankerdon cu miss Dy Coverley nu poate fi celebrată. Iată o dificultate care nu s-ar fi ivit fără uneltirile mizerabilului Sarol! Şi nu numai viitorii soţi, dar toţi notabilii, întreaga populaţie abia aşteaptă să vadă căsătoria definitiv săvârşită. Aceasta e una dintre cele mai sigure garanţii ale viitorului. Şi să nu se întârzie, căci Walter Tankerdon a şi propus să se îmbarce pe unul dintre vasele cu aburi, să se îndrepte cu cele două familii către cel mai apropiat arhipelag, unde un primar va putea să procedeze la ceremonia nupţială. Ce naiba, în insulele Samoa, Tonga, Marchize sunt destui primari şi, dacă se merge cu toată viteza, în mai puţin de-o săptămână...

Spiritele înţelepte îl liniştesc pe nerăbdătorul tânăr. Se pregătesc alegerile. În câteva zile va fi numit noul guvernator. Primul act al administraţiei sale va fi celebrarea cu mare pompă a căsătoriei, aşteptată cu atâta nerăbdare. Programul serbărilor va fi reluat în întregime. «Un primar!... Un primar!...» Acest strigăt e pe toate buzele!...

— Numai dacă aceste alegeri n-ar reînsufleţi rivalităţi care poate mai mocnesc! spune Frascolin.

Nu, şi Calistus Munbar e hotărât să se dea peste cap pentru a duce lucrurile la bun sfârşit.

— Şi apoi, exclamă el, îndrăgostiţii noştri nu-s şi ei pe aici?... Cred c-o să-mi daţi dreptate când spun că amorul propriu nu va învinge amorul!

Standard-Island continuă să înainteze spre nord-est, către punctul în care a douăsprezecea paralelă sudică se încrucişează cu al o sută şaptezeci şi cincilea meridian vestic. În aceasta regiune au fost chemate, prin cablogramele expediate înainte de popasul în Noile Hebride, vasele cu provizii trimise de la Madeleine-bay. Dealtfel, problema proviziilor nu-1 preocupă pe comandorul Simcoe. Există rezerve pentru mai mult de o lună. E adevărat că lipsesc noutăţile din străinătate. Cronica politică e sărăcăcioasă. *Starboard Chronicle* se plânge şi *New Herald* e dezolat. Ce-are a face! Oare nu e Standard-Island un mic univers? Ce-o interesează ceea ce se petrece în restul sferoidului terestru? Are chef de politică? Curând o să aibă parte de destulă... poate chiar de prea multă!

Într-adevăr, perioada electorală a fost deschisă. Cei treizeci de membri ai consiliului notabililor, în care babordezii şi tribordezii sunt în număr egal, au mult de lucru. Există de pe acum siguranţa că alegerea noului guvernator va da naştere la discuţii, întrucât Jem Tankerdon şi Nat Coverley vor fi rivali.

Câteva zile se scurg în întruniri pregătitoare. De la început e clar că vor fi neînţelegeri, având în vedere amorul propriu al celor doi candidaţi. O agitaţie surdă răscoleşte oraşul şi porturile. Agenţii celor două sectoare caută să provoace tulburări pentru a exercita o presiune asupra notabililor. Timpul trece şi acordul nu pare posibil. Oare nu e de temut că Jem Tankerdon şi principalii babordezi vor căuta să-şi impună ideile respinse de principalii tribordezi, că vor relua nefericitul proiect de a transforma Standard-Island într-o insulă industrială şi comercială? Celălalt sector n-ar accepta niciodată acest lucru! Pe scurt, când partidul Coverley, când partidul Tankerdon par să fie mai puternice. De aici, discuţii jignitoare, o acreală între cele două tabere, o răcire vădită a relaţiilor dintre cele două familii, răcire pe care Walter şi miss Dy nici nu vor s-o bage-n seamă. Ce-i privesc pe ei toate aceste fleacuri politice?...

Există totuşi un mijloc foarte simplu de a aranja lucrurile, cel puţin din punct de vedere administrativ: cei doi rivali să îndeplinească pe rând funcţia de guvernator — şase luni unul, şase luni altul, un an chiar, dacă pare preferabil. Drept urmare, n-ar mai exista rivalitate, convenţia fiind de natură să satisfacă ambele partide. Dar soluţiile de bun-simţ n-au niciodată şansa să fie acceptate în această lume şi, chiar dacă e independentă faţă de continentele terestre, Standard-Island nu cunoaşte mai puţin toate pasiunile umanităţii sublunare.

Într-o zi, Frascolin spune colegilor săi:

— Iată dificultăţile de care mă temeam...

— Ce ne interesează pe noi aceste neînţelegeri? răspunde Pinchinat. Ce pagubă ne-ar putea aduce? În câteva luni vom ajunge la Madeleine-bay, angajamentul nostru va lua sfârşit şi fiecare dintre noi va pune piciorul pe pământ, cu milionaşul său în buzunar.

— Dacă nu se întâmplă iar vreo nenorocire! ripostează neînduplecatul Sebastien Zorn. O asemenea maşină plutitoare poate fi vreodată sigură pe viitorul său?... După abordajul vasului englez, fiarele sălbatice; după fiare, năvala neohebridienilor; după indigeni...

— Taci, cobe! strigă Yvernes. Taci sau îţi legăm pliscul! Totuşi, mare păcat că Walter şi miss Dy nu s-au căsătorit la

data fixată. Familiile Tankerdon şi Coverley fiind unite prin această legătură, poate că situaţia ar fi fost mai uşor de lămurit. Cei doi soţi ar fi intervenit cu mai multă eficacitate. Dar, în definitiv, agitaţia nu poate să dureze, alegerile urmând să se desfăşoare la 15 martie.

...cvartetul îl copleşeşte cu zadarnice consolări



Comandorul Simcoe încearcă să realizeze o apropiere între cele două sectoare ale oraşului. E rugat să nu se amestece unde nu-i fierbe oala! Are insula de condus — s-o conducă! Are stânci de ocolit - să le ocolească! Politica nu e de competenţa lui.

Comandorul Simcoe n-are nevoie să i se spună a doua oară.

Până şi pasiunile religioase intră în joc şi clerul — ceea ce este poate o greşeală — tinde să intervină mai mult decât se cuvine. Şi cât de bine se înţelegeau templul şi catedrala, pastorul şi episcopul!

Cât despre ziare, e de la sine înţeles că au coborât în arenă. *New Herald* combate pentru Tankerdon, *Starboard Chronicle* pentru Coverley. Cerneala curge în valuri şi e de temut, chiar, să nu se amestece cu sânge! Doamne, oare n-a fost prea mult udat acest pământ, în timpul luptei duse împotriva tâlharilor din Noile Hebride?...

De fapt, populaţia se interesează mai mult de cei doi logodnici, al căror roman s-a întrerupt la primul capitol. Dar ce-ar putea ea face ca să le asigure fericirea? Relaţiile dintre cele două sectoare ale oraşului au încetat. Adio recepţii, invitaţii, serate muzicale! Dacă situaţia asta durează, instrumentele Cvartetului Concertant vor putrezi în cutiile lor şi artiştii noştri îşi vor câştiga enorma retribuţie stând cu mâinile în buzunare.

Cu toate că nu vrea s-o mărturisească, supraintendentul e mistuit de o nelinişte mortală. El simte că situaţia sa e falsă, căci îşi desfăşoară întreaga inteligenţă pentru a nu displace nici unora, nici altora — cel mai sigur mijloc de a displace tuturor.

Până la 12 martie, Standard-Island a înaintat mult spre Ecuator, dar nu îndeajuns pentru a întâlni vasele expediate din Madeleine-bay. Această întâlnire nu poate să întârzie mult, dar se pare că alegerile vor avea loc înaintea ei, întrucât sunt fixate pe data de 15 martie.

Între timp, la tribord şi la babord se fac sondaje peste sondaje. Mereu pronosticuri de egalitate. Nu e posibilă obţinerea unei majorităţi, dacă nu se vor rupe câteva voturi dintr-o parte sau alta. Şi voturile acestea se clatină tot atât de puţin ca dinţii în maxilarul unui tigru.

Atunci se iveşte o idee genială. Se pare că ea s-a născut în aceeaşi clipă în mintea tuturor celor care nu trebuiau să fie consultaţi. E o idee simplă, demnă, şi ar pune capăt rivalităţilor. Cei doi candidaţi, ei înşişi, s-ar înclina fără îndoială în faţa acestei soluţii.

De ce să nu i se ofere regelui Malecarliei guvernarea insulei cu elice? Acest fost suveran este un înţelept, un spirit larg şi

ferm totodată. Toleranţa şi filozofia lui ar fi cea mai bună garanţie împotriva surprizelor viitorului...

Un important grup de negustori şi funcţionari din Milliard-City, cărora li se adaugă câţiva ofiţeri şi marinari din cele două porturi, hotărăsc să-i prezinte această propunere ca o dorinţă a lor...

Maiestăţile lor primesc deputăţia în salonul de la parterul clădirii din Bulevardul Treizeci şi nouă. Ascultată cu bunăvoinţă, propunerea este respinsă fără echivoc...

— Vă mulţumesc, domnilor, spune regele. Cererea dumneavoastră ne mişcă, dar suntem fericiţi de prezent şi nădăjduim că nimic nu ne va mai tulbura viitorul. Credeţi-ne! Am sfârşit cu iluziile... Nu mai sunt decât un simplu astronom la Observatorul de pe Standard-Island şi nu vreau să fiu altceva.

În faţa unui răspuns atât de categoric, deputăţia se retrage fără să mai insiste.

În ultimele zile dinaintea scrutinului, spiritele sunt tot mai agitate. Nu se poate realiza nici o înţelegere. Partizanii lui Jem Tankerdon şi ai lui Nat Coverley evită să se întâlnească până şi pe stradă. Nu se mai trece de la un sector la altul. Nici tribordezii, nici babordezii nu depăşesc Bulevardul Unu, Milliard-City e împărţit acum în două oraşe duşmane. Singurul personaj care aleargă de la unul la altul, agitat, frânt de oboseală, dându-se de ceasul morţii, epuizându-se în sfaturi înţelepte, respins în dreapta, respins în stânga, este desperatul supraintendent Calistus Munbar. De trei-patru ori pe zi, el eşuează ca un vapor fără cârmă în saloanele cazinoului, unde cvartetul îl copleşeşte cu zadarnice consolări.

Cât despre comandorul Simcoe, el se mărgineşte la funcţiile care-i sunt încredinţate. El conduce insula cu elice potrivit itinerarului stabilit. Având o sfântă groază faţă de chestiunile politice, va accepta pe oricine drept guvernator. Ofiţerii săi, ca şi cei ai colonelului Stewart, se arată la fel de dezinteresaţi în problema care înfierbântă capetele. Nu există deci pericolul unui *pronunciamento.*

În acest timp, întrunit în permanenţă la primărie, consiliul notabililor discută şi se ceartă. Se ajunge la aluzii jignitoare. Poliţia e nevoită să ia unele măsuri de precauţie, căci mulţimea se îngrămădeşte de dimineaţă până seara în faţa palatului municipal, scoţând strigăte de mânie.

Pe de altă parte, o ştire deplorabilă e pusă în circulaţie: Walter Tankerdon s-a prezentat în ajun la palatul Coverley şi n-a fost primit. Celor doi logodnici li s-a interzis să se mai vadă şi,

deoarece căsătoria n-a fost efectuată înaintea atacului bandelor neohebridiene, cine ar îndrăzni să spună dacă se va mai săvârşi cândva?...

În sfârşit, soseşte ziua de 15 martie. Alegerea va avea loc în marea sală a primăriei. Publicul agitat se îmbulzeşte în scuar, aşa cum făcea populaţia romană în faţa palatului Quirinal, unde conclavul hotăra înălţarea unui nou papă pe tronul sfântului Petru.

Ce va ieşi din această supremă deliberare? Sondajele indică mereu un număr egal de voturi. Dacă tribordezii îi rămân credincioşi lui Nat Coverley, dacă babordezii ţin cu Jem Tankerdon, ce se va-ntâmpla oare?...

Ziua cea mare a sosit. Între orele unu şi trei, cursul obişnuit al vieţii pare suspendat pe suprafaţa insulei cu elice. Cinci-şase mii de persoane se agită pe sub ferestrele palatului municipal. Se aşteaptă rezultatul votului notabililor — rezultat care va fi comunicat de îndată, telefonic, celor două sectoare şi celor două porturi.

Primul tur de scrutin are loc la unu şi treizeci şi cinci.

Candidaţii obţin acelaşi număr de sufragii.

După un ceas, al doilea tur de scrutin.

El nu modifică în nici un fel cifrele primului.

La trei şi treizeci şi cinci, al treilea şi ultimul tur.

Şi de data aceasta, nici un nume nu obţine jumătate de voturi plus unu.

Membrii consiliului se despart atunci, şi pe bună dreptate. Sunt atât de exasperaţi încât, dacă ar rămâne în şedinţă, s-ar lua la bătaie, în timp ce traversează scuarul pentru a se întoarce unii la palatul Tankerdon, alţii la palatul Coverley, mulţimea îi întâmpină cu murmurele cele mai neplăcute.

Trebuie totuşi găsită o ieşire din această situaţie, care nu se poate prelungi nici măcar câteva ceasuri, fiind prea dăunătoare intereselor insulei cu elice.

— Fie vorba între noi, spuse Pinchinat, aflând de la supraintendent, împreună cu colegii săi, care a fost rezultatul celor trei tururi de scrutin, mi se pare că există un mijloc foarte simplu de a rezolva problema.

— Care? întreabă Calistus Munbar, ridicându-şi cu deznădejde braţele spre cer. Care?...

— Să tăiem insula pe la mijloc. Să o împărţim în două bucăţi egale, ca pe o plăcintă ale cărei jumătăţi vor naviga fiecare într-o parte, cu guvernatorul pe care-l doreşte.

— Să tăiem insula noastră! strigă supraintendentul, ca şi cum i s-ar fi propus să i se taie un picior.

— Cu un ciocan, o daltă şi o cheie englezească, adaugă alteţasa, problema va fi rezolvată prin debulonare, şi pe suprafaţa Oceanului vor fi două insule plutitoare în loc de una.

Acest Pinchinat nu poate fi serios, nici când împrejurările sunt atât de grave.

Oricum, dacă sfatul său nu poate fi urmat — cel puţin din punct de vedere material — dacă nu intervin nici ciocanul, nici cheia engleză, dacă nu se efectuează nici o debulonare de-a lungul axei Bulevardului Unu, de la bateria Pintenului până la bateria Pupei, separaţia nu este mai puţin desăvârşită din punct de vedere moral. Babordezii şi tribordezii vor deveni tot atât de străini unii de alţii ca şi cum i-ar despărţi o sută de leghe. Într-adevăr, neputându-se înţelege, cei treizeci de notabili s-au hotărât să voteze separat. Jem Tankerdon şi Nat Coverley sunt numiţi guvernatori ai sectoarelor lor şi le vor guverna după plac. Fiecare sector îşi va păstra portul, navele, ofiţerii, marinarii, miliţienii, funcţionarii, negustorii, uzina electrică, maşinile, motoarele, mecanicii, fochiştii — şi amândouă vor şti să trăiască singure.

Foarte bine, dar cum vor face comandorul Simcoe pentru a se dedubla şi supraintendentul Calistus Munbar pentru a-şi îndeplini funcţiile spre satisfacţia tuturor?

În ceea ce-1 priveşte pe acesta din urmă, e adevărat că lucrul n-are importanţă. Funcţia sa nu va mai fi decât o sinecură. Cum ar mai putea fi vorba de serbări şi distracţii, când Standard-Island e ameninţată de un război civil?

Că o apropiere nu mai e posibilă, o dovedeşte şi acest indiciu: la 17 martie, ziarele anunţă ruptura definitivă a logodnei dintre Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley.

Da! Ruptură, cu toate cererile şi rugăminţile lor. În ciuda celor spuse într-o zi de Calistus Munbar, amorul n-a fost mai puternic!

Ei bine, nu! Walter şi miss Dy nu se vor despărţi. Ei îşi vor părăsi familia... vor merge să se căsătorească în străinătate... vor găsi un locşor unde să poată fi fericiţi fără a avea atâtea milioane în jurul inimii!

Cu toate acestea, după numirea lui Jem Tankerdon şi Nat Coverley, nimic nu s-a schimbat în itinerarul insulei cu elice. Comandorul Simcoe continuă să se îndrepte spre nord-est. Odată ajunşi la Madeleine-bay, un număr de miliardezi, plictisiţi de această stare de lucruri, vor cere probabil din nou continentului liniştea pe care nu le-o mai oferă Bijuteria Pacificului. Poate că insula cu elice va fi chiar abandonată?!

Atunci va fi lichidată, scoasă la licitaţie, vândută ca fier vechi, trimisă la topit!

Oricum, cele cinci mii de mile care au rămas de străbătut cer încă aproape cinci luni de călătorie. În timpul acesta, navigaţia nu va fi oare compromisă de capriciul sau încăpăţânarea celor doi şefi?

Dealtfel, spiritul de revoltă a pătruns în inima populaţiei. Se vor încaiera oare babordezii şi tribordezii, vor pune mâna pe arme, vor scălda cu sângele lor caldarâmul de oţel al oraşului?

Nu! Partidele nu vor ajunge până acolo! Nu va izbucni un nou război de secesiune — dacă nu între nord şi sud, atunci între tribordul şi babordul insulei cu elice. Dar ceea ce era de aşteptat se petrece, cu riscul de a provoca o adevărată catastrofă.

La 19 martie dimineaţa, comandorul Simcoe se află în cabinetul său de la Observator, aşteptând să i se comunice poziţia insulei. După socotelile lui, Standard-Island nu poate fi departe de regiunea în care trebuie să întâlnească navele cu provizii. Oamenii de veghe din vârful turnului supraveghează oceanul pe o mare întindere, ca să poată semnala aceste nave îndată ce-şi vor face apariţia în larg. Lângă comandor se află regele Malecarliei, colonelul Stewart, Sebastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, Yvernes şi un oarecare număr de ofiţeri şi funcţionari dintre cei care pot fi numiţi neutri, căci n-au luat parte deloc la disensiuni. Pentru ei, esenţialul este să ajungă cât mai repede la Madeleine-bay, unde această nenorocită stare de lucruri va lua sfârşit.

Se aud două sonerii şi două ordine îi sunt transmise telefonic comandorului. Ele vin de la primărie, unde Jem Tankerdon, în aripa dreaptă, şi Nat Coverley, în aripa stângă, ţin şedinţă cu principalii lor partizani. De acolo administrează ei Standard-Island, prin decizii absolut contradictorii, ceea ce nu-i de mirare.

Or, în dimineaţa aceasta, cei doi guvernatori nu s-au putut înţelege nici măcar asupra itinerarului urmat de Ethel Simcoe. Nat Coverley a decis că Standard-IsJand se va îndrepta spre nord-est, pentru a ajunge în arhipelagul Gilbert. Jem Tankerdon, încăpăţânându-se să creeze relaţii comerciale, a hotărât să se ia direcţia sud-vest, către arhipelagurile australiene.

Iată până unde au ajuns cei doi rivali — şi prietenii lor au jurat să-i susţină. La primirea celor două ordine trimise simultan, comandorul spune:

— De asta mă temeam...

— Şi e o situaţie care, în interesul public, nu se poate prelungi! adaugă regele Malecarliei.

— Ce hotărâţi? întreabă Frascolin.

— Zău, sunt curios să văd cum veţi manevra, domnule Simcoe! exclamă Pinchinat.

— Rău! mormăie Sebastien Zorn.

— Mai întâi, răspunde comandorul, să le comunicăm lui Jem Tankerdon şi Nat Coverley că ordinele lor nu pot fi executate, întrucât se contrazic. Dealtfel, e mai bine ca Standard-Island să nu se deplaseze şi să aştepte navele cu care are întâlnire în această regiune.

Răspunsul acesta înţelept e telefonat îndată la primărie. Trece un ceas fără ca Observatorul să primească o altă comunicare. E foarte probabil ca guvernatorii să fi renunţat la modificarea itinerarului după planurile lor.

Deodată se produce o mişcare ciudată în trupul insulei cu elice. Ce indică această mişcare? Că Jem Tankerdon şi Nat Coverley au împins încăpăţânarea până la ultimele limite.

Toţi cei de faţă se privesc, cu tot atâtea semne de întrebare:

— Ce s-a întâmplat?... Ce s-a întâmpiat?...

— Ce s-a întâmplat? răspunde comandorul Simcoe, ridicând din umeri. S-a întâmplat că Jem Tankerdon a trimis ordinele sale direct domnului Watson, mecanicul de la Babord-Harbour, în timp ce Nat Coverley trimitea ordine contrarii domnului Somwah, mecanicul de la Tribord-Harbour. Unul a ordonat «maşinile înainte!» pentru a merge spre nord-est, celălalt: «maşinile înapoi!», pentru a merge spre sud-vest. Rezultatul este că Standard-Island se învârteşte pe loc şi mişcarea de rotaţie va ţine tot atât cât capriciul acestor doi încăpăţânaţi.

— Asta trebuia să se sfârşească printr-un vals! exclamă Pinchinat. Valsul capsomanilor!... Athanase Doremus n-are decât să-şi dea demisia! Miliardezii nu mai au nevoie de lecţiile sale!

Poate că această situaţie absurdă — comică într-un fel — i-ar face pe unii să râdă. Dar dubla manevră este extrem de primejdioasă, după cum remarcă Ethel Simcoe. Trasă în direcţii opuse de forţa celor zece milioane de cai, Standard-Island riscă să se disloce.

Într-adevăr, maşinile au fost lansate cu toată viteza, elicele funcţionează cu maximum de putere — şi asta se simte după tresăririle subsolului de oţel. Imaginaţi-vă o căruţă ai cărei cai trag unul *häis* şi altul *cea* şi veţi avea o idee despre ceea ce se petrece!

Odată cu mişcarea care se accentuează, Standard-Island pivotează pe centrul său. Parcul, câmpia descriu cercuri concentrice şi punctele de pe litoral situate pe circumferinţă se deplasează cu o viteză de zece până la douăsprezece mile pe oră.

Ar fi inutil să se apeleze la raţiunea mecanicilor a căror manevră provoacă mişcarea de rotaţie. Comandorul Simcoe n-are nici o putere asupra lor. Ei se supun aceloraşi pasiuni ca tribordezii şi babordezii. Slugi credincioase ale şefilor, domnii Watson şi Somwah vor lupta până la capăt maşină contra maşină, dinam contra dinam.

Atunci se produce un fenomen ale cărui neplăceri ar fi trebuit să răcorească toate capetele înfierbântate, înmuind inimile.

În urma învârtirii îndelungate, mulţi miliardezi, mai ales miliardeze, încep să simtă o tulburare ciudată în întreaga lor fiinţă. Ei sunt cuprinşi de ameţeli şi greţuri, mai cu seamă în locuinţele mai depărtate de centru, care suferă o mişcare de rotaţie mai pronunţată.

Pe cinstea mea, în faţa acestui rezultat caraghios şi baroc, Yvernes, Pinchinat, Frascolin sunt cuprinşi de un râs nebunesc, cu toate că situaţia tinde să devină critică. Bijuteria Pacificului este ameninţată de o destrămare materială care va egala, dacă nu chiar întrece, destrămarea ei morală.

Cât despre Sebastien Zorn, e palid, foarte palid, sub influenţa acestei învârtiri neîntrerupte. El «închină steagul», cum spune Pinchinat, şi stomacul i se-ntoarce pe dos. Această glumă proastă nu se sfârşeşte odată? Să fii prizonier pe această imensă masă rotitoare, care n-are măcar darul de a dezvălui secretele viitorului[1]...

Timp de o interminabilă săptămână, Standard-Island n-a încetat să pivoteze pe centrul său — Milliard-City. Oraşul este plin de mulţimea care caută un refugiu împotriva greţurilor, căci rotaţia e mai puţin sensibilă în acest punct al insulei. Regele Malecarliei, comandorul Simcoe, colonelul Stewart au încercat în zadar să mijlocească între cele două puteri care-şi împart palatul municipal. Nici una n-a vrut să cedeze. Cyrus Bikerstaff, el însuşi, dacă ar fi putut să renască, ar fi văzut eforturile sale eşuînd în faţa acestei tenacităţi ultraamericane.

Culmea e că cerul a fost mereu acoperit de nori în aceste opt zile şi n-a fost posibil să se facă punctul. Comandorul Simcoe nu mai cunoaşte poziţia insulei. Puterea elicelor, care o trag mereu în direcţii opuse, face să vibreze până şi pereţii de oţel ai compartimentelor. Iată de ce nimănui nu-i dă prin gând să

---

[1] Aluzie ironică la masa de spiritism.

intre în casă. Parcul geme de lumea care şi-a făcut culcuşul în aer liber. De-o parte se strigă «Ura pentru Tankerdon!», de cealaltă «Ura pentru Coverley!» Ochii aruncă fulgere, pumnii se strâng. Războiul civil se va manifesta oare prin cele mai groaznice excese, acum când populaţia a ajuns la paroxismul furiei?

Oricum, nici unii, nici alţii nu vor să vadă pericolul care-i pândeşte. Nu vor ceda, chiar cu riscul ca Bijuteria Pacificului să se sfărâme în mii de bucăţi — şi ea se va roti astfel până în clipa când, lipsite de curent, dinamurile vor înceta să acţioneze elicele.

În mijlocul iritaţiei generale, la care nu ia deloc parte, Walter Tankerdon este pradă celei mai mari nelinişti. El se teme — nu pentru el, ci pentru miss Dy — ca o subită dislocare să nu nimicească Standard-Island. De opt zile n-a putut s-o revadă pe aceea care i-a fost logodnică şi trebuia să-i fie soţie. Desperat, l-a rugat de douăzeci de ori pe tatăl său să nu se încăpăţâneze în această manevră condamnabilă. Jem Tankerdon l-a dat afară, nevrând să audă nimic.

Atunci, în noaptea de 27 spre 28 martie, profitând de întuneric, Walter încearcă s-o regăsească pe tânăra fată. Vrea să fie alături de ea dacă se va produce o catastrofă. După ce s-a strecurat prin mulţimea care se îngrămădeşte pe Bulevardul Unu, el pătrunde în sectorul duşman, către palatul Coverley.

Cu puţin înaintea ivirii zorilor, o formidabilă explozie zguduie atmosfera până în zonele ei înalte. Încălzite peste măsură, cazanele cu aburi de la babord au sărit în aer, împreună cu clădirile maşinilor; şi, cum sursa de energie electrică a secat brusc în partea aceea, jumătate din Standard-Island se cufundă în întuneric.

PINCHINAT DEFINEŞTE SITUAŢIA

Dacă maşinile de la Babord-Harbour au fost scoase din funcţiune după explozia cazanelor, cele de la Tribord-Harbour sunt intacte. E adevărat însă că e ca şi cum Standard-Island n-ar mai avea nici un mijloc de locomoţie. Doar cu elicele de la tribord, va continua să se rotească fără să înainteze.

Accidentul a agravat deci situaţia. Atunci când maşinile de pe Standard-Island puteau să acţioneze simultan, ar fi fost de ajuns să se stabilească o înţelegere între partidul Tankerdon şi partidul Coverley. Motoarele ar fi revenit la bunul obicei de a

acţiona în aceeaşi direcţie şi aparatul ar fi pornit din nou spre Madeleine-bay, după o întârziere de câteva zile.

Acum, chiar dacă s-ar realiza un acord, navigaţia a devenit imposibilă. Comandorul Simcoe nu mai dispune de forţa propulsivă necesară pentru a părăsi aceste meleaguri îndepărtate.

Dacă Standard-Island ar fi rămas pe loc în ultima săptămână, dacă vapoarele aşteptate ar fi putut s-o găsească, ar mai fi fost posibil să ajungă în emisfera septentrională.

În urma observaţiilor astronomice s-a constatat insa că insula cu elice s-a deplasat spre sud în timpul acestei rotaţii prelungite. Ea a coborât de la a douăsprezecea paralelă sudică până la a şaptesprezecea.

Datorită marii apropieri dintre cele două arhipelaguri, între Noile Hebride şi Fidji există anumiţi curenţi care se propagă spre sud-est. Câtă vreme maşinile sale au funcţionat în deplină înţelegere, Standard-Island a putut să se împotrivească fără mare efort acestor curenţi. Dar din clipa în care a fost prinsă de ameţeală, a fost târâtă spre Tropicul Capricornului.

Stabilind acest lucru, comandorul Simcoe nu ascunde oamenilor de ispravă pe care i-am numit «neutri» gravitatea situaţiei.

— Am fost antrenaţi cinci grade spre sud, le spune el. Or, ceea ce poate face un marinar pe bordul unui vas cu maşinile scoase din uz, eu nu pot s-o fac pe bordul insulei cu elice. Standard-Island n-are pânze care să-i permită folosirea vântului. Ne aflăm în voia curenţilor. Unde ne vor duce? Nu ştiu. Cât despre vasele plecate din Madeleine-bay, ne vor căuta zadarnic în regiunea convenită, în timp ce noi derivăm spre partea mai puţin frecventată a Pacificului, cu o viteză de optzece mile pe oră!

În aceste câteva fraze, Ethel Simcoe lămureşte situaţia, pe care nu o poate schimba. Insula cu elice e ca o imensă epavă, supusă capriciilor curenţilor. Dacă ei se-ndreaptă spre nord, ea va urca spre nord. Dacă se-ndreaptă spre sud, va coborî spre sud — poate până la limita extremă a Mării Antarctice. Şi atunci...

Această stare de lucruri nu întârzie să fie cunoscută de populaţie, la Milliard-City şi în cele două porturi. Toţi au conştiinţa clară a unei mari primejdii. De aici — lucru foarte omenesc — o oarecare liniştire a spiritelor, sub ameninţarea acestui nou pericol. Nu se mai gândesc să se încleşteze într-o luptă fratricidă şi, chiar dacă vrăjmăşia persistă, ea nu se va mai traduce prin violenţe. Încetul cu încetul, fiecare se întoarce

în sectorul său, în cartierul său, la casa sa. Jem Tankerdon şi Nat Coverley renunţă să-şi dispute întâietatea. La propunerea lor, consiliul notabililor ia singura hotărâre înţeleaptă, dictată de împrejurări: remite toate puterile sale comandorului Simcoe, unicul şef căruia îi este încredinţată de acum înainte salvarea insulei cu elice.

Ethel Simcoe acceptă fără nici o ezitare. El contează pe devotamentul prietenilor, ofiţerilor şi personalului său. Dar ce va putea să facă pe bordul acestui vast aparat plutitor, cu o suprafaţă de douăzeci şi şapte de kilometri pătraţi, care nu mai poate fi condus de când nu mai dispune de ambele maşini? Şi, în definitiv, oare nu înseamnă aceasta condamnarea insulei cu elice, considerată până acum drept o capodoperă a construcţiei maritime, de vreme ce astfel de accidente fac din ea jucăria vânturilor şi a valurilor?...

E adevărat că accidentul nu se datorează forţelor naturii. De la crearea sa, Bijuteria Pacificului a înfruntat totdeauna victorioasă uraganele, furtunile, cicloanele. Ceea ce s-a întâmplat este o consecinţă a neînţelegerilor interne, a acestei rivalităţi între miliardari, a acestei încăpăţânări furioase — a unora de a coborî spre sud, a altora de a urca spre nord! Prostia lor de nemăsurat este aceea care a provocat explozia cazanelor de la babord!...

Dar la ce folosesc reproşurile? Înainte de orice, trebuie să se constate avariile provocate la Babord-Harbour. Comandorul Simcoe îşi convoacă ofiţerii şi inginerii. Li se adaugă regele Malecarliei. Filozoful regal nu se miră că pasiunile omeneşti au dus la o asemenea catastrofă.

Comisia se deplasează acolo unde se aflau clădirile uzinei electrice şi ale maşinilor. Explozia cazanelor, încălzite peste măsură, a distrus totul, provocând moartea a doi mecanici şi şase fochişti. Ravagiile nu sunt mai mici la uzina care furniza electricitate diverselor servicii din această jumătate a insulei. Din fericire, dinamurile de la tribord continuă să funcţioneze şi, cum spune Pinchinat:

— O să ne mulţumim să vedem doar cu un ochi!

— Fie, răspunde Frascolin, dar am pierdut şi un picior, iar cel rămas nu foloseşte la nimic!

Chiori şi şchiopi, e prea mult!

Ancheta constată că, avariile nefiind reparabile, va fi imposibil să se oprească mersul spre sud. De aici, necesitatea de a aştepta ca Standard-Island să iasă din curentul care o poartă dincolo de tropice.

Cunoscându-se aceste distrugeri, e cazul să se verifice starea compartimentelor din subsolul insulei. N-au suferit oare din pricina mişcării de rotaţie, care le-a scuturat atât de violent în aceste opt zile? Pereţii n-au slăbit din încheieturi, şuruburile nu au joc? Dacă s-au produs spărturi, cum vor putea fi astupate?...

Inginerii procedează la această a doua anchetă. Rapoartele lor, înaintate comandorului Simcoe, sunt oarecum liniştitoare. E adevărat că plăcile au crăpat în multe locuri şi că multe legături s-au sfărâmat. Mii de butoane au sărit de la locurile lor, s-au produs rupturi. Unele compartimente sunt inundate. Dar, cum linia de plutire n-a coborât deloc, stabilitatea solului metalic nu e compromisă în mod serios şi noii proprietari ai insulei cu elice n-au de ce să se teamă pentru proprietatea lor. Crăpăturile sunt mai numeroase la bateria Pupei. Cât despre Babord-Harbour, unul dintre digurile sale s-a scufundat după explozie. Dar Tribord-Harbour este intact şi bazinele sale oferă navelor un adăpost sigur împotriva hulei din larg.

Se dă totuşi ordin ca reparaţiile să se efectueze fără întârziere. Trebuie ca populaţia să fie liniştită din punct de vedere material. E destul, e chiar prea mult că, în lipsa motoarelor de la babord, Standard-Island nu poate să se îndrepte către ţărmul cel mai apropiat.

Pentru asta nu există remediu.

Rămâne problema atât de gravă a foamei şi a setei. Cât vor ţine rezervele: o lună, două luni?...

Iată datele furnizate de comandorul Simcoe:

În privinţa apei, nimic de temut. Dacă una dintre uzinele de distilare a fost distrusă de explozie, cealaltă, care continuă să funcţioneze, poate satisface toate necesităţile.

În privinţa alimentelor, situaţia inspiră mai puţină încredere. După toate calculele, ele nu ajung pentru mai mult de treizeci de zile, dacă nu se impun restricţii severe acestor zece mii de locuitori. După cum se ştie, în afară de fructe şi legume, totul vine de pe pământ. Şi pământul... unde e el? La ce distanţă se află ţărmurile cele mai apropiate şi cum pot fi atinse?

Deci, oricât de neplăcut ar fi efectul acestei măsuri, comandorul Simcoe este nevoit să dea o decizie cu privire la introducerea raţiilor de alimente. În aceeaşi seară, firele telefonice şi teleautografice sunt străbătute de funesta veste.

De aici, spaimă generală la Milliard-City şi în porturi şi presentimentul unor catastrofe şi mai mari. Întrebuinţând o imagine uzată, dar puternică, oare nu se va înălţa în curând la orizont spectrul foametei, întrucât nu există nici un mijloc de a reînnoi proviziile? Comandorul Simcoe n-are la îndemână nici

măcar un vas, pentru a-1 expedia spre continentul american. Întâmplarea face ca ultimul să fi plecat în urmă cu trei săptămâni, ducând rămăşiţele pământeşti ale lui Cyrus Bikerstaff şi ale celor căzuţi în lupta de la Erromango. Nimănui nu-i trecea prin cap, atunci, că probleme de amor propriu vor pune Standard-Island într-o situaţie mai grea decât aceea creată de invazia bandelor neohebridiene!

La ce bun să ai miliarde, să fii bogat ca Rotschild, Mackay, Astor, Vanderbilt, Gould, atunci când nici o bogăţie nu poate goni foametea! Desigur, cea mai mare parte a averii acestor nababi se află în siguranţă, în safeurile băncilor din noul şi vechiul continent. Dar cine ştie dacă nu-i aproape ziua în care cu un milion nu-şi vor putea procura nici o jumătate de kilogram de carne sau de pâine!...

La urma urmei, totul se datoreşte neînţelegerilor absurde, rivalităţilor stupide, dorinţei lor de a pune mâna pe putere! Vinovaţi sunt ei, tankerdonii, coverleyii — cauza întregului rău! Să se teamă de represalii, de mânia acestor ofiţeri, funcţionari, impiegaţi, negustori, de mânia întregii populaţii pe care au adus-o într-o asemenea situaţie! La ce excese nu se va deda ea, când va ajunge pradă torturilor foamei?

Aceste reproşuri nu pot fi adresate niciodată lui Walter Tankerdon sau domnişoarei Dy Coverley, pe care nu-i poate atinge blamul meritat de familiile lor! Nu, ei nu poartă nici o răspundere! Erau legătura care trebuia să asigure viitorul celor două sectoare — şi nu ei au rupt această legătură!

Cerul fiind acoperit, timp de patruzeci şi opt de ore nu s-a putut face nici o observaţie şi poziţia insulei cu elice n-a putut fi stabilită.

La 31 martie, dis-de-dimineaţă, cerul e destul de limpede la zenit şi ceaţa din larg nu întârzie să se topească. Există speranţa că se va putea face punctul în bune condiţii.

Rezultatul este aşteptat cu o nerăbdare febrilă. Mai multe sute de locuitori s-au strâns la bateria Pintenului. Walter Tankerdon e împreună cu ei. Dar nici tatăl său, nici Nat Coverley, nici altul dintre notabilii care pot fi acuzaţi, pe bună dreptate, ca autori ai acestei stări de lucruri, n-au părăsit palatele lor, unde se simt claustraţi de indignarea publică.

Puţin înaintea amiezii, observatorii se pregătesc să prindă discul soarelui în clipa în care se va afla la zenit. Două sextante, unul în mâinile regelui Malecarliei, celălalt în mâinile comandorului Simcoe, sunt îndreptate spre orizont.

Îndată ce se stabileşte înălţimea meridiană, se efectuează calculele, cu corecţiile necesare, şi rezultatul este:

29°17' latitudine sudică.

Pe la ora două, o a doua observaţie, făcută în aceleaşi condiţii favorabile, indică:

179°32' longitudine estică.

Deci, în timpul cât a fost pradă nebuniei rotitoare, curenţii au purtat Standard-Island aproape o mie de mile spre sud-est.

Iată ce se constată când punctul este trecut pe hartă:

La cel puţin o sută de mile se află insulele Kermadek, îngrămădiri de stânci sterpe, aproape nelocuite, fără resurse — şi, dealtfel, cum să ajungă la ele? La trei sute de mile spre sud e Noua Zeelandă, dar cum să se îndrepte spre ea când curenţii îi mână în largul oceanului? Spre vest, la o mie cinci sute de mile, e Australia. Spre est, la câteva mii de mile, se află America de Sud — mai precis Chile. Dincolo de Noua Zeelandă e Oceanul îngheţat, cu deşertul antarctic. Standard-Island se va sfărâma deci de ţărmurile polare? Acolo vor găsi navigatorii, într-o zi, rămăşiţele unei populaţii întregi moarte de mizerie şi de foame?... ' f

Cât despre curenţii din această regiune, comandorul Simcoe îi va studia cu cea mai mare atenţie. Dar ce se va întâmpla dacă ei nu se schimbă, dacă nu întâlnesc curenţi contrari, dacă se dezlănţuie una din formidabilele furtuni atât de frecvente în regiunile circumpolare?...

Aceste constatări sunt menite să provoace groaza. Creşte mânia împotriva celor vinovaţi, împotriva nababilor criminali care sunt direct răspunzători de situaţie. Sunt necesare întreaga influenţă a regelui Malecarliei, întreaga energie a comandorului Simcoe şi a colonelului Stewart, devotamentul ofiţerilor şi întreaga lor autoritate asupra marinarilor şi soldaţilor miliţiei pentru a împiedica o răscoală.

Ziua trece fără nici o schimbare. Fiecare a trebuit să se supună raţionalizării în ceea ce priveşte alimentaţia şi să se mulţumească cu strictul necesar — cei mai bogaţi ca şi cei mai puţin bogaţi.

Între timp, serviciul de veghe este organizat cu o deosebită grijă şi orizontul este supravegheat cu străşnicie. Dacă apare o navă, i se va semnaliza şi poate că va fi posibil să se restabilească legăturile întrerupte. Din nefericire, insula cu elice a derivat în afara rutelor maritime şi puţine sunt bastimentele care traversează aceste pustietăţi din vecinătatea Mării Antarctice. Şi acolo, în sud, în faţa imaginaţiei înnebunite se ridică spectrul Polului, iluminat de lucirile vulcanice ale lui Erebus şi Terror![1]

---

[1] Vulcani din Antarctica.

Totuşi, în noaptea de 3 spre 4 aprilie, are loc o întâmplare fericită. Vântul din nord, atât de violent de câteva zile, încetează deodată, îi urmează o perioadă de linişte, după care briza începe să sufle brusc dinspre sud-est, datorită unuia dintre capriciile atmosferice atât de frecvente în epocile echinocţiului.

Comandorul Simcoe recapătă oarecari speranţe. E destul ca Standard-Island să fie împinsă cu o sută de mile spre vest şi contracurentul o va apropia de Australia sau de Noua Zeelandă. În orice caz, lunecarea sa către marea polară pare să se fi oprit şi e posibil să întâlnească nave în apropierea Australasiei.

La răsăritul soarelui, briza de sud-est a devenit foarte răcoroasă. Influenţa ei asupra insulei cu elice se face simţită destul de puternic. Monumentele, observatorul, primăria, templul, catedrala sunt tot atâtea obstacole în calea vântului. Ele ţin loc de pânze pe bordul acestui enorm bastiment de patru sute treizeci şi două de milioane de tone!

Cu toate că nori iuţi lunecă pe cer, discul solar apare din când în când, ceea ce va îngădui, desigur, să se efectueze observaţiile necesare.

Într-adevăr, izbutesc de două ori să prindă soarele printre nori. Se stabileşte că, din ajun, Standard-Island a urcat cu două grade spre nord-vest.

E greu de crezut că la asta a contribuit doar vântul. Insula cu elice a intrat, probabil, într-unui dintre contracurenţii care despart marii curenţi ai Pacificului. Dacă ar avea norocul să-l întâlnească pe cel îndreptat spre nord-vest, şansele de salvare ar creşte simţitor. Dar, pentru Dumnezeu, asta să nu-ntârzie, căci a fost necesară o nouă micşorare a raţiilor. Rezervele scad într-o proporţie neliniştitoare când ai de-a face cu zece mii de guri.

Când rezultatul ultimei observaţii astronomice este comunicat celor două porturi şi oraşului, se produce un fel de liniştire a spiritelor. Se ştie cu câtă repeziciune trec oamenii de la un sentiment la altul, de la deznădejde la speranţă. Această populaţie, atât de diferită de bietele mulţimi înghesuite în marile oraşe ale continentelor, ar fi trebuit să fie mai puţin supusă spaimelor, mai raţională, mai răbdătoare. Dar, sub ameninţarea foametei, nu poţi să te aştepţi la orice?...

În timpul dimineţii, vântul se răceşte şi mai mult. Barometrul coboară încet. Oceanul se ridică într-o hulă lungă şi puternică, dovadă a unor mari frământări în sud-est. Standard-Island, impasibilă odinioară, nu mai suportă ca de obicei aceste enorme variaţii de nivel. În câteva clădiri se simt oscilaţii

ameninţătoare, de jos în sus, şi obiectele din interior se deplasează. Parcă ar fi efectele unui cutremur de pământ. Acest fenomen, nou pentru miliardezi, e de natură să provoace o foarte vie nelinişte.

Comandorul Simcoe şi personalul său se află în permanenţă la Observator, unde sunt concentrate toate serviciile. Zguduirile pe care le încearcă edificiul nu încetează să-i preocupe şi sunt siliţi să recunoască extrema lor gravitate.

— E limpede că temeliile insulei cu elice au avut de suferit, spune comandorul. Compartimentele s-au dislocat. Scheletul nu mai are rigiditatea care-1 făcea atât de solid.

— Şi să dea Domnul să n-avem de înfruntat vreo furtună puternică, adaugă regele Malecarliei, căci nu i-am mai putea opune o rezistenţă satisfăcătoare!

Populaţia nu mai are acum încredere în acest sol artificial. Ea simte că punctul de sprijin e pe cale să-i lipsească. Ar fi fost de o sută de ori mai bună eventualitatea sfărâmării insulei pe stâncile pământurilor antarctice!... Să te temi în fiecare clipă că Standard-Island se va întredeschide şi va fi înghiţită de genunile Pacificului, cărora sonda nu le-a dat încă de capăt[1], iată un lucru pe care inimile cele mai tari nu l-ar putea concepe fără a fi cuprinse de slăbiciune.

E neîndoielnic că s-au produs noi avarii în anumite compartimente. Pereţii despărţitori au cedat, niturile plăcilor de oţel au sărit în multe locuri. În parc, de-a lungul râului, la suprafaţa străzilor de la periferia oraşului, se remarcă umflături capricioase datorite dislocării solului. Mai multe edificii se apleacă şi, dacă se prăbuşesc, vor crăpa infrastructura care le susţine. Spărturile nu pot fi astupate. E sigur că apa a pătruns în diferite părţi ale subsolului, căci linia de plutire a coborât cu un picior aproape pretutindeni la periferie, în regiunea porturilor şi a bateriilor Pintenului şi Pupei. Dacă nivelul ei scade încă, valurile vor invada litoralul. Temeliile insulei cu elice fiind compromise, dispariţia ei n-ar mai fi decât o problemă de câteva ceasuri.

Comandorul Simcoe ar fi vrut să ascundă această situaţie, care e de natură să declanşeze panica — şi poate chiar mai mult decât atât! La ce excese nu s-ar deda locuitorii împotriva celor răspunzători de atâtea nenorociri?! Ei nu pot să-şi caute scăparea în fugă, cum fac pasagerii unei nave, nu pot să se arunce în bărci, să construiască o plută pe care să se refugieze,

---

[1] În largul Filipinelor, fosa insulelor Mariane atinge adâncimea de 11 521 m.

cu speranţa că vor fi salvaţi. Nu! Această plută este însăşi Standard-Island, gata să fie înghiţită de valuri.

În timpul acestei zile, comandorul Simcoe notează din oră în oră scăderea nivelului liniei de plutire. Deci infiltrarea apei continuă lentă, dar neîncetată şi irezistibilă.

Totodată, vremea s-a înrăutăţit. Cerul e colorat în tonuri palide, roşietice şi arămii. Barometrul îşi accentuează mişcarea de coborâre. Atmosfera prezintă toate semnele unei apropiate furtuni. Îndărătul norilor, orizontul e atât de strâmt, încât pare să se mărginească la litoralul insulei cu elice.

Odată cu amurgul, se dezlănţuie înspăimântătoare rafale de vânt. Sub influenţa hulei, compartimentele se clatină, pereţii despărţitori se frâng, plăcile de oţel sunt sfâşiate. Pretutindeni se aud trosnituri metalice. Bulevardele oraşului şi peluzele parcului ameninţă să se întredeschidă. Cum se apropie noaptea, Milliard-City este părăsit. Mai puţin supraîncărcată cu construcţii greoaie, câmpia oferă mai multă siguranţă. Întreaga populaţie se răspândeşte între cele două porturi şi bateriile Pintenului şi Pupei.

Pe la ora nouă, o zguduitură zdruncină Standard-Island până în temelii. Uzina de la Tribord-Harbour, care furniza lumină electrică, s-a prăbuşit în abis. Noaptea e atât de întunecată încât nu lasă să se vadă nici cerul, nici marea.

Curând, noi zguduituri vestesc că edificiile încep să se prăbuşească aidoma unor castele din cărţi de joc. În câteva ceasuri, nu va mai rămâne nimic din suprastructura insulei cu elice.

— Domnilor, spune comandorul Simcoe, nu putem să mai rămânem în Observatorul ameninţat cu prăbuşirea. Să mergem pe câmpie, unde vom aştepta sfârşitul acestei furtuni.

— E un ciclon, precizează regele Malecarliei, arătând barometrul căzut la 713 milimetri.

Într-adevăr, insula cu elice e prinsă într-una din mişcările ciclonice care acţionează ca nişte puternici condensatori. Aceste furtuni rotitoare, constituite dintr-o masă de apă a cărei rotaţie se efectuează în jurul unui ax aproape vertical, se propagă de la vest spre est, trecând prin sud în emisfera meridională. Ciclonul este, prin excelenţă, meteorul fecund în dezastre, şi, pentru a-i scăpa, ar trebui să se ajungă în centrul său relativ liniştit sau, cel puţin, pe partea dreaptă a traiectoriei, în «semicerul maniabil» care nu e supus furiei valurilor. Dar această manevră e cu neputinţă de executat fără motoare. Acum nu prostia omenească şi nici încăpăţânarea prostească a

şefilor săi, ci un formidabil meteor este acela care a pus stăpânire pe Standard-Island şi va sfârşi opera de distrugere.

Regele Malecarliei, comandorul Simcoe, colonelul Stewart, Sebastien Zorn şi colegii săi, astronomii şi ofiţerii părăsesc Observatorul unde nu mai sunt în siguranţă. Era şi timpul! Abia au făcut două sute de paşi şi turnul se prăbuşeşte cu un zgomot grozav, găureşte solul scuarului şi dispare în adâncuri. După o clipă, întregul edificiu nu mai e decât o grămadă de dărâmături.

Membrii cvartetului se gândesc totuşi să alerge de pe Bulevardul Unu până la cazinou, unde se află instrumentele pe care vor să le salveze, dacă e posibil. Cazinoul e încă în picioare. Artiştii reuşesc să ajungă până acolo, urcă în camerele lor şi iau cu ei viorile, viola şi violoncelul, în parcul unde-şi caută un refugiu.

În parc s-au strâns mai multe mii de persoane din cele două sectoare. Familiile Tankerdon şi Coverley se află aici şi e poate spre binele lor că nu pot fi văzute şi recunoscute în mijlocul acestor tenebre.

Walter a fost destul de norocos ca s-o regăsească pe miss Dy Coverley. El va încerca s-o salveze în momentul catastrofei supreme. Va încerca să se agaţe împreună cu ea de o epavă.

Tinăra fată a ghicit că e pe aproape:

— Ah, Walter!

— Dy! Scumpă Dy! Sunt aici! Nu te voi mai părăsi!... Parizienii noştri n-au vrut să se despartă. Frascolin n-a pierdut nimic din sângele lui rece. Yvernes e foarte nervos. Pinchinat se resemnează cu ironie. Sebastien Zorn îi repetă lui Athanase Doremus, care s-a hotărât în sfârşit să-şi urmeze compatrioţii:

— Am prezis că se va sfârşi rău! Am prezis!

— Destule *tremolouri* în *acorduri minore,* bătrâne Isaia! îi strigă alteţa-sa. Renunţă la psalmii penitenţei.

...turnul se prăbuşeşte şi dispare în adîncuri



Către miezul nopţii, violenţa ciclonului creşte. Vânturile convergente ridică valuri monstruoase şi le aruncă asupra insulei cu elice. Unde o va duce această încleştare a elementelor? Se va sfărâma de o stâncă? Se va disloca în plin ocean?...

Trupul său e străpuns în mii de locuri. Toate încheieturile îi trosnesc. Monumentele, Saint-Mary Church, templul protestant, primăria se prăbuşesc prin rănile larg căscate. În locul lor se ridică jerbe înalte de apă. N-a mai rămas nici o urmă din aceste minunate edificii. Câte bogăţii, câte comori, tablouri, statui, obiecte de artă nimicite pentru totdeauna! Populaţia nu va mai revedea superbul Milliard-City la răsăritul soarelui, dacă soarele va mai răsări pentru ea, dacă nu se va scufunda mai înainte, împreună cu Standard-Island.

Apa începe să se răspândească în parc, pe câmpie, unde subsolul a rezistat până acum. Linia de plutire a cedat din nou. Nivelul insulei cu elice a ajuns la nivelul oceanului, şi ciclonul aruncă asupra ei valurile furtunoase din larg.

Nu mai există nicăieri vreun adăpost, vreun refugiu. Bateria Pintenului, care se află în calea vântului, nu oferă nici o apărare împotriva talazurilor hulei sau împotriva rafalelor care biciuiesc totul ca nişte mitralii. Compartimentele sunt sfârtecate şi dislocarea se propagă cu un zgomot care ar acoperi cele mai violente bubuituri ale tunetului. Catastrofa supremă e aproape.

Pe la ora trei dimineaţa, parcul se despică pe o lungime de doi kilometri, urmând albia râului Serpentinei. Oceanul se năpusteşte în torente prin această crăpătură. Populaţia se răspândeşte pe câmpie. Unii fug spre porturi, alţii spre baterii. Familiile sunt despărţite, mamele îşi caută în zadar copiii, în timp ce valurile despletite mătură suprafaţa insulei ca un puhoi gigantic de apă.

Walter Tankerdon, care n-a părăsit-o pe miss Dy, vrea s-o ducă spre Tribord-Harbour. Ea n-are putere să-1 urmeze. Atunci o ia în braţe, aproape neînsufleţită, şi porneşte astfel în strigătele de spaimă ale mulţimii, în mijlocul acestei groaznice întunecimi.

La ora cinci dimineaţa, o nouă sfâşiere metalică se face auzită din direcţia est.

O bucată de o jumătate de milă pătrată s-a rupt din Standard-Island.

Este Tribord-Harbour, care porneşte în derivă cu fabricile, maşinile şi magaziile sale.

Sub loviturile sporite ale ciclonului, aflat în culmea violenţei, Standard-Island e purtată încoace şi încolo ca o epavă. Trupul său sfârşeşte prin a se destrăma. Compartimentele se desprind şi unele dintre ele, sub greutatea apei, dispar în adâncurile oceanului.

....

— După crahul Companiei, crahul insulei cu elice! strigă Pinchinat.

Şi acest cuvânt defineşte situaţia.

Din minunata Standard-Island n-au mai rămas decât bucăţi risipite, asemeni sfărâmăturilor răzleţe ale unei comete, care plutesc nu în spaţiu, ci la suprafaţa imensului Pacific!

DEZNODĂMÂNT

Iată ce-ar fi putut să vadă, în zori, un observator situat la câteva sute de picioare deasupra acestei regiuni; trei fragmente din Standard-Island, măsurând două-trei hectare fiecare, şi o duzină mai mici, plutind la o distanţă de zece ancabluri unele de altele.

Potolirea ciclonului a început odată cu primele licăriri ale dimineţii. Cu rapiditatea specifică acestor mari tulburări atmosferice, centrul său s-a deplasat cu treizeci de mile spre est. Totuşi apele, răscolite cu atâta furie, se ridică încă în valuri monstruoase şi epavele mari sau mici se leagănă şi oscilează ca nişte vase pe un ocean în furtună.

Cel mai mult a suferit acea parte din Standard-Island care slujea drept temelie oraşului Milliard-City. Ea s-a scufundat în întregime, sub greutatea edificiilor sale. În zadar am căuta vreo urmă a monumentelor şi clădirilor care se înşirau de-a lungul principalelor bulevarde ale celor două sectoare! Niciodată n-a fost mai completă separaţia dintre babordezi şi tribordezi — şi ei n-o visau, desigur, astfel! Numărul victimelor să fie oare mare?... E de temut, cu toate că populaţia s-a refugiat din timp în mijlocul câmpiei, unde solul era mai rezistent la dezmembrare.

Ei bine, aceşti Coverley şi Tankerdon sunt mulţumiţi de rezultatul rivalităţii lor criminale? Nici unul dintre ei nu va guverna excluzân-dul pe celălalt! Standard-Island s-a scufundat şi, odată cu ea, enorma sumă cu care au plătit-o! Dar să nu ne înduioşăm de soarta lor! Le rămân încă destule milioane în

safeurile băncilor americane şi europene pentru ca să aibă asigurată la bătrâneţe pâinea zilnică!

Bucata cea mai mare din Standard-Island cuprinde acea parte a câmpiei care se întindea între Observator şi bateria Pintenului. Suprafaţa sa este de circa trei hectare, pe care sunt îngrămădiţi trei mii de naufragiaţi (nu le putem spune astfel?). A doua bucată, ceva mai mică, a păstrat unele clădiri situate lângă Babord-Harbour portul cu mai multe magazii de alimente şi una dintre cisternele cu apă de băut. Cât despre uzina electrică, clădirile maşinilor şi cuptoarelor, ele au dispărut odată cu explozia cazanelor. Acest al doilea fragment este refugiul a două mii de locuitori. Poate că vor reuşi să stabilească o legătură cu prima epavă, dacă n-au pierit toate ambarcaţiile de la Babord-Harbour.

În ceea ce priveşte Tribord-Harbour, vă aduceţi aminte că această parte a insulei cu elice s-a desprins violent pe la ora trei după miezul nopţii. Ea s-a scufundat, desigur, pentru că nu se zăreşte nicăieri.

Împreună cu primele două bucăţi, pluteşte o a treia, cu o suprafaţă de patru-cinci hectare, cuprinzând acea parte a câmpiei care se învecina cu bateria Pupei. Pe ea se află aproape patru mii de naufragiaţi. În sfârşit, o duzină de bucăţi, măsurând fiecare câteva sute de metri pătraţi, adăpostesc restul populaţiei salvate din dezastru. Iată tot ce a rămas din Bijuteria Pacificului!

Numărul victimelor catastrofei trebuie deci evaluat la câteva sute. Şi slavă Domnului că Standard-Island n-a fost înghiţită în întregime de valuri! Dar cum vor izbuti aceste fragmente, aflate departe de orice ţărm, să atingă vreun punct de pe litoralul Pacificului? Naufragiaţii nu vor pieri oare de foame? Va supravieţui măcar un singur martor al acestui dezastru fără precedent în necrologia maritimă?... Nu, nu trebuie să desperăm. Fragmentele în derivă au pe ele oameni energici, care vor face tot ceea ce e cu putinţă pentru salvarea tuturor.

Comandorul Simcoe, regele şi regina Malecarliei, personalul Observatorului, colonelul Stewart, câţiva dintre ofiţerii săi, un anumit număr de notabili, în sfârşit o parte importantă a populaţiei se află pe bucata de lângă bateria Pintenului. Acolo se găsesc, de asemeni, familiile Coverley şi Tankerdon, copleşite de groaznica responsabilitate care apasă pe umerii şefilor lor. De pe acum sunt lovite în ce aveau mai scump, căci Walter şi miss Dy au dispărut! Să fi ajuns pe una dintre celelalte bucăţi? Există speranţa de a-i mai revedea?...

Cvartetul Concertant şi preţioasele sale instrumente se află la un loc. Ca să folosim o expresie cunoscută, «doar moartea ar fi putut să-i despartă!» Frascolin examinează situaţia cu sânge rece şi nu şi-a pierdut orice speranţă. Yvernes, care are obiceiul să privească lucrurile sub aspectul lor neobişnuit, a exclamat în faţa dezastrului:

— Ar fi greu de imaginat un sfârşit mai grandios!

Cât despre Sebastien Zorn, acesta şi-a ieşit din minţi. Nu-1 consolează faptul că a fost un bun profet, prezicând nenorocirile insulei cu elice. Îi e foame şi frig, e răcit, e cuprins de violente şi neîntrerupte chinte de tuse. Iar incorigibilul Pinchinat îi spune:

— Te înşeli, dragă Zorn, armonia nu îngăduie două *chinte* la rând![1] Violoncelistul l-ar strânge de gât dacă ar avea putere s-o facă.

Şi Calistus Munbar? Ei bine, supraintendentul e pur şi simplu sublim. Da, sublim! El nu se îndoieşte nici de salvarea naufragiaţilor, nici de salvarea insulei cu elice. Se vor repatria. Vor drege insula cu elice: bucăţile sunt bune şi nu se va putea spune că elementele dezlănţuite au fost mai puternice decât această capodoperă a arhitecturii navale!

E drept că pericolul nu mai e iminent. Tot ceea ce trebuia să se scufunde în timpul ciclonului s-a scufundat împreună cu Milliard-City — monumentele, clădirile, palatele, fabricile, bateriile, întreagă această suprastructură de o greutate considerabilă. Bucăţile rămase sunt în bună stare, linia lor de plutire s-a ridicat simţitor şi valurile nu le mai mătură suprafaţa.

Există deci un răgaz serios, o ameliorare evidentă şi, cum perspectiva unei pieiri imediate s-a îndepărtat, starea simptomatică a naufragiaţilor e mai bună acum. Un pic de calm renaşte în cugete. Doar femeile şi copiii nu pot să-şi stăpânească frica.

Ce s-a întâmplat cu Athanase Doremus? De la începutul dislocării, profesorul de dans, de graţie şi de ţinută s-a văzut purtat pe una dintre epave, împreună cu bătrâna sa servitoare. Dar un curent favorabil l-a readus spre fragmentul pe care se aflau compatrioţii săi din cvartet.

Comandorul Simcoe, asemeni căpitanului unui vas avariat, s-a pus pe treabă, ajutat de credinciosul său personal. În primul rând, va fi posibil să se unească aceste bucăţi care plutesc izolat? Dacă nu se va putea stabili o legătură între ele? Această

[1] Joc de cuvinte: chintă însemnează si acces violent de tuse şi interval de cinci note muzicale consecutive.

ultimă problemă nu întârzie să fie rezolvată pozitiv, căci la Babord-Harbour se află mai multe ambarcaţii în bună stare. Trimiţându-le de la o rămăşiţă la alta, comandorul Simcoe va şti care sunt resursele de care dispune, câtă apă de băut şi câte alimente au rămas. Dar sunt ei în măsură să afle longitudinea şi latitudinea acestei flotile de epave? Nu, în lipsa instrumentelor punctul nu poate fi stabilit şi, deci, nu se poate determina dacă sus-zisa flotilă e în apropierea unui continent sau a unei insule.

Către ora nouă dimineaţa, comandorul Simcoe se îmbarcă împreună cu doi ofiţeri într-o şalupă trimisă de Babord-Harbour. Această ambarcaţie îi îngăduie să viziteze diversele fragmente şi iată constatările făcute în cursul anchetei.

Aparatele de distilare de la Babord-Harbour sunt distruse, dar cisterna conţine apă de băut pentru cincisprezece zile, dacă se reduce consumaţia la strictul necesar. Cât despre rezervele din magaziile portului, ele pot asigura hrana naufragiaţilor pe o perioadă de timp oarecum egală. E deci absolut necesar ca, în cel mult două săptămâni, naufragiaţii să ajungă într-un punct din Pacific.

Constatările sunt îmbucurătoare, într-o anumită măsură. Totuşi, comandorul Simcoe a trebuit să recunoască faptul că această noapte a făcut mai multe sute de victime. Cât despre familiile Tankerdon şi Coverley, durerea lor este inexprimabilă. Nici Walter, nici miss Dy n-au fost regăsiţi pe rămăşiţele vizitate de şalupă. În momentul catastrofei, tânărul, purtându-şi logodnica leşinată, se îndrepta către Tribord-Harbour — şi din această parte a insulei cu elice n-a mai rămas nimic la suprafaţa oceanului.

După-amiază, vântul slăbeşte din oră în oră, marea se potoleşte şi fragmentele abia mai resimt ondulaţiile hulei. Datorită ambarcaţiilor de la Babord-Harbour, comandorul Simcoe se poate ocupa de împărţirea alimentelor, dând naufragiaţilor doar atât cât să nu moară de foame. Dealtfel, comunicaţiile devin mai uşoare şi mai rapide. Supunându-se legilor atracţiei, ca nişte fărâme de plută puse într-un lighean cu apă, diversele fragmente tind să se apropie unele de altele. Şi cum să nu i se pară aceasta de bun augur încrezătorului Calistus Munbar, care întrezăreşte de pe acum reconstituirea Bijuteriei Pacificului ?

Noaptea se scurge într-o adâncă întunecime. E departe timpul când bulevardele din Milliard-City, străzile şi cartierele comerciale, peluzele parcului, câmpurile şi păşunile străluceau de focuri electrice, când lunile de aluminiu revărsau din belşug o lumină strălucitoare asupra insulei cu elice!

În mijlocul tenebrelor s-au produs câteva ciocniri între mai multe fragmente. Aceste izbituri nu puteau fi evitate, dar, din fericire, n-au fost destul de puternice pentru a pricinui pagube serioase.

În zori, se constată că resturile s-au apropiat foarte mult şi plutesc împreună, fără să se izbească, pe suprafaţa liniştită a apei. Din câteva lovituri de vâslă, se poate trece de la unul la altul. Comandorul Simcoe poate să rânduiască acum cu uşurinţă consumul de alimente şi de apă. Este chestiunea capitală — naufragiaţii înţeleg asta şi se resemnează.

Ambarcaţiile transportă mai multe familii. Ele au pornit în căutarea celor dragi. Câtă bucurie la cei care se regăsesc! Pentru ei parcă nu mai există primejdii... Câtă durere la ceilalţi, care i-au strigat în zadar pe cei dispăruţi!

E, desigur, o împrejurare fericită faptul că oceanul a redevenit calm. Păcat că vântul nu mai suflă dinspre sud-est. El ar ajuta curentul care, în această parte a Pacificului, se îndreaptă spre pământurile australiene.

Din ordinul comandorului Simcoe, oamenii de veghe au fost postaţi astfel încât să cerceteze întregul orizont. Dacă se iveşte un vas, îşi vor semnala prezenţa. Dar vasele se avântă rar pe aceste meleaguri îndepărtate, mai ales în această epocă a anului în care se dezlănţuie furtunile echinoxiale.

E slabă speranţa de a zări un fum sau o pânză desenându-se la orizont. Şi totuşi, pe la ora două după-amiază, comandorul Simcoe primeşte următoarea comunicare:

— Un punct se deplasează vizibil în direcţia nord-est şi, cu toate că nu i se poate distinge coca, e desigur un bastiment care va trece pe lângă Standard-Island.

Ştirea provoacă o emoţie extraordinară. Regele Malecarliei, comandorul Simcoe, ofiţerii, inginerii, toţi se îndreaptă spre locul de unde a fost semnalat acest bastiment. Se ordonă să i se atragă atenţia fie ridicând steaguri în vârful unor prăjini, fie cu ajutorul detunăturilor simultane ale armelor de foc de care mai dispun. Dacă se va înnopta înainte ca aceste semnale să dea vreun rezultat, se va aprinde un foc pe fragmentul din frunte şi, cum va putea fi văzut de la mare distanţă, e imposibil să treacă neobservat.

N-a fost nevoie să aştepte până seara. Obiectul despre care e vorba se apropie. Un fum gros se înalţă deasupra lui şi e neîndoielnic că încearcă să ajungă lângă rămăşiţele insulei cu elice. Lunetele nu-1 pierd din vedere, cu toate că trupul său abia depăşeşte nivelul oceanului şi nu are nici catarge, nici pânze.

— Prieteni, strigă curând comandorul Simcoe, nu mă înşel! Este o bucată din insula noastră... şi nu poate fi decât Tribord-Harbour. care a fost dus în larg de curenţi! Fără îndoială că domnul Somwah a dres maşinile şi se îndreaptă spre noi!

Vestea e primită cu manifestări de bucurie care ating nebunia. Se pare că salvarea tuturor este acum asigurată! E ca şi cum o parte vitală a insulei cu elice ar reveni odată cu această bucată din Tribord-Harbour.

Lucrurile s-au petrecut aşa cum a presupus comandorul Simcoe. După ce s-a rupt de Standard-Island, Tribord-Harbour a fost prins de un contracurent şi dus spre nord-est. Ziua, reparând maşina uşor avariată, M. Somwah s-a întors spre teatrul naufragiului, aducând cu el mai multe sute de supravieţuitori. După trei ceasuri, Tribord-Harbour nu mai e decât la o ancablură de flotilă. Cu cât entuziasm, cu ce strigăte de bucurie este întâmpinată sosirea lui! Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley, care s-au refugiat acolo înaintea catastrofei, sunt unul lângă altul.

Se întrezăreşte o şansă de salvare. În magaziile de la Tribord-Harbour se află o cantitate suficientă de combustibil pentru a mişca maşinile, a întreţine dinamurile şi a acţiona elicele timp de câteva zile.

Forţa de cinci milioane de cai de care dispune îi dă posibilitatea de a ajunge la ţărmul cel mai apropiat. După observaţiile făcute de comandorul Simcoe, acest ţărm este cel al Noii Zeelande. Dar dificultatea constă în transbordarea câtorva mii de persoane pe Tribord-Harbour, a cărui suprafaţă este doar de şase-şapte mii de metri pătraţi. Să-1 trimită după ajutoare, la o distanţă de cincizeci de mile? Asta ar cere prea mult timp şi orele sunt numărate. Nu au nici o zi de pierdut dacă vor să-i scutească pe naufragiaţi de ororile foametei.

— Avem ceva mai bun de făcut, spune regele Malecarliei. Tribord-Harbour, bateria Pintenului şi bateria Pupei pot să poarte pe toţi supravieţuitorii insulei cu elice. Să legăm aceste trei epave cu lanţuri puternice şi să le înşirăm una după alta, ca şlepurile în spatele unui remorcher. Apoi Tribord-Harbour să se aşeze în frunte şi să ne ducă în Noua Zeelandă cu cei cinci milioane de cai ai săi!

Ideea este excelentă, practică şi are toate şansele de reuşită de vreme ce Tribord-Harbour dispune de o forţă locomotrice atât de mare. Încrederea renaşte în inima populaţiei, ca şi cum s-ar afla de pe acum în văzul unui port.

Restul zilei e folosit pentru lucrările pe care le necesită legarea cu ajutorul lanţurilor găsite în magaziile de la Tribord-

Harbour. Comandorul Simcoe crede că, în condiţiile acestea, şiragul plutitor va putea face opt-zece mile în douăzeci şi patru de ore. Deci, în cinci zile, ajutaţi de curenţi, vor putea străbate cele cincizeci de mile care-i despart de Noua Zeelandă. Există siguranţa că proviziile vor ajunge până atunci. Din prudenţă, totuşi, în eventualitatea unei întârzieri, raţiile vor fi menţinute cu toată rigoarea.

Pregătirile fiind terminate, Tribord-Harbour îşi ia locul în frunte pe la ora şapte seara. Sub impulsul elicelor sale, cele două fragmente aflate la remorcă se deplasează încet pe oceanul liniştit. În dimineaţa următoare, oamenii de veghe nu mai zăresc celelalte rămăşiţe ale insulei cu elice. Nici un incident de relatat în zilele de 4, 5, 6, 7 şi 8 aprilie. Timpul e favorabil, hula abia se simte şi navigaţia se efectuează în condiţii excelente.

La 9 aprilie, pe la ora opt dimineaţa, pământul este semnalat către babord înainte — un ţărm înalt, care a putut fi zărit de la o distanţă destul de mare. Făcându-se punctul, cu instrumentele păstrate la Tribord-Harbour, nu mai e nici o îndoială cu privire la identitatea acestui pământ. Este capul marii insule septentrionale a Noii Zeelande, Ika-Na-Mawi. Mai trec o zi şi o noapte şi la 10 aprilie, dimineaţa, Tribord-Harbour eşuează la o ancablură de litoralul golfului Ravaraki.

Ce sentiment de satisfacţie şi de siguranţă încearcă populaţia, simţind sub picioare pământ veritabil şi nu solul artificial al insulei cu elice! Şi totuşi, câtă vreme n-ar fi durat acest solid aparat maritim, dacă pasiunile omeneşti, mai puternice decât vânturile şi oceanul, n-ar fi dus la distrugerea lui!

Naufragiaţii sunt primiţi cu multă ospitalitate de neo-zeelandezi, care se grăbesc să-i aprovizioneze cu ce le este necesar.

Cum ajung la Auckland, capitala insulei Ika-Na-Mawi, căsătoria lui Walter Tankerdon şi miss Dy Coverley este celebrată cu toată pompa cerută de împrejurări. Cvartetul Concertant s-a făcut auzit pentru ultima oară cu prilejul acestei ceremonii, la care au ţinut să asiste toţi miliardezii. E o căsătorie care va fi fericită şi care ar fi putut să se săvârşească mai devreme, în interesul comun! E adevărat că tinerii soţi nu mai posedă decât o rentă anuală de un biet milion fiecare. Dar, cum spune Pinchinat: «Totul ne face să credem că-şi vor găsi fericirea, chiar şi cu această avere mediocră!»

Cât despre Tankerdon, Coverley şi alţi notabili, ei proiectează să se întoarcă în America, unde nu-şi vor mai disputa guvernarea unei insule cu elice.

Aceeaşi hotărâre în ceea ce-i priveşte pe comandorul Ethel Simcoe, colonelul Stewart şi ofiţerii lui, personalul Observatorului şi chiar supraintendentul Calistus Munbar, care nu renunţă deloc — atât ar mai lipsi! — la ideea sa de a fabrica o nouă insulă artificială.

Regele şi regina Malecarliei nu ascund deloc că regretă această Standard-Island pe care nădăjduiau să-şi sfârşească în linişte existenţa. Poate că aceşti ex-suverani vor găsi un petic de pământ unde să-şi petreacă ultimii ani, la adăpost de disensiunile politice!

Şi Cvartetul Concertant?

Ei bine, orice-ar spune Sebastien Zorn, Cvartetul Concertant n-a făcut o afacere proastă şi, dacă ar mai fi supărat pe Calistus Munbar pentru că l-a îmbarcat cam fără voie, ar da dovadă de nerecunoştinţă.

De anul trecut, de la 25 mai până la 10 aprilie anul acesta, s-au scurs ceva mai mult de unsprezece luni, în care artiştii noştri au trăit o viaţă ca în basme. Ei au primit cele patru salarii trimestriale, dintre care trei sunt depuse la băncile din San-Francisco şi New York, de unde le pot scoate oricând, în schimbul unei semnături.

După ceremonia de la Auckland, Sebastien Zorn, Yvernes, Frascolin şi Pinchinat îşi iau rămas bun de la prietenii lor, fără să-1 uite pe Athanase Doremus. Apoi se îmbarcă pe un vas cu destinaţia San Diego.

La 3 mai sosesc în această capitală a Californiei de Jos. Prima lor grijă este de a se scuza prin presă pentru faptul că nu şi-au respectat cuvântul cu unsprezece luni în urmă şi de a-şi exprima regretul că s-au lăsat aşteptaţi. «Domnilor, v-am fi aşteptat încă douăzeci de ani!»

Astfel le răspunde amabilul director al seratelor muzicale din San Diego.

N-ar fi putut să se poarte cu mai multă îngăduinţă şi graţie. Aşa că singurul fel de a-i răsplăti curtoazia este de a da concertul anunţat de atâta timp.

Şi, în faţa unui public pe cât de numeros pe atât de entuziast. Cvartetul în *fa major* Op. 9 de Mozart prilejuieşte acestor virtuoşi, scăpaţi din naufragiul insulei cu elice, unul dintre cele mai mari succese ale carierei lor artistice.

Iată cum se sfârşeşte istoria acestei a noua minuni a lumii, a acestei neasemuite Bijuterii a Pacificului. Se spune că totul e bine când se sfârşeşte bine, dar totul e rău când se sfârşeşte rău — şi nu e acesta cazul insulei cu elice?... Sfârşit? Nu!... Ea

va fi reconstruită într-o zi sau alta, după cum pretinde Calistus Munbar.

CUPRINS

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ŞCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ŞARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEŢII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (voL. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (voL. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAŢI. ÎNTÎMPLĂRI NEOBIŞNUITE
24. ŢINUTUL BLĂNURILOR (voL. I)
25. ŢINUTUL BLĂNURILOR (voL. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STĂPÎNUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAŞ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADEI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPUIRILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂŢÎNATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Proiectul RI - Jules Verne 2010